

శ్రీ
రామచంద్రోపాఖ్యానము.

(పద్యకావ్యము.)

వారణాసివేంకటేశ్వరకవిప్రణీతము.

ఇది

బ్రహ్మశ్రీ

పురాణపండ మల్లయ్యశాస్త్రిలుగారిచే

బరిశీలింపఁబడి

శ్రీపీఠికాపురపంథానాథీశ్వరులయాజ్ఞానుసారమున

శ్రీరామపురమునందలి

శ్రీవిద్యజ్ఞన మనోరంజనీ ముద్రాక్షరశాలయందు

ముద్రింపఁబడియె.

1911.

Copy Right]

[Registered.

శ్రీగురుభ్యోనమః.

రామచంద్రోపాఖ్యానము.

వీ రి క .

రామచంద్రోపాఖ్యానము రామాయణము ననుసరించి చేయబడిన గద్యపద్యాత్మక మగుకావ్యము. ఇందు రామాయణములోని మొదటి యాఱుకాండలయందు ధున్నముఖ్య మైనకథ సంగ్రహముగఁ జెప్పబడెను. దీనిని రచించినవాఁ డాపస్తంబ నూత్రుఁడు విశ్వామిత్రగోత్రుఁడు వారణాసి కామయార్యునకు లచ్చమాంబకును బుత్రుఁడు నగువేంకటేశ్వరకవి. ఈయన వెల్పాటి వైదికబ్రాహ్మణుఁడును, సంస్కృతాంధ్రభాషలయందుఁ బండితుఁడును. ఈతఁ డీగ్రంథమును రచించినట్లును, దీనినిర్మాణమునఁ దోడ్పడినలక్ష్మీపతి యనుననుజుఁడును, జోగన యనుమఱియొకయనుజుఁడును నితని కున్నట్లు నీక్రిందిపద్యమువలనం దెలియును.

“శా. ప్రీతిం బుట్టిలి మవ్యధూవరులకున్ ♦ శ్రీవేంకటేశుండ నే
సేతద్గ్రంథనిబంధనంబునకు నా ♦ కెంతేనియుం దోడుగాఁ
జేతన్నూర్తి రచించి పొల్పెనఁగల ♦ క్మీపత్యభిఖ్యుండు వి
ఖ్యాతప్రజ్ఞుఁడు జోగనాహ్వయుఁడు నా ♦ గ్యశ్లాఘ్యసంశీలత్వన్.”

మఱియు గద్యమునందు సైతము వేంకటేశ్వరకవియే రచించినట్లున్నది. ఇట్లున్నను నీగ్రామమున నున్నవారొకరు వీరు

తమకు సన్నిహితబంధువులనియు, వీరిమువ్వుర నెఱుఁగుదుమని యు, వేంకటేశ్వరకవి దీనిని రచియింపనారంభించి మిక్కిలి కొలఁ దిభాగమును రచియించి యేకారణముచేతనో మాని తరువాతఁ గొలఁదిదినములలో మృతిఁజెందెననియుఁ, బిమ్మట లక్ష్మీపతియే దీ నిని సాంతము చేసి యన్నయందలిభక్తిచే నాయన చేసినట్లే ప్ర చురించె ననియుఁ జెప్పిరి; గాని వీ రెప్పుడు జన్మించిరో, యెపు డు స్వర్గమున కేగిరో యెఱుఁగమనిరి. వీరు రచియించిన యితర గ్రంథము లేవియు లేమింజేసియు, శైలి యన్నిభాగముల సదృశ మగుటంజేసియు నిండేది యెవరురచించిరో తెలియుట దుస్సాధ ము. ఈకవి వాసస్థానము గోదావరీమండలములోని వీఠికాపుర ప్రాంతమున నున్నకొత్తయిసుకపల్లియనియు, నితఁడు రమారమి యఱువడియేండ్లకుం బూర్వ ముంజెననియుఁ జరమదశయందే యీగ్రంథమును రచియించెననియుఁ జెప్పదురు; కాఁబట్టి యీ పుస్తక మించుమించుగ, క్రీ. శ. 1850 ప్రాంతమందు రచియిం పబడిన ట్లూహింపఁదగును. వీఠికాపురసమీపగ్రామమున వసి యించినకూచిమంచితిమ్మకవివలె నీతఁడును శివభక్తుఁడై తనగ్రం థమును వీఠికాపురమున వేంచేసి యున్నకుక్కుటేశ్వరస్వామికి భక్తిపురస్కరముగ సమర్పించెను. ఇతఁడు తనపూర్వులలోఁ బె క్కండ్రు విద్వత్కవులనియు, రాజులచే సత్కరింపఁబడిననియుఁ జెప్పి వారుచేసినకావ్యములనుగాని, వారినిసత్కరించినరాజులను గాని పేర్కొనమికిఁ గారణము చింత్యము. కూచిమంచితిమ్మకవి

వలెనే యితఁడు నీగ్రంథము మొదటఁ గొందఱు దేవతలను న్తుతిం
చుచు సాధారణముగ నితరకవులు గావింపని గ్రహస్తుతియు గ
రుడస్తుతియుఁ గావించి పిమ్మట వాల్మీకి వ్యాస కాళిదాసాదిసం
స్కృతకవులను, నన్నయాది తెలుఁగుకవులను బొగడి, తనవంశ
ములో మొదటివాఁ డగులక్ష్మణు నొకపద్యమున శివభక్తుఁడని
యు, నెల్లవిద్యల నేర్చినవాఁడనియు, సంస్కృతాంధ్రములయం
దుఁ గవిత్వము చెప్పఁగలవాఁడనియుఁ జెప్పి తరువాత నావంశ
మున జన్మించినవారిని వరుసగాఁ దనమనుమనివఱకుం జెప్పెను.
మఱియు నితఁడు తనసోద్రాచీనులను గ్రామముగాఁ జెప్పుచుఁ బితా
మహునిఁగూర్చి యిట్లుచెప్పెను.

కా. “ ఆనారన్న మనీషిసోదరుఁ డజ ధ్రుంభోరుహోప్రాసుకం
పాసంప్రాప్త సమస్త దేశవిలస ధ్వాసాకవిత్వాదివి
ద్యాసంపాదితరత్న సేమవసన ష్మైరామభూషాముఖ
శ్రీసత్కారుఁడు వేంకటేశ్వరుఁడు భా ధ్రుంజిత్సూక్ష్మాఁడై.”

మ. “ సుమనశ్శాస్త్రియఁడు సత్కళానిధియు వై ధ్రుంభోల్లి మిత్రప్రసం
గము గోవృద్ధివిశేష కారణముగాఁ ధ్రుంజిత్సూక్ష్మాఁడై
త్యము దన్నుం గని యుబ్బుచుండ విపులా ధ్రుంభోల్లి మిత్రప్రసం
డు మహోదారుఁడు వేంకటేశకవించం ధ్రుంజిత్సూక్ష్మాఁడై.”

పిమ్మటఁ దనతండ్రియొద్దనే విద్యల నేర్చికొనిన ట్లీక్రీందిప
ద్యమునం జెప్పి,

నీ. “ ఏధీరవసుసాధు ధ్రుంభోల్లి మిత్రప్రసం
సాహితీవిద్యాభ్య ధ్రుంభోల్లి మిత్రప్రసం
యేకవిశ్రేష్ఠభూ ధ్రుంభోల్లి మిత్రప్రసం

వివిధాంధ్రకావ్యాగ్ధ ధి దుండ నగుట
 యేలాక్షణికునవ్య ధి హితశిక్షణప్రాధి
 సర్వలక్షణవిచ ధి ట్టుణుండ నగుట
 యేమహామహుకృపా ధి సామగ్రినగ్రియ
 శ్లోతిషగ్రింధను ధి జ్ఞాని నగుట
 యట్టిరాజాధిరాజస ధి భాంతరార్య
 లోకసంక్లాఘ్య సకలక ధి లాకలాప
 నిధి సదభిమానధను ధరా ధి బుధవిధేయు
 మజ్జనకుఁ గామకవిరాజు ధి మదిఁ దలంతు.”

పిమ్మట నొకపద్యమున సకలపురాణముల నెఱింగినవాఁడ నియు, నుభయభాషాకవిత్వము నేర్చినవాఁడనియు, రాజానుగ్రహమునఁ బెక్కుసత్కారము లొందినవాఁడనియుఁ దనపితృసోదరుని స్తుతియించి, తరువాతఁ బెక్కుకన్యాదానములు చేసినమాతామహునిని, శ్రీరామభక్తుఁడు సీతీశాస్త్రునిపుణుఁడు నగుమాతలునిం బొగడి షష్ఠ్యంతములు చెప్పి కథారంభముఁ జేసెను. దీనికిం బూర్వమే రామచరితము ననేకకపులిదినఱకుఁ బెక్కుతెఱంగుల రచించినను దానును దానినే రచించుట కీకవి హేతువు నీకీందిపద్యమునఁ దెల్పెను.

చ. “తలపఁగ రామచంద్రుచరి ధి తంబు లనేకము లాదినత్కవుల్
 విలసిత మొప్పఁ జెప్పఁ గని ధి వెండిరచింపఁగ నేమనకా మహీ
 తలమున జానకీప్రియుక ధి ధావిధి భుక్తియుముక్తియుఁ గృపఁ
 గలుగఁగఁజేయునందు రటు ధి కాన రచించెద భక్తిమీఱఁగఁక.”
 ఈకవి తెలుఁగుకవులు కొందఱుసాధారణముగాఁ దమ

గ్రంథములయందుఁ జెప్పినట్టిను నేవతసాక్షాత్కరించి ప్రబంధము
 నేయఁ బ్రోత్సాహపఱిచినట్లు చెప్పకొనలేదు. ఇతఁడు దీనియం
 దు మనోహరము లగుశ్లోకపదములతోఁ బురమును వర్ణించెను ;
 గాని యందయోధ్యాపురము భాగీరథ్యుత్తరతీరమున నున్నట్లు
 చెప్పెను, రామాయణమునందు సరయూతీరమున నున్నట్లు చె
 ప్పటచేతను, సీగ్రంథముననే విశ్వామిత్రుఁడు రామలక్ష్మణు
 లను వెంటఁగొనిపోవునపుడు సరయువు దాటి యచట మార్గ
 మున డ్దుత్పిపాసలు నాయూసమును లేకుండుటకై వారికి బలాతి
 బల లనుమంత్రిముల నుపదేశించి కొంతదూరము పోయి యా
 రాత్రి యట విశ్రమించి మఱునాఁడు వేకువ లేచి చాలదూరము
 పోయినతరువాత గంగను జూచె ననిచెప్పటచేతను నిది ప్రమా
 ద మనితోఁచును. ఇందు బాలకాండములో నున్న మలదకరూశ
 దేశములవృత్తాంతములు మొదలగుకొన్ని యంశములు విడువఁబ
 డెను. మఱియు మొదటియాశ్వాసములో దేవతలు విష్ణునిస్తుతిం
 చుప్రసంగమునఁ గుమారసంభవములోని యీక్రిందిశ్లోకము స
 రిగఁ దెనిగింపఁబడెను.

“ ఆత్మవమాత్మనావేత్సి సృజస్యాత్మావమాత్మనా

ఆత్మనాకృతినాచత్వ మాత్మస్యేవ ప్రలీయసే.”

“ ఆత్మచే నాత్మ నెఱిగియు ♦ నాత్మచేత

నాత్మ సృజియించి యాత్మయం ♦ దాత్మచేత

నాకృతియచేత లీన మా ♦ సభవు నాద్య

నిన్నుఁ గొనియాడ నేర్తుమే ♦ నీరజాక్ష !”

ఇంకను రెండవయాశ్వాసములో విశ్వామిత్రునియాగపౌ
స్తాపమున భారతములోని యీక్రిందిశ్లోకము సట్లే చేయబడియె.

“చతుర్భిశ్చచతుర్భిశ్చ ద్వాభ్యాంపంచభిరేవచ
వూచుతేచపునర్ద్వాభ్యాంసమేవిష్టుఃప్రసీదతు.”

“నాలుగింటను గ్రమ్ముట ♦ నాలుగింట
రెంటు నైదింట పెండియు ♦ రెంటు నలరు
వర్ణముత్రాదు లాగమ ♦ స్వరవిలోమ
మించుకయు లేక క్రతునిష్ట ♦ మించికొనఁగ.”

రామాయణములో భగీరథునకు గంగను బ్రహ్మ యిచ్చె
ననియు, దానిని బాతాళమునకుఁ బోవకుండ శివుఁడు శిరమున
ధరియించెననియు నున్నది. ఇందు శివుఁడే గంగ నిచ్చె ననియీ
క్రిందిపద్యమున నున్నది.

“క. గోకన్ఠంబునకుం జని

ప్రాకటమలిఁ దపమునేయఁ ♦ బరమప్రీతిన్
లోకారాధ్యుఁడు ధూర్జటి
నాకధువీరిందు వైకటి ♦ శరపతి కిచ్చెన్.”

ఇట్లు బాలకాండములోనికొన్ని కథలను సంగ్రహించియుఁ,
గొన్నిటిని వదలియు రెండోశ్వాసములలోఁ జెప్పి, మూడవయా
శ్వాసములో నయోధ్యాకాండమునందలికథను జెప్పనారంభించి
దశరథునకు మునియిచ్చిన శాపమును మొదటికాండములోనే చె
ప్పటచే వదలి, తక్కినవానిని సంగ్రహముగఁ జెప్పి, యారణ్య
కాండకథ నారంభించి, మాండకర్ణిదర్శనము మొదలగువానిని
విడిచి, తక్కినవానిని సంగ్రహించి యాయాశ్వాసముననే ముగిం

చెను. వెనుకటియాశ్వాసములలోవలెనే యిందును రామలక్ష్మణులు గంగను దాటుచో వాల్మీకి చేసినగంగాప్రకములోనియీ క్రిందిశ్లోకము నొకరీతిం దెనిగించెను.

“త్వత్తీరే తరుకోటరాంతరగతోగంశో విహంగోవరం
త్వస్మీరే నరకాంతకాణివరం మతోన్వీధవాకచ్ఛపః
నైవాన్యత్రమదాంధసింధురఘటాసంఘట్టఘటారణ
త్రాగ్రత్రస్తమస్తవైరివనితాలభ్రస్తుతిరూభపతిః.”

“క. గురుతరతావకశోధ

స్తరుకోటరతటకుటీర ♦ సంకితఖగముక్

వరమా వేగోకచో రా

జ్యరమేశుం డగుటకంటె ♦ స్వర్ణీపవతీ !”

నాల్గవయాశ్వాసమును సుగ్రీవుఁడు ఋశ్యమూకమును సమీపించినరామలక్ష్మణులఁ జూచి, వారి పంపినవారని భ్రమియించు టాటిగా నాంజనేయుఁడు సీతఁ జూచివచ్చువఱకుఁ గల కిష్కింధాసుందర కాండములయందలికథను బూరించి, యైదవయాశ్వాసమును రాజపుత్రులు వానరసైన్యములతో బయలుపెడలు టాదిగా యుద్ధముకొంతవఱకుఁ జెప్పి ముగించి, యాటవయాశ్వాసమున దానిని రావణవధవఱకుం జెప్పి పిమ్మట రాముఁడు విభీషణునకు లంకారాజ్యము నాచంద్రాగ్రముగ నిచ్చి యయోధ్యకు వచ్చి పట్టాభిషేకము నొంది సుగ్రీవాదులను బహూకరించి స్వస్థానములకుఁ బుచ్చె ననిచెప్పి గ్రంథమును ముగించెను.

ఇం దచ్చటచ్చటఁ గావ్యలక్షణము లగువర్ణనములు గలవు. ఈయనకవిత్వము ధారాశుద్ధి కలదియు, రసవంతము నై

ప్రాచీనులకవిత్వముం బోలి శ్లాఘ్యమై యున్నది. అచ్చటచ్చట ను “ ఎత్తుకపోయె ” “ చేతును ” మొదలగువ్యాకరణవిరుద్ధములైన ప్రయోగములును, రేఫఱకారములకు యతిప్రాసములయందు మైత్రీయుఁ గాన్పించుచున్నను వానిసంఖ్య యల్పముగాన నీ కవనము సలక్షణమనియే చెప్పవచ్చును. ఇందు సందర్భానుసారముగ నోజఃప్రసాదాదిగుణములును వృత్తులు నలంకారములు మొదలగునవి గలవు. ఇందుఁ గొన్ని భాగములు నారికేళపాకమున నున్నవి గాని చాలభాగములు ద్రాక్షపాకమున నెల్లవారికి నుబోధములై వినువారి కింపుపుట్టించు చున్నవి. ఈ గ్రంథములో నాడాడ నచ్చ తెలుఁగులు కలవు గాని కవికి సంస్కృతపదప్రయోగమం దధికాదర మున్నట్లు గ్రంథముం జదువువారికిఁ దోచుచు. మొదటఁ గృతిస్వామి యగుకుక్కుటేశ్వరుని స్తుతించునపుడును, దశరథునియాగ కాలమున దేవతలు విష్ణునిస్తుతించుచోటను గేవల సంస్కృతవాక్యములనే కొన్నింటిని బ్రయోగించెను, తక్కిన భాగములయందును దెనుంగులకంటెఁ దత్సమములే యధికముగ గాన్పించుచున్నవి. ఈ గ్రంథములోఁ బ్రసిద్ధులగుమహాకవులప్రబంధములలోనివానిం బోలినపద్యరత్నములు చాలగఁ గలవు, వానిలోఁ గొన్నిటి నుదాహరించెదను.

సీ. భుజగలోకాధీశ ♦ భోగతల్పశయాన

హరియాపధర మహా ♦ పురుష యసుచు

నతులాబ్జమకుటవ ♦ రితపాదరాజీవ

రామాగ్చనీయ శ్రీ ♦ గంగ యనుచు
 మారీచమదభంగ ♦ మహితవాయువ్యాస్త్ర
 శరదనిద్రితనేత్ర ♦ జలజ యనుచు
 సముదగ్రవగ్దావ ♦ సరయోగనిద్రాణ
 కరిరాజవరద శ్రీ ♦ కాంత యనుచు

దలఁగు నలఁగును నులుపఁ బె ♦ గ్గిలుచుఁబలుకు

సఖులనయనస్వరశిరోజ ♦ చరణకలనఁ

బవనకందర్పసునహంస ♦ జవనతురగ

భటనటప్రియ (జలజాత) సముదాయ ♦ పటిమ దోష.

ఇది తెనాలి రామకృష్ణకవివీరచిత్ర మైనపాండురంగవిజయ
 ములోని దనిప్రాచీనులు చెప్పదురు; గాని పైఁడిమట్టివేంకటపతి
 చే రచియింపఁబడినచంద్రాంగదచరిత్ర నాల్గవయాశ్వాసములోఁ
 జిత్రీసేనపుత్రి వీరహవర్ణనములో నున్నది.

సీ. ఫాలభాగస్ఫుర ♦ జ్వాలికానిలమిత్ర

సహసాంకవామోద ♦ చండి యనుచు

రాహుగ్రహోన్వయ ♦ రాజవిభూషణ

హరిదశ్వసుతదర్ప ♦ హరణ యనుచు

జంపకసుమగంధ ♦ చంచర్ఘులీజూట

హిమశైలపూజ్య గౌ ♦ రీశ యనుచు

మరుదంబుపర్ణభు ♦ క్షౌఢ్రింద్రరక్షక

శరదభ్రీనిభగాత్ర ♦ గిరిశ యనుచు

గలఁగు మలఁగును దొలఁగు ను ♦ మృత్తికఁ బలుకు

సీతవాక్షేత్రముఖకచ ♦ శ్రీఁ దలఁచి

నూనశరశశ్యలిపయోద ♦ శుకవికసిత

కుముదరాజీవచంద్రకి ♦ సమీపిఁ దలఁచి.

ఇది యీరామచంద్రోపాఖ్యానములోని మూడవయాశ్వాసములో రామునివిరహవర్ణనములో నున్నది.

సీ. కానక కన్నసం ♦ తానంబు గావునఁ
 గానక కన్నసం ♦ తాన మయ్యె
 నరయ గోత్రనిధాన ♦ మై తోఁచుఁ తావున
 నరయ గోత్రనిధాన ♦ మయ్యె నేఁడు
 ద్విజపలాదరణవ ♦ క్షిప్లుండు గావున
 ద్విజపలాదరణవ ♦ క్షిప్లుఁ డయ్యె
 వివిధాగమాంతసం ♦ వేద్యుండు గావున
 వివిధాగమాంతసం ♦ వేద్యుఁ డయ్యె
 గటకటా! దాశరథి సము ♦ త్కటకరీంద్ర
 కటకలితదానధారాద్ధ్రీ ♦ కటకమాగ్ధ
 గామి యెట్లు నరించు ను ♦ త్కటకరీంద్ర
 కటకలితదానధారాద్ధ్రీ ♦ కటకతటుల.

ఇది యయ్యులరాజు రామభద్రునిరామాభ్యుదయములో నైదవయాశ్వాసమున రాముఁ డడవికిం బోవునపుడు దశరథుఁడు విచారించునందర్భమున నున్నది.

సీ. నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁ డండ్రుగావున
 నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁడె యయ్యె
 సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుక్యండు గావున
 సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుక్యఁ డయ్యె
 గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుండు గావున
 గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుఁ డయ్యె
 ధరణికశ్యేశత ♦ దనరాయఁ గావున
 ధరణి కశ్యేశతఁ ♦ దనరు టయ్యె

నయ్యయో ! యయ్యజుండు మా ధి యయ్య సేయు
 వ్యాయ మేమయ్యో నయ్యయో ధ్యాభ్యతాంత
 రాయ మయ్యజుఁ డియ్యెడఁ ధ్రాయు టరయ
 దాశరథికి మహానుకం ధి పాశరథికి.

ఇది యీ గ్రంథములోను మూడవయాశ్వాసములో నట్టి
 సందర్భముననే యున్నది.

సీ. నలినసంభవువాహ ధి నమువారువంబులు

శులముసాములు మాకు ధి గువలయాక్షి

చదలేటిబంగారు ధి జలరుహంబులతూండ్లు

భోజనంబులు మాకు ధి బువ్వబోడి

సత్యలోకముదాఁక ధి సకలలోకంబులు

నాటపట్టులు మాకు ధి నబ్జవదన

మగురాక్షురము లైన ధి మామాటలు వినంగ

నమృతాంధసులు యోగ్యు ధి లనుపమాంగి

భారతీ దేవిముంజేతి ధి పలుకుచిలుక

సమదగజయాన సబ్రహ్మ ధి చారి మాకు

వేదశాస్త్రపురాణాది ధి విద్యలెల్లఁ

దరుణి నీయాన ఘంటాప ధి ధంబు మాకు.

ఇది శ్రీనాథకృతమైన నైషధములో రెండవయాశ్వాసము
 న హంస దమయంతితో సంభాషించుసందర్భమున నున్నది.

సీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ ధి డగునగేష్వాసనుం

డిష్టదైవము మాకు ధి హీరరదన

సకలజగత్సర్గ ధి చతురుఁ డౌచతురాస్యుఁ

డస్వయస్వామి మా ధి కబ్జవదన

కడలేనివిడిముడి ధి గలయలకేశ్వరుం

డగ్రజన్ముడు మాకు ♦ హరిణవయన
 స్వారాజ్యపతి యగు ♦ జంభాసురారాతి
 పరమభృత్యుడు మాకు ♦ బద్మగంధి
 తొల్లదెసఁతీనితొడుకు మా ♦ వొడ్డిగిడ్డి
 పెట్టుచెట్టు తలంప మా ♦ వెరటిచెట్టు
 కనకసాలాంకలంక మా ♦ కునికిపట్టు
 పాలఁతి నీయాన నాయాన ♦ భవవములకు.

ఇది యీగ్రంథమున మూఁడవయాశ్వాసములో రావణు
 డు నీతతో సంభాషించుచో నున్నది,

నీ. వెలివెట్టిరే బాడ ♦ బులు పరాశరుఁ బట్టి
 దాశకన్యాకేళి ♦ తప్పఁ జేసి
 కులములో వన్నె త ♦ క్కువ యయ్యెనే గాధి
 సట్టికి మేనక ♦ దుట్టఱికము
 ననువుకాఁడై వేల్పు ♦ నాగవాసముఁ గూడి
 మహిమ గోల్పోయెనే ♦ మాండకర్ణి
 స్వారాజ్య మేలంగ ♦ నీరైరె సుర లహ
 ల్యాజారుఁ డైవజం ♦ భాసురారి
 వారికంటెను నీమహా ♦ త్వంబు ఘనమె
 పవనపర్ణాంబుభట్టులై ♦ నవసి యినుప
 కచ్చడా ల్గట్టుకొనుముని ♦ మ్రుచ్చులెల్లఁ
 దామరస నేత్రలిండ్ల బం ♦ దాలు గారె.

ఇది యాంధ్రకవితాపితామహునిస్వారోచిషమనుచరిత్ర
 ములో రెండవయాశ్వాసములో వరూధిని ప్రవరునితోఁ జేయు
 సంభాషణమున నున్నది.

నీ. క్రీడింపదే శర్య ♦ రీనల్లభునితోడ

నార్యసన్నత సురా ♦ చార్యభాగ్య
 భోగింపదే సుధా ♦ భుక్ష్నాధుతోడ గా
 తమతాపసోత్తము ♦ ధర్మపత్ని
 రమియింపదే వేడ్క ♦ రత్నాకరునితోడ
 హరకపద్మాంతర్వి ♦ హరి గంగ
 వరియింపకే తూషా ♦ వరశిశోలంకారు
 ఘనదాతుకావని ♦ మునివనితలు
 వారలెల్ల మహాపతి ♦ వ్రీతలు గారె
 సరససౌభాగ్యసౌందర్య ♦ పురుషుఁ గనిన
 సంచలింపదే భువి నెట్టి ♦ సాధ్యయైనఁ
 జాటు నీనిష్ఠ రేల న ♦ స్నేలు మబల.

ఇది యీ పాత్రమునాల్గవయాశ్వాసములో రావణుఁడు
 సీతతోఁ గావించిన సంభాషణములోనిది.

ఈయనకవిత్వశైలి దెలియుట కిదివఱ కుదాహరించినప
 ద్యములే చాలిన నింకను నొక్కొకయాశ్వాసమున, కొక్కొకప
 ద్యము నుదాహరించి యీయంశమును ముగింతును.

సీ. ఘను లేగుడెంచిన ♦ తనవారిలో నెంచి
 జీవనం బిచ్చి ర ♦ ఓంచుదాత
 భువననిదానమై ♦ కువలయప్రియము గాఁ
 గళల కిమ్మగుపుత్త్రిఁ ♦ గనినయనఘ
 ఓతిజనుల్ గొనియాడ ♦ సిరికిఁ బుట్టినయిల్లు
 పురుషోత్తమస్థితిఁ ♦ బొసఁగుధన్య
 బలవైరిభయమునఁ ♦ బరఁగు భూభృతుల
 మనుప వాహినుల నే ♦ లినమహాత్ము
 శోభితాసంతరత్న ధా ♦ హాభిరాముఁ

గంకణకలాపలసదూర్కి ♦ కాపరంప
 రావిరాజితచిత్రాంబ ♦ రప్రజేతు
 భూరిసత్త్వ సపారగం ♦ భీరుఁ గనిరి.

ప్ర. ఆ. 99

సీ. సకృపాణు లైనట్టి ♦ జననాథకులజాలు
 విబుధసంసేవనూ ♦ ద్వృత్తు లగుట
 ధార్మికోత్తము లైవ ♦ ధరణీతలేశ్వరుల్
 స్వస్తీస్త్రిసమాగమా ♦ సక్తు లగుటఁ
 బ్రధనదానప్రౌఢిఁ ♦ బరఁగిననరపతుల్
 సతతసత్పదవీప్ర ♦ శస్తు లగుట
 సుక్లోకవైభవ ♦ కుభు లైనరాజాలు
 విపులాగమాంతప్ర ♦ విష్టు లగుట
 చాల విని శస్త్రమును విల్లు ♦ జాతరోష
 మును గళాపూర్తి విడువక ♦ ముదము గదుర
 నిటులు నాధాటి కెదుట ని ♦ ల్చుటను నీవు
 విష్ణుపదవాసి వగుటకు ♦ వింతగలదె?

ద్వి. ఆ. 156

చ. సితగరుదేణపల్లవవి ♦ చిత్రవిలాసము సుర్వికన్యస
 ద్గతికచనేత్రమధ్యకర ♦ కంతరవంబులు గల్చె వెండియుక్
 క్షీతిధగచక్రీరముల ♦ చెల్వ మణంచె దలంచి చూడ న
 య్యతివనితంబదంతసము ♦ దగ్గిఁకుచాననవాక్యగంధముల్. త్ప. ఆ. 249

శా. సాహంకారభయంకరభ్రుకుటిధూ ♦ మాంతర్జ్వలద్వష్టువి
 ర్వాహోవిర్భవవిస్ఫులింకచయముల్ ♦ రాలంగఁ గ్రీవ్యాదసం
 దోహం బెల్ల వడంకఁ జూచుచును బు ♦ త్త్రిన్ సారెవాక్రచ్చుచుక్
 హాహాకారము సేయుచుక్ దనుజవం ♦ శాధీశ్వరుం డత్తతీక్. చ. ఆ. 178

శా. అన్నా భీకహితాన్యయేశ్వరునిబా ♦ హాశక్తి సామాన్యమే
 యన్నా ! యెన్ని విధంబులన్ సమిదుపా ♦ యంబే యపాయంబు నీ
 కన్నా ! కూడ దటన్న నాఫలము ల ♦ భ్యం బయ్యె నీచెట్టి సే

య న్నా కుం బనిలే దటంచును నిజాః ప్రామాత్యసంయుక్తః డై. పం. ఆ. 58
 మ. కుటిలభ్రూకుటిదుర్ని రీతువిలస డి తోక్తాధాతుక్తః నీవు మ
 ర్కటకోటిం బరిమార్చి రమ్మనిమహా డి కాయా ని మోగించినం
 డిటమొప్పం జతురంగ సైన్యయుతుః డై డిక్కుల్ చలింపక విశం
 కటఘంటారవమొప్పఁ దేరిపయి వే డి గం జెక్కి యుగ్రాకృతివ్.

ప. ఆ. 58

శ్రీవీరికాపురమండలాధీశ్వరులు, మహాదారులు, గవి
 త్వరసజ్జలు నాకుం బోషకులు నగు మ. రా. రా. శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ
 రాజా రావు వేంకటకుమారమహిపతిసూర్యారావు బహదరు
 ప్రభువువారు పురాతన గ్రంథములు దొరకిన లోకోపకారార్థ మ
 చ్చువేయింతు రనివిని యీ గ్రామవాస్తవ్యుఁడు హనుమానుల
 రామచంద్రునిపుత్త్రిఁడు నారాయణమూర్తి యనువైశ్యకుమా
 రుఁడు తనయొద్ద నున్న దానిని దాటియాకులపై వ్రాయఁబడిన
 దాని నక్కడక్కడ శిథిలమైనదాని నీపాత్రమును వారిసమ్ముఖ
 మునకుం బంపికోసఁగా శ్రీమంతు లగునాపృథువా రాతనికిం ద
 గుపసదనం బొసంగి పుచ్చుకొని మఱియొకప్పు డీ గ్రంథమును ర
 చించినకవివంశజుఁ డగుద్విజవరుఁ డొకపుస్తకము నట్టిదానిన శిథి
 లముకానిదానిని వారిసన్నిధికిం బంపికోసఁగా దానినిసైతము గ్ర
 హించి యారెంటిని వారిపాఠశాలయం దాంధ్రభాషాప్రధానో
 పాధ్యాయుఁడను, నాస్థానమున నాంధ్రగ్రంథశోధకుఁడను వ్యా
 ఖ్యాతను (Editor & Annotator) నగునాకుం బ్రసాదించి య
 చ్చొత్తింపఁ దగునట్లు సవరించి వ్రాయింపు మని సెలవొసంగిరి.

నేను వారియానతి శిరంబున వహించి యథామతి చక్కంబటిచి
 యట్లు చేసితి. నే నెంతపాటుపడి పరిష్కరించినను నాప్రమాద
 ముననేని యజ్ఞానముననేని దోషంబు లుండనోపుఁ ; గాన క్షమి
 యింపవిదవచ్చి ఖామగుల వినీతితోడం బ్రార్థించెదను.

పీఠికాపురము. }
 4 - 11 - 11 }

ఇట్లువిన్నవించువిధేయుఁడు,
 పు॥ మల్లయ్యశాస్త్రి.

శ్రీఃస్తు.

శుభ మస్తు.

అవిఘ్న మస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

ప్రథమాశ్వాసము.

శ్రీకైలాసవసుంధరాధరముపై ♦ శీతాంశుకాంతస్ఫుర
త్ప్రకారాంచితహేమరత్నఖచిత ♦ ప్రాసాదరాజంబులో
నాకద్వీపిని గౌరియుం గొలువఁగొ ♦ త్వయుండుశంభుండులో
కైకస్వామిమహేశ్వరుండొ సఁగుమా ♦ కశ్రాంతమైశ్వర్యముల్.

సీ. జలధిజాశయకుశే ♦ శయదర్శితాదర్శ
చంచన్ముఖాబ్జయే ♦ చంచలాక్షి
విధివహూచాతురీ ♦ విరచితకుంకుమాం
కితఫాలభాగయే ♦ కీరవాణి
గిరిభిద్రమణ్యలం ♦ కృతపారిజాతదా
మస్ఫురద్వేణియే ♦ మందగమన
ధనదకాంతాదత్త ♦ తాంబూలచర్వణా
రక్తబింబోష్ఠియే ♦ రాజవదన
యమ్మహాశైలకన్యలో ♦ కైకమాన్య
పరమకళ్యాణి గిరిధను ♦ ర్ధరునిరాణి

యనుదినము మాకుఁ గరుణాక ధ టాక్షదృష్టి

నెసఁగి కల్యాణసాకల్య ధ మొసఁగుఁగాత. 1

చ. తొలకరిమించుపై నెసఁగు ధ తోరపుజొంపపుమేచకాభ్రమం

డలముగతిఁ నితాంతసుమ ధ నశ్వర కేళిదృఢాంకపాళి కిం

పలరఁగ లక్ష్మీతోడఁ గవ ధ యం దమకించుదయాంబురాశి న

న్నలినదళాక్షుఁ గొల్పెద న ధ నారతముఁ మదభీష్టసిద్ధికిఁ. 3

సీ. అక్షీణకరుణాక ధ టాక్షసంవీక్షణ

సతతసంరక్షిత ధ సకలలోక

రమణీయవిస్ఫుర ధ ద్రాజీవచిత్రసా

ధాంతరవిహరణ ధ హర్షితాత్మ

భిమరభ్రన్మృఖహరి ధ త్ప్రియవధూఫాలభా

సితభవ్యకుంకుమాం ధ కితపదాబ్జ

శక్రనీలోపలా ధ స్థానపీఠాయిత

సునీరుహాక్షవ ధ క్షుణ్ణకవాట

యగుచు రాఁగించుధన్య దు ధ గ్ధాభిక్తన్య

సిరుల నిరవొందునాదుమం ధ దిరముసందుఁ

బస నెసఁగుపదార్పణ్నే ధ పసిఁడితూఁగు

టుయ్యెలలలోన నూఁగుచు ధ నుండుఁగాత ! 4

మ. శతమన్యుప్రముఖాఖిలత్రీదశశీ ధ ర్షస్వర్ణకోటిరసం

తతినమ్యక్పరితకప్రకీర్ణనవర ధ త్పత్రేణికాకాంతివే

ష్ట్రితధాస్వత్పదపద్మఁ డై యెఁగురా ధ జీవాననుం డెంతయుఁ

సతతంబీవుతఁగూర్చిమాకుసకలైశ్వర్యాఱురారోగ్యముల్.

సీ. ఏజవరాలు నా ♦ నాజగత్సృష్టికా

ర్యధురంధరునకు శు ♦ డ్ధాంతకాంత

యేచంద్రీవదన వా ♦ చాచాతురీపూర్ణ

కవిజనశ్రేణికి ♦ గన్నతల్లి

యేదేవి సమధిక ♦ వేదాదివిద్యామ

యప్రసంచంబున ♦ కాదిమూల

మేకొమ్మ నిఖిలమకా ♦ నీంద్రేప్పితోల్కృష్ట

పరమార్థపదవికి ♦ బట్టుఁగొమ్మ

యట్టిలోకాంబ విమలకృ ♦ పావలంబ

శారదాంబ కరంబు ని ♦ చ్చట మదీయ

చిత్తశృంగాటకాంచద్వి ♦ చిత్రోవీధి

మొండుకొని కూర్చి విహరించు ♦ చుండుఁగాత ! 6

చ. ధనదవయస్యకంఠసము ♦ దంచితధాత్మకపాలమూలికల్

గొనకొనికాంచిమోధమున ♦ గుండ్రపుటుండ్రములంచునెంచితై

కొనుటకు డాసి రాఁ దివియఁగోరి చెలంగెడుబల్లిదుక గణా

నను వినుతింతు సంతతము ♦ నాడుమనోరథసిద్ధి కెంతయుఁ.

సీ. శ్రీరామపాదరా ♦ జీవయుగ్మవిధేయుఁ

దిద్దివాధిపాద్యాది ♦ తేయగేయు

సకలభక్తకదంబ ♦ సంరక్షణోపాయు

భూమిజాస్తవనీయ ♦ నామధేయుఁ

ద్రిజగత్కరండపూ డ్రితయశస్సముచాయుఁ
 బ్రీత్యర్థివర్గమ డ్రినపటీయు
 సాలచరాన్వయ డ్రిజలనిధానాత్రేయుఁ
 బ్రీమరబాహుబల డ్రిభాగధేయు
 నుగుణధోరేయు నురగిరి డ్రిస్ఫూర్తికాయు
 వరగుణనికాయు సుకవీంద్రీ డ్రివర్ణనీయు
 మధితజైతేయు లోకైక డ్రిమాననీయు
 నాహవాజేయు నుతిసేతు డ్రినాంజనేయు.

8

క. ఇనశశికుజబుధగురుకవి

శనిరాహుధ్వజుల నెపుడు డ్రిస్మరియింతుమర్ది
 వినుతింతు గరుత్మంతుఁ
 ఘనభుజబలవంతు దాంతుఁ డ్రిగరుగాస్వాంతుఁ.

9

శా. విద్వద్వందితు వామలూరుతనయ్యుఁ డ్రినేదాంతవిజ్ఞానుఁ గృ
 వ్ణద్వైపాయను సత్కవిత్వరచనా డ్రిచాతుర్యభోజావనీ
 భృద్వర్యుఁ ఘనుఁ గాలిదాసు సుకవిఁ డ్రిశ్రీహర్షభాషావిశే
 షాద్వంద్యుఁ జయదేవుఁ బేర్కొనుదుని డ్రిత్యంబువచస్సిద్ధికిఁ

క. మున్నుగ నాంధ్రకవిత్వం

జెన్నిక సృజించి జగతి డ్రినింపొందినస్సా
 యన్నయు నన్నయు మఱియును
 వన్నియ గనుకవులఁ దలఁతు నా డ్రిక్లిద్ధి కైకఁ.

11

గీ. ప్రాసవికీర్ణశబ్దార్థ డ్రిభావగనచ

మత్కృతులు గల్గునెడల స ♦ మృదము నొంది
వ్యాజములు గల్గుచోట ని ♦ ర్వాజములుగఁ
జేయునుకవుల సన్నతి ♦ సేతు మదిని.

12

క. కలనైనఁ గావ్యమర్మము

దెలియక కృతకృతులతోడ ♦ దీకొని దుశ్శం

కలఁ జేయఁదివురుససమా

ఖ్యులఁ గుకవుల వేరె లెక్క ♦ గొన సేమిటికిఁ.

13

సీ. గృహమేధి యొకఁడు భ ♦ క్తి దలిర్పఁ బెద్దలఁ

దెచ్చి పూజించి యా ♦ తిథ్య మిచ్చి

వెల తద్ద గలమేలు ♦ కొలుచుఁ గోరికఁ గొని

చేలావరుగ దంచి ♦ చేటఁ బోసి

ఁజరిగి మల్చియు బాగు ♦ చేసి కర్మమృత దంచి

తెలిచాయబియ్యము ♦ తేటనీటఁ

గడిగి వండినవంట ♦ కము పాయసము భక్ష్య

ములు మ్రడుచులు గూర్చి ♦ తళియ నిండ

నొసఁగి యామెత వెట్టిన ♦ మెసవుకొనుచు

నలుసులరసిననెటనైనఁ ♦ గలుగుటరుదె?

కానఁగృహజిత్రగింపుడి ♦ క్కావ్యరచన

సృపమహితులారవిద్వత్క ♦ వీంద్రులార!

14

క. అని యిష్టదేవతావం

దనము కవీంద్రాభినంద ♦ సంబును మఱి నా

ధునికకవిబహూకారం

బును గుకవితిరస్కరణముఁ బొసరిచి వేడ్కన్. 15

శా. శ్రీసీతాఖ్యవులీమహేశ్వరునకున్ ఁ సేమంబుతో నంకితం

బాసాదించి ప్రిబంధ మే నొకటి సేయంబూనితిన్ రామచం
ద్రోపాఖ్యాన మనంగ రామకథ యాఁర్చులైచ్చనాచంద్రతా
రావూపంబుగ నుండుఁగాత ధర ధీఁరశ్రోత్రసమ్మోదమై. 16

చ. తలఁపఁగ రామచంద్రుచరితంబు లనేకము లాదినత్కవుల్
విలసిత మొప్పఁ జెప్పఁగనిఁ వెండి రచింపఁగ నేమనన్ మహీ
తలమున జానకీప్రియు కథావిధి భక్తియుముక్తియున్ గృపన్
గలుగఁగఁ జేయు నందు రటుఁకాన రచించెదభక్తిమీఱఁగన్.

వ. అని నితాంతకాతూహలాయత్త చిత్తుంక్షనై మఱియు మదీ
యేష్టదేవతాపార్థనంబుఁ జేసెద. 18

సీ. శ్రీరాజరాజేశ్వఁ రీసమాఖ్యాహార్య

పరివృథకన్యకా ఁ ప్రాణనాథ !

పంకేరుహాసన ఁ పాకశాసనముఖ్య

సవనాశనార్చిత ఁ చరణయుగళ !

వందారునకన ఁ నందనాదిమునీంద్ర

చత్వరస్థితదివి ఁ మన్మహేజ !

నీహారనాకధుఁ నీహారశరశార

దాభ్రాభ్రాగజనిభ ఁ శుభ్రాగ్రాత్రా !

సితగిరినివాస ! బుధనుత ఁ విద్విలాస !

రవిశశిరఘాంగ ! విశ్వంభ ధ రాశతాంగ !
 భుజగవరహార ! పీఠికా ధ పురవిహార !
 మారమదభంగ ! కుక్కుటా ధ కారలింగ !

19

సీ. శ్రీమద్వచోమాని ధ నీమహాశ్చక్రాణి
 నాకలోకేభవి ధ భాకులాని
 దుగ్ధపాథోధిన ధ మృగ్ధామయూథాని
 పుండరీకప్రభా ధ మండలాని
 బృందారకాపగా ధ మందభాబృందాని
 కైలానశైలరు ధ గ్జాలకాని
 మహనీయసురమహీ ధ రుహదీప్తిజాతాని
 విపులశుభ్రచ్ఛదో ధ స్రవటలాని
 వ్యాశనాయకరుచిచక్ర ధ వాళకాని
 కంబువిస్ఫారశోభాక ధ దంబకాని
 భువివిజత్వావిరోజరై ధ తవయశాంసి
 మారమదభంగ ! కుక్కుటా ధ కారలింగ !

20

వ. అని, ఇష్ట దేవతాప్రార్థనంబుఁ జేసి ప్రబంధనిబంధనప్రమాద
 మానహృదయండ్లనై మనీయవంశావతారం బభివర్ణించెద.

సీ. ధాత్రి నాపస్తంబ ధ సూత్రీవిశ్వామిత్రీ
 గోత్రపవిత్రీచా ధ రిత్రీకుండు
 పసుధాసుధాళనా ధ న్వయదుగ్ధపాథోధి
 పౌర్ణమాస్యత్పల ధ బాంధవుండు

బాలేందు శేఖర ♦ పాదపంకేరుహా

ధ్యాననిష్ఠాధీన ♦ మానసుండు

నకలవిద్యావిశే ♦ మసమార్జితాభర

ణార్యభూజాంబూన ♦ చాంబరుండు

పరంగుఁ బరదారజనతమో ♦ భాస్కరుండు

సంస్కృతాంధ్రకవిత్యవి ♦ శారదుండు

వారణాసిమహావంశ ♦ కారణుండు

లక్ష్మణాయ్యుండువర్ణిత ♦ లక్షణుండు.

22

క. ఆతని కువయించిరి ప్రి

ద్యోతనవరలభపటుమృ ♦ దుత్వకవిత్య

ఖ్యాతుఁడు మల్లకవీంద్రుం

డాతతనద్గుణుండు పేర ♦ నాయ్యుండు నెన్నఁ.

23

వ. అందు.

24

క. శ్రీమద్గుణుఁ డగ్రజుఁ డగు

నామల్లననుకవి ప్రముద ♦ మలర నసంతాం

బామహిళ వరించెను హరి

ప్రేమరమాదేవిఁ దగ వ ♦ రించినకరణిఁ.

25

గీ. ఆవధూవరులకుఁ బుట్టి ♦ రాత్మజులు ది

వాకరానుగ్రహప్రాప్త ♦ వాఙ్మహత్త్వ

ఘనులు శ్రీసూరనాఖ్యన ♦ త్కవియు వేంక

ఠేశ్వరకవీశ్వరుండు వి ♦ ఘ్నేశ్వరుండు.

26

ఉ. భూరమణాభీనందు్యులును ♦ భూరిగుణాఘ్యులు నై నవారిలో
 నారయ సూరనార్యునకు ♦ నాత్మజు లుద్భవ మొందిరుక్తిగం
 భీరు లుదారధీయుతు ల ♦ మేయశమాన్వితు లుర్విపాలస
 త్కారులు వేంక తేశ్వరుఁడు ♦ గంగనయుంగవిరాజసంతుఁడు.

క. అం దగ్రజుండు జగదభి
 నందితుఁ డగువేంక తేశ ♦ నాముఁడు గనియెన్
 బొందుగ జలనిధి చంద్రుగ
 తిం దనయున్ సూరనాఖ్యు ♦ దివ్యసమాఖ్యున్. 28

గీ. అవ్వపశ్చిచ్ఛిఖామణి ♦ కాత్మజుండు
 హర్ష మొదవంగ నుదయించె ♦ నార్యనుతుఁడు
 వేంకటాఖ్యుండు సదసద్వి ♦ వేకఘనుఁడు
 సరనహృదయుండు విద్యావి ♦ శారదుండు. 29

క. ఆరీతిని నిజసంతతి
 ధారణి సభివృద్ధి బొంద ♦ ధన్యుం డగుచున్
 సూరిజనస్తుతమతి యా
 సూరనకవి వెలయుచుండె ♦ శుభగుణనిధియె. 30

శా. ఆసూరన్న మనీషిసోదరుఁ డజ ♦ సోభోరుహోష్టానుకం
 పాసంప్రాప్తసమస్త దేశవిలస ♦ ద్భాషాకవిత్వాదివి
 ద్యాసంపాదితరత్న హేమవసన ♦ త్కైరామభూషాముఖ
 శ్రీసత్కారుఁడు వేంక తేశ్వరుఁడు భా ♦ సిల్లుం జగత్పూజ్యుఁడై.

మ. సుమనశ్లాఘ్యుఁడు సత్కళానిధియు నై ♦ శోభిల్లి మిత్రప్రసం

జనియించె బ్రథమపుత్త్రిం

డనఘుఁడు శ్రీవేంకటేశ్వఁ డాహ్వాయుఁ డెలమిఁక. 37

గీ. ధరణి నిటు మత్కులంబభ్యు డియపరంప

రాభివృద్ధియు శ్రీయు వి డ్యయును బుద్ధి

యును రఘుస్వామికారుణ్య డమునను గలిగి

తనరుఁగావుత మాచంద్ర డతారకముగ.

38.

మ. సరసాశ్రీసరుఁ గొల్తు మజ్జనకు విశ్వామిత్రగోత్రోద్భవుఁ

ధరణీనాయకపూజితుఁ వివిధవిద్యాకాశలుఁ భూమిని

ర్జరవంశోత్తము వారణాసికులసాఁ రావారరాకానుధా

కరుశ్రీవేంకటసత్కవీంద్రతనయుఁ గామయ్యనామూర్యునిఁ

నీ. ఏధీరవరుసాధు డబోధప్రవీణత

సాహితీవిద్యాభ్యు డసనుఁడ నగుట

యేకవిశ్రేష్ఠభూ డయిష్టోపదేశిత

వివిధాంధ్రకావ్యార్థ డవిదుఁడ నగుట

యేలాక్షణికునవ్య డహితేశీక్షణిపౌఞ్డి

సర్వలక్షణవిచ డక్షుఁడు నగుట

యేమహామహుకృపా డసామగ్రినగ్రియ

శ్వేతిషగ్రింధను డజ్ఞాని నగుట

యట్టిరాజాధిరాజస డభాంతరార్య

లోకసంశ్లాఘ్యుసకలక డలాకలాప

నిధి సదభిమానధను డధరా డబుధవిధేయు

మజ్జనకుఁ గామకవిరాజు ♦ మదిఁ దలంతు.

40

క. ఘనతరగుణగణ కనవర

తనుత చరిత్రకుఁ బతివ్రీ ♦ తాజనతీలకం

బునకుఁ లచ్చాంబకు మ

జ్జననికి వందన మొనర్తు ♦ సమధికభక్తిఁ.

41

సీ. బహుపురాణగ్రంథ ♦ పౌరాణికత్వాప్త

కుండలాదిసమస్త ♦ మండనుండు

నరపాలనంసజ్జనశ్లాఘనోభయ

భాషాకవిత్వవి ♦ శేషఘనుఁడు

నృపకృపాపార్జిత ♦ పృథులమాన్యక్షేత్ర

హయరత్నజాంబూన ♦ చాంబనుండు

సతతవిశ్రుతతప ♦ స్సత్యవాక్కులశీల

శేమదమవిజ్ఞాన ♦ సంయుతుండు

వారణాసిమహావంశ ♦ వార్ధిచందుఁ

డగుజగత్పూజ్య ధీమణులు ♦ ధాశేసేజ్య

మహితగుణభవ్యఁ గృతకావ్య ♦ మత్పితృవ్య

మల్లనార్యు నజన్రంబు ♦ మదిని దలంతు.

42

మ. అసయంబుం బ్రొఱుతింతుభక్తి నవనం ♦ ఖ్యాత్యీయకన్యాప్రదా

సనితాంతప్రథితం దనూజగుణసం ♦ తానాభ్యుదంచత్సమా

ఖ్యునిశ్రీరామపదారవిందభజన ♦ ప్రోత్సంతుజోగన్న నా[హలఁ.

మునిఁగొల్లారికులాంబు రాశీహిమధా ♦ మున్నాచుమాతామ

5. శ్రీరామచంద్రపా ♦ దారవిందద్వంద్వ
 సతతసంసేవనా ♦ సక్తచిత్తు
 బాంధవాతిథిజన ♦ ప్రాణతానవరతాన్న
 దానసమార్జిణో ♦ త్కటసమాఖ్య
 భూతలఖ్యాతపు ♦ క్షేతిహాసపురాణ
 సద్గ్రంథపఠనసం ♦ శ్రవణనిరతు
 బార్ధివస్తవసీయ ♦ పంచాంగనుస్థిర
 మంత్రరక్షణకళా ♦ మహిమవేద్యః
 గులశిఖరి ధైర్యః గొల్లూరి ♦ కులపయోధి
 సోము జోగన్న నామార్య ♦ సూను మత్పి
 సూసహోదరు సద్గుణ ♦ శోభివేంక
 టాచలసమాఖ్య సనుదిన ♦ మభిరుతింతు.

44

6. ఏతాదృశాస్మదస్వయ
 జాతజనపరంపరేష్ట ♦ సత్ఫలదాన
 ఘోతలమందారమహీ
 జాత మగుమహేశ్వరునకు ♦ పవ్యంతంబుల్.

45

7. శూలికి ధైర్యశాలికిని, సూన్యతకీలికిఁ బార్వతీమనో
 బ్జాలికి భక్తదుష్కృతమ, హాటకీలికి విద్విషత్తమో
 హేలికి సంతతార్యజన, భృంగకదంబలసన్మృణాలికిఁ
 బాలితవాసవాదిసుర, పాలికి హేమనుధాంశుమాలికిఁ.

46

8. హరికిఁ బన్నగప్రకర, హరికి భవ్యఋషారకుక్కా

ధారికి భక్తలోకభవః ధారికి దుగ్ధపయోధిపాండురా
 కారికి దేవసంఘశుభః కారికి వారణదైత్యగర్వసం
 హారికిః బీతికాపురవిః హారికిః బంచశిలీముఖారికిః. 47

ఉ. పాటితవైరిశోటికి ను ధ పర్వగణస్తుతజన్యవిస్ఫుర
 ధాటికి భాసమాసహిమ ధామకిరీటికి శుభ్రభద్రరా
 ఘోటికి దుష్టగోత్రశత ధోటికి నాకధునీలసజ్జటా
 జూటికి భక్తలోకధన ధోభితపేటికి దిక్కుశాటికిః. 48

ఉ. రామకథానుధారసన్నిరాజితమామక కావ్యకన్యకా
 స్వామికిః బార్వతీస్ఫురితః వామికిః బాండురపుంగవాసకృ
 ద్దామికి దత్తభక్తజనః కామికిః గుక్కుటరాజవిగ్రహ
 స్వామికిః బద్మజప్రముఖః సన్నతవద్గణజన్మభూమికిః. 49

వ. భక్తిపురస్కరంబుగా నాయొనర్పం బూనినరామచంద్రోపా
 ఖ్యానం బనుమహాప్రబంధంబునకుం గథాస్మారంభంబు. 50

మ. పరగుం బేర్కిః బురీలలామ మవనిః భాగీరథినిమ్నగో
 త్తరతీరంబున భర్తనిర్మితకనః త్ప్రీసాదకూటాగ్రసం
 చర కాంతాస్యనుధాంశుదర్శనలనః త్వస్పింధుఖేలన్తరు
 త్తరుణీశోచనకైరవంబయి యయోధ్యానామధేయంబునః.

సీ. సతతాఖిలాగమోఽచ్చారణసుస్వరా
 భ్యంచితవివ్రీవః రాశితంబు
 మానితద్విరదముః ఖానంతవాహినీ
 సహితరాజవతంసః విహరణంబు

సుమనోధిపార్థదఃప్రమదాన్వితాధిక
 శ్రీమదార్యానకృజ్జ్ఞంభితంబు
 కమనీయగోరాజఃగణవైభవసమగ్ర

పాదజాతనితాంతఃభాసితంబు
 మహితగురులోకపితృపితాఃమహాసమేత
 విబుధసంతానసంతతఃవిలసితంబు
 నగుచుఁ గైలాసశైలంబుఃపగిది జగతిఁ
 బరఁగు ననిశంబు సాకేతఃపట్టణంబు.

52

చ. హరిణగభస్తి రేయి చరఃమాదికి నేగుచు నప్పరిం గరం
 బరుదగుతుంగవప్రశిఖఃరాగ్రము దాకి కడిందిఁ గంద దు
 ర్భర మగుమచ్చ వచ్చె నిదిఃబద్ధనిపల్కఁగళాంచితక్షపా
 నరుసకు లోనఁ గందు గనఃవచ్చుటకుం గత మేమి నిచ్చుటఁ.

చ. అతులమహాగభీరవరిఃఖాంబువిహారభుజంగమాంగనా
 ప్రతతిమహాఘణద్యుతులుఃపల్లరు నారసి పుష్పలావికల్
 మతి నరుణోత్పలాజ్జకుసుఃమభ్రీమ దాసి తదీయభీకరా
 కృతి వరికించి తత్తరిలిఃత్రిమరు చుండుదు రప్పరంబునఁ.54

సీ. నిఖిలలోకాకర్ణఃనీయషడ్జన్వర
 కూజద్భుజంగభుఃగ్రాజరాజి
 ప్రకటమనోహరఃపంచమనిన్వన
 మహితవసప్రియఃమండలంబు
 ప్రథితమంజులసుధాఃరసమధురోదార

గీరమావిస్ఫురః తీక్ష్ణరవితతి
 ప్రసవనిష్యందమః రందపానానూన
 తుంది లేందిందిరః బృందములును
 బాసఁగి పరిషక్వఫలకోశః కుసుమముకుళ
 దళకిసలయుక్తవివిధపాదపవిరాజ
 మాసశృంగార కేళికోద్యాసననవి
 తానములు వొల్పు నారాజః ధానిలోన.

55

చ. నలుతోలుపల్కులం జదువః సల్తాగముల్ గలయట్టిపద్మజుం
 డెలమిఁ బడక్రమంబులు గ్రఃహించి కడుం దడఁబొటు గాక నే
 ర్పలరఁగఁబల్కెనేనిదొరః యశాఁదమకంచుఁబురిన్ ద్విజుల్ మహిన్
 గలఘనవిద్యలొక్కొకముః ఖంబునఁబల్కుచునుందు రెప్పడున్.
 సీ. అనిహతకువలయాః హ్లాదు తావసునాథు

అనిశారిభీకరుః లైసరాజు
 లక్రూరదృష్టిచేః సలరారుమంగళు
 లయుగకన్యాధీశుః లైససౌమ్య
 లపతితగోత్రభిః ద్వాప్యపారు లగుగురు
 లసభినిందితబుధుః లైసనుకవు
 లప్రాప్తవక్రకాఢ్యుః లగుమిత్రసంతతు
 లభయదులగునహీః నాంకనాము
 లరయ జిష్ణులు శుచులు ధర్మాధిపతులు
 పుణ్యజనులు ప్రచేతులు భూరిబలులు

శ్రీదు లార్జ్యశ్వరులు మహాసేను లనఁగ

నప్పరంబున నొప్పుదుఁరవనిభుజులు.

57

చ. అనయము భైక్ష్యవృత్తి నజినాంబరకృచ్ఛ్రిత సర్థదేహియై
తనయనుఁ గుగుఁడై వినముఁద్రావిన నోర్చి యదక్షిణాశ నం
దినధననాథు నెంచి తమ నెచ్చెలికోటికి నిచ్చ దీరఁ గొ
ల్చును ధన మిచ్చి దక్షిణతశోభిలఁ బ్రోతురు వీటికోమటుల్.
మ. మొలకుం దెల్లనిబట్టయుం బశుచయంబుం గల్గి తానుర్విలాం
గలముఁమోపినసాటియాననిహలింఁగర్హించుచుఁహాలికుల్
తెలిబట్టల్ పశువర్గముం గలిగిఁధాత్రిం దున్ని ధాన్యంపుఁగు
ప్పలు పెన్గొండలీవి నొప్పఁగఁ బురింబండ్రింతు రేవేళలఁ.

సీ. కలకంఠి నెఱిసోయ ఁ గమున సుకేశియై

వెలయంగ నమరత ఁ విభున కరుదె

గజయాస మృదులాస్య ఁ గతి శశిరేఖయై

వఱల నస్వప్నత ఁ వరున కరుదె

సతి మహితోరుల ఁ ఊణత రంభాస్ఫూర్తిఁ

బరఁగ ననిమిషత ఁ భర్త కరుదె

యువతిలీలాతను ఁ ద్యుతుల హేమాగూఢిఁ

దగ సౌమసస్యంబు ఁ మగని కరుదె

యనుచు స్వస్తీస్త్రిపరాజ్ఞుఖా ఁ యత్తబుద్ధి

నలరుబొజుఁగుల నలరించు ఁ చెలువుఁ గలిగి

చిత్త్రితరూపరాజీవ ఁ పత్త్రీనేత్రీ

లప్పరంబున నొప్పుదు ♦ రనుదినంబు.

60

సీ. కటిసీమ నటియించు ♦ కబరీభరమునంచు

సజలనీలాంబుద ♦ చ్చాయ నెఱపఁ
దశతళ లీనుని ♦ ద్దంపుమేనులజాను

క్రొమ్మించుఁదీవల ♦ కొమరు గఱప
హురుమంజముత్తైంపు ♦ సరులచొక్కపుసాంపు

పలుమరు వడగండ్ల ♦ చెలువువఱుప
గడితంపురతనంపుఁ ♦ గంకణధ్వనిసాంపు

గరువంపుటురుముల ♦ యొఱుపుమెఱవ
నరస మగువర్షకాలల ♦ క్షణము గలిగి

తెరువరుల నెల్లఁ దల్లడ ♦ పఱుచునట్టి
శాలిపాలివధూజన ♦ జాల మెలమి

రాణఁ దనరారు నప్పర ♦ రాజమునను.

61

మ. పురిహస్తున్నతి కల్గి దిక్కరివరంబు లెల్వఁగాఁబోయి మో
హరముల్ దీరిచి వానితోఁదడవుపో ♦ రాజెంతయుందూలుటక
హరిదంతంబులు వట్టె నీపలు కసత్వం బన్న నుర్విం గకు
బ్ద్విరదంబుల్ గడలంటి యుండుట నిజంబే కాదె చచ్చించినక.

చ. పురిహరి వేగ మేణగణఁముల్ గని యొర్వక గెల్వ వచ్చి త
త్వర కొగి నోడి పాటి వనఁవాసత్పణాశ చలేక్ష లొంద సం
దిరుశివచంధులన్ శరణు ♦ నీఁగి భజింపఁగఁబోలుఁ గానిచో
హరిణము లిట్టు లుండుట నిర్భగకమే భువి నాఁడునాఁటికేక.

- సీ. ప్రత్యగ్రకేతన ♦ ప్రకరాగ్రవిఘటితాం
 బరకాంతిధవళితాం ♦ బరతలములు
 చిత్రోత్పస్ఫుర ♦ చ్చిఖరసంఘర్షణ
 శీకరీకృతనాక ♦ లోకపదులు
 కమసీయఘంటికా ♦ గణఘణంఘణరావ
 బధిరీభవత్కకు ♦ ప్పంచయములు
 ఘనచక్రచక్రచం ♦ క్రీమణసంరంభవై
 భవనిరాకృతసుప్రీ ♦ భంజనములు
 కనకమణిమయవలభికా ♦ కాంతినిచయ
 సతతదూరీకృతధ్వాంత ♦ సముదయములు
 నగుచుఁ దనరారుసర్వంస ♦ హాజనాభి
 నందనము లైసతత్పర ♦ స్వందనములు.
- సీ. కదు మగంటిమి మీఱఁ ♦ గాలవిజ్ఞానుఁడై
 ధర్మయుద్ధము సేయఁ ♦ దలఁచెనేని
 విద్యుద్విభాస్ఫుర ♦ ద్వివిధాయుధము లూని
 కలహంబు గావింపఁ ♦ గడఁగెనేని
 బలనముద్దాముఁడై ♦ బారుఁ దీరిచి సారె
 రిపులతో దుర మొన ♦ రించెనేని
 గురుసంప్రదిప్తత ♦ గురుధనుర్విద్యావి
 శారదుం డయి యాజి ♦ సలిపెనేని
 వీరుఁ డై నట్టినరసింహ ♦ విభుఁడు తమకు

దొర యగు నటంచునప్పర ♦ వరమునందు
వటలుదు రురుప్రధనశూర ♦ వైరినలిన
విదళనమదోత్కరటు లైన ♦ వీరభటులు.

65

గీ. ఆవురంబున నెంతయు ♦ ననుదినంబు
నావురందరుభోగభా ♦ గ్యములపగిది
నేవు రంజిల్ల సర్వోర్వి ♦ నేలుచుండి
కాపురం బుండు దశరథ ♦ క్షౌవిభుండు.

66

సీ. ప్రత్యర్థిభూధవ ♦ ప్రకరపర్యతవజ్రి
మిత్రసముద్రిన ♦ క్షత్రభర్త
ప్రఖ్యాతగుణలతా ♦ ప్రచురాలవాలంబు
మహితకీర్తిమరాళ ♦ మానసంబు
శిష్టసారసవనీ ♦ విష్టపబంధుండు
దుష్టదంతావళా ♦ భోరణుండు
బంధుషట్పదగణ ♦ ప్రసవవద్భూజంబు
శ్రీతనీలకంఠవా ♦ ష్టికపయోద
మంచు జనులెంచ ధరణిఁ బా ♦ లించుచుండె
దనుజవిజయసహాయసం ♦ జనితవితత
హర్షపూర్ణమనస్సుమ ♦ నోధినాథ
దత్తసుమనోరథుం డగు ♦ దశరథుండు.

67

సీ. శారదాశరదర ♦ శారదశరధర
పంచాస్యపంచాస్య ♦ పటలములను

కులిశాబ్జనారద † కలశాబ్ధిపారద
 ఘనఘనోపల † బృందములను
 హారనీహారప † టీరకర్పూరమం
 దార కాదంబక † దంబములను
 తారాభవాహినీ † తారాభనాహనీ
 భాహిరాడీరస † మూహములను
 దినదినంబున నిరసించి † తనయశంబు
 వెంపు రాణింప ధరణిఁ బా † లింపుచుండె
 సత్త్రీముఖ్యమహాదాన † సతతపోషి
 తక్షమాతలవిబుధుండు † దశరథుండు.

68

సీ. తనయశశ్శుభసుధా † ధామబింబంబున
 కంబరం బంచితాం † కంబు గాఁగఁ
 దనప్రీతాపసువర్ణ † తరుశాఖకర్కమం
 డలము శోభితపక్వ † ఫలము గాఁగఁ
 దనధైర్యగిరివరం † బునకుఁ జామిక రా
 చలముఖాద్రులు గండ † శైలములుగఁ
 దనమహాగాంభీర్య † వనరాశి కరయ ర
 సాతలం బూర్ధ్వవి † ప్తవము గాఁగఁ
 దనజగన్మానితానూన † దానకల్ప
 సాలముసకు సమస్తయా † చనకజనవి
 తానము లభంగభృంగసం † తతులు గాఁగ

దనరు సందితవిబుధుండు ♦ దశరథుండు.

69

సీ. అశ్రాంతసత్యలో ♦ కావనచతురత,
 మహనీయపురుషోత్త ♦ మప్రసిద్ధి,
 నిరుపమరాజశే ♦ ఖరలక్షణంబునఁ,
 బరబలోచ్ఛేదన ♦ పౌఢ్రిమమునఁ,
 బ్రతిదినపద్మినీ ♦ హితకరోదారత,
 విబుధపోషణకళా ♦ విభ్రమమున,
 గోత్రపరిత్రాణ ♦ గుణవిశేషంబున,
 వాహినీసంసక్త ♦ వైభవమున,
 వాగ్వరుండో, శ్రీవిభుండో, స ♦ ర్వజ్ఞుండో, సు
 రేంద్రుండో, రశ్మిమంతుండో, ♦ చంద్రుండో, మ
 హానుహీభృద్వరుండో, ర ♦ త్నాకరుండో
 యనుచు జను లెన్నఁ దనరె స ♦ య్యవనిభుజుండు. 70

గీ. శ్రీసతియు భూమిసతియు సీ ♦ లాసతియును
 వెలదులుగ నొప్పుశ్రీమహా ♦ విష్ణుపగిదిఁ
 దనరుఁ గౌసల్యయును గైక ♦ యును సుమిత్రీ
 యును సతులు గాఁగ దశరథ ♦ జనవిభుండు. 71

ఉ. అంతట నొక్కనాడు మృగ ♦ యాభిరతిం దురగంబు నెక్కిభూ
 కాంతుఁడుశౌర్యభవ్యులమృ ♦ గవ్యులఁదోడ్కొనియొక్కకాననా
 భ్యంతరసీమకుం జని మృ ♦ గాళి హళాహళి నొందఁ జేసి యా
 వంతయుఁగొంకు లేకవివి ♦ ధాయుధముల్ ధరియించిక్రొస్తురెఁ.

వ. మఱియును.

73

గీ. మృగయు లొకకొంద అందంద ♦ మేయసార

సారమేయశిరోధిసం ♦ సక్తభర్మ

పాశభృత్పాణులై వెంటఁ ♦ బరువువెట్ట

మెండుకొను కోర్కె వేటాడు ♦ చుండి యచట.

74

క. అమలినయశుఁ డవ్వసుధా

రమణుఁడు గనుఁగొనియె నబ్బు♦రంబుగ నసకృ

త్సుమనస్తుతగుణవల్లిం

దమసాకల్లోలినీమ ♦ తల్లికా మ్రోలకా.

75

చ. కనుఁగొని యన్నదీనికట♦కాననసీమ నధిజ్యధన్వఁడై

తొనునరి కడిందిప్రోడతన♦మొప్పఁ జరాచరలక్ష్యవృత్తి న

మ్మనమున నూల్కానంగఁబలు♦మారునుద్రిమ్మరియంతిన త్తటం

బున నొకక్రేవని మ్మెఱిగి♦పొల్పుగ. రేతఱి పొందియుండగకా.

మ. పితృతృష్ణాహారణైకవృత్తి మది దీ♦పింపం గతాఘుండు మా

నితనూజుం డొకరుండు కుండిక సరి♦స్నీరంబులో ముంప భూ

పతి యాధ్యాన మనేకపద్వనియ కా♦భావించి యేయకా శరా

హతుఁ డత్తాపసి వ్రాలెఁ బేరెలుఁగుతో♦హా! తాత! యం

[చుకా మహికా.

క. అమ్మనిరవ మాలించి స

యమ్మ నిరవ శేషముగ ల ♦ యమ్మయ్యెనె? నా

యమ్మన నని చింతిలుచు భ

యమున నటఁ దరలి యతిర ✱ యమున సరిగెఁ. 78

క. అరిగి మునితనయుచందం

బరసి యయో! యిత యయ్యెనా! యనుచుఁ గడుం
బరితాపింపఁగ నీరై

దరదమ్ములదొరను గూర్చి ✱ యతఁ డిట్లనియెఁ. 79

గీ. ఇచట నీవిట్లు చింతిల ✱ నేమి గలదు!

చండులై నిన్ను శపియింప ✱ కుండఁ గుండ
వారి వారి కొసంగి వి ✱ దారితారి!

తల్లిదండ్రుల ననుఁ జేర్చు ✱ మూల మలర. 80

చ. అని మునిసూతి వల్కు నపుడట్లుగఁ దత్పితృవాసభూమికిం
జనిన నిజాత్మజుం డని నిశాసమయంబునఁ జీకులన్ మున
శ్లను మము నీడ నుంచి మసలందగునయ్య! యటన్న భీతి న
జ్జనపతి సాంత్యనోక్తుల నిజస్థితిఁ దెల్పుట కుద్యతాత్ముడై.

క. నీతనయుండనుగా నప

నీతనయుండను ఖలుండ ✱ నింద్యగుణుండ పు
జ్యేతరమతి ననుచు సమా

ఖ్యాతాత్మకథావిధానుఁ డగు ✱ నాతనితోఁ. 82

గీ. పగతురమె రేపగలు దలం ✱ పఁగ నపగత

నయనయతులఁ దనయనయ ✱ నయనుల శుభ
మతుల నిటుల యతివ్యథా ✱ యుతులఁ జేయ

నాయమేనా యమేయధ ✱ స్వధరమణికి. 83

శా. దూపం దేపకుఁ జిక్కుచీకుల మముఁ దుఃఖాబ్ధిపా త్చేసి త
 య్యా! సాసాత్మ! కిరాతరీతి మృగయే హంగాసకే తెంచియే
 లా పోకాచ్చితి వీగుణాధ్యు? నరసా లా! నీకునుం బుత్త్రక
 ప్తావన్నావనరంబె యంత మగు సం చహ్మాని శాపించినఁ.

క. ఆశాపము దనకుం దన

యాశాశారణము గాఁగ నాత్మ నరసి యా

శ్రీశానుగ్రహమున నీ

యాశాస్యము దొరకె ననుచు నతికుతుకమునఁ. 85

గీ. వేట చాలించి క్రొత్తులు వీటి కరిగి

నురల హరిరీతి జనముల నరసి సౌఖ్య

మలర భూచక్ర మేలి మే లనెడువిభవ

మొప్ప బేలోలగం బుండి యొక్కనాఁడు. 86

క. నిగమాంతచర్చ సేయుచు

నిగమార్థంబులును స్మృతులు నెమ్మది వినుచుఁ

జగతీనాథుఁ డపుత్త్ర

స్య గతి ర్నాస్తి' యనుస్మృతివ చోర్థజ్ఞంజై. 87

సీ. ప్రచురతనూజనా మాజ్య మబ్బినఁగాని

యతులితప్రమదాభి యుతత యేల?

త్రాధితసంతానవై భవము గల్గినఁగాని

విశ్రుతకులగోత్రీ విభుత యేల?

నందనవిహారణా నంద మందినఁగాని

యధిగతసౌమన ధన్యం బడేల?

సకుమార భవ్యల ధీణత గల్గినఁగాని

సమధిక రాజభూ ధీణత యేల?

యనుచుఁ దనుఁ దానె నిరసించు ధీని కరంబు

ధరణిజను లెన్న నుగుణసం ధీ తలని భవస

మాన్యపురుషోత్తమగురుత్వ ధీ మహిమఁ జెంది

జన్మసాఫల్య మొసరించు ధీ సరణిఁ దలఁచి. 88

ఉ. శిష్టజనాగ్రగణ్యని వ ధీ సింహునిఁ గన్గొని పుత్రి)లాభసం
తుష్టి ఘటిల్లరీతి నుజ ధీ నుల్ గొనియాడ వచింపు మన్న ను
తక్మప్తఫలప్రదంబు జగ ధీ తి హయమేధమె కాన తావకా
భీష్టముదాసఁ జేకులు న ధీ శ్వర!యన్న సుమంతుఁడయ్యెడఁ.

ఉ. స్రష్టకుమారుఁడై జగతి ధీ సన్నుతి కెక్కుననత్కుమారుచే
స్వప్తముగా నెఱింగితి వి ధీ భాండకసందను ఋశ్యశృంగు ను
తక్మప్తతపోధనుం గరము ధీ ప్రీతిగఁ దోడ్కొని వచ్చి పుత్రి)కా
మేష్టి యొనర్చినం భవద ధీష్టము చేకులునయ్య భూవరా! 90

గీ. అనుసుమంత్రోక్తి యిష్టకా ధీ మ్యార్థసిద్ధి
గలుగఁ జేయు సుమంత్రోక్తి ధీ గాఁ దలంచి

యపుడ తగువారి సశ్వమే ధీ ధాధ్వరప్ర

యత్న మొసరింప నియమించి ధీ యతిరయమున. 91

క. నానావిధోపదానవి

తానాంజలిసచిపుఁ డగుచు ధీ ధరణీశుఁడు వా

గ్వానిం గస నరిగెడుససు

రానీకబలారిపగిది † నరిగి వినయతన్.

92

క. శాంతాకాంతాసహితుని

శాంతాత్తుని ఋశ్యశ్యంగు † సంయమివరు నా

శాంతానంతాపతిస్వని

శాంతాగతుఁ జేసికొని వె † సం గుర్వాఙ్గన్.

93

మ. సరయాద్వీపవతీతటంబున సమస్తర్షుల్ ద్విజుల్ యాజకుల్
పరివేష్టించఁ గృతాశ్వమేధుఁ డయి భూపాలుండు శాంతాసతీ
వరునాఙ్గం దనయేష్టి సేయుచు హవిర్భాగార్థమింద్రాదులం
గరమాహూయము సేయరావణవధోత్కంఠామరాన్వీతులై.

చ. హరిశుచివహ్నిశక్రకులు కృతాంతయమాగ్నివృషుల్ సురారిక
ర్బరహరికీలిజ్ఞు లుదఁపూరపయాత్విసజానలాద్యురుల్
హరిమరుదప్పదై త్యమహిషాశ్వశిఖండ్రులు శ్రీదయక్షకాం
బురమణదానవార్కిహుతభుజ్జుఘువుల్ హరుఁగూడియయ్యెడన్.

డి. మున్నుదశాననుం డధిక † మూర్ఖులఁ జేయువిపత్పరంపరల్
భన్నత నవ్విరించి కెఱిఁ † గించిన నే నసమర్థుఁడన్ మహః
పన్నశరణ్యుతో దనుజ † భంజనుతో నిది విన్నవింప నా
పన్నగశాయి దీర్చు మన † బాధ లటన్నఁ ద దీక్షణేఘ్నులై.

క. సత్యజగదీశ్వరాద్యా

దిత్యులు గనుఁగొనిరి జలజ † దృగ్విభుసేవా

నిత్యతఁ జని చని తటినీ

- పత్యంగీకరము కలశం ♦ సలిలాకరముఁ. 97
- వ. మఱియును. 98
- సీ. ఘను లేగుడెంచిన ♦ తనవారిలో నెంచి
 జీవనం బిచ్చి ర ♦ క్షించుదాత
 భువననిదానమై ♦ కువలయప్రియముగాఁ
 గళలకి మ్మగువుత్తుఁ ♦ గనినయలఘు
 క్షీతిజనుల్ గొనియాడ ♦ సిరికిఁ బుట్టినయిల్లు
 పురుషోత్తమస్థితి ♦ బాసఁగుధన్యు
 బలవైరిభయమునఁ ♦ బరఁగుభూభృత్తుల
 మనుప వాహినుల నే ♦ లినమహాత్ము
 శోభితానంతరత్నధా ♦ మాభిరాముఁ
 గంకణకలాపలసదూర్పి ♦ కాపరంప
 రావిరాజితచిత్రాంబ ♦ రప్రదేశు
 భూరిసత్త్వ సపారగం ♦ భీరుఁ గనిరి. 99
- సీ. కని తదీయసభోవీధి ♦ కాలసత్స
 మగ్రరంగత్తరంగసం ♦ పద్విలోక
 మాత్రహర్షాంతరంగులై ♦ మహితభక్తి
 నతనిఁ గొనియాడఁ గడఁగి ర ♦ య్యమృతభుజులు. 100
- చ. అరయ సమస్తలోకమున ♦ కబ్బురపుంగధకంటిచూపుచే
 సిరులిడుకన్నియం గనియు ♦ శిష్టజనాగ్రణియై తనర్చుతా
 మరకనూదోయిదేవరకు ♦ మచ్చిక నిచ్చినమేటి వీవకా

తిరముగ సర్వశైవలవః తీగృహమేధి ! నుధాపయోనిధి ! 101

గీ. మున్నె మాకెన్నటికి నెన్నఁ డముసలితనము
నాకలియు వేఱి చావును డ లేకయుండ
నమృత మిడి మమ్ము మనిచిన డ యధికధన్యుఁ
దరమె కొనియాడ నిన్ను ను డ ధాపయోధి.

102

సీ. అని దుగ్ధపాథోధి డ ననవధిగా యథా
విధి నుతు లొనరించి డ యధికభక్తి
నంధకారాత్మిశై డ లాంతరసంచర

త్కమనీయఘనఘనా డ ఘనముకరణిఁ
బాలమున్నటియు డ ప్పరిగెలో బోధిత

యోగనిద్రాణుండై డ యున్నయట్టి
కమలాసమన్వితఁ డ శాస్త్రభోద్యాసితఁ
గాంచనాంబరధరుఁ డ గమలనయను

విశ్వమయు విశ్వకారణు డ విశ్వగర్భ
విశ్వవిభు విశ్వపోషకు డ విశ్వవిలయు
విశ్వవందితు విశ్వాద్యు డ విశ్వవేద్యు
విశ్వనామకు శ్రీమహా డ విష్ణు మఱియు.

103

గీ. భోగిభోగాసనాసీను డ భువనరక్షుఁ
దత్పణేంద్రోఘణాగణో డ దంచనమల
రత్నభాసితదీవ్యవి డ గోపాలు సమేయు
నాదినారాయణునిఁ గాంచి డ రమరు లవుడు.

104

క. కనుఁగొని వినయము వెనఁగొనఁ

బనివడి తృష్ణాతురుండు † ప్రప చేరుకీర్ణ

వనజాక్షుని డాయంజని

యనిమిషతతి వొగడఁదొడఁగె † నామోదమునఁ. 105

మ. బలజాక్షయ నమోస్తు తే భగవతే † శ్యామాంగశోభాయకుం

డలితల్పాయ ప్రనూనచాపగురవే † నానాజగద్రూపిణే

కలశాంభోనిధికన్యకాధిపతయే † గాంగేయచేలాయ ని

ర్మలకారుణ్యకటాక్షరక్షితముని † వ్రాతాయ దైత్యారయే.

క. హరయే శాత్రవముస్తా

కిరయే చరమాంగభరిత † గిరయే ఖిలమ

ధ్వరయే కైటభవారణ

హరయే వైకుంఠపురవి † హారాయ నమః. 107

క. గురవే మదనస్య మరు

త్తరవే శశ్వత్సమాశ్రి † తానాం జగతాం

గురవే తపస్వినాం ఘన

తరవేదాంతార్థవిదిత † తత్వాయ నమో. 108

క. శరధిశయనాస్యధాన

శ్వరణ న్నాస్తి త్వ మేవ † శరణం తస్మా

త్కరుణాకటాక్షదృష్ట్యా

కురు ఫలితార్థాఁ నదా ను † కుశలా నస్మాఁ. 109

చ. అని కొనియాడి వెండియు న † యమున నోజగదీశ్వరా దశా

ననుఁ డొసరించుబాధఁ గనినన్ విశదం బగుఁ గాని విన్నవిం
చిన నదియే మగుం గరుణఁ చే మము మన్వఁ దలంచి తేని య
ద్దనుజు వధింప మత్త్యనవఁ తారముఁదాల్పుము వేయునేటికే.

క. అనురవలన దొసఁగులఁ బడి

మిసిమిఁ దొలఁగి విసిగి విసిగి ✦ మే మీ దెసకుఁ

వెన నరుడెంచితి మిఁక మా

యసురతొవిధి దలంపు ✦ మార్తశరణ్యా. 111

చ. ఘనుఁడు ఘనుఁడు నీఁగి నుదఁకప్రదుకన్న సుధాకరుండుల్లా
ఘనగుణుఁ డభ్రచంద్రములకంటె నురాగముమేలువారిదేం
ద్వనిమిషధారిణీజములకన్న టికంటెఁ బయోధి హెచ్చుఁ ద
ద్భనశశికల్పవార్ధులకుఁ గర్తవు గావునఁ బ్రోవు మచ్యుతా !

మ. అనవద్యుఁ యుషకూర్మఘోణినరహఁ ర్యతొవనీదేవనం
దనసమ్యగ్భ్రగురామముఖ్యవిలసఁన్నా నావతారంబు లొం
దినచిన్మూర్తి ననంతు నాద్యునభవుఁ డేజోనిధింధార్మికుఁ
నిను వర్ణింపఁ దరంబె మాదృశులకుఁన్నీ రేజపత్రోక్షణా. 113

గీ. ఆత్మచే నాత్మ నెఱిఁగియు ✦ నాత్మచేత
నాత్మ సృజించి యాత్మయం ✦ దాత్మచేత
నాకృతియుచేత లీనమా ✦ నభవునాద్యు
నిన్నుఁ గొనియాడ నేర్తుమే ✦ నీరణాక్ష !

114

సీ. గగనగాయత్ర్యిన్ని ✦ ఖరసుధాధామది
కస్వర్గవాణీశుతి ✦ క్రీతుభుగభి

కీనాశపవమాన ♦ మానీంద్రసర్వంస
 హాశలమ్ములు నీకు ♦ నరయ శీర్ష
 కచముఖదృక్కర్ణ ♦ కంఠజిహ్వోక్తిబా
 హాకుషీమానస ♦ ప్రాణబోమ
 చరణంబులును గాఁగ ♦ జగదేకయాపినై

దీపించునిరవద్య ♦ దివ్యచరితు

నిన్ను వర్ణింప నలవియె ♦ నిక్కువమౌగ

వేయునేటికి మానుష ♦ వేష మూని

పజ్జ్వికంధరుఁ జెండాడి ♦ పరమకరుణ

మమ్ము రక్షింపవయ్య! ర ♦ మాకశత్రు! 115

చ. అనుకురమామనోహరుఁడు ♦ హర్ష మెలర్పఁగవారిఁజూచి యో
 యనిమిషులార! మీరలు భయంపడ నేటికి? నేటికదృశా
 స్యుని హతుఁగాఁ దలంపుఁడు తిక్కెత్తుద్దిగ నేనిదె ధాత్రిలోనన
 ద్దనుజు వధించెదన్ చశర ♦ ధక్షిణినాథునకున్ సుతుండనై. 116

క. నాశపథము దశముఖునకు

నాశపథముగాఁ దలంచి ♦ నమ్మి చనుఁడు; భూ

తేశాదు లడ్డుపడిన ని

దే శాసించెదను నాని ♦ దేశము వెలయన్. 117

ఉ. నావుడు సంతసిల్లి సుమనస్తతి నిస్తరితాభియై చనన్

ద్రోవ నజుండు శ్రీహరికిఁ దోడుగ వీరులఁ గామరూపులన్

లావరులన్ గపింద్రుల నులక్షణులన్ సృజియింపుఁ డప్పర

స్త్రీవిసరంబులందున సృజించిరి నిర్జరు లబ్జజోక్తిగణ. 118

గీ. వారియు నవుడు నదృశ్యుడై యమరకార్య

తత్పరత నుండె; నిచట న ధ్వజరథుండు

సేయుతనయేష్టి సంపూర్ణ మై యెనంగ

హవ్యవాహనులో నుండి భవ్యముగను.

119

ఉ. పాయక దివ్యమూర్తి నదుపాయన మిచ్చుగతిం గరంబులం

బాయసపాత్రీ బూని యనపాయఫలప్రపద మీప్పితార్థగో

పాయన మస్వయస్థితికుపాయము దీని గ్రహింపు మద్రీచా

పాయతభవ్యవిక్రమిన్యపాయని పిల్చియొసంగ నిమ్ముగణ.

క. ఆపాయన మిరునెఱంగులు

గా పాల్పఱిచియు నొసంగెఁ ధౌసల్యకు నిం

పేపారంగఁ గైకేయికి

భూపాలాగ్రణి ప్రమోద పూర్ణాత్మకుడై.

121

క. ఆలోలాక్షులు పతిమతి

యాలోచనచేసి యిచ్చి రర్థంబర్థం

బాలో సుమిత్రకును ని

ర్వాలోలమసస్కులై ని జాంశంబులలోఁ.

122

వ. ఇ ట్లతిన్నేహంబున నప్పాయసంబు పరిగ్రహించి రంత దశ

రథుండు పరిపూర్ణమనోరథుండై ఋత్విక్ష్పముఖధరణివిబుధో

త్తములకు గోహిరణ్యదుకూలాభరణాదు లొసంగి తక్కినజ

సంబులకు నిష్పదసంబు లిచ్చి తరుణులుం చానును సపరివా

రంబుగాఁ గ్రమ్మటి పురంబున కరుడెంచి యపరిమితానందం
బున రాజ్యంబు సేయుచు నెమ్మనంబున. 123

క. శ్రీహృదయేశ్వరుకరుణ మ
నోహృద్యం బెపుడు దీరు ♦ నో యనుచుండఁ
వ్యాహతపుణ్యేతరలై
దాహృదలక్షణము లోలిఁ ♦ దాల్చిరి యువతుల్. 124

గీ. వింతచవులు వొడమె ♦ వెల్వెలనై చెక్కు
లలరె నాభివెడద యయ్యె ♦ సలఁతి
కొను గాననయ్యె ♦ నూనూగునూగారు
గారుకొనియె గర్భ ♦ శారవమున. 125

గీ. రుచిరకాంచనకలశాగ్ర ♦ ఖచితచారు
నీలహరినీలరుచిలీలఁ ♦ బోలి యాస్మ
పాలుబాలేందునిటలల ♦ మేలిగబ్బి
గుబ్బపాలిండ్లతుదకప్ప ♦ గొనబు వెఱు సె. 126

క. తొడవులు సడలెను నెన్నడ
లడుగామడ గాఁగడంగె ♦ నా నవుడపు డ
ప్పడమి దొరపడఁతులకుఁ జొ
ప్పడరెను బడలికలు కడిఁది ♦ యై యెడలేకఁ. 127

క. అంతర్వత్నులు ధరణీ
కాంతప్రీయపత్ను లిటుల ♦ గర్భోదయలై
సంతసెలుచు సవమాసా

సంతరమున సఖలజనమ ధి సఃప్రమదముగఁ. 128

మ. రవి మేషంబున జన్మలగ్నముకుళీఠంబందునఁ జీవరా
హువిధుల్ తొలిని సౌరి నక్రీమునఁ గేఠూర్వీజులుండంగ భా
ర్గవసౌమ్యుల్ ఝషరాశియం దదితితాఠరణ దేవి కాసల్యశ్రీ
నవమింజై త్రిక శుక్ల పక్షమున నెన్నుకరాముఁగాంచెన్ దమి
గీ. కై కయీదేవి పదపడి ధి కనియెఁ బుణ్య
నిరతు భరతు సుమిత్రీ భా ధి సుర చరిత్ర
ఘనుల లక్ష్మణశత్రుఘ్ను ధి లను నితాంత
సమరజయనిఘ్నులను గాంచె ధి బ్రీమద మెసఁగ. 130

చ. కురిసె వసుంధరం గరముఠకుప్పలుగా సుమవృష్టి వేమరుఁ
మొర సెనిలింపదుండుభులుఠమోదమెలర్పఁగమోముదామరల్
విరిసె సుపర్వకోటికి రఠవిప్రీముఖగ్రీహతారకావళుల్.
మొఱసె నగారి కాతుకముఠవీఱఁ ద్రీవిష్టపమెల్ల మేలనఁ.

క. పాడిరి గంధర్వులు దివి
నాడిరి తెఱగంటితెఱవ ధి లాత్మవ్యథచే
వాడిరి దనుజులు మునిజను
లాడిరి కల్యాణసూచ ధి కాభాషణముల్. 132

క. నలుతోలుఁబలుకులో నలిసజ
నలుమొగములో నలువయయ్య ధి నలుబౌహువులో
నలుజలధులో నా వెలసిరి
నలుపురు దశరథునిసుతులు ధి నలు వలరారఁ. 133

గీ. రామలక్ష్మణు లిరువురు ♦ ప్రేమ మీఱ
 భరతశత్రుఘ్ను లిరువురు ♦ ప్రేమద మెసఁగఁ
 గవలుగూడి నితాంతశృం ♦ గారగరిమ
 నిందుకొనువేడ్క విహరించు ♦ చుండి రంత. 134

చ. తనతనయుల్ సమున్నయలు ♦ దారగుణోదయలిద్దసత్త్రియుల్
 దినదినదండితారు లగఁధీరు లుచారు లుదగ్రీధీయుతుల్
 తనుతనుసాత్తవిద్యులు సుధస్వకళాఘ్యులు నైకరంబు మ
 న్నసనసలొత్తఁగొల్వసర ♦ నాఘఁడువజ్జీరఘండుభాసిలున్.

క. ఆనందనవిహరణజని
 తానందనవాల్మీకి దేలు ♦ నమరేంద్రుండో
 నా నందనవిహరణజని

తానందనవాల్మీకి దేలి ♦ యమరేం దృప్తికా. 136
 సగర్భకందగీత చంపకమాల.

వరగిరిజాప్రియానగని ♦ వాస రవీందుధనంజయాక్షశం
 కరజటిలా శివా శమనగర్వవిభంజన చర్మవస్త్ర భా
 స్వరపురనాశకా కలశ సాగరతూణ జగన్నిదాన క
 ర్పరహరణా భవా ఫణివి ♦ భూషణ దిక్పటభద్రవాహనా !

గర్భితకందము.

గిరిజాప్రియా నగనివా
 స రవీందుధనంజయాక్ష ♦ శంకర జటిలా
 పురనాశకా కలశసా

గరతూణ జగన్నిదాన ♦ కర్ష్యరహరణా. 138

గర్భితగీతము.

నగనివాస రవీందుధ ♦ సంజయాక్ష

శమనగర్వవిభంజన ♦ చర్మవస్త్ర

కలశసాగరతూణ జ ♦ గన్నిదాన

ఘోవిభూషణ దిక్పట ♦ భద్రవాహ. 139

మాలినీవృత్తము.

కనకకుధరచాపా ♦ ఖండితారాతికోపా

సనయగుణకలాపా ♦ చారుభస్మావలేపా

వనధిఘసకలాపా ♦ వ్యాశసమ్యక్కలాపా

వినిహతమునిపాపా ♦ విశ్వలోకైకరూపా. 140

గద్యః—ఇది శ్రీమత్కుక్కుశేష్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ

వైభవ విశ్వామిత్రీగోత్రపవిత్ర వారణాసివశపారా

వారకైరవమిత్రీ విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య

పుత్త్రీ సుకవిజనవిధేయ వేంకశేష్వరనామ

ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో

సాఖ్యానం బనుమహాప్ర

బంధంబుసందుఁ బ్రథ

మాశ్వాసము

శ్రీ.

శ్రీస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్న మస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

ద్వితీయాశ్వాసము.

శ్రీరజతాద్రివిహారా

చారుతరాహీనహారః † స్మరసంహారా

వారాన్నిధితుణీరా

నూరిజనాధార తామ్రీ † చూడాకారా. 1

వ. అవధరింపు మసంతరకథావిధానం బట్లు నితాంతసంతుష్టాంత
రంగుండై దశరథధరామండలాఖండలుం డఖండవైభవస్యా
జ్యం బగురాజ్యంబు సేయుచుండ నొక్కనాఁడు. 2

మ. పరమోత్కృష్టతపఃపవిత్రుఁడు జగత్ప్రఖ్యాతచారిత్రుఁడా
దరసంరక్షితహానిపుత్రుఁడు మదుత్పన్నమృఖ్యసంస్తోతుఁడు
ధ్వరసంతర్పితవీతిహోత్రుఁ డపరస్వర్లోకసర్గకీయా
చరణోక్తిప్రమదాకళత్యుఁ డగువిశ్వామిత్యుఁ డేతేరఁగఁ.

చ. ఎమరుగ నేగుడెంచి ధరణీశుఁడు వందన మాచరించి పెం
పొదవెడువీతినుంచి సమయోచితపూజలు నించి తచ్చుభా
భ్యుదయములొందియాత్మశుభముత్సుకతకవినిసిందిహస్తముల్

గుదురుగ దోయిలించి ముని కుంజరుదీవనఁ గాంచియిట్లనఁ.

ఉ. ఎయ్యెడనుండి యెయ్యెడకు నేగుచు నియ్యెడ కేగుదెంచినా
రయ్య? నురేంద్రసద్భమున కయ్యరవిండభవుండు వచ్చి న
ట్లయ్యెడు; లోకవంద్య! కృతి నైతి; భవద్దయనియ్యకొంటిమీ
నెయ్యముతియ్యమేర్పడియె నేడుగ దాఫలియించెగోరికల్.

క. మీరాక శుభాస్పదము సు

మీ రాకశశాంకురాక మెచ్చుగ నెపుడు

నీరాకరుసకుజులె ముని

తారాకమనామ ఖౌఘ తర్పితసుమనా.

6

క. బాస మరల్పక మది ను

ల్లాసం బెసఁగంగ నీత లం పెయ్యదియో

వాసవముఖసుర లెన్నఁగ

వాసిగ నొసఁగెడను బాస వాల్దొరరాయా.

7

మ. అన నహ్మానివతంసుఁ డప్పుడు కడుఁ హర్షించి నీనందనుఁ

వనజాక్షుఁ ధృతకాకపక్షు రణదుర్వారుఁ మనీయాధ్వరా

వనధీరున్ గుణధాము రామునడుగఁ వాంఛించియే తెంచితీ

దనుజుల్ పక్షిముఖాజ్ఞవచ్చి క్రితువిధ్వంసంబుగా వించుటఁ.

క. వా రెవ్వరంటి నేనియు

మారీచసుబాహు లమిత మాయోపాయుల్

క్రూరులు ఘోరాకారులు

శూరులు సుందోపసుంద సుతు లశులబలుల్.

9

శా. మాయావృత్తిని శాటులట్లనిశముఁ జూచి మాయాగముఖ్యక్రియల్
 మాయింపఁ భయమంది రాఘవుభజింపఁ పచ్చిహర్షించితిఁ
 స్థాయద్భూరినిదాఘకృతఁ భవిచలఁ తస్వీంతాధ్వగుండొక్కెడన్
 ఛాయావృక్షమునాశ్రయించికడుహఁ ద్వస్వాంతుఁడొచ్చాడునఁ
 శా. భావింపఁ రఘువంశజుల్ దనుజసర్పగ్రస్తలోకావళీ
 జీవాతుల్ పదవాక్స్వీమాణనిపుణుల్ శ్రీమంతులార్యుల్ సుహృ
 జ్జీవంజీవసుధానిధుల్ విబుధసంసేవాపరుల్ వైరిలో
 కావార్యుల్ గుణధుర్యులుత్తమదయాఁ యత్తైకచిత్తుల్ ఘనుల్.

క. కావున రాఘవు నాసవ

నావనమున కిమ్ము సంది యము వల దాత్మో
 దీవనఁ గైకొనె దీ వనఁ
 బావనగుణవితితి సృపతి భావములోనఁ.

12

ఉ. నో రెటులాడె బాపురె మునుల్ పరికింపఁగ నిర్దయుల్ నిరా
 బారులు గాన నిట్టిపసిఁచాపలఁ గానక కన్నపుత్తులఁ
 దారుణవృత్తి నిమ్మనియెఁదాపసి కే నెటు లిత్తు? స్వకృటా!
 గౌరవ మింగితజ్ఞత స్వకార్యధురీణుల కెందుఁ గల్గునే? 13

తరళ.

అని తలంచుమహీత లేశ్వరుఁ సంత వారసి భావవి
 జ్జనఘనుండు వసిష్ఠుఁ డిట్లనెఁసంశయింపక యిమ్ము నీ
 తనయు దీనశుభం బటన్న ముదంబు నొంది గురూక్తి నొ
 య్యన గురూక్తి బలారి గైకొని మార్ష మొందెడుకైవడిఁ.

క. కలశాబ్ధి వజ్రికి సుధా

కలశార్పణ సేయుగతి జ ధ గత్పతి మునికిం

గులగోత్రధీరు సానుజుఁ

గులగోత్రప్రవరు రాముఁ ధ గొంకక యిచ్చెన్.

15

గీ. రాజమాళి కుమారుఁ దా ధ రకనిశాట

హరణమునకు సుశేంద్రుతో ధ ననువుపగిది

రాజమాళి కుమారుఁ దా ధ రకనిశాట

హరణమునకు మునీంద్రుతో ధ ననిపె ధృతిని.

16

ఉత్సాహవృత్తము.

విపులకీర్తిపరు లమోఘ ధ విశిఖచాపధరులు దే

వపరిపంధిభీకరులు ది ధ వాకరాస్వయేశ్వరుల్

సపదిసగరవీధి వెడల ధ సకలపౌరజనులు గాం

చి పరిమోద మంది రేమి ధ చిత్ర మనుచుఁ బల్కుచున్. 17

క. ఉరువుణ్యనతులు మంగళ

కరలాజలు రాముఁగూర్చి ధ కడుఁ జల్లిరి మం

ధర శైలోత్థపయశ్యే

కరములఁ గలశాబ్ధివీచి ధ కలు శౌరిబలెన్.

18

సీ. జగదవనాటదీ ధ శ్వరపురోవిస్ఫుర

త్తోయధీశశ్రీదు ధ లో యసంగ

సవనభుగ్నాధపా ధ ర్ష్యస్థితోత్సాహసం

ధాయకనాసత్యు ధ లో యసంగ

గార్హ పత్యోపకం ♦ తార్హమహాహవ
 నీయదక్షిణశుచు ♦ లో యనంగ
 మిహికామహీభృత్స ♦ మిహిభిరామగాం
 గేయమంభరగిరు ♦ లో యనంగ
 హాటకాహార్యలంబమా ♦ నార్కవిధులో
 మిత్రగతివశవర్తిత ♦ చైత్రమాధ
 నములో చండ్రీయుతాదితి ♦ భములో యనంగఁ
 గౌశికునితోడ నడచిరి ♦ దాశరథులు.

19

క. రాకొమరు లిటులు తోరా

వీకం జని సరయుఁ గాంచి ♦ విశ్వామిత్యుం
 డాకలియు నీరువట్టును
 కాకుండఁగ విద్య లిత్తుఁ ♦ కైకొం డనినఁ.

20

చ. అలఘుతపస్విబోధితబ ♦ లాతిబలాహ్వయవిద్యులై కుతూ
 హల మొలయన్ బ్రసూపచితు ♦ లట్ల యనధ్వపరిశ్రమంబువ
 ర్తిల సరయూతరంగిణి త ♦ రించి పురాణపురాణగాథ ల
 ర్తిలి మునిపెంపు నింపు నల ♦ రింప వచింపఁగ నాలకించుచున్.
 చ. అటు చనిరాముఁడయ్యెదుట ♦ నాశ్రమమారసియ్యరణ్యమే
 జటివరునాశ్రమం బనిన ♦ సంయమి దెల్పెను; తొల్లి శూలి యి
 చ్చటఁ దపమాచరింప నుమ ♦ చాపుఁడు గాంచిగీంధ్రకన్యధూ
 ర్జటి కిటఁ బెండ్లిసేతు నని ♦ సమ్మదసంభరితాంతరంగుఁ డై. 22

క. హారుఁ జేర నరిగి తనసుమ

శరముల మదిఁ గలఁప నలిగి ✦ శర్వఁడు వైశ్వా
నరలోచనమునఁ గనుఁగొన

స్మరుఁ డప్ప డనంగుఁ డయ్యె ✦ జనుల కరిదిగాఁ. 23

సీ. అటుగాన నీదేశ ✦ మంగసంజ్ఞను జెందె

నీయాశ్రమమున మ ✦ దీయశిష్యు

లున్నవా రీరాత్రి ✦ యుండుద మిట నన్న

సంత నంతేవాసు ✦ లధికభక్తి

నెను రేగుదెంచి త ✦ త్పదముల కెరఁగి శో

ఙ్కొనిపోయి రాఘవు ✦ కుశల మరసి

యాతిభ్య మిచ్చి యి ✦ ప్తాన్నతుష్టులఁ జేయ

నారేయి యచట సా ✦ ఖ్యమున నిలిచి

ప్రత్యుషాగంధవాహంకు ✦ రమ్మ లొలయు

వేశ లేచి యొకింత ద ✦ వీయ మరిగి

జాహ్నవీద్వీపవతి గాంచి ✦ సంస్తుతించి

కాల్యకరణీయములు దీర్చి ✦ గంగ దాఁటి. 24

క. మునుకొని గహనమ్మున నొ

య్యనఁ జనిచని తాటకాని ✦ శాటవధూటిఁ

వినిభృతచీవర శాటిఁ

ఘనమునిజనభయదధాటిఁ ✦ గల్మషపేటిఁ. 25

మ. కని గాధేయుఁడు ముక్తకంచుకభుజం ✦ గంబుఁబలెంగోపియై

వినుమోరాఘవ ! తావకాస్త్రమహిమఁ ✦ వేవేగనిక్కాంతన

ద్దను జేశాయనమార్జనప్రముఖకృత్యవ్యక్తయై యేగివే
డ్కను వైవస్వతువీటిచేటియగుచుండంజేయుమట్లెనియున్.

క. రఘువర తావకవిశిఖా

లఘుశిఖికిం దాటకపల ధ్రువగంగన యి

య్యఘుచారిణి ప్రథమాహుతి

గ ఘటిల్లును మఘవముఖమ ధ్రుభుజులు మెచ్చున్. 27

వ. అనుడు రఘువరుండు.

28

క. పరికింప ధరసహింసా

పరమోధర్మ యనిస్త్వతులు వలుకంగ వినుచున్

దరభాషీ సకారణముగఁ

బరిమార్చుటకంటె వేరె ధాపము గలదే.

29

గీ. అరయ నిహ్మానియానతి ధ్రువలతిగాదు ;

స్వతుల మును గురుబుద్ధిర్వి శేషత యని

యన్న దొకటున్న దేకదా ధ్రువనితలంచి

మానివరునకు భక్తి న మస్కరించి.

30

ఉత్సాహము.

చాప మెక్కువెట్టి నారి ధ్రువారె మ్రోయఁజేయఁగాఁ

బాపచిత్త యగునిశాట ధ్రువమ రోజుచున్ వెసన్

బాప లగునృపాలనుతుల ధ్రువైకి రాంగ నంతటన్

గోపమున శరంబొకండు ధ్రువని భయంకరంబుగన్.

31

ఉ. నారి సమర్పి యయ్యగుర ధ్రువని సహంకృతితోడ భక్తమం

దారుఁడు రాముఁ డేయ నతిఁ పారుణభంగి పొసంగ నార్పిబృం
దారక రాట్కరస్ఫురదుఁ దారశతారవిదారితాచలా
కారము దోఁప నెంతయు విఁ కారముతోఁ బడియెవనస్థలిఁ.

ఉత్సాహము.

కుసుమవృష్టి గురిసె నవుడు ఁ కుఱుకమునను సవనభు
గ్నీసరుహస్యలెల్ల నృత్యఁ గీతవాద్యములు విహా
యనమునందుఁ జూపి నిలిచి ఁ రమరదుండుభిధ్వనుల్
దెసలు చెముడుపడఁగ మ్రోసె ఁ దితిజకోటు లద్రువఁగఁ.

సీ. అంత రాముఁ డనంత ఁ సంతోషమునఁ గొంత

ద వ్వేగి యొక్కటఁ ఁ దాపసాశ్ర

మము మ్రోలఁ బొడగాంచి ఁ తమిఁ దెల్పు మనుడు న

గ్గాఢగాఢేయుఁ డ ఁ క్కజము గాఁగ

మును బలి జన్న మా ఁ మోదంబుతోఁ జేయు

తటి సురల్ ప్రార్థింప ఁ దనుజవైరి

వామనుఁడై వచ్చి ఁ వసుధ మూఁడంజలు

గోరి త్రివిక్రముఁ ఁ డై రసాత

లమున కాలనిఁ ద్రొక్కి బ ఁ లద్విడాది

సవనభుక్తతి నానంద ఁ జలధిఁ దేల్చి

పిదపఁ దప మాచరించె సం ఁ వ్రీతిఁ గాన

వామనాశ్రీమ మిది మద ఁ ధ్వరధరిత్రి.

34

ఉ. ఇచ్చటఁ జ మ్మటంచునుదఁ దీయపరాక్రమమాత్మ నెంచుచుక

దెచ్చె నిజాశ్రమంబునకుఁ ద్విట్వతివంశ్యుల రాకుమారులకా
మొచ్చుకొనంగ నచ్చటిమునిప్రవరుల్ ముదమంది కాశికుం
డొచ్చెము గానిప్రేముడి మహోన్నతయాగచిక్కిర్లనంతటకా.

క. రాఘవు రిపుభీకరశర

లాఘవుఁ జేరంగఁ జీరి ధ్లాఘనపూర్వా

నాఘాటేష్వాసనవి

ద్వాఘనుఁడవు నీకు నరయ ధర దొర గలఁడే? 36

ఉ. అంచు నుతించి రాఘవ! మహాహవదీక్ష వహింతు నింక నీ
వంచితవిక్రమంబున మహాహవదీక్ష వహించి యెట్లు ర
క్షించెదో యిమ్ముంబు పరికింపఁగ నించుక యేమఱించినకా
బొంది నిశాచరుల్ ఖలులు భోరునవిఘ్నము సేతురెయ్యెడకా.

క. కావునఁ గనుకలిగి జయ

శ్రీ వెలయఁగఁ గపటదనుజ శిక్షామతివై

వావిరి సవనసమాప్తిన

గావించెనునంత కిచటఁ గాపు నిలువుమీ. 38

గీ. అని యెఱింగించి గాధేయుఁ డపుడు దీక్షఁ
దాల్చె; రఘువీరులు సధిజ్య ధన్యు లగుచు
నుండి; రధ్వర్యు లంత వే దోక్తరీతి
సవనకర్మంబు సలుపుచు దివిజు లలర. 39

గీ. నాలుగింటను గ్రమ్మట నాలుగింట

రెంట నెదింట వెండియు రెంట సలరు

- వర్ణమంత్రాదు లాగమ ధ్వజానికాదు
మించుకయు లేక కృతునిష్ఠ ధ్వజానికాదు. 40
- శా. పంచాస్యప్రతిమానులై జగతిపై ధ్వజానికాదు
ప్రాంచత్సుక్రస్పృహముల్ ధరించెయుఁ బ్రవర్ణాదుల్ వసా
[హోమముం
గించిల్లోపము గాకయుండఁగ జగత్పై మంబుగాఁ జేయుఁ గా
న్పించెన్ పృథ్వీసంబునం గరము విస్వర్షణ వితర్కింపఁగన్.
- క. మారీచాసురమాయా
కారితవారిదము లమిత ధ్వజానికాదు
గౌరలు నంజుడు చిదురులు
భూరివిశాచరవిరావ ధ్వజానికాదు. 42
- వ. అప్పడు. 43
- క. శ్రీరఘువీరుఁడు ధీరత
మారుతమార్గణము వైచి ధ్వజానికాదు
మారీచునిఁ బడఁగెడవెను
వారాన్నిధిమధ్యసీమ ధ్వజానికాదు. 44
- క. బాహువిక్రమ మేర్పడ
నోహో యనిమునులు వొగడ ధ్వజానికాదు
స్వాహాభర్తృజ్ఞానల
నాహుతిఁ జేసెన్ సుబాహు ధ్వజానికాదు. 45
- ఉ. నింగి జెలంగఁ దక్కురజ ధ్వజానికాదు
నీచరులెల్ల నుదగ్రరాఘవా

భంగశిలీముఖాహతిని బారిరి భూరిభయారి భోరునన్
 సింగముకందుఁ గన్వొనిన జింకదళంబులమాడ్కి నప్పుడు
 ప్పొంగిరి మాను లధ్వరము పూర్ణముగాజరిగె యథావిధి.
 వ. అసంతరంబ గాధినందనుండు పరమానందంబున. 47

క. రఘువర తాపకమహిమన్
 మఘపూర్తి గృతార్థినైతి మాట లికేలా
 యఘటనఘటనానివుణుడ
 వఘహరణుడ వీద్యగుణుడ వలవియె పొగడన్. 48

క. అనునెడ మిథిలాధీశుండు
 ఘనతరమఘమొకటి సేయఁ గాఁ దలఁచి తపో
 ధనవరు గాధేయుని ర
 మ్మని చీరంబంచినం బి యాణోన్ముఖుండై. 49

చ. వరుణకుబేరయక్తుడగు వారిచరాంకవిరోధిపోల్కె బ
 జ్జీర్ణధకుమారులిర్వరు నధిజ్యశేరాసనులై ముదంబుతో
 నిరుగడ లంటిరాఁగ మిథి లేశ్వరుజన్నముఁ జూడఁ శాశికుం
 డరిగె మహర్షులెల్ల గొని యాడఁగృతార్థవకర్తుడై తమిన్.

ఉ. అంతట ముంగలన్ రఘుకులాధ్యుండు తుంగతరంగగంగ న
 త్యంతముదంబునం గని బుధార్చిత యీనదిజన్మవృత్త మా
 ద్యంతముదెల్పుమన్ననుద యామతివూర్వమయోధ్యనేలుభా
 కాంతుండు ధర్మవత్సలుడ ఖర్వపరాక్రమలబ్ధభాగుండై. 51

క. సగరుఁ డనురాజు మహిషీ

- యుగసంగతుఁ డగుచు నంద ♦ నోత్పత్త్యభిలా
షగుండై యొకతఱిఁ దపమున
భృగుముని వేఁడంగ నతఁడుఁ ♦ బ్రీతి దలిర్పఁ. 52
- క. ఒకసుతుఁ డొకతెకు మఱియొక
తెకు నఱువదివేలసుతులు ♦ ధృతియుతులు గుణా
ధికు లతులబలులు గలిసెద
రకలుషమతు లధిప! తత్త ♦ దభిమత మలరఁ. 53
- గీ. అని ముని యద్భుత్యుఁడయ్యె స ♦ య్యధిపునతులు
దమి సుకేళిని గనె నూను ♦ సుమతి కంఠ
మొదల నొకతుంబి వృత్తును ; ♦ బిదప నదియె
విచ్చి గనవచ్చి రఱువది ♦ వేలసుతులు. 54
- వ. అనంతరంబు సగరచక్రీవర్తి దినదినపఠీవర్ధమాను లగుతన
యులం గనుంగొనుచు నపరిమితానందంబు నొందుచుండి
యొక్కనాఁడు. 55
- చ. నెఱవగుజక్కిజన్న మతి ♦ నీమ మెలర్పఁగఁ జేయ వేల్పుఱేఁ
డఱమరచే హయంబుఁ గొన ♦ నాతఁ డెఱింగి కడిందికిన్కచే
నఱువదివేలబిడ్డలఁ బ్రి ♦ యంబునఁ జేరఁగఁజేరి వారి నే
డైఱఁజని తేజి గాంచి కొని, తెండనిసం ధరన్లఁజూచియున్.
- గీ. తద్దయును ఘాతలంబెల్ల ♦ గుద్దలించి
కకుబిభంబులఁ గని వానిఁ ♦ గడచి చసఁగఁ
గవీలచరమస్థ మగువాజిఁ ♦ గాంచి జడత

సతనికోపాగ్ని దగ్ధులై † రంత నిచట. 57

చ. సగరుఁడు నందనాగమముఁ బాలఁ గనం దడ వయ్యె నంచులో
దిగులున సంశుమంతు సతిఁ దీరునిఁ బొత్తునిఁ బంప నాతఁడా
సుగుణులు చన్న మార్గమునఁ శోధకుఁడై చనుచోఁ గ్రమంబునం
దిగిభములం గనుంగొనిపిఁ తృప్త్యలపౌశ్చయొనర్చి వెండియున్.
వ. కొంతదూరంబు చని చని ముందట. 59

క. పితృభస్మరాశి గని దుః

ఖతుఁడై మఱి కపిలుఁ గాంచి † కృప వడిసి పితృ
వ్యతతికృతదాస్త్వ మంతయు
సతనివలనఁ దెలిసి భక్తి † నశ్వముఁ గొనియున్. 60

మ. చనఁగా నంత సుపర్నుఁ డిట్లనియెవఁ త్సా! నీపితృవ్యావర్తి
ఘననాకాపగఁ దెచ్చి తృప్తి నలరంఁ గాఁజేయుమన్నన్ వెసన్
జని తద్యాగసమాప్తిఁ జేసి సగరాఁ జ్ఞాభాజనుం డై వియ
ధ్ధునికై నిష్ఠఁ దపం బొనర్చి సురనాఁ ధుం గొల్వవేంచేసెన్.

ఉ. ఆనరనాయకోత్తమున † కాత్మజుఁడై నదిలీపుఁ డట్లుగా
మానుగ గంగకై తపము † మాటికిఁ జేసిచ నెఱ మరుత్ప్రభు
న్గానఁగ నాస్పృహలునకు † సందనుఁడైనభగీరథుండు స
న్మానితుఁ డాదటందపము † దారతఁ జేయఁదలంచి గక్కున్.

క. గోకిర్ణంబునకుం జని

ప్రొకటమతిఁ దపము సేయఁ † బరమప్రీతిఁ
లోకారాధ్యుఁడు ధూర్జటి

నాకథునీబిందు వొకటి ♦ సరపతి కిచ్చెన్.

63

క. ఇచ్చిన నది నది యైనన్

మెచ్చుకొని భగీరథుం డ ♦ మితహర్షఝరం

బచ్చుపడఁ దోడ వచ్చుచుఁ

గ్రచ్చఱఁ బితృవితతిభస్మ ♦ రాశికిఁ దెచ్చెన్.

64

గీ. తెచ్చి పెతరులఁ దృప్తి నొం ♦ దించి పిదప

రాజ్యమేలుచు నుండెను ♦ రామచంద్ర

యనియు నేతత్కథాశ్రవ ♦ నానురక్తి

సకలజనముల కిహవర ♦ సాధనంబు.

65

సీ. అని చెప్పి వారిఁ దో ♦ డొని వేడకఁ బావన

వనభూము లనవద్య ♦ జనపదములు

పుణ్యనదీనదం ♦ బులు మహాశైలంబు

లందందుఁ జూచుచు ♦ నరిగి యరిగి

యక్షపాదాశ్రమా ♦ భ్యర్ణప్రదేశంబు

గనుఁగొని యచ్చోట ♦ గాధినుతుండు

నిటపిమూలంబుస ♦ విశ్రమించినతఱి

రఘువీర చరణనీ ♦ రజరజోరు

రేణుపర్యాప్తిఁ బ్రత్నపా ♦ మాణ మిగురుఁ

బోని యయ్యెను గౌతము ♦ రాణి యరయ

జగదధీశు కృపాకటా ♦ క్షంబువలన

సుకృతిజనులకు శుభములు ♦ చోద్యమగునె.

66

క. ఉపలాకృతి విడనడచియుఁ

జపలాక్షీ నొనర్చె నార ధ సమ్పాతమారీ

చపలాశుండు గుణటంకా

రపలాయితవిమతవితతి ధ రఘువతికరుణా.

67

క. అని తెలిసి పత్నిఁ గనుతమి

ననఘుం డక్షపదుఁ డాశ ధ మావని కేతెం

చె నగేంద్రముకడకుఁ బున

ర్జనితోమేక్షేచ్ఛ వచ్చు ధ శంకరుకరణి.

68

సీ. అట్లగుడెంచి య ధ య్యక్షపాదుండు ప్రీతిఁ

బత్నీసమేతుండై ధ భక్తి గాధి

పుత్తుని దశరథ ధ పుత్తులఁ బూజించి

ముదమందె ; వారలు ధ గదలి మిథిల

కరుగుచు జనకుని ధ చరితంబు జనకుండు

తనఘంటనున్నకా ధ త్యాయసీశు

వెట్టిన ధ బల్లిదునకు సీతఁ

దనకూతు నిచ్చెద ధ ననుచుఁ బ్రీతిన

సేయుటయు నాదిగాఁ గల ధ చిత్రీకథలు

తాటకాంతకునకుఁ బ్రీమో ధ దంబుతోడఁ

గుశికతనయుండు వినిపించు ధ కొనుచు మఱీయుఁ

బుడమికన్నియచెలువంబు ధ నుడువఁ దొడఁగె.

69

ఉ. పున్నమచల్వవెల్గుదొరఁ బోలుచోకారపునెమ్మొగంబు మేల్

వన్నెకడానిమేనిజిగి ♦ వాలికమీల నెదిర్చుచూపుకో
 పన్నువకానుతీవ తళు ♦ కారుకపోలవిలాస మబ్బ మ
 మ్మన్నుపొలంతికన్నియకు ♦ మాదిరియైనవెలంది గల్గునే. 70
 చ. నునుపుమెఱుంగుకప్పుజిగి ♦ నూల్కొనుజొంపపుసోగపెన్నెరు
 ల్పనివడి దుప్పి విప్పగ వ ♦ లంతితనం బెలయంగఁ జక్కఁ దీ
 ర్చినగొనబారి యప్పడమి ♦ చేడియకన్నియకొప్పకొప్పతో
 నెనయనుచుక వచింపఁ దగు ♦ నేఘనముఖ్యములైనవస్తువుల్.

క. సింధుర గామినివేణికఁ

గంధర మెన కంబు సవతు ♦ కంధర కరయక
 మంధరగిరి చన్నుంగవ
 బంధురరుచి కరపు మోవి ♦ పవడముసుమ్మి

72

క. నలికంబుగొనబులేఁగా

నలికంబు సుధాంశురేఖి ♦ యవనీసుతవే
 నలి కంబుదరమ సవతౌ
 నలికంబులసారు మీఱు ♦ నారును గళముక.

73

సీ. గంధమించుక కానఁ ♦ గారానిబంధూక

మన్యభృద్భాధిత ♦ మగుకిసలయ
 మరయఁ ద్రాసగుణంబు ♦ దొఱఁగనికురువింద
 మంద మెంతయు లేని ♦ యమృతకలశ
 మెడలేనికతిసత ♦ నడరుచుండుప్రవాళ
 మణుమాత్ర మంటిన ♦ నవియుబింబ

మభిరుచి శూన్యమై ధ యలరులాక్షోరస

మాన రారూపగు ధ నబ్జరాగ

మెలమిఁ దుల యని పలుకంగ ధ వలపు గలిగి

చలన మొండక తొలలేక ధ చెలువు మెఱసి

మృదులమై విచ్చి పోవక ధ యింపునించు

సరస్వమైనట్టిసీత వా ధ తెరకు నగునె.

74

చ. రదములతీరు మేలిమగ ధ రాలనిగారముఁ గేరు నీలనీ

రదములకాంతి మీఱు నలిఠరంగుపొసంగుకచంబు చారుష

ట్పదములబారు గేరు నునుఁబ్రాచయపుటారు విశాలపంకజ

చ్చదములమీఱుఁ గన్నుఁగవఠసారు వినంగ ధరాకుమారికిఁ

గీ. చాలఁ బరికింప దంటము ధ క్కాలికంటు

విరిమొగడసోయగ మొకింత ధ పురు డటంచుఁ

బలుకఁ దగునేమొ యప్పంట ధ తలిరుటాకు

బోణిగారాపుఁగన్నియ ధ ప్రాణమునకు.

76

క. చిందమ్ములచందమ్ముల

మందమ్ములు సేయుఁ గంత ధ మహిమకరంబుల్

గెందమ్ములు పాదమ్ముల

కుం దమ్ములుసుమ్ము తపన ధ కులవర వింటే.

క. పద్దము లంఘులు పొక్కిలి

పద్దాకర మక్షీయగము ధ పద్దము కరముల్

పద్దము లాస్యము పద్దము

పద్మాకృతిసుమ్మ వుడమి ♦ పట్టి తలంపన్. 78

ఉ. ఊరులచందమా వళుల ♦ యొప్పిడమా కటిచెల్వమా సఖాం
 కూరవిలాసమా వలుద ♦ గుబ్బలనిబ్బరమా వలగ్నశృం
 గారవిశేషమా యొకటి ♦ గల్గు ననం బనియేమి? యామెయొ
 య్యారము కన్నులం గనిన ♦ నబ్బరమయ్యెడుఁగాడెయేరికిఁ.
 మ. రమణీయావయవప్రకర్ష యగుచున్ ♦ రాణించునాయింతి యా
 భ్రమరాళిక చ యాచకోరదృశ యా ♦ బంధూకపుష్పేష్టి యా
 కమలాంకానన యాయహార్యకుచ యా ♦ గన్పొంపురంభోరు వా
 కమలాంఘ్రిద్వయయావెలందికొలముం ♦ గన్నాకుసీకుండగన్.

క. అని వాచయమవర్జుడు

జనకజచెల్వంబు రామ ♦ చంద్రునకు ముదం

బెనయఁగ వినిపించుచుఁ జన

జనకుఁడు గాధేయురాక ♦ చారులవలసన్.

81

గీ. విని యెదుర్కొని తోడ్కొని ♦ చని మఘంబు

పూర్తిఁ గావించి పిదపఁ ద ♦ పోధనావ

తంసుఁ డగుకాశికునితోఁ బ్ర ♦ శంససేయు

చును రఘూద్వపాలులను జూచి ♦ చోద్య మంది.

82

శా. ఈరాజస్యకుమారు లీయనఘు లీ ♦ యిష్వాసధారేయు లీ

వీరాశ్రేణు లీడయాహృదయు లీ ♦ విధ్వంసితారాతు లీ

మేరుత్కృధరధీరు లీసుగుణు లీ ♦ మేధానిధుల్ వీర లె

వ్వారోపృత్త మశేషమున్ వినియెదన్ ♦ వాచయమా తెల్పవే.

సీ. అనుడు గాధేయుఁ డి ♦ ట్లనుఁ బ్రీతి దశరథ
 రాజేంద్రోతనయులు ♦ రామలక్ష్మ
 గాహ్వయుల్ వీరస్మ ♦ దాహూతులై వచ్చి
 మనుజభాదిని దాట ♦ కను వధించి
 మారీచుఁ బ్రహరించి ♦ క్రూరుఁడై నసుబాహుఁ
 జెండ్లి దుష్టాసుర ♦ శ్రేణిఁ దునిమి
 మత్కృత్వననము స ♦ నృహిమఁ గావించి రా
 గూపమైనయహల్య ♦ శాప ముడిపి
 వన్నె కెక్కుచు నీయింట ♦ నున్న చంద్ర
 శేఖరునివింటిఁ జూడ వ ♦ చ్చిరి నృపాల!
 యనిన జనకశతానందు ♦ లతిముదంబు
 నొంది వారలఁ గొనియాడి ♦ రుచితగతిని.

84

వ. అంత శతానందుఁడు సభాజనంబులు వినంగఁ ద్రీభువనాద్భు
 తంబు లగువిశ్వామిత్రునిప్రభావంబులు రామచంద్రున కె
 టింగింప నుత్సహించి గాధి యనుభూవల్లభునకు విశ్వామిత్రుం
 డు పుత్తుఁడగుటయు రాజత్వంబునఁ గతిపయవత్సరంబులు
 నర్వంసహఃచక్రంబు ప్రజారంజనంబుగాఁ బరిపాలనంబు సే
 యుటయు నొకానొక కాలంబున మృగయావిహారలంపటుండై
 నబలంబుగా వనంబున కరిగి యచటనచట సంచరించుచు
 నొక్కచో నధికతపోనిష్ఠాగరిష్ఠుండై నవసిష్ఠమహామునిం గనుం
 గొనుటయుఁ దత్ప్రసాదాధీశ్వరాధితుండై యావేళ నచట

విశ్రమించి తత్కామధేనుకృతాతిధ్యుండై సంతసించి కొంత
 తడవునకుఁ బ్రయాణోన్ముఖుండై యమ్మహర్షిసత్తము నాశబ
 ల నిమ్మనుచు ననేకవిధంబులఁ బ్రార్థించుటయు సతం డనంగీ
 కారుం డగుటకుం గోపించి నిజభుజాబలవిక్రమం పేర్పడం బె
 ద్దయుం బ్రాద్దు పోరాడి యజ్జడదారిదాడి కోడిపాటి యన్ని
 రాబారి సాధింపమి నేమిమగఁటిమి యనుచు ననవధికక్రోధ
 మానసుండై చని తుంటవిల్గమిడిసూఁడుదేవరంగుఁటించి బిట్టు
 తపంబువట్టి పెక్కేఁడులు వేఁడుటయు నమ్మహాదేవుండు కరు
 ణాయత్తచిత్తుండై సాక్షాత్కరించి యసంఖ్యబహువిధదివ్యా
 స్త్రమంత్రంబు లుపదేశించుటయుఁ బదంపడి క్రమృతవచ్చి
 యమ్మహావిశిఖంబు లన్మునిశిఖామణిమీఁదం బ్రయోగించిన
 సతండు బ్రహ్మాండంబున వారించుటయు నంతటఁ గౌశికుం
 డు క్షత్రియత్వంబునకు రోసి బ్రహ్మర్షిత్వంబునకుఁ దపంబు
 నేయుటకు నుద్యోగించుటయుఁ దత్తత్కాలంబునం దపోవి
 ఘ్నంబునకు శంకింపక టెంపుచేసి చేసిన క్రియాకలాపంబులు
 త్రిశంకుస్వర్గస్వర్గంబును భాగినేయుం డగుఁతునశ్శేషునకు నంబ
 రీషయజ్ఞసమాప్తియు నాత్మప్రాణసంరక్షణయుం జేయంగల
 మహామంత్రం బుపదేశించుటయుఁ బిదవ మేనకతోఁ గొన్ని
 నత్సరంబులు గ్రీడించుటయు రంభను శపించుటయు మఱి
 యు నిరాహారంబుడై ప్రాగాశ నుగ్రతపంబు నేయుటయుఁ ద
 త్తపఃప్రభశ్రౌపప్లవంబులకు భయమంది తపస్సామర్థ్యంబున

కు సంతసించి బ్రహ్మాండదాదీర్వాణులు వసిష్ఠు నారాధించి
 యతనిం గూడుకొని విశ్వామిత్రుడెంగటకుం జని బ్రహ్మర్షి
 త్వం బాసంగి యరుంధతీరమణసమారాధితుం గావించినం
 గృతకృత్యుండై వారల ననువుటయు మొద లగునప్రమేయ
 విచిత్రప్రభావంబులు వినిపించిన నత్యంతసంతోషతరంగితాం
 తరంగంబులతో జనకరామచంద్రీసామిత్తులు నచ్చటిసభా
 సదులును బహుప్రకారంబులఁ బ్రవిమలచరిత్రుఁ డగువిశ్వా
 మిత్రుఁ బ్రస్తుతించి రంత.

85

క. మునివరుఁ డగుగాధేయుఁడు

జనకప్రభుఁ జూచి రామ డ చంద్రుఁడు మదిలో

గనుఁగొన నువ్విట్లారెడు

జనవర తెప్పింపు మిపుడు డ చాపం బనుడున్.

86

గీ. గట్టుదొరపట్టితేఁడును డ జట్టువారుఁ

బట్టుదిట్టయుఁదక్క ని డ టిటి బొట్టె

లెక్కువెట్టంగ విల్లంత డ యెల్లిదంబె

యనఁగ ముని నగి యెసను డ గనఁగఁదగఁడె ?

87

క. అనుడుఁ బదివేలభటులను

బనిచిన విలుదెచ్చి యాస డ భాస్థలిఁ బెట్టన్

గని రాముఁ డింత గొనియా

డిస దీప్తిఁజివుకువిల్లఁ డ టే యని నగుచున్.

88

ఉ. గ్రక్కునఁ గార్కుకం బెడమఁ కైఁ గొనియుం గుడ్డికైనినారిపే

రక్కజ మొప్పు బైకే దివి యా వెన విల్లాద లుర్విపాఠుగా
 నొక్కైడనిల్వినొక్కొన యుంగొనియుంగొనయంబు నెక్కిడగా
 డక్కున భగ్గు మయ్యె గుణటంకృతి దిక్కులఁ బిక్కటిల్లఁగఁ.
 మ. అటులాచాపము భగ్గుమైన జనకుం డాశ్చర్యముంబొందియం
 తటరామున్ను తియించియిచ్చెదను సీతల మత్సుల వేడ్కని
 చ్చటివృత్తాంత మశేష మద్దశరథ త్తావాలతోఁ దెల్పి యా
 పటుదోర్విక్రమఁ దోడితేఁగలవచః ప్రాగ్ల్యులన్ మంత్రులఁ
 నీ. పరికించి పనుపుము ధ మఱియు విశ్వామిత్ర

మునిజనోత్తమ జగ ధ ద్విసుతచరిత

చిత్తగింపుము కృపా ధ యత్తచిత్తత మత్త

నూజ నూర్మిళ లక్ష్మ ధ ణునకు నిత్తు

మదనుజతనుజల ధ మాశవీ శ్రుతకీర్తు

లను కన్దియలఁ గోర్కు ధ లొసర భరత

శత్రుఘ్నులకు నిత్తు ధ సంతసంబున నాఁడు

బొట్టెల కీట్టులు ధ చుట్టటికము

వెరటిపట్టునఁ బుట్టిన ధ పెట్టుచెట్టు

కట్టడగఁ దెట్టతెన్న క ధ న్పట్టె భవద

నుగ్రహమునఁ గదా వేఱె ధ నుడువనేల ?

నిరతి హితకార్యకర్తవు ధ నీవకావె ?

91

వ. అని విన్నవించిన సంతసించి యట్టుల తగువారిం గట్టడ కా
 వించిన వార లతిత్వరితగతిం జని యయోధ్యాపురంబుఁ బ్ర

జేయుతఱిఁ బజ్జిరఘరాక ♦ చిత్తగిరిచి.

100

సీ. పటహాభేరీశంఖ ♦ పణవకాహళికాది

కల్యాణవాద్యని ♦ కర్వణము లొలయ

హితపురోహితబంధు ♦ వృద్ధభూసురమంత్రి

వరు లిరుగైలకుల ♦ వరుస నడువ

శృంగారరూపజీ ♦ వాంగనాచూఢన

ర్తనకళావైభవ ♦ ప్రతిభ మెఱయ

వంశానుచరితజ్ఞ ♦ వందిమాగధలోక

జల్పితస్తుతికథా ♦ స్వనము లలర

వేణువీణారవంబులు ♦ వెలయుచుండ

నగణితప్రాభవంబున ♦ నగరు వెడలి

వచ్చి క్రచ్చ నెదుర్కొనె ♦ మెచ్చి పజ్జి

రథస్వపతివీరు నాపగా ♦ రాడ్గభీరు.

101

ఉ. అప్పుడు గాధిసూనుఁడు మహర్షి వతంనుఁడు హర్షవారిధిం

దెప్పలఁదేలుచున్నపది ♦ తేరులఱేనితలం వెఱింగి మే

లోప్పగ రామలక్ష్మణుల ♦ నొయ్యనఁ గ్రమ్మఱ నప్పగింప లో

ముప్పిరిగొన్న మోహమున ♦ ముద్దుఁగుపూరుల నెత్తెఁగొఁగిట

మ. సుముహూర్తావసరంబు వచ్చె నికని ♦ చోచాగుసేయంగఁగా

ర్యము కాదంచు వసిష్ఠకౌశికముఖా ♦ ర్యశ్రేణి వల్కణ విదే

హమహీనాఘఁడు వెండ్లి నారికులుపా ♦ లర్పించిఱోడ్కొంచు వే

డ్క మహావైభవ మొప్పవీటికరిగెణ ♦ త్నైదేవతాయుక్తుఁడై.

చ. తనకులకర్తయశాదశరః ధ్రువభునూతికిః బెండ్లియంచు నిం
 పెనయఁగ వేడ్కతో దివిషః దీశ్వరముఖ్యుదిగీశులం గ్రమం
 బునఁ బిలువంగ నేగుగతిఁ బూర్వనగేంద్రమునుండి జేగ మ
 ద్దినకరమండలం బఱరః దిగ్గిరి డగ్గఱఁ జేరె నయ్యెడఁ. 104
 మ. తమి నిత్వోకుస్పృహస్వయోద్వహు మహాః ద్వాహంబు వీ
 [తీంపఁ బ

శ్చిమదిక్కుంభ్యుపరిస్థితం డగుచు నిఃస్సీమప్రమోదప్రపూ
 ర్ణమతిఁ వార్ధివిభుండు వచ్చుతఱి చెంతం బట్టభర్తాతప
 త్రిమనఁ గాజరతార్కబింబమలరెఁ బ్రాజ్యాస్తశైలాపరిఁ
 ఉ. క్రేవులపైఁ దలంపు లెడఁ గిక్కిఱియఁ వెసమాములెత్తిమే
 పోషక సంజవేళ గనఁ నొప్పి నటంచు ఘటోద్ధి ధేనువుల్
 కాపరులం దగం బిలుచుఁ కై పడి నార్పులు గొల్పనాలలం
 దేపకు నీరువట్టి దగఁ దీర్చి మరల్చిరి వారు వుంజలఁ. 106

సీ. క్రతుభుక్పరాగతః బ్రహ్మోర్వికాషాయ
 శాటికాపేటికా ధాయ యనఁగఁ
 బశ్చిమాశావధూః ప్రమదవసస్థిత
 కంకేలినుమగుచ్ఛః కాంతి యనఁగ
 నంజనాహ్వయదిశాః కుంజరకటభిత్తి
 రచితకుంకుమపత్రాః రుచి యనఁగ
 నికటాచక్రకరతప్తః నిష్యంద చరమభూ
 ధరనభోమణికాంతః ధామ మనఁగ

ధరణి శ్రీమద్రఘూర్వహలా ♦ ద్వాహసమయ
విశ్వుధాంఘోవియద్వీధి ♦ విఘటితామ
తామ్రకేసలయసందోహా ♦ కమ్రతోర

ణచ్చవి యనంగ సంధ్యారు ♦ ణంబు పర్వె. 107

చ. జలరుహముల్ ముసింగెవలి ♦ జక్కవలంగభవార్తి నెంతయుం
గలగఁదొడంగె నింగినుడు ♦ కాంతిపొసంగెజెలంగెజీకటుల్
గలువల కిం పెసంగె నుప ♦ కాంతసమాగమవాంఛ నెమ్మదిం
గులటలకుం బొసంగె రవి ♦ గ్రుంకె నడంగె మరీచికాంబుధుల్.

సీ. వినువీధి వెస సంజఁ ♦ జని నీడజంబులు

క్రీశించుఁ గూడుల ♦ జోడు గూడి

కమలముల్ ముకుళింపఁ ♦ దమి మధువృతబృంద

మానునన్యప్రసూ ♦ నానవంబు

శడలందుఁ జీకటుల్ ♦ పొడఁజూపఁ గులటలు

విహరింతు రాశ్మేచ్ఛ ♦ విటులతోడ

క్షుత్పిపాసలు దీరఁ ♦ గోరి చకోరముల్

భుజియించు రేయెండఁ ♦ బొట్ట నిండ

నహాహ ! దైనంబు తమిఁ దము ♦ నగ్గలంపు

వగలఁ బొగులంగఁజేసెఁగా ♦ తగవు విడిచి

యనుచు మగువలు మగలు న ♦ న్యోన్యగతులఁ

గవలఁ బెడఁబాసి తిరుగు జ ♦ క్కవలగములు. 109

గీ. లఖలకకుబ్జలోచనో ♦ ద్వానవాటి

కాలలితబంధురతమాల † సాలజాల
 చారునిస్తంద్రమేచక † చ్చాయ యనంగఁ
 గటికిచీకటి పర్వేది † క్తటములందు.

110

సీ. స్మరజైత్రయాత్రావ † సరహరిద్యోషితక్
 రక్షిప్తలాజోత్క † రమ్మ లనంగ
 నాసటద్భవజటాం † తస్సంచలద్వియ
 ద్దంగాతరంగాంబు † కణము లనంగ
 సంబుదాయనమహో † ద్యాసచంచత్సుల్ల
 నపమల్లికాప్రసూ † సంబు లనంగ
 తుణదాంబుజేక్షణ † కచభారధృతివిభూ
 మణక్ష్మాప్రమాక్తిక † గణము లనంగ
 నఖలమఘభుగ్వధూటీవి † హారహరిహ
 యాశ్మనిర్మితగగనహ † ర్వాంతరాంత
 రస్థగితశుభ్రశుచివిచి † త్రీతరివజ్ర
 ఫలకము లనంగఁ దారకా † వళు లెసంగె.

111

క. సురరాజవధూసౌధో

పరికీలితకనకకలశ † భాతిమనోజ్ఞ

స్ఫురదరుణద్యుతి మెఱయంగ

హరిణాంకుండు వొడమెఁ బ్రాగ † హార్యముమీఁదఁగె. 112

సీ. మఘవదిక్ప్రహర్ష్య † విఘటితశారికా

సముపేతవజ్రీపం † జర మనంగఁ

బూర్వభూభృద్వన ♦ న్సురితబంభరసమం

చద్భ్రహస్త్రికా ♦ స్తబక మనఁగఁ

దారాపథగభీర ♦ తపసజానిర్షరో

ద్భవసమిద్యుతఘేస ♦ పటల మనఁగ

క్షణదావధూదూతి ♦ కాసమాసీతాంజ

సలసద్రజతకరం ♦ డం బసంగ

సలరి యుభయాభిరుచివర్ణ ♦ మై యసంత

పుంబదవి నొంది కళలపెం ♦ పుఁ గని విబుధ

రంజన మొనర్చి యరిభీక ♦ రప్రయుక్తి

నిండుకొని యుండె ద్విజరాజ ♦ మండలంబు.

113

ఉ. కన్నులపండువై యలరెఁ ♦ గాటపుసంజ పొసంగ నిర్లు రే
యన్నవవిందు దోచె నిఁక ♦ నాఁకలి దూపయుఁ దీఱఁ గోరికఁ
వెన్నెల మెక్కఁ గల్గె సని నిక్కుఁచు సంత మిథోనులాపముల్
వెన్నెలపుల్గు లెల్ల విను వీధిఁ జరింపఁదొడంగెఁ బల్కుఁచున్.

సీ. వజ్రకుట్టిమసట ♦ ద్వాళమంజీరాంఘ్రి

ఘట్టనోద్ధతరజః ♦ కాంతి యనఁగ

యామినీకాంతావి ♦ హారార్థకల్పిత

క్షోమోపకారికా ♦ చ్చాయ యనఁగ

ఘేలదాశాంబుజా ♦ క్షీలోకకరకీర

ద్భవసారధూళీప్రి ♦ కాశ మనఁగ

ద్వాంతభృంగోద్రుజా ♦ వ్యాప్తరత్నద్యాస

వృత్తికేతకిపరాగ ధృణి యనంగ
 నోజ జీవనరాశీ వె ధృబృగను గ
 శావి శేషతఁ గువలయా ధృష్ట మగుచు
 రోదసీగహ్వారంబున ధృమేదురముగఁ
 బాండురం బగుచంద్రదాత ధృపంబు మెఱసె.

115

క. ధరణి హిమలవము లెనఁగెను

సురతటిసీనిర్గతాతి ధృశుంభద్వియదం
 తరసంచరహంసచల

ధ్రుదాగతశీతలాంబు ధృకణము లనంగఁ.

116

సీ. అపుడు వసిష్ఠకా ధృశ్యపగాధినందన

కాతమపర్వత ధృకణ్యగర్గ

నలినజతనయశౌ ధృనకవామదేవాత్రి

జాబాలిముఖ్యవా ధృచంయమేంద్రు

లెల్లఁ జంచత్కృపా ధృహృదయులై దీపింప

వృద్ధధాత్రీసుర ధృప్రీడవతులు

హోతు లర్పింప ధృనార్యు లాగమశబ్ద

మలరింప వారాంగ ధృనలు నటింప

వందిజనములు గీర్తింప ధృవరుస సుతచ

తుష్టయముతోడ దశరథుఁ ధృడిష్ట మెనఁగఁ

జతురుదస్వత్ప్రియుక్తపా ధృశధరుకరణి

వచ్చె బలురేవ జనకని ధృవాసమునకు.

117

వ. అట్లు మహావైభవంబుగా సమస్తజనపరివృతుండై వచ్చినదశే
 రథధరాధినాథమూర్ధన్యుని గనుంగొని నితాంతనంతోషం
 బున జనకరాజచంద్రుండు చతుశ్శాలాప్రాంగణప్రాంచద
 భంగశృంగాతరంగవల్లికా విచిత్ర నవరంగమందిరాంతరసము
 న్నతమంగళాయతనసులలితసముదీర్ఘనవరత్న ఖచితచామీకర
 ప్రభావిశేషశోభితపీఠంబులం బెండ్లికుమారులం గూర్చుండం
 జేసి వసిష్ఠాదిమహర్షిన త్తముల నర్హాసనంబుల నాసీనులం గా
 వించి రఘువంశరత్నాకరనుధాకరుం డగుపక్షిస్యందనోర్వి
 శ్వరసక్రందనుపకు ననర్ఘ్యసింహాసనం బాసంగి తక్కినజనం
 బుల నక్కజంపుటక్కటికంబున నక్కజంపుటాస్తరణంబుల
 నుఖోపవిష్టుల నొనర్చి యమ్మహోత్సవంబు వితోకించుచున్న
 సమయంబున. 118

క. తలయంటె నొక్కయలికుం

తల సంపఁగెనూనె రఘువ ధ తంసున కింద్రో

పలఖచితకనకమయశయ

వలయర్ఘణంఝణర ధ వంబువలనుగఁ జెలఁగఁ. 119

క. నిటలతటవిన్నుటనట

తుట్టిలాలక యగుచు నొకచ ధ కోరద్భృత నము

త్కటహర్ష మెసఁగ గందపు

టటకలి వెట్టెం బ్రభాక ధ రాస్వయమణికిఁ. 120

చ. జలక మమర్చె నొక్కజల ధ జాతవిలోచన యొక్కనీలకుం

తల తడియొత్తై ధౌతవస ♦ నం బిడె నొక్కసుధాక రాస్య వి
 చ్చలవిడి పైఁడిగద్దియ యొ ♦ సంగవెలందుక యొర్తు పెన్నెఱుల్
 మెలఁతయొకర్తుదు వ్వెనెల ♦ మింగొనగోరుల రామమూర్తికీఁ.

సీ. కమనీయనవరత్న ♦ ఖచితకోటీరంబు

శిరమున ఘటియించె ♦ జెలువ యొకతె

వికసితమణిబద్ధ ♦ మకరకుండలములు

వీనులఁ గీలించె ♦ వెలఁది యొకతె

గొనబువన్నియ మీఱు ♦ కనక కేయూరముల్

భుజముల నెలకొల్పె ♦ బాలఁతి యొకతె

రాణించు తెలితళ్ళు ♦ టాణిముత్తైపుఁబేరు

లురమున నొనగూర్చె ♦ నువిడ యొకతె

వీరవిజయాంకమన్నెకు ♦ మారబిరుద

మైనఘనగండపెండేర ♦ మంద మలరఁ

బాదములఁ బాడుకొల్పెను ♦ బడఁతి యొకతె

నిండువేడుక రఘువంశ ♦ మండనునకు.

122

క. మినుకగుకుంకుమ నెన్నొస

లను గళ్యాణంపుబొట్టు ♦ లాలితముగఁ దీ

ర్చెను సుందరాంగి యొక్కతె

కనుపండువు గాఁగ నుష్ణ ♦ కరకులమణికిఁ.

123

గీ. నలుఁగెలంకులమేలిసా ♦ స్తంపుజవల

మెఱుఁగు లొరయంగఁ దళతళ ♦ మెఱయునట్టి

నిలువుటద్దంబుఁ గొనివచ్చి ♦ నిలిపె నెదుట

దర్పణకపోల యొక్కతె ♦ దాశరథికి.

124

క. ఘమఘమపరిమళ మొలయుచుఁ

గొమరారెడుపువ్వుటెత్తు ♦ కూటువ లామో

దము గ్రమ్మంగ సికఁ జుట్టెను

బ్రమదామణి యోర్తు రామ ♦ భద్రుని కొనరణ.

125

గీ. పచ్చికస్తురితావిక ♦ ప్రమును వలపు

గులుకుతుహినజలమ్మును ♦ గూర్చినట్టి

చందన మలందె నొకయర ♦ విందగంధి

యంద మందంగ దశరథ ♦ నందనునకు.

126

గీ. అటులు రఘువీరుఁ గైచేసి ♦ యతిరయమున

కడమమువ్వర దివ్యమాం ♦ గళికలక్ష

ణములు వెలయంగఁ గైసేయ ♦ సమితహర్ష

మునఁ బురోహోవతంసుఁడు ♦ వినయగతిని.

127

సీ. శ్రీవినాయకపూజ ♦ చేయించిపుణ్యాహ

వాచన మొనరించి ♦ వలకరమునఁ

గంకణంబొఱపుగఁ ♦ గట్టించి యజ్ఞోప

వీతధారణముగా ♦ వింది యచట

జలరాశిమేఖలా ♦ సవనాశనుల కెల్లఁ

గర్పూరమృగమద ♦ గంధపుష్ప

తాంబూలముఖ్యన ♦ త్కారంబులర్పించి

కన్యావరణ యిచ్చి ♦ కాసలేయు
 ప్రవర వచియించి యున్నంతఁ ♦ బ్రీమద ఘోష
 జనకుఁడు కుశధ్వజుండును ♦ సతులతోడ
 నప్పు డభ్యంగసన్నాన ♦ మాచరించి
 రవణములు వల్వలు ధరించు ♦ నవసరమున. 128

చ. తరుణి యొక్కర్తువేడ్కవసు ♦ ధానుతకుందలయంఠెనొక్కసుం
 దరి జలకం బమర్చె నొకతన్వి తమిం దడియొత్తె నొక్కమం
 జరికుచ వల్వ లిచ్చె నొకచాన వెనకనొసలందుఁగుంకుమం
 బరుదుగఁ దీర్చె నొక్కనలి ♦ నానన కాటుక వెట్టెఁ గన్గవక.
 శా. శృంగారాంబురుహాకరంబొ వచన ♦ శ్రీప్రాణిమణిమించుమేల్
 బంగారంపువెలందియో సతనుశం ♦ పావల్లియో కాక యీ
 మాంగళ్యాంకము లేరికిఁ మునువదిం ♦ పుణింపిటిమేకంటిమే
 గాంగేయోదరుస్పృష్టిచాతురి ధరా ♦ కన్యావీలాసంబునక. 130

సీ. అబ్దచంద్రశరాస ♦ నాబ్జాబ్జశమ్కులీ
 కచముఖభ్రోనేత్ర ♦ గండకర్ణ
 హీరకందుకబింబ ♦ కీరచంపకచంద్ర
 రదచుబుకోష్ఠవా ♦ ఘ్రాణహాస
 దరబినపల్లవ ♦ ధరతరంగమృగేంద్ర
 గళభుజకరకుచ ♦ వళివలగ్న
 మహికరతూణక ♦ మఠదంతితారకా
 కటిసన్నిజంఘాంఘ్రి ♦ గమననఖర

కాంచనశిరీషకుసుమస ✦ త్కాంతిదేహా
మాంగిళికదివ్యలక్షణ ✦ మహిత యగుచు
రఘుకులొద్భవుసామ్రాజ్య ✦ రమ యనంగ
జనకసుత యొప్పెఁ బరిణమ ✦ సమయమందు. 131

గీ. అనుచుఁ జూపఱు లద్భుత ✦ మంద ధరణి
కన్యక కలంకృతి యొసర్చి ✦ కడకనూర్మి
శకును మాళవీశుతకీర్తు ✦ లకును మాంగ
ళికవిధు లొసర్చి శుభవిత ✦ ర్దికకు నెలమి. 132

శా. శ్రీరంజిల్లఁగఁ బెండ్లికూఁతుల నిటుల్ ✦ చెన్నందఁ గైచేసి తో
తేరణ గన్నులఁ గాంచి తజ్జనకు లెం ✦ తే భక్తి హేరంబునిం
శారిం గొల్చి ధరాసుపర్వులకుస ✦ త్కారంబు లర్పింపఁ బె
వారన్ మైథిలలోత్రవర్గకథన ✦ వ్యాపారులై యుండఁగఁ. 133

గీ. వరుల కపు డత్తమామలు ✦ వరుసఁ గాల్చి
గడిగి మధుపర్కముఖ్యస ✦ త్కార మిచ్చి
పుత్తికల దానధారాంబు ✦ పూర్వకముగ
నొసఁగి ప్రతిసీర వట్టి సం ✦ తస మెసంగ. 134

శా. గానం బొప్పఁగ స్వస్తిశబ్దమొలయణ ✦ గాణిక్యమాడంగబ్ర
హ్మిపందంబు చెలంగ నాకసమునం ✦ దాదిత్యు లీక్షింపఁగా
నానాభూనురసంచయంబు శుభమం ✦ త్రస్ఫూర్తి శోభిల్ల ల
క్ష్యనారాయణ సావధానయనుచు ✦ జిత్రంబుగాఁబల్కఁగఁ.

గీ. జ్యోతిషజ్ఞాను లుడువీధి ✦ రీతి గని ము

హూర్తసమయం బనుచుఁ దెల్పు ♦ నోజ దంప

తులశిరోధృతగుడజీర ♦ కులుగఁ జేసి

రఖలజనములు ముదమంది ♦ యరయుచుండ.

136

క. కళ్యాణహారతులతోఁ

గళ్యాణపుంబలైరములు ♦ గ్రన్నన రమణుల్

గళ్యాణంబులు వాడుచుఁ

గళ్యాణవిలర్దిమీఁదఁ ♦ గదియించి రోగిన్.

137

శా. శ్రీరామక్షీతిమండలేంద్రుఁడు ధరిఁబ్రీవుత్త్రికంఠంబునం

దారుఘ్నస్థితఁ గట్టె నైదువలున ♦ త్యాసక్తి గూర్చంగ నిం

పారణ మంగళసూత్రమయ్యెడనుగోఁత్రాదిత్యులెంతేధ్రువం

తేరాజా వరుణో ధ్రువ మ్మనుచుఁబ్రీతింబల్కనామోదియై.

గీ. ఘనుఁడు భరతుఁడు మాళవి ♦ కెనయువేడ్క

లక్ష్మణుండుఁగొల్లకకు శుభ ♦ లక్షణంబి

పూర్తి శత్రుఘ్నుఁడునుశ్రుతఁకీర్తి కొఱపు

గదుర మంగళసూత్రముల్ ♦ గట్టి రంతి.

139

క. తరుణులశిరములఁబతులున్

దరుణులుపతిశిరములందుఁ ♦ దమిమీఱఁగనిం

చిరిముత్తైపుండలఁబ్రాలను

సిరిమెఱయఁగనఖలజనుల ♦ చిత్తములలరన్.

140

గీ. అంత సన్నిప్రీతిషాప ♦ నాదివిధులు

శు్రిహితంబుగఁ గావించి ♦ శుచికి మ్రొక్కి

- ప్రీతిసప్తరులకు గురు ధ వృద్ధబంధు
 జనులకు నమస్కృతి యొనర్చి ధ సరభసమున. 141
- క. దంపతులు పరస్పరమున్
 మంవెసఁగఁగఁ జూచుకొనుచు ధ మక్కువ మీఱన్
 బెంపాదవఁగఁ గూర్చుండిరి
 సంపఁకెవిరిముల్కివలఁతి ధ శరములు నింపఁ. 142
- ప. ఆయ్యవసరంబున. 143
- క. తరుణులు కొందఱు బంగరు
 హరివాణములందు రసర ధ సాస్నము లిడి ముం
 దర నినిచినఁ గొని భుజియిం
 చిరి కసిగాటులుగ మదిని ధ సిబ్బితు లెసఁగఁ. 144
- సీ. శ్రీమీఱ నిటులు లో ధ కామోద మలర మ
 హోత్సాహమున వివా ధ హోత్సవంబు
 గావించి జనకక్ష ధ పూవిభుండు మహర్షి
 పరుల కుర్వీసుర ధ వరుల కెల్ల
 సంతుష్టి యొనరించి ధ సమదమదావళో
 త్తుంగతురంగశ ధ తాంగములను
 మణిశిబికానేక ధ మకాక్తికచ్చత్రచా
 మరముఖాసంఖ్యన ధ మస్తవస్తు
 దాసదాసీజనంబు ర ధ త్సములు కాంచ
 నాంబరాభరణంబులు ధ సరణ మిచ్చి

దంపతుల సంపకముచేసి ♦ దశరథునకు

నతనినతులకు వివిధస ♦ తక్కుతు లొసర్చి. 145

ప. మఱియుం దక్కినజనంబులకు సక్కజంబుగాఁ బెక్కువిధంబు
 లసత్కారంబు లొసంగి సంపకంబు గావించి తోస గొంతద
 వ్వు చని తత్తదనుజ్ఞాతుండై జనకభూవల్లభుండు క్రమ్మట నిజ
 నివాసంబునకు వచ్చిన గాధినందనుండు నమంచానందంబుసం
 బక్షిస్యందనుని సపుత్రిబాంధవంబుగా నభివృద్ధిఁ బొందు
 చుండు మనుచు నాశీర్వాదించి యుత్తరపర్వతంబునకుం జని
 యె నంత నద్దశరథుండు నత్యామోదంబునం గొడుకులం గో
 డండ్రునుం దోడ్కొని వసిష్ఠవామదేవప్రముఖబ్రాహ్మణిసత్త
 ములును, సుమంత్రాదిమంత్రులును, విద్వత్కవీంద్రవందిమా
 గధమిత్రబంధుసామంతభృత్యజనంబులును, సర్వసకళాప్రవీణ
 గణికాలోకంబును, మత్తమాతంగముఖ్యచతురంగబలంబును
 బలసికొలువ బలులేవం జనుచుండ ముందట. 146

క. పతగకులఘోరరవములు

ప్రతికూలసమీరణములు ♦ బహుశరజంబుల్

విలతంబుగ నశుభంబులుఁ

గుతుకమలరఁ గానఁబడియెఁ ♦ గొన్ని శుభంబుల్. 147

ప. కాంచి భయాకులుండై పక్షిరథుండు వసిష్ఠమహాముని కె
 టింగింప నతండు తచ్చుభాశుభంబులు పరీక్షించుచు నరుగు
 చుండ నొక్కచోట. 148

చ. గురుతరకార్తవీర్యభుజః గోత్రపురందరు ధైర్యదేవతా
 ధను నయమార్గతత్పరు మదద్విషదుగ్రభుజంగసీలకం
 ధరు గుణబంధురుం బ్రచురధస్వకళాపరిభూతసీలకం
 ధరు స్పృహపద్మసింధురుఁ గుతారధరుఁ ధరణీమరుద్వరుఁ.

క. కని సాధ్యసంబు మనమునఁ
 బెనఁగొన నందఱును మొక్కొక్క ధృగురామునకుఁ
 వినయమున సర్వపాద్యము
 లినకులనాధుఁ డగుదశర ధేశ్వరుఁ డిచ్చెన్. 150

క. ఇచ్చిన విముఖత భార్గవుఁ
 డచ్చోటును గదలి రాఘు ధాంతికమునకుఁ
 విచ్చలవిడి చనుదేరఁగఁ
 జెచ్చర రఘువరుఁడు పూజ సేయఁగ ననియెన్. 151

గీ. శివునివిల్లు విఱిచి సీతను బెండ్లాడె
 రాముఁ డనుచుఁ బ్రజలు ప్రస్తుతింప
 నమ్మహేంద్రపర్వ తమ్మున విని సీభు
 జాబలంబు చూడ సరభసమున. 152

ఉ. వచ్చితి నింక నెందుఁ జను వాడవు చాపశరంబు లిచ్చటం
 జెచ్చెరఁబెట్టి ప్రోవు మనిచేతులు మోడ్చినఁ గాక తక్కినన్
 వ్రచ్చెద మత్కుతారమున వారిచరాంకవిరోధి తద్దయన్
 మెచ్చిన విక్రమాంచితు న మేయభుజాబలు న న్నెఱుంగవే.

ఉ. రాముఁడ నేన కాక మఱి రామనమాఖ్య మదన్యు లైనవా

శేమని తాల్తు? రెట్టులు సహింపనగున్? మడతీతవిక్రమో
 ద్దామమహోమహామహిమధన్వకళాధ్యత గల్గకుండినన్
 రామ యటంచుఁబల్కఁగనుఁరాముఁడనండగునేజగంబునన్.

సీ. తీపురాస్సృపారాతి • కృప శరాసనకళా
 భ్యసనంబు గావించి • నట్టివాఁడఁ
 గృతవీర్యనందనో • ధృతబాహుసాహస్ర
 మాహవంబునఁ ద్రుంచి • నట్టివాఁడఁ
 గయ్యంబు మొనకట్టి • ముయ్యెడుమాఱులు
 పట్టి రాజులఁ గొట్టి • నట్టివాఁడఁ
 బునుక లన్నిట నిలిం • పులమస్కిపట్టుకు
 మెట్టు లొప్పుగఁ గట్టి • నట్టివాఁడఁ
 నగుటఁ బ్రాధులు పొగడఁగ • జగమునందు
 వినియునీ విట్లు లించుక • వెఱపులేక
 రాచపట్టి నటంచు బీ • రమున మ్రోల
 నిలిచి పలికెద విక నైనఁ • దొలఁగవలదె? 155

సీ. సకృపాణులైపట్టి • జననాథకులజులు
 విబుధసంశేవనో • ద్వృత్తు లగుట
 ఛార్మికోత్తము లైస • ధరణీతలేశ్వరుల్
 స్వస్తీస్సృసమాగమా • సక్తు లగుటఁ
 బ్రధనదానప్రాధిఁ • బరగినసరపతుల్
 సతతసత్పదవీప్య • శస్తులగుట

నుశ్లోకవైధవ ధ శుభు లైసరాజులు

విపులాగమాంతపృ ధ విష్టు లగుట

చాల విని శత్రుమును విల్లు ధ జాతరోష

మును గళాపూర్తి విడువక ధ ముదము గదుర

నిటులు నాధాటి కెదుట ని ధ ల్చుటను సీవు

విష్ణుపదవాసి వగుటకు ధ వింతగలదె ?

156

గీ. సురహితుండవు గాని య ధ సురహితుండవు

గావు కావున నన్నిటఁ ధ గావు కావు

మనుచు వేడినఁ గాక ని ధ న్నసురహితునిఁ

జ్ఞేయుదును గాదె మాటలు ధ వేయునేల ?

157

గీ. అనిన రఘురాముఁ డల్క ని ధ ట్లనుచుఁ బలికె

మంది దిఁక సీవు గర్వించి ధ మన్ను నెంత

యెల్లిదంబుగఁ జూచినఁ ధ బ్రల్లదములు

బల్లిదులు పల్కుదురఁటయ్య ! ధ బాపనయ్య !

158

క. ఓతీ సురవరుండవు సయగుణ

హితుండవు సర్వజ్ఞబోధి ధ తేష్వాసకళా

చతురుండ వగునీవాత్మ

స్తుతియుచు బరనిండసేయ ధ దోషముగాదే ?

159

మ. అదిగా కున్నను యోగిపుంగవుండ సీవయ్యో వయోవృద్ధవు

నృదవాచాకలితుండ వార్యజననిం దానిశ్చయాత్తుండ వే

ను దినేశాన్వయజుండ ధార్మికుండనే నోధీరుండ రాముండ

గదనం బెట్లు ఘటిల్లు నిర్వురకు వాఁక్కాఁ తేశవంశోత్తమా.

గీ. అనిన భార్గవుఁ డాగ్రహం ఁ బున వచించె

నెదినితర్వంబుఁ దనసత్వ ఁ మెఱుఁగశట్టి

బాలిశునిఁ బోలి పలికెడ ఁ వేల రాచ

బుడుత వినుమయ్య మచ్చక్తి ఁ జడత విడిచి. 161

శా. సాస్త్రాసాశుగభూవతుల్ రణములోఁ నస్తత్కుతారస్ఫుర

చ్చస్త్రచ్చిన్నశరీరులై చని దివిఁ న్వచ్చందసంచారులై

ఖస్త్రీసంగతులైరి తదుగ్ధిరమేఁ గావించితింగా యథా

శాస్త్రం బొప్పఁగఁ దర్పణాంజలులు నిశ్శృంకం బిత్పప్రీతిగఁ.

గీ. తివిరి యయ్యాదిభిక్షుపాఁ జివుకువిల్లు

విఱిచితి నటంచుఁ గడువిఱ్ఱి ఁ వీఁగవలదు

చేవ గలదేని యివుడు నా ఁ చేతచాప

మెక్కువెట్టినఁ దలఁతు ని ఁ న్నెక్కుడుగను. 162

క. నావుడు దశరథరాముఁడు

వైవస్వతుకరణి దుర్ని ఁ వార్యుఁ డగుచు భూ

దేవునిధనువు వెసం దే

జోవీర్యము లందుకొనెడు ఁ చొప్పునఁ గొనియెఁ. 164

క. కొని సాహంకృతిఁ దద్దయు

గొనయం బెక్కించి తోన ఁ గుణటంకారం

బొనరిచి సునిశితవిశిఖము

దొనఁ దీసి శరాసనమునఁ దొడిగి కడంకఁ. 165

క. భార్గవ యవితథ మస్త్
 స్వార్ణణ మినుమంత దీని ♦ మరలింపఁగ నా
 భర్తన కలవియె యిక నీ
 స్వర్గతినిర్గతిగఁ ద్రుంతుఁ ♦ జరణయుగంబున్. 166

క. అని రఘురాముఁడు పలికిన
 విని భార్గవరాముఁ డతని ♦ విక్రమమునకున్
 మనమున వడవడ వణఁకుచు
 వినయంబున ననియె విగత ♦ వీర్యుం డగుచున్. 167

క. నాపదములు దెగ నేయక
 కోపం బుడుగుము మహేంద్ర) ♦ కుధరంబునకున్
 భూపోత్తమ పోవలయును
 శాపంబు ఘటిల్లఁ దొల్లి ♦ జగతీసురుచేన్. 168

క. కావున నీదగువిక్రమ
 మావిష్ణుపరాక్రమంబు ♦ నారయ తుల్యం
 బై వెలయుఁగాన మును నేఁ
 గావించిననాక పథము ♦ ఖండింపు మిటన్. 169

చ. అనవుడు రామచంద్రుఁడు దయాళుఁడు గానఁ దదుక్తిరీతిన
 య్యనిమిషలోకమార్గముర యంబునఁద్రుంచినఁగాంచిభార్గవుం
 డినకులవీరుఁ జాల నుతియించి ప్రదక్షిణమాచరించి చ
 య్యనఁజనియెన్ మహేంద్రగిరి ♦ కయ్యెడ మెచ్చిరినిర్జరుల్ దివిన్.

చ. దశరథుఁ డంత నెంతయు ముదం బలరారఁగుమారకున్నిరం

కుశఘనబాహువిక్రము రఘుప్రవర్ణ సుగుణన్ ధనుకళా
కుశలునిఁ జూచి సంతసిలిక్కురుని భార్గవుఁ గెల్చి యివ్వొప
ద్దళఁ దొలఁగించెనార ! యిఁక ధన్యుడనై తిఫలించెఁగోరికల్.

క. అని మది మెచ్చుచుఁ గడఁ నం

దను నుపలాలించి జామ ధగ్నావ్యంబుధిలం

ఘన మొసరె నింక సబలము

గ నయోధ్యాపురికి నరుగఁ ధ గావలె నంచుఁ.

172

మ. విలసత్కేతనఘంటికానినదముల్ ధ వేదండతుండస్వనం

బులు వాజిప్రకరారవంబు పృతనాభూరిధ్వనుల్ శంఖమ

ర్దళభేరీముఖవాద్యనాదములువాఠ్రస్త్రీమహానర్తనం

బాలయం బక్షిరఘండు వచ్చెఁ బురికిఁ బ్రోత్సాహియై

[యయ్యెడఁ.

ఉ. లాజలు నక్షతంబులు విలాసము మీఱ ధరామగుత్పరం

ధీజను లెల్లఁ జల్లుచు నతిప్రమదం బాలయంగ భవ్యనీ

రాజన మిచ్చుచుండఁగఁ బురంబునఁబెండ్లికుమారులర్కిలిక

రాజపథంబు మించి మదిఠరంజిల వచ్చిరి మన్కిపట్లకుఁ.

క. అంతట నొకశుభదినమున

సంతోష మెలర్ప వృద్ధ ధ జనతానుమతిఁ

గాంతాజనములు సీతా

కాంతం గైచేసి రపుడు ధ కాకుత్స్థుండున్.

175

క. అభ్యంగనాదివిధులు ము

నీభ్యాజ్ఞ నొనర్చి మఱియు ♦ హేమాలంకా

రాభ్యంబితుండై ఘనమృగ

నాభ్యాదిసువస్తువాస ♦ నాకలితుండై.

176

వ. నితాంతసంతోషంబునం జెలంగుచున్నరఘువుంగవుకుఱంగట
మెలంగుకురంగనయనలు బుధలోకానుమతంబున సవారిధా
రాధరశ్యామాభిరాముని రామునిఁ గైదండలిడి తోడ్కొ
ని చని కేళికామందిరంబున శయ్యాతలంబునం గూర్చుండం
జేసి సీతాతటిల్లతాంగి నచ్చటికిఁ దోడ్కొనెచ్చుటకు మఱి వ
చ్చుచుం దద్భ్రహ్మశృంగారంబున కచ్చెరువందుచుం దమలోన.

సీ. శారితోక్తమనోజ ♦ జయకథాప్రచురంబు

పటువాక్కులితకీర ♦ పంజరంబు

కస్తూరికాగంధ ♦ ఘనసారవిసరంబు

మహనీయగంధసం ♦ పత్కరంబు

మాణిక్యదీపికా ♦ శ్రేణికారుచిరంబు

బహువిధాగుఢూప ♦ బంధురంబు

శ్లాఘ్యవర్ణాంబరో ♦ ల్లాభచిత్రతరంబు

ప్రసవకల్పితతల్ప ♦ భాసురంబు

కుసుమదామసదామోద ♦ గురుతరంబు

బహుశపరిమళసద్వస్తు ♦ పరికరంబు

సుందరంబుల కెల్లను ♦ సుందరంబు

మనుకులస్వామి కేళికా ♦ మందిరంబు.

178

- గీ. అనుచుఁ బల్కాఱు వర్ణించు ♦ కొనుచు నేగి
 సదరహాసితాస్యతై సీత ♦ సరస నిలిచి
 వేళ యయ్యెను విభునకు ♦ విడె మిడంగఁ
 దడవు వల దింక లెమ్ము క్రొం ♦ దలిరుఁబోడి. 179
- గీ. అని కరంబు వయోవృద్ధ ♦ యావతంబు
 వినిచి కైదండ లిడుకొని ♦ వేక్క వొడమ
 మఱియుఁ గొన్నిమిథఃకథల్ ♦ మంతనముగ
 నుడువుచును దావుఁ గదలించి ♦ నడుపునపుడు. 180
- గీ. చెలువలజ్జాభరం బను ♦ శృంఖలంబు
 దవులుకొని యుంటఁ బదము గ ♦ దల్ప దయ్యె
 మేటివల పనుముప్పిరి ♦ త్రోటఁ బట్టి
 ముంగలికి లాగఁవొడఁగె న ♦ నంగుఁ డంత. 181
- గీ. పట్టి బలురేవఁ గట్టను ♦ న్నట్టిపెద్ద
 యోడఁ గదలించుకొని వచ్చు ♦ నోజ దోఁపఁ
 దోడి తెచ్చిరి వుడమిపూఁ ♦ బోడిపట్టి
 పడకయింటికి సంగడి ♦ పడఁతులెలమి. 182
- సీ. అఱచందురునిదండ ♦ సలరారుస్వాతినా
 నొసటఁ గుంకుమబొట్టు ♦ పస నెసంగఁ
 గుంభిమస్తకచల ♦ ద్భంభ రావళిమాడ్కిఁ
 బిఱుఁదునఁ గీల్జడ ♦ మొఱయుచుండ
 జలజచంచత్సార ♦ సధ్వాసములరీతిఁ

బదముల నందెల ♦ రొదలు గదురఁ
 జపలవైఁ గ్రమ్మిన ♦ శరదంబుదములేవఁ
 దనువున ధవళవ ♦ శ్రుము దలిర్ప
 లలితవికసితపద్మినీ ♦ కలితయైన
 సరసిపోల్కె లసన్ముఖా ♦ బ్రముల నలరి
 చెలిమికత్తెలు చుట్టను ♦ బలసికొలువ
 జనకనుత వచ్చెఁ గేలికా ♦ సదనమునకు.

183

క. ఆలీజను లొకకొండలు

మేలంబులు సలుపుకొనుచు ♦ మెల్లన నచ్చోఁ
 గేలీవివోద మలరఁగ

బాలామణిసరస నిలిచి ♦ పలికిరి నగుచుఁ.

184

చ. పదపద చాలునమ్మ! వెసఁ బానుపుమిఁదికి సిగ్గటమ్మ! సాం
 పొదవఁగ నాథుఁ గూడుము ముఁ హూర్తము మించెఁగదమ్మ!

[జాగుచే

సెదవవునమ్మ! రేపు మఱిఁ చెల్వునితో బిగికాఁగిటఁ నచా
 వదలకయుండువారలిటుఁ వంటిగయాళులుగారె? యారయఁ

మ. విలసద్రూపము విద్యయు న్ధనముదోఁ ద్వీర్యంబుతారుణ్యముం
 గలప్రాణేశుఁడు గల్గినట్టిసతి భాఁ గ్యంజే యమేయం బిఁకఁ
 దలమే నీనుకృతంబు దెల్పుటకు నీ ♦ తా! షడ్గుణైశ్వర్యసం
 కలితుఁ శ్రీరఘునాథుసంతతమువేఁడ్కంఁగూడి క్రీడింపఁగఁ.

క. అని బోధించి తటాలున

వనితం గను మొఱుగి చెలులు * వరుసకుఁ దఱిగాఁ

గనుగిటిపి యొక్కొక్కరె

చనినం దలవంచి నాన * సతి యుండంగఁ.

187

ఉ. కొంకక రాఘవుం డపుడు * కూర్చి ధరాసుత కేలువట్టి ప
ర్యంకముపై వసించి సతి * యాత్మకరం బభిరంజిలంగఁ దా
నంకమునందుఁ జేర్చుకొని * హర్షుగ వేసలి దిద్ది తద్దయున్
గుంకుమబొట్టు దీర్చి కొన * గోళ్ల చనుంగవ నొక్కియిట్లునుఁ.

క. నానయిటులేల విధుబిం

బాసన ! నాపైని బ్రేమ * నాని సుధాధా

రాసవమధురోక్తుల మది

నానంద మెలర్పఁ బలుకు * మరమర తొఱంగఁ.

189

సీ. చంచరీకాలక * చంద్రబింబాసన

చాపనుభూయుగ * చంచలాక్షి

చంపకనాసిక * చక్కవాకస్తని

చక్కరోమావళి * చక్కనాభి

చండికాశ్వవలగ్న * చక్కోపమనితంబ

చటులరంభోరువ * చంద్రగాత్ర

చారుపయోజాంఘ్రి * చక్రాంగగామిని

చందనసౌరభ * చంద్రహాస

చక్కధరనందననిషంగ * జంఘయుగళ

చమరవాలసమానవి * శాలవేణి

చతురవాచావినిర్జిత ధృతికాళి
చాటుగాధాకథావృత ధృతి సరసహృదయ.

190

సీ. వెడవింటిదంట బ ధృతి దారి చూపఁ గ
న్నడ సేయఁదగునఁటె? ధృతిమిపట్టి!
విడము గోకొను మని ధృతిబడి ప్రార్థింపఁ
దడవు సేసెదవేమి? ధృతితిమిన్న!
నుదువు వినంగఁగో ధృతిచిత్త మింపొందఁ
గడుఁ గూర్చి బలుకుటె ధృతి? వెలంది!
వసురేయి పొడమాపఁ ధృతి దొడఁగె నీయరమర
విడిచి భోగింపు మి ధృతి యెడ లతాంగి!
విడిముడియు నాడెమగునట్టి ధృతి తొడవు లిడుదుఁ;
బెడమొగము దిప్పి వలవు పెం ధృతి పడరఁ బోఁక
ముడి వదల్చి తటాలున ధృతి నెడరుసడలఁ
గడఁకతో నింకఁ గ్రీడింపు ధృతి ముడువరాస్య.

191

గీ. అనుచు నతిమోహమున నాడి ధృతి యనఁగి పెనఁగి
పెదవి చెక్కులు కనుఁగవ ధృతి నుదురు ముడము
గదుర బహువిధచుంబన ధృతి గతు లొనర్చి
యతను కేళికి నొనగూర్చె ధృతి నతివ నవుడు.

192

క. కప్పరవువిడము పడఁతికి
గుప్పన నిడి తాను మఱలఁ ధృతి గొనునానేర్పల్
తెప్పలు వ్రాల్పక మదనుఁడు

తప్పక కనుఁగొనుచు నుండి ♦ తఱి యెఱిఁగి నెసఱ. 193

సీ. గడితంపుహఱాయలు గు ♦ ల్కొడుతుంట సింగాణి

వెరవు బీరములావు ♦ మెఱయఁగేలఁ

బట్టి ప్రత్యాల్పిథ ♦ పాదుఁడై నిలిచి తి

య్యనితేనె పొట్టనిం ♦ డారఁ గోలి

మదముసఁ బొదలెడు ♦ కొదమతుమ్మెదనారి

గదియించి టంకృతి ♦ మొదలఁజేసి

హరువుమీఱెడువువ్వు ♦ టమ్ములు సంధించి

కడఁకఁ బుంఘానుపుం ♦ ఖముగ నపుడు

పుడమిపట్టికి నెమ్మదిఁ ♦ బొడమినట్టి

సిబ్బితిదొలంగ నలవుపె ♦ ల్లుబ్బికొనఁగ

దశరథాపత్యవరుసకుఁ ♦ దమిఘలింపఁ

బూని విసువక ♦ నిరువుర ♦ పైనివైసె.

194

చ. కొఱకొఱమంచు నాన విడఁగొట్టి వివేకపునుద్దు లన్నియున్

మఱవ నొనర్చి మోహముసఁమగ్రముగా నెలకొల్పుమున్తోగం

బెఱుఁగనివారికై నమదిఁ నెంతయు నిష్టము గల్గఁజేయు నే

డైఱ మరుఁ డెట్టిధన్యుఁడొ సఁతీపతులం గవగూర్చుపట్టనఱ.

చ. అప్పుడు రఘువరుండు.

196

సీ. కలికిగొజ్జఁగి సరం ♦ బుల నించునెపమున

విప్పగునెఱికప్పు ♦ కొప్పు దువ్వి

కమ్మని తమలంబుఁ ♦ గఱపించువడువునఁ

బవడంపుఁగెమ్మోవి ♦ పంటనొక్కి
 ఘనసామిళితచం ♦ దన మలంబెడులీల
 వలుదచన్దవహస్త ♦ ములను నిమిరి
 జాలునామొలనూలు ♦ నవరించుచందానఁ
 దమిమిఱ నీవిబం ♦ ధము వదల్చి
 యంతలోఁ గొని యిక్కువ ♦ లంటి మిగుల
 వలవుగొలుపఁ బ్రయోక్తులు ♦ వలికికొనుచు
 వితతచతురత హితమతి ♦ నతులగతుల
 రతులఁ దేలించె సీత నా ♦ రామవిభుఁడు.

197

క. దాసిన నెఱుఁగక చతురతఁ

జేసిన యెఱువులకు మఱలఁ ♦ జేయక రతిచే
 గాసిలియున్నట్టి నశ్రా
 ధాసంగమనుఖము మది దృ ♦ ధం బయి యెసఁగఁ.

198

గీ. విదవ రఘువీరుఁ డవనిజఁ ♦ బ్రీతిఁ గురువు

నం దునిచి కొప్పు గొనబుగఁ ♦ బొందుపఱిచి
 చౌలపేరులు నవరించి ♦ చాటువచన
 రచన నెఱవుచు సుఖలీల ♦ రాత్రిఁ గడపి.

199

శా. ప్రాతఃకాలవిధాయకకీ)యలు నిర్వర్తించి ధాత్రీమరు

జ్ఞాతాశీర్వచనంబు గైకొని జగత్సంశ్లాఘ్యసమ్యగ్యశ
 శ్రీ)తేజోబలభాసమానుఁడగుచుఁ ♦ శ్రీరాఘవుం డెంతయుఁ
 జేతఃప్రీతిగ నుండె సంశ్రితజన ♦ శ్రేణీమరుద్భాజమై.

200

క. తక్కినమువ్వురు నటునలె
 నక్కజ మగులీలనుండి ♦ రతివలతోడన్
 జక్కఁగఁ గ్రీడించుచు మది
 నెక్కొనుమోహమున నిచ్చు ♦ నిచ్చలు సుఖులై. 201

గీ. సుతచతుష్టయ మటుల య ♦ ప్రతిమలీలఁ
 దేజరిల్లుచు నుండంగ ♦ దినదినము గ
 నుంగొనుచుఁ జాల నాత్మ ను ♦ ప్పొంగుచుండె
 ఫలితసుమనోరథుం డగు ♦ పజ్జ్కీరథుఁడు. 202

మ. చతురంభోఽసమేతపాశధరునో♦జన్ లోకసంభావ్యుఁ డౌ
 చతురంసాంచితశార్ఙ్గపోల్కెఁ జతురా♦స్యబ్రహ్మచందంబునన్
 జతురాత్తోద్భవసంయుతుం డగుచు హ♦ర్షస్వాంతుఁడై శశ్వదీ
 డితభాగ్యోదయవృత్తిఁబజ్జ్కీరథుఁడుం♦డన్ ధారణీనాథుఁడై .

శా. ధైర్యాహార్యసమగ్రశౌర్యశుభసాం♦దర్యాపయోరాశిగాం
 భీర్యా సంతతపాలితార్య దివిజా ♦ మేయాధికోద్యద్భుజా
 వీర్యా నద్గుణధుర్య విశ్రుతజగ ♦ ద్విభ్రాజితైశ్వర్య శ్రీ
 గీర్వోషేశ్వరముఖ్యకీర్తితరథాం ♦ గీభూతసోమూర్యమా !

క. భవ భావజహర భిదురథ
 రవినుత భీమ భుజగాభ ♦ రణ భూరథ భే
 నవతంస భైరవా భో
 గీవరశయప్రదర మాని ♦ కీర్తితనామా. 205

అనంగశాస్త్రమనువృత్తము.

దండితమారా ♦ ధన్యవచారా

భండనభీమా ♦ పర్వతధామా

పండితరక్షా ♦ పాలితయక్షా

కుండలిభూషా ♦ కుక్కుటవేషా.

206

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభాతకవిత్య
వైభవ విశ్వామిత్రోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
వారకైరవమిత్రీ విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
పుత్త్రీ సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
బంధంబునందుఁ ద్వితి
యాశ్వానము

శ్రీ.

శ్రీరస్తు.

శుభమస్తు.

అవిఘ్న మస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

తృతీయాశ్వాసము.

శ్రీసామాగమగీతను

ధానారజ్ఞాంతరంగ ధవళాంగ ద్విదం

తాసురమదభంగా చూ

డాసంభృతగంగ కుక్కు టవృభులింగా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు. 2

ఉ. కూరిమి మీఱ రాము నిదెఁగ్గోణికి రాజును జేసెదకముదం

బారఁగ నెల్లి తెల్లముగఁ నంచును బక్షిశతాంగరాజకం

తీరవుఁ డొక్కనాఁడు బలుఁజేవ హజారమునకా సుధర్మ బృం

దారకనాథుఁడట్ల సుమఁనస్తుతుఁడై కొలువుండి పల్కినకా.

క. ఆవార్త జగత్ప్రీతిము

గావింపం బారు లెల్లఁ గళ్యాణానిమి

త్తావహవృత్తి మెలంగఁగ

నావేశం గైక చేటి యగుమంధరయుకా. 4

క. తత్కలకల మరసి వివ

స్వత్కులనాఘఁ డగురామ ధి చంద్రునకు సమ

గ్రోత్కలికుఁడు దశరథుఁడు స

ముత్కటపట్టాభిషేక ధి మొనరించునొకో.

5

శా. కాకున్నం బురమెల్ల నీకరణిమాంఘ్రశ్యాంకముల్ గూర్చునిం
కేకార్యం బినుమంత యైనఁ గనరాఁ దేదంచుఁదర్కించుచున్
గై కేయాసతిఁ జేరి తద్విధ మెఱుంగం జేయ నద్దేవి ట్
ణికాంతాగమనాభిలాష యగుచుంఁడెం దద్విఘ్నాతాత్మయై. 6

చ. దశరథుఁడట్లుపల్కియునుఁ తప్రవరుణరఘురాముఁడత్కియా
కుశలత నుండు మంచుఁ గడుఁఁ గూరిమిఁ జెప్పి యరుంధతీసతీ
శు శుభవిధుల్ యథావిధిఁ ద్రిశుద్ధిగఁ జేయువటంచుఁ దెల్పివు
వృశరశరార్తి వచ్చెఁ బరిఁపత్నలి వెల్వడి కైకయింటికి. 7

ఉ. వచ్చిననాఘఁ జూచి యనిఁవారితకోపముతోడఁ బల్కె సీ
విచ్చటి కేగుదేరఁ బనిఁయెయ్యది మచ్చిక నిచ్చకంపు మేల్
ముచ్చట లిచ్చగించికడుఁ మోసమునొందితిఁ, బాలునిచ్చలున్
మెచ్చగ వచ్చుఁ జెచ్చెరనుఁ మేల్లముద్దియఱొద్ద కేగుమి. 8

క. కుటిలులు పురుషులు వారల

మటుమాయలఁ జెందినట్టి ధి మగువలబడుకుల్

తటిసీని ర్మరమధ్య

స్ఫుటనావికముక్తతరణి ధి పోలిక గాదే.

9

క. అనుడు వెఱఁగంది నే నె

గ్నొనరించిన దేది యరయు ధి మొంటమివారల్

- వినఁదగనిముండమాటలు
పెనఁకువ పెనుచుటకుఁజెప్పి ♦ వెట్టిరి నీకుఁ. 10
- క. కల్లరులు మెల్లమెల్లనె
పెల్లలికఁ గల్ల లల్లి ♦ పెల్లుగఁ బ్రమదం
బుల్లమునఁ బల్లవింపఁగ
నెల్లప్పుడు చెప్పుచుండు ♦ శీలికఁచెలికిఁ. 11
- క. అన్యశ్రేయోసహ్యాలు
మన్యసమేతలు వచించు ♦ మాటలు విని నీ
వన్యాయ మనక యీక్రియ
దైన్యము నొందుట క దెద్ది ♦ తలఁపుతెలుపవే. 12
- గీ. అనుడుఁ గేకయరాజన్య ♦ తనయతనయ
భీష్మములు రెండు సతిజగ ♦ త్కృష్టములుగఁ
బూర్వదత్తవరద్వయ ♦ పూర్వకముగ
వినిచె నిట్లని యొక్కొంత ♦ వెఱపు లేక. 13
- క. మునుకొని పదునాలుగు హా
యనములు వసమునకుఁ బనుపు ♦ మగ్రజు; భరతుఁ
వసరాశిమేఖలాధీ
శుని జేయుము సత్యమునఁ ద్రి ♦ శుద్ధిగ నధిపా! 14
- సీ. అనుడుఁ బజ్జీశతాంగుఁ ♦ డపుడు వ్యాఖ్రిని గన్న
హరిణమాణవకంబు ♦ కరణి విగత
చేష్టుడై ధరణి మూ ♦ ధ్చిలి యున్ననంత ను

మంత్రుఁ డేతేర న ధ్మగువ యతని
 ననిచి రఘుస్వామి ధ్మచటికి రావించి
 పతివచోగతిగ దు ధ్మర్మతి వచించె
 వని నుండు మీరేడు ధ్మవర్షంబు లన్నన

య్యాజ్ఞఁ గైకొని కోస ధ్మలాత్మజకును
 మ్రొక్కి తదనుజ్ఞ సతియుఁ ద ధ్మమ్ముండును దోడ
 రా ధనుర్ధరుఁ డగుచుఁ బు ధ్మరమ్ము వెడలి
 వనికి మునివృత్తిఁ జనఁ జార ధ్మజనము గాంచి
 యంత నాబాలగోపాల ధ్మమార్తి నొంది.

15

గీ. ఏమొకో యంచు వెన్నాడ ధ్మధృతధనుర్ల
 తాశరధులు నితాంతకృ ధ్మపాశరధులు
 దాశరధులు యశోజితో ధ్మక్తి శరధులు
 వనికిఁ జనుచుండ నిట నంత ధ్మజనవిభుండు.

16

ఉ. ఇంచుక తెల్వి వచ్చి మదిఁ నెంతయుఁజింతిలుచుఁ గనుమంత్రునీ
 ట్టించిరఘూద్వహుండువనిఁ కింజనుచుం డెరధంబుఁ గొంచుఁబా
 మ్రొచుకొనంగఁ గోమలి మఁహీనుత కాననసీమ నేగ లే
 దంచు వచింప నాతఁడుశఁ తాంగమువేఁగొనిపోయిట్లునుఁ.

చ. దశరథునాజ్ఞచే నిదె రఁధం బిటకుం గొని వచ్చినాఁడ క
 ర్మశవనభూమియాన మతిఁకప్తము గాన రఁధాధిరూఢులై
 కుశలత నేగుఁ డన్న సతిఁకూరిమితమ్ముండు దాను నెక్కి స
 ద్యశుండురఘూద్వహుండుఁ ప్రజనస్పృహుఁ పొన్నకుఁబంపిగక్తునఁ

వ, రథంబు పొనిమ్మనుచు నుమంత్రునకుం జెప్పి వనంబునకుం
 జనుచుండె నంత నిచ్చట రామచంద్రుడు చనిన పిమ్మట న
 మ్మన్న దొరకమ్మవిల్తుండు కౌసల్యాసుమిత్రులకరమ్ము లవలంబ
 నమ్ముగా నంతఃపురమ్ము వెడలి చొక్క మ్మగుతమ్మిత్రేకుల హి
 మకణమ్ములు జాటుచందమ్మున నేత్రమ్ముల బాష్పంబులు జల
 జలం దొరుగ నుమ్మలించుచు రాజమార్గమ్మునం గొంతదవ్వు
 చని రఘునందనునిన్యందనమ్ముం గూడనేరక గ్రుమ్మరుచు న
 రుంధతీసతీశ్వరనివారితండ్లై మఱలి యవరోధప్రదేశమ్ముప్ర
 వేశించి మిగులం బొగులుచుఁ దొంటిమునిశాపం బప్పుడు చే
 కూఱఁబోలు ననుచు దైవంబు దూఱుచుఁ గటకటా! యను
 చు మఱియు నిట్లనియె.

19

ఉ. హా యను దివ్యమంగళమః హా యను సాంబుపయోదరమ్యదే
 హా యను శ్లాఘ్యసద్గుణవః హా యను నిత్యమనఃకృపాప్రో
 హా యను దండితారినివః హా యనుఁ బన్నగరాజదీర్ఘబా
 హా యను విక్రమప్రోతిగుః హా యను దైత్యమదాపహాయనుః.

క. సకలజనంబులు నిందిం

చికోనంగా నిట్టు లయ్యెఁ ♦ జేసినపని యిం
 తకు స్త్రీబుద్ధిఃప్రోశయాం

తక మనువచనార్థ మరయఁ ♦ దప్పునె జగతికా ?

21

సీ. నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁ డండ్రు గావున
 నిరతవర్ణితభవ్య ♦ తరుఁడె యయ్యె

నుమనోధిసేవనా ♦ త్సుక్యండు గావున
 సుమనోధిసేవనా ♦ త్సుక్యం డయ్యె
 గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుండు గావున
 గోత్రావనవిహార ♦ కుశలుఁ డయ్యె
 ధరణికన్యేశతఁ ♦ దనరారుఁ గావున
 ధరణికన్యేశతఁ ♦ దనరుటయ్యె
 నయ్యయో! యయ్యజుండు మా ♦ యయ్య సేయు
 న్యాయ మేమయ్యె నయ్యయో ♦ ధ్యాధ్యతాంత
 రాయ మయ్యజుఁ డియ్యెడ ♦ వ్రాము టరయ
 దాశరథికి మహానుకం ♦ పాశరథికి.

22

గీ. అనుచు దశరథుఁ డపరిమి ♦ తాపదబ్ధి
 మునుఁగుచును జేలుచును బెను ♦ మూర్ఖ నొందు
 చును గళవళించుచును దెల్వి ♦ గనుచు లేచు
 చును గటకటా యటంచును ♦ వనరుచుండ.

23

గీ. అంత నచ్చట రఘువరుం ♦ డట్టులరిగి
 తమస సరయువు మొదలగు ♦ తటిను లెల్ల
 దాటి వై దేహియును సుమి ♦ త్రాసుతుఁడును
 నిరువురును దోడరా వని ♦ కేగి మ్రోల.

24

గీతా.లంబనమనువృత్తము.

నూరాన్వయనాథుఁడు ♦ చూచెను శ్రీ
 నారాయణపాదమ్మ ♦ శాలిభవన్

నారీశ్వరశీర్షని ♦ కాయ్యచరణ్

వారాన్నిధిశేహిని ♦ వర్ణ్యగుణాన్.

25

గీ. చూచి తన్నహసీయసం ♦ శుద్ధజీవ

నమున కబ్బుర మంది యా ♦ నంద మలరఁ

దటవిటపికూటవాటి నొ ♦ క్కట నిమాద

వరు గుహుని గాంచి యాతని ♦ వసతి నిలిచి.

26

గీ. అర్ఘ్యపాద్యాదిసత్కార ♦ మంది యతని

కుశల మరసియుఁ దనరాక ♦ విశదముగమ

వినిచి రఘువీరుఁ డజ్జాహ్నా ♦ వీతరంగి

ణీమచర్చిక నిటులు వ ♦ ర్ణింపఁడొడఁగె.

27

క. డ్వేషము గళమున వహ్ని

జ్వాలిక ఫాలమునఁ దాల్చి ♦ శంకరుఁడు తదా

భీలోష్ణంబున కోర్చుట

వాలెము నీచలువఁగద స్రీ ♦ వంటిమాన్యా.

28

క. గురుతర తావకరోధ

స్తరుకోటరతటకుటీర ♦ సంస్థితఖగమున్

వర వహావేరొకచో రా

జ్యరమేశుం డగుటకంటె ♦ స్వక్రీపవతీ !

29

గీ. తుహినమహిభృద్గుహావిహా ♦ రహితహృదయ

చలితరంగత్తరంగసం ♦ కలితగగన

మౌళితజగజ్జనాఘజం ♦ ఖాలపటల

దివ్యశుచికాంతి భాగీర ధీనీవంతి.

30

సీ. తలిరువిల్వారకంటు ధలుసామిసికకు మేల్

గొనబారుమలైకొ ధన్నలసరము

తరిగట్టువీపునఁ దాల్చువేలుపుపాద

నాలీకముసకు మృ ధణాశవల్లి

మున్నీటిపేరిటి ధవన్నెకానికి నిచ్చ

వలపు లీడేర్చుమ ధవ్నంపుఁబాలఁతి

రహి మీఱఁ దెఱగంటి ధరాణివాసముసకు

నిచ్చలు నీరాడు ధనింగికోలను

పుడమిచేడియ కందంబు ధమొలుచుపైఁట

కడఁకముత్తియుప్పరిగకు ధనిడుపుఁదాప

వగునిను నుతింప నేరికి ధవలవి యగునె

ద్వీపినీమాన్య జహ్నుమా ధనీంద్రుకన్య.

31

మ అని భాగీరథి సంస్తుతించి లలితో ధద్యానావనీవాసలీ

లనిషాదాశ్రీమ వాటి నిల్చి మది ధనాహ్లాదంబు మీఱం దపో

ధనవృత్తిక వరవల్కలాజినజటల్ ధదాల్చెక రఘుస్వామియం

తనెసామితి గుహుల్ ధరించెరులే తద్వేషముల్ భక్తితోక.

ఉ. మాసవనాభుఁడయ్యెడ ను మంత్రుని జేరఁగఁజీరి పొమ్మయో

ధ్యానగ రావతంసమున ధకచ్చటినాతలిదండ్రు లార్తి నెం

తేనియుఁ గుండకుండఁగను ధదెల్పుము మత్కుశలం బటన్న స

య్యానతి పూని తేరుగొని ధయాతఁడు గ్రమ్మఱ సేక వీటికిన్.

పంచచామరము.

అహస్కరాన్వయావతంసుఁ డంత భూమిపుత్త్రియమ్
 సహోదరుండు తోడ రాఁగఁ జహ్నుమానికన్యకన్
 గుహాప్రసుం దరించి యాత్మఁ గొంకు లేక వేడ్క స
 గ్గుహాప్రబోధితాధ్వఁ డౌచుఁ గోనలోన నేగుచున్. 34.

శా. ఆయాదోధిగభీరుఁ డంగనకు యానాయాసమున్ బోవ నా
 యాయుత్తాలవిశాలసాలతతు లాఁయాకుంజనద్దంబు లా
 యాయర్ణఃపరిపూర్ణైవలిను లాఁయాకేకీసృత్యంబు లా
 యాయబ్జాకరతీరసైకతము లాఁయాతావులం జూవుచున్.

క. అడుగడుగునఁ దొడిబడునె

న్నడఁ దడవి కడిందియెడరు ఁ నాటుకొనియె ని
 య్యుడవి గడవి పడఁతుక యె

న్నఁడు క్రమ్మఱఁ జెడని నుఖము ఁ సం దనియు నొకో. 36

క. అని మనమున సయినశ్రీమ

మున కెంతయుఁ జింతనొంది ఁ మునుకొని యవనీ
 తనయం దనయంతికమున

నెన రొదవగ నడవికొనుచు ఁ నెలఁతుక కనియెన్. 37

మ. ప్రకటించెన్ వివిధాగమాంతవిచరఁ త్ప్రజ్ఞావిశేషస్ఫుర
 చ్చుకముఖ్యద్విజసూక్తభాగవతనుశ్లోకప్రయోగార్థది
 త్రకథాఖ్యాసము లాలకింపుముభరఁ ద్వాజాశ్రీమాభ్యర్ణమా
 నిక నిస్సంశయ మశ్రమం బగుట రఁమ్మి దిందువింబాసనా!

- గీ. అనుచు నూటడంబల్కుచు ♦ సంతసంతః
జనిభరద్వాజు దర్శించి ♦ తనదు చంద
మెఱుక గావించి యాతిభ్య ♦ మిడినఁ గొని త
దాజ్ఞ మఱునాఁడు చిత్రకూ ♦ ట్రాది కరిగి. 39
- గీ. ఎలమి నాచిత్రకూట మ ♦ హీఠ్ర మెక్కి
యచటితాపసవర్యుల ♦ కచలభక్తి
మీఱ జోహారు లొసరించి ♦ వారిచేత
దీవనలు గాంచి సంతుష్ట ♦ భావమునను. 40
- మ. అలరుండత్కుఠరంబునందుఁ గలనా ♦ నానోకహంబుల్ నికుం
జలతాకుట్టలవుప్పలవవిలా ♦ సంబుల్ ప్రఘల్లాంబుజో
త్పలచక్రాంగరథాంగభృంగవిలస ♦ త్పద్మాకరంబుల్ విని
ర్మలమాయూరకలాపచిత్రములు గో ♦ త్రాపుత్రికింజూవుచున్.
- గీ. సీతమాతరిశ్య ♦ పోతవీతాయనా
యాస యగుచు నొకకు ♦ టాంతికమున
విశ్రమించి యుండు ♦ వేళ రఘూద్వహుం
డతివతలఁ పెఱింగి ♦ యనుజుఁ జూచి. 42
- క. మునివనితలతోఁ జెలిమిగ
జనకజవిహరించుఁ గాన ♦ సామిత్రీ! చ
య్యనఁ బర్ణశాల యొక్కటి
యొసరింపుము వేడ్క నిచట ♦ నుండఁగవలయున్. 43
- గీ. అనుడు లక్ష్మణుఁ డవుడు ప్ర ♦ హర్షమునను

వాస్తులక్షణ మరసిపి శస్తలగ్న
 మెంచి యటఁ బర్ణశాల ని ధ్రించె సంత
 సుత్సుకత మీఱ నుండంగ ధ్రింకొనాఁడు. 44

చ. ఒకపలుగాకి కాకి యమిఁలో న్నడ మొప్ప ధరాకుమారికం
 జికమక నొందఁజేయ రఘుఁ శేఖరుఁ డారసి దాని కార్తలో
 నకనక నొంది క్రస్ననఁ దృఱణ బొకటెయ మహాత్మ్రమైకరం
 బొకపరి బీరువ్రాక సకఁలోర్వరఁ ద్రిప్పినఁ గాకి భీరుతన్. 45

గీ. రామ ! రామ ! నన్ను ధ్రింకొంపు రక్షింపు
 మనుచు బీర ముడిగి ధ్రింకొంపు
 వ్రాల రాఘవుఁడు కృ ధ్రింకొంపు గావునఁ
 బలికెఁ గాకిఁ జూచి ధ్రింకొంపు విడిచి, 46

క. అవిరథ మస్తద్విశిఖము
 భవదవయ మొక్కటిడిన ధ్రింకొంపు వనినఁ
 దివిరి వెర విరవుకొనఁగా
 సవిసయమున నయన మొం డొ ధ్రింకొంపు మనమునఁ. 47

గీ. ఉనుటసదు గాదు కానఁ గ ధ్రింకొంపు కున్న
 మన్నఁగఁ దరంబె తాఁ జేసి ధ్రింకొంపు దెన్నఁ
 దెన్నఁ బోవునె యమ్మన్ను ధ్రింకొంపు కన్నెవున్నె
 మెన్న నమ్మవయన్నువ ధ్రింకొంపు లగునె? 48

క. అని మనమున ననుకొనుచును
 జనియెను జరజీవి జనక ధ్రింకొంపు జనపతిసుతయుఁ

జనువుగఁ దగఁ జెనిమిటితో

వనమున మునివనితనియతి * వలనుగ నుండెన్. 49

ఉ. అంత నుమంత్రుఁ డట్లరిగి యయ్యెడ నయ్యయ్యె! యయ్య
[యోధ్యకున్

వంతఁ గలంగి పౌరజనవర్గము చూడ దురంతదింత శు
ద్ధాంతము చేరి తే రుసిగి డైవ్యము దోపఁగ లోని కేగి ఘ
స్రాంతవిభాంశుభంగిఁ గననయ్యెడుపక్షిరథావనీధవున్.

సీ. కనుఁగొని తెలచి యో * జననాథ నీతనూ

జల మహాభుజులధ * న్యుల భవన్ని

దేశంబు గొనిపోయి * త్రిపథగారోధోప

సతీ దించి మఱలి వ * చ్చితిని వార

లాపూట మఱుపూట * సంతంత నటమటఁ

గుటకూటవాటికా * కటకతటులఁ

గటకటా! యనుచు ను * త్కటచిత్రకూటాద్రి

కెటులైనఁ జని జటి * పటలచటుల

వచనరచనల ముదమంది * యచట నొకట

నుటజ మొక్కటి యొసరించి * దిటము గదురఁ

బండ్లు దొండ్లారగించి తా * పనులపోల్కె

నందు సమయంబు గడుపుచు * నుండు రథిప! 51

గీ. అనుడు నుడుగులు పిడుగులై * తనువువైని

బడినవడు వైన వివశుడై * పుడమిఁబడియె

గొడుగు లడవుల నిడుమల ♦ సడలు నెడల

నొడలు విడువఁడె కడుఁగూర్చి ♦ నడరుతఁడ్రెడి.

52

క. ఆటు లపుడపగతచేష్టత .

నెటు నెఱుఁగక యుండి మఱియొ ♦ కిరతడవులో

నిటునటుమెడలుచుఁదెలివిక

గటకట యనిదైవ మెంత ♦ గావించె నహా !

53

సీ. నెట్టన పట్టంబుఁ ♦ గట్టెద నని సభా

స్థలి నూరికయె ముందు ♦ పలుక నేల

పలికిన నేమి పా ♦ పవుఁగైక పడకింటి

కావేళ గుర్బుడి ♦ నరుగనేల

యరిగిన నేమి పా ♦ యకతొంటివరములు

కుత్తితంబుగ నేఁడు ♦ కోరినేల

కోరిన నేమి యా ♦ క్రూరోక్తులకు మాఱు

చెప్పనేరక యప్పు ♦ ఙొప్పనేల

యయ్యయో ! రాముఁ డేమని ♦ యాడునొక్కొ !

జనకసుత యింత కెద నెంత ♦ వనరునొక్కొ !

యలుక లక్ష్మణుఁ డేమని ♦ తలఁచునొక్కొ !

పడఁతినుడుగుల మెలఁగెడు ♦ జడుఁడుచెప్పఁడె.

54

సీ. నిర్జరాధ్వన్యాప్త ♦ నిర్జలజీమూత

మఱవీప్రీపూర్ణచం ♦ ద్రాతపంబు

విమనఃప్రీయాంగనా ♦ విమలసౌందర్యంబు

తరిశసంశూన్యము ♦ క్తాసరంబు
 మహితతిగ్మమయూఖ ♦ రహితకాసారంబు
 ఘనవసంతివియోగ ♦ కాననంబు
 జనవిహీనాగార ♦ సంస్థితదీపంబు
 ఫలరిక్తనముదగ్గి ♦ పాదపంబు
 గాడె విశ్వంభరాకన్య ♦ కాపియుండు
 లేనియీరాజ్యభోగంబు ♦ లెక్కనేయ
 నార ! దైవంబు నేడెంత ♦ యవిధిఁ దెచ్చెఁ
 గట్టికుడుపడె తొలుజన్మ ♦ కర్మఫలము.

55

భుజంగప్రియాతము.

మహో హస్కరున్ విక్ర ♦ మక్రౌంచవైరి
 మహోహఃఖివాహు స్న ♦ మచ్ఛాత్రీవౌఘ్ను
 హాహూర్వీతనూజేశు ♦ సామిత్రినిం బా
 సి హాహా ! యశక్యంబు ♦ జీవంబు నిల్పె.

౫౬

సీ. నలతాలమెట్లమే ♦ డలమెలంగెడుకొమ్మ
 పడుకురాగట్ల నే ♦ పగిది నడచుఁ
 గలికిరాదిల్కవ ♦ ల్కుల కుల్కుపూబోడి
 పలుపుల్లులెల్లు లే ♦ భంగి వినును
 బ్రమదవనంబునఁ ♦ బగలు జెగ్గిలు బాల
 రేలు కారడవి నే ♦ రీతి నుండు
 లేసిగంతుల కవ ♦ లీల జంకెడులేను

వ్యాఘ్రులంఘనము లే ♦ వరుసఁ గాంచు
 నఖులతో మాఱునుడువని ♦ చాన లాఁతి
 మునిపురంధ్రులతో నెట్లు ♦ ముచ్చటించు
 నహహా ! కలనై సఁ దహతహ ♦ లరయనట్టి
 జనకసుత కిట్టివెత వెట్టె ♦ వనజభవుఁడు.

57

గీ. అనుచు దశరథుఁ డతివిప ♦ ద్వనధి మునిఁగి
 బురబురం బొక్కి మఱిమఱి ♦ పొరలి పొరలి
 రామరామా ! యటంచు సు ♦ త్రామసఖుఁడు
 గాన సురపురి కరిగి లే ♦ ఖత మెలంగె.

58

మ. అటు లాపఙ్క్తిరథావనీశుఁడుతనూ ♦ జార్తిమృతుండైననం
 తట గుర్వాఙ్గ భటుల్ వెసంజనిమహో ♦ దారుణసశ్రతుఘ్నును
 త్కటశీలుఁ భరతుఁగిరివ్రజపుర ♦ స్థాయిగుఘూరుఁహుటా
 హుటిఁదోతేరనతండుప్రాలుగనివీ ♦ తోతాహుఁడై యిట్లనుఁ.

ఉ. ఏమొకొ వీట నాఁటిసిరి ♦ యిప్పు డొకించుకయైనఁ గానరా
 దేమొకొ పణ్యవీధిక రఘోఁ గ్రయవిక్ర)యరీతి గానరా
 దేమొకొ పౌరులెల్ల శుభ ♦ వృత్తి ముదంబున నుంట గానరా
 దేమొకొ రాజలక్షణము ♦ లెవ్వియు నెయ్యెడఁ గానరావహో

ఉ. అంచు దురంతచింత వడి ♦ సంతిపురంబున కేగి తల్లి ద
 ర్పించి నమస్కరించి నగఁ రణ శుభలీలలు తొంటియట్ల గా
 న్పించ విదేమి యంబ ! యవ ♦ నీతనయేశున కెగ్గు సేయనూ
 హించితివేమొకో దశర ♦ థేంద్రున కింతకు సేమమేకదా ? 61

ఉ. నావుడుఁ గైక యిట్లనియెఁ నందన ముందు వరద్వయంబుబృ
 ధీవరుఁ డిచ్చె నేఁ డదియెఁ వేడితి ; నెట్లనినక విదేహక
 న్యావరుఁ డేను దొమ్మిదియుఁ హాసము ల్వని నుంట నీవు స
 ర్వావని నేలుకొంట యనఁ నట్టులె తండ్రియనుజ్జగక్కునక.

క. వనితయుఁ దమ్ముఁడుఁ దో రాఁ

జనియెను రాఘవుఁడు వనికే ఁ జనపతి యంతక

దనువు విడిచె రాముని బా

సినదుఃఖంబున నటంచుఁ జెప్పిన సలుకక.

63

మ. వివి మూర్ఛిల్లి యొకింత సేపునకుఁడెఁల్విన లేచితల్లీ! యయో!
 చెనఱుల్ చెప్పిన నీకు నో రెటులు వఁచెన్క సర్వలోకేశ్వరుం
 డనఘుం డైనమహీసుతారమణు రాఁజ్యశ్రీవిఘ్నాతోక్తు లా
 డిన దుశ్చిత్తపు భర్తృహృతి విక సంఁదేహింపనీవెంతకుక

క. లోకులు నను నిందింపరె

నీకుఁ గుమాదుండ నగుట ఁ నిక్కువముగ గో

తాకన్యావరు వనయా

తాకృతీనుబుద్ధి నామ ఁ తం బనిసతముక.

65

క. శుత్రులను స్మృతులను వెండియు

నితిహాసముల స్మనీషి ఁ వృద్ధులసంభా

షితములఁ డల్లియ దైవం

బితరం బిక లేదటంచు ఁ వెఱిఁగినకతనక.

66

శా. ని న్నీ పట్ల క్షమింపఁగావలసె నింఁ తేకాదు సంరక్షితా

పన్నుండై నరఘూర్వహుండు పితృసంధ్యక్తుం డతం డల్క న
 న్నెన్నుమాతృవిఘాతినంచునిక వెయ్యెలా? భళీ! చాలునం
 చన్నాతిక విడనాడితండ్రియెడక త్యంతార్తిశత్రుఘ్నుతోక.

చ. అరిగి గతానుఁ బక్తిరథు ధనారసి డగ్గటి దేవ! వచ్చితోక
 భరతుండఁ బల్కవేమి? విను ధ పాపపుంకకుఁ బట్టి నన్నదు
 శ్చరితమె కాని వేరె కలుషంబిఁకఁ గల్గ దెఱైనఁ బెద్ద లో
 ర్తురుగద! వీఁడెప్పిన్నకొమఁరుండుగనుంగొనుమార్యసన్నుతా!

గీ. అని యనేకవిధంబుల ధ నడలునట్టి
 భరతు నరసి వసిష్ఠుండు ధ పలికె నిట్లు
 గుండఁ దగునయ్య! వెన దశ ధ స్యందనునకుఁ
 జరుపవలవదె యనలసం ధ స్కారవిధులు. 69

క. అని బోధింపఁ దటాలున
 జనకున కతినియతి ననల ధ సంస్కారాదుల్
 వినయవిధి నడపి గోభూ
 ధనముఖదాసములు విప్ర ధ తతుల కొసంగెక. 70

క. పదపడి రఘుకులవీరుండు
 త్రిదశేససమానభోగి ధ దీనునిక్రియ నా
 పద నడవులలో నుంజెక
 గద యని కుందంగ గురుండు ధ గని యిట్లనియెక. 71

సీ. జగతి యరాజకం ధ బగుపట్లఁ బ్రజలండు
 సకలకర్మంబులు ధ వికల మగును

వణ్ణాశ్రమాచార ధి నిర్ణయంబు చొలంగు
 నామయం బమితంబు ధి గా మెలంగు
 జారచోరాళి ని ధి శ్శంకఁ బ్రవర్తించు
 సస్యసంశూన్యమై ధి క్షమ గడంగు
 వేదశాస్త్రంబులు ధి విడుతు రుద్యోనురుల్
 విఫలంబులై యొప్పు ధి వృక్షతతులు
 ధర్మము నశించు నర్థంబు ధి తఱుఁగు నీతి
 బాధలు ఘటిల్లు నన్యసంబు ధి పరిఘవిల్లుఁ
 గాన నీవింకఁ బట్టంబుఁ ధి గట్టుకొమ్ము
 భూతలాంకితనముదగ్గఱి భుజుండ వగుచు.

72

క. నా విని భరతుఁడు గురుతో

నీ విటు లాడంగఁ దగునె ధి నే నెచట ధరి
 త్రీవిభుత యెచట వై దే
 హీవరుఁ డుండంగ నిది త ధి దితరులతరమే.

73

సీ. విశ్వలోకేశుండు ధి విష్ణుసంకాశుండు

విపులప్రకాశుండు ధి విదితయశుండు
 విబుధాద్రిధీరుండు ధి విషధిగంభీరుండు
 విక్రమోదారుండు ధి విపదగపవి
 వినయసంపూర్ణుండు ధి విశ్రుతవర్ణుండు
 విహతప్రకీర్ణుండు ధి విప్రసేవి
 విమలకైరవహేళి ధి విమలసద్గుణపాళి

విషణ్ణా ప్రకులవశాలి ♦ విజయశాలి

వివినవీధుల వెతల గుండు ♦ విధ మెఱింగి

విభుత దొరకొనె ననుచును ♦ విక్కివిక్కి-

విఱ్ఱవీఱిన వెంబర ♦ వి త్తటంచు

విబుధు లిట నన్ను నిండఁ గా ♦ వింది నగరె ! 74

వ. అదియునుఁ గాక.

75

గీ. ఉక్ష మానెడుబరువు కేళి ♦ పోప నగునె

సితగరుద్గతి చిరజీవి ♦ చెండఁగలదె

కాన రఘునీరుఁ దెచ్చెదఁ ♦ గాన కరిగి

రానిచోఁ దోన చనియెద ♦ ప్రతము పూని. 76

క. అని పలికి భరతుఁ డప్పుడు

జననీగురువృద్ధబంధు ♦ జనసహితముగాఁ

జనియె మురవైఱిఁ గనుటకు

సనిలింపుఁడు మఘవుఁ డరుగు ♦ చందము దోఁపకా. 77

సీ. ఆలీల భరతుఁడ ♦ త్యామోదమున సర్వ

రథినీసమేతుఁడై ♦ రభసముగను

సరయాధుని తరించి ♦ జనపవనగిరుల్

గడచి జహ్నుతనూజ ♦ కడకుఁ జేరి

తత్తటాంచద్ద్రహు ♦ దాశవంశోద్వహు

గుహు శౌర్యగుహు మహా ♦ గ్రీహు హితగతి

భాషించి లబ్ధన ♦ పర్యుఁడై త్రిపథగ

దాటి తద్దర్శితా ♦ ధ్వమున నేగి
 యలభరద్వాజనాశ్రమ ♦ స్థలిని నిలిచి
 తత్కృతాతిభ్యుడై యటఁ ♦ దరలి సంత
 తాభిరుచిఫలకూటచి ♦ తాద్రదియైన
 చిత్రకూటాద్రి కరిగి యా ♦ సేన నునిచి. 78

క. ఉటజపరిస్థితు వల్కల
 పటభాసితు ననుజయుతుఁ ద ♦ పస్వినుతు జటా
 పటలాంచితు బుధహితు ను
 త్కటధనురిషుకలితు నవని ♦ కన్యాదయితుఁ. 79

గీ. కాంచి పులకింది ప్రణతిగా ♦ వింది కుశల
 మొచి భూపుత్త్రికి నమస్క ♦ రించి సంత
 సింది సౌమిత్రిబ్రీతి భా ♦ పించి పజ్జి
 రఘుఁడు సమయుట వినిపించి ♦ రాము నెదుట. 80

గీ. నిలిచియుండె సంతఁ ♦ బలుమఱు గుందుచు
 దశరథేంద్ర చనితె ♦ దైవలోక
 మున కటంచుఁ గరము ♦ మూర్ఖిల్లి లేచి సౌ
 మిత్రియును ధరిత్రి ♦ పుత్త్రికయుచు. 81

క. కుండఁగ నోదార్పి దశ
 స్యందనునకు శ్రుతిహితక్రి ♦ యలు నడపియు భ
 క్తిం దనఫల్లులకుఁ దెలచి
 బందుగులం గౌరవించి ♦ పరమప్రీతిఁ. 82

సీ. కుశలంబు దెలియుచుఁ ♦ గూర్చుండియున్నంత
 భరతుఁ డంజలిఁ జేసి ♦ పలికె నపని
 నేలనేరము ! కాన ♦ యేల? నేరముఁ గాచి
 మ్మాపై నలుకమాని ♦ వహిమ వెలయ
 రఘువర ! రాజ్యభా ♦ రము పూని రాష్ట్రము
 రక్షింపుమనుచుఁ బ్రా ♦ ర్థన యొసర్ప
 బజ్జీరఘననుజ్జఁ ♦ బదునాల్గునర్షమల్
 వనినుండి క్రమ్మఱి ♦ వచ్చి యపుడ
 పట్టభద్రుఁడ నయ్యెద ♦ భరత ! ధర్మ
 వృత్తి నందాఁక నీవు భ ♦ రింపు మనుడు
 రామ ! మిముఁ బాసి నిముసమా ♦ శ్రంబు బ్రదుక
 నగునె యనఁ బాదుక లొసంగి ♦ యాదరించి. 83

గీ. పనిచినఁ జమూసమేతుఁడై ♦ భక్తి పాదు
 కలు ప్రతిష్ఠించి భరతుఁడు ♦ కడలి వచ్చి
 ఘను భరద్వాజు దర్శించి ♦ గంగదాటి
 గుహుని వీడ్కొని యేతెంచి ♦ సహితవృత్తి. 84

శా. నందిగ్రామమునందు నిల్చి ప్రజకానందంబు సంధిల్లఁగా
 విందుల్ ముందగువారలెల్ల సుఖులై ♦ వేమారు గీర్తింప స్వ
 చ్ఛంద ప్రకీయరామరాజ్యముగభూ ♦ చక్రంబుఁబాలించెఁబెం
 పొంద న్నూమి సుతాధిపాగమదిదృ ♦ షోత్సాహచేతస్కుఁడై.

సీ. అంత నాచిత్రకూటాద్రి నైడేహీవ

ధూగృహమేధివేఢోవిదగ్యు
 లగుతపోనిధులన్నే హము మీఱ భాషించి
 దండకాటవి కేగఁదలఁచి కదలి
 దారానుజన్ములు దారానుమోదులై
 తో రా నొకించుకడూర మరిగి
 ప్రతిపాదపానాతపద్వీపసీతలీ
 వాటి సంతతి నధ్వశ్రమమున
 విశ్రమించుచుఁ జనిచనివిశ్రుతసతి
 యైనయనసూయ దర్శించియవనితనయ
 కామె యొనఁగినసత్కృతులంది యవల
 నొకట నవ్వని నుండంగనుత్సహించి.

86

క. ఇంచుక దవ్వేగఁగ న

క్తంచరుఁ డాభీలశూలధరుఁడు విరాధుం
 డెంచికొనినగతి నెదురే

తెంచి ధరాపుత్రిఁ గొని ధృతిం దివి కెగసెన్.

87

చ. ఎగసిన సంత రాముఁ డెదనెంతయుఁ జింతిలి వీని నిప్పుడే
 పగిది జయింతు నింతినెటుభద్రముగాఁగయికొందునంచునుం
 డఁగ నట సీత తోయదపదస్థవిరాధకరప్రబద్ధయై
 పొగలుచునుండె జోడువిడిపొక్కెడుజక్కవవెంటిచాడ్చునన్

గీ. అంత దశరథాధిపాపత్యవర్యుండు

కాంచనాంగి సీతఁ గాంచి పలికె

బెగడదగదు వేగఁ ♦ బొగడగఁ బ్రాధులు
నసురహితు నొనర్తు ♦ నసురహితుని.

89

క. అని కోపంబునఁ జాపం

బునఁ దూఁపులు దొడిగి వైవ ♦ భూమితనూజన్
దనుజుఁడు డించి తటాలున
మనుకులవరుతోడ ననికి ♦ మార్కొని కినుకన్.

90

ఉ. శూలము వైవ రాఘవుఁడు ♦ శూరత భల్లముతో మరల్పనా
భీలతరంబుగా నసుర ♦ పెల్లున రాముని నూర్మిళావిభున్
వైశమ పట్టి మూఁపుల న ♦ వారితశక్తి భరింప వారలా
వేళ భుజద్వయంబుఁ దెగ ♦ వేసిరి రాఘవుఁ డంతలోపలన్.

క. క్రోధము మీఱ వధించె ధ

నాధిపశాపాప్త బాధు ♦ నయననిరోఘున్
సాధుజనతాపరాధున్

యోధున్ జర్నితమునీంద్ర ♦ యూధువిరాధున్.

92

గీ. అటులు రక్కసుఁ బరిమార్చి ♦ యంతనచటఁ

గాఁక మించులవేల్పువం ♦ గడపుఱ్ఱేఁడు

పంటవైదలిగారావుఁ ♦ బట్టియు నను

జన్ముఁడును దోడఁ జనుదేరఁ ♦ జనఁగ నొకట.

93

సీ. గొవబుమీఱెడునార ♦ కుబుసంబు మొలఁ జుట్టి

సరిమించుతోవరుడాల్ ♦ జడలు ముడిచి

యొంటపుగా నొసలిపై ♦ నూర్ధ్వపుండ్రము దిద్ది

తెలిబూది నెమ్మనఁ ♦ గలయ నలది
 వరయోగదండంబు ♦ వలకేలఁ గైకొని
 తొలికొమ్మ పోకకఁ జె ♦ స్మలరుసీటి
 పనఁటి జాఁకై బట్టి ♦ పవడంపుజిగ్గివేళ్ల
 ఘనకుశోర్మికలు చొ ♦ క్కముగ నిలిపి
 మహితసచ్చాత్రపాపత్య ♦ మానవేద
 శాస్త్రపుణ్యేతిహాసని ♦ స్వనము లొలయ
 నదురుగా వచ్చె నెమ్మది ♦ ముదము గదుర
 విసయచతురుండు శరభంగ ♦ మునివరుండు.

94

గీ. వచ్చి సద్భక్తి రఘుకుల ♦ స్వామి కర్ణ్య
 పాద్యమధుపర్కముఖ్యస ♦ పర్య లిచ్చి
 వినయగతిఁ బెక్కుభంగుల ♦ వినుతిఁ జేసి
 చనియె శరభంగుఁ డబ్జజ ♦ సదనమునకు.

95

క. తదనంతరంబ యచ్చోఁ
 గదలిమహీసుతకుదండ ♦ కవనస్థలిన
 మ్మదలీలఁ డెరవు గడుపుచు
 నెదయెదఁ బొదవంగ నీక ♦ యేగఁగ నొకటన్.

96

క. తీక్షణాంశునంశమాళి ను
 తీక్షణమహామానిఁ గని ను ♦ తించి యభీక్షా
 భీక్షనమస్కృతు లిడి య
 శ్లక్షామోషమున నుండె ♦ సంయమి సరసఁ.

97

గీ. అంత మఱునాఁడు కొంత ద ధ వ్వరిగి యరిగి
 పనఁటిపుట్టువు తమ్ముని ధ భక్తి నరసి
 యతనియానతిఁ గైకొని ధ యంతనంత
 మెల్లమెల్ల నె చనఁజన ధ నుల్ల మలర.

98

సీ. ఆగ్రహానుగ్రహ ధ వ్యాసారనిశ్శేష
 పీఠోఽఱ్ఱి తాపగా ధ ప్రియవరుండు
 వై ధేయవింధ్యస ధ ర్వతజగద్భయపూర్వ
 కాఖర్వగర్వసం ధ హారకుండు
 సకలమహర్షిహీం ధ సాతత్పరస్వాంత
 వాతాపిశలభవై ధ శ్వాసరుండు
 ప్రోతిదినకృతయాగ ధ భాగసంతర్పిత
 హరిహాయప్రీముఖసు ధ ధాశనుండు
 ఘనతపశ్శంబఖండిత ధ కలుషశిఖరి
 భవనసంశ్లాఘునిర్మల ధ పుణ్యరాశి
 సంయమీశ్వరవర్ణిత ధ సద్గుణాళి
 కలితసుశ్లోకవిభవుండు ధ ఘటభవుండు.

99

ఉ. చెచ్చర శిష్యుచేత రఘు ధ శేఖరురాక యెఱిలగి వేగఁ దో
 తెచ్చి సపర్య లిచ్చి విను ధ తించి కృతార్థుఁడ నైతి నంచు లో
 నొచ్చెము లేనిభక్తి విస ధ యోక్తుల నాదరణం బొనర్చి ని
 ప్పచ్చరపుణ్యమనుష్యునకు ధ భాగ్యము గల్గినయట్టులుబ్బుచున్.
 శా. పంకేజాసనపాక శాసనసుధా ధ భక్షుడు లెల్లన్ నిరా

- తంకన్సూర్జితచిత్తులై సతతముఁ దర్కించి యుష్పత్ప్రభా
 వాంకాజ్ఞానతఁగుందుచుండఁగను రామామాదృశుల్ గాంచుటె
 ట్లింకఁ వేయుచు నేల కంటి నిక మిమ్మే గోరి ముక్తుండనై.
- మ. సృపచూడామణులైనమీరిటుమహాఽర్జితవ్సంబునన్ వచ్చుటఁ
 గృపకుఁ బాత్రుఁడ నై తిసీప్రీతములీఁడేరెఁజపంబాప్పెఁబా
 పవయోరాశి తరించితిఁజననముఁ బ్రఖ్యాతినొందెం బురా
 తప మెల్లఁ ఫలియించెనేమికొదవేఁధన్యుండనై యుంటకుఁ.
- చ. అనవుడు రాఘవుండు వినఁయమ్మున నమ్మునిఁ జూచియోతపో
 ధనవర ! లాఁతివాఁడనఁటె ! తావకకింకరకోటిలోన నే
 నును నొకరుండఁగా భవదఁనుగ్రహ మెట్లుగ నున్న నట్లయొ
 వ్వును దగ సర్వముఁ ద్రిదశఁ పూజిత ! మాటలు వేయు నేటికిఁ.
- ఉ. బాలిశు లైనమానవు లఁపస్పృతులై చరియించుచుం దప
 శ్యాలులచిత్తవృత్తి గనఁజాలక మోసము నొందుటెంత వా
 ణీలనేశ్వరాదులు గఁణింపఁగ నేరక మొక్కపోయి రే
 వేళలఁ గానఁ దాపసులఁవిస్మృతి లేక భజింపఁగాఁ దగుఁ.
- చ. తపమునఁ బొందరానిసుకృతంబు జగంబునఁ గల్గనేర్చునే
 తపమునగాధిసూతివిబుఁధస్తుతుఁడై ద్విజుఁడయ్యెఁబోయయుం
 దపమున నాకుజుం డగుటఁతథ్యము గాదె తలంపవెండియఁ
 దపసు లనేకు లుత్తములుఁధన్యులు గల్గుదురెంచిచూచినఁ.
- సీ. కూశమువ్వీటిసోఁ ఁ కుశులఁ ద్రుంచినమేటి
 కరుదారఁ దరకనం ఁ బయ్యె నెద్ది

గొనబుమీఁజెడువైడి ♦ కుబుస మానెడుసామి

కందంపుమేల్పాను ♦ పయ్యె నెద్ది

యిగముగుబ్బలిపట్టి ♦ యెదఁ బాటి డాఁగని

మ్మగువజ్రోపంజర ♦ మయ్యె నెద్ది

యెల్లజగంబుల ♦ సేప్రాద్దు గాపాడ

నెంతయు జీవనం ♦ బిచ్చు నెద్ది

యట్టినారాశిఁ బుడిసిటఁ ♦ బట్టి యొక్క

తేప నాపోశనము గోలి ♦ తిరుగఁ దొంటి

యట్ల నిండించినట్టిమ ♦ హాత్తు నిన్ను

సలవియె నుతింప నార్యమ ♦ హర్షివర్య!

106

క. కలశీసంభవ తాపన

కులతిలక నితాంతధైర్య ♦ గురుతరకీర్తి

కులిశధరస్తుత నీతోఁ

దుల యగునంయములు గలరె ♦ దురితవిదూరా.

107

గీ. అని యనేకవిధంబుల ♦ సధికభక్తి

నిగముపగరాకొలంపుఱేఁ ♦ డిట్లు పొగడఁ

బనఁటిపుట్టువు తపసినె ♦ మ్మనమునందుఁ

బొడముకినికర మిగురొత్త ♦ నుడివె నపుడు.

108

గీ. తఱుఁగనిలకోరు లలరెడు ♦ తరకసంబు

గవయు మహనీయవైష్ణవ ♦ కార్ముకంబు

వీరరిపుదుర్జయాయుధ ♦ వినరములును

- గొను మొసంగెద రాఘవ ! ♦ మనుకులేంద్ర ! 109
- మ. అని బోధించి సమంత్రకంబుగఁబయో♦జాప్తాస్వయస్వామికిం
 పేశయం గుంభజుఁ డిచ్చి పంచవటిమీ♦కెంతే వసింపంగ ని
 మ్మని పంపణ్ ముదమందిసీతయుసుమి♦త్రాపత్యముందోడరా
 మువంశ్యుండురు దెంచెఁబంచవటికిఁ♦మాసీంద్రులగ్నిపఁగణ్.
- క. అటుల యరుదెంచి లక్ష్మణుఁ
 డుటజుం బొక్కటి ఘటించె ♦ నొక్కటను విశం
 కటఫలదళకుసుమపరి
 స్ఫుటకుటపంచవటి రామ ♦ భూవరునాజ్ఞణ్. 111
- క. పేమంత మంతనంతట
 సామంత మెలర్ప మెఱసి ♦ జగతీస్థలిలో
 ప్రీమంతుల ధీమంతుల
 శ్రీమంతుల సారె కొక్క ♦ క్రియ వణఁకించెణ్. 112
- చ. పగ లనదయ్యో రేయి దలఁపణ్ నిడుపైతవరెణ్ జగంబునం
 డిగముకరఘ్ల జొంపముగ♦నల్లెక నిండె వణంకుజంకుచేఁ
 దొగపగసామి యుత్తరపుఁ♦దో)వనుఁడ్రిమ్మరఁజాలఁడయ్యెసాం
 పగుదు నెసంగె నీదుచెలి♦ప్రాణుల కబ్బలితంపుసీతునణ్.
- సీ. కమనీయపరిమళ ♦ త్కాలాగరూద్భూత
 ధూమప్రసారణా ♦ త్సుక్యకరము
 వరశశోదరమనో ♦ హారలోమనిచయకా
 రితకంబళపిధాన ♦ హీతకరంబు

నీరంధ్రయవనికా ♦ నిక రావృతాభ్యంత
 రమహీవిహారని ♦ ర్వాజకరము
 ప్రహతధూమాంగార ♦ సహితహసంతికా
 యంత్రసంసేవనా ♦ హ్లాదకరము
 నగుచు మగువలు మగలును ♦ బగలు లేక
 ఋతు వెఱిగి వేట్కు మిగులఁగ ♦ రతులఁ దేలి
 జగతి నగునగు ననుచును ♦ బొగడ నెగడె
 సరస హేమంతసమయవా ♦ సరము కరము.

114

నీ. అనయంబు నగజాత ♦ నెఱరొప్ప సామేన
 నిడుకొనఁగారణం ♦ బిదియె శూలి
 క్రోచ్చ నిచ్చలు లచ్చి ♦ మచ్చిక నెడమిఁడఁ
 గదియించుకొనమూల ♦ మిదియె చక్రి
 మొగమాట మెఱుఁగక ♦ మొగమునఁ దనరాణి
 నెనయించుకొన హేతు ♦ విదియె ధాత
 ఛాయఁ బాయఁగనీక ♦ జాయ నేయెడఁ జాయ
 నెనఁగించుకొనఁగార్య ♦ మిదియె తరణి
 రమ్యకార్పాసరచితకూ ♦ ర్పాసశతము
 వలనఁగాంతాస్తనాశ్లేష ♦ కలన లేమి
 నేమిచలి దీఱునే యని ♦ భూమిజనులు
 పలికి రతిశీతభీతిస ♦ ప్పట్టునందు.

115

చ. ఘనహిమవారిసేకమును ♦ గంధవిలేపనముం జొకారపు

న్ననలసకుల్ సహింపఁ డెడఁ నర్మిలి లేదు కుబేరదిక్ప్రభం
జనుఁడు ఖలుండు వచ్చె నివిఁ సాగఁగనీఁ డని నూని మానినీ
స్తనగిరిసీమఁ జెందెఁబురుఁ ప్రప్రకరం బెదలో వణంకుచుకొ.

క. చలి నిటులు సకలజనములు

నలపున దినదినము జరుప ఁ నంతటను సుశీ

తలశిశిరాగమ మయ్యెను

ములు దొలఁగినఁ గొట్టుబిగ్గ ఁ మొత్తైదుకరణిఁ.

117

సీ. ఫాలభాగంబునఁ బ్రాలేయకరపశాళి

శీతభీతివహించె ఁ వీతిహోత్రుఁ

బాష్పస్నుఁ గావించె ఁ బలభేది సతతంబు

చలిమిరిభయమున ఁ శ్వసనసఖుని

గర్భదేశమునందుఁ గల్గొలినీశుండు

చలి కుల్కి బడబాగ్ని ఁ నిలుపుకొనియె

సాయంప్రభాతావ ఁ సరములఁ జలిదీఱఁ

బ్రజ్వరిల్లఁగఁ జేయు ఁ యజ్వ జ్వలను

వారె యిటు లుండిరి కేది ఁ వల నటంచుఁ

బ్రహతధూమాంచదంగార ఁ సహితవృధుహ

సంతికాయంత్రీసేవనా ఁ సక్తచిత్తు

లైరి ప్రజ లెల్ల నాశిశి ఁ రాగమమున.

118

క. శిశిరర్తు విట్టు లతక

ర్కశమై జనయులకుఁ దోచి ఁ కాలము గడపకొ

బ్రహ్మమితశీతం బగుచును

విశద మగువసంతవేళ ♦ వెస నరుడెంచెన్. 119

ఉ. వాసరవల్లభుండు నని ♦ వార్యగతిన్ సమయంబు దాటి వి
శ్వాసము మాని రిక్తపది ♦ శాగమనోన్ముఖుఁ డయ్యె నంచు లో
గాసిలి దక్షిణాశ వలి ♦ గాడ్పుల నాస్యముచే వ్యలీకని
శ్వాసముభంగి వీడిచె వ ♦ సంతసమాగమవేళ నారయన్. 120

గీ. వనరమకు మాధవుండు స ♦ త్వరతఁ దీర్చి

నట్టిపత్రవిశేషము ♦ లట్టికురవ

కములు మధుదానచాతురీ ♦ కలనమధుక

రములకు నితాంతనినదకా ♦ రణము లయ్యె. 121

క. తెఱవలకును భయమొదవఁగ

మొఱయుచుఁ జరియించెఁ ♦ దేటిమొత్తము వని నే

డైఱ మాధవుఁ డేతేరఁగఁ

బఱచి బరాబరు లొనర్చు ♦ భటతతి యనఁగన్. 122

క. కోకిలకులకాకలికా

వ్యాకీర్ణం బగుచు మాధ ♦ వాధీశవురః

ప్రాకటశుభకాహలికా

స్తోకారావమువలె వని ♦ చొప్పడి యొప్పెన్. 123

క. ఘస్రీము లధికము లయ్యెఁ ద

మిస్ర లలఁతు లయ్యెఁగడు శ ♦ మించెఁ జలి స్రవం

తీస్రోశోవేగ మణఁగె

నుస్రవదంశువులు సమధి ♦ కోష్ఠము లయ్యెన్. 124
 సీ. ఘ్రుసావసాననిర్గతగంధ ♦ గిరిగంధ
 వాహస్పత్యాలోక ♦ వాంఛితంబు
 కాంతక్షపాకాంత ♦ కాంతాశ్ కుట్టిమ
 సంచారసమధికో ♦ త్సాహకంబు
 తతదివ్యవాసనో ♦ ద్భాసితచందన
 శాదానులేపన ♦ సంభ్రమంబు
 పరిఘ్నశతపత్ర ♦ పంకజాకరముమా
 ర్దుహురంబు విహరణా ♦ మోదగరిమ
 శీతలతుషారనీరాభి ♦ షేకరక్తి
 హిమకరాతపనేవనా ♦ భీష్మితంబు
 గలుగఁజేయుచు ధారణీ ♦ స్థలి జనంబు
 లభినుతింప వసంతర్దు ♦ వలరుచుండె.

ఉ. అట్టివసంతకాలమున ♦ నబ్బరపాటుగ నొక్కనాఁడు లోఁ
 బుట్టెడుమోహ మేర్పడఁగ ♦ భ్రూయుగలీల దలిర్పఁ జూచుచు
 న్నెట్టనరాముకట్టెదుర ♦ నిల్చి యొకానొకడైత్యకాంత పె
 న్నొట్టడి గాఁగ శూర్పణఖ ♦ రావణుసోదరిపల్కెఁగుల్కుచున్
 శా. ము న్నే నెన్నఁడెఱుంగనిట్టిశుభల ♦ త్సుకరాసుతుంగావునన్
 నిన్నుం గోరి వరింప వచ్చితి మదిన్ ; నీ వెవ్వరం టేని య
 స్మన్నామాన్వయ మేర్పడన్ వినిచెదన్ ♦ నర్వాభియాత్యబ్జదృ
 ప్యన్నా గేంద్రమవింఠెశూర్పణఖనాఃఖ్యన్ యాతువంశోద్భవన్

శా. స్వారాజ్యాధిపుండ్రై సమస్తదివిషః తస్యంపూజ్యైః వజ్రీయై
 వీరశ్రేష్ఠుల జంభుః బాకు నముచిన్వృత్తుక్రీణబులోమున్ భుజా
 సారం బాప్వగ నాజః గూల్చినమరుః త్స్వామిణాదిశానాథులం
 బోరం గెల్చినపక్షివక్త్రీననుజణః భోగైక పారాయణణ.

సీ. ఒకవేశవ్యాళబా ధ లికలచందము నొంది
 లీలతోఁ గెళిదే ధ లించనేర్తు
 నొకపట్టున మనుష్య ధ యోషాకృతి వహించి
 ప్రీతిగా రతులమె ధ ప్పించనేర్తు
 నొకతటి నస్వప్న ధ యువతులగొన బూని
 సురతచమత్కృతిఁ ధ జూపనేర్తు
 నొకసారె దనుజభృం ధ గకచలచెలువంబు
 మించి మాయలను గీ ధ డించనేర్తు
 నెటులుకోరినఁ దావకా ధ భీష్టమటులు
 సలుపనేర్తుఁ దరీవనీ ధ శైలవిహార
 ణములు నొకపరిఁ గామయా ధ నమునఁ దీర్ప
 నేర్తు నింకేమికోఱఁత వ ధ ర్ణించుకొనుము.

129

మ. అనినకా నవ్వి పరాంగనావిముఖుడౌఁ నబ్జైప్తనంశ్యండుదా
 ని నిరీక్షించి పెడంగునాతివిగదేఁ నీవెంచుకొన్నకా నహః
 గను నన్నుకా వరియించు తేమిసుఖిమాఁ ధ గాంతా!లతాంతా
 [యుధుం
 డననొక్కండు చరించులక్ష్మణునిసా ధ ఖ్యంబొందుఁ గాక్షించినకా.

క. నావుడు సోకుడుపడఁతుక

భావించి సుమిత్రపట్టి ♦ పజ్జకుఁ జనియో

స్త్రీవిషమాంబక నాకు మ

నోవిభుఁడవు గ మ్మటంచు ♦ నొడివిన నగుచున్.

131

క. వరవన్నరు వరియించిన

తరుణి వరువు డగుట నిజము ♦ తలఁచుకొనిన నా

వుగుషోత్తము వరియించిన

వరవర్ణిని లక్ష్మీ గాదె ♦ వనితా యనినన్.

132

క. ఆమాటకు మాతాడక

కామాతుక గాన మఱలి ♦ గ్రక్కునఁ జని యా

రామాంకఫాలిఁ గొనియెద

నీమాతేమైన విడుతు ♦ నేనే నతనిన్.

133

ళా. అంచున్ వచ్చి తటాలునం గదియనాహా! చూచితేడీని బా

ధించం గావలె నంచుఁ దమ్మునికి నిర్దేశించినన్ దోస యా

చంచద్విక్రముఁ డగ్రజాజ్ఞఁ గొని నాసాకర్ణముం బట్టి ఖం

డించెన్ ముక్కిడినాతియంచునిలఁ బాటించంగ నెల్లప్పుడున్

గీ. ముక్కఱ యొనరింప ♦ ముక్కర యొనరింప

వలను దప్పెఁ గలికి ♦ వలను దప్పె

శ్రీతివిరుద్ధ మైన ♦ శ్రీతివిరుద్ధ మైన

కమ్మవలెనె యింకఁ ♦ గమ్మవలెనె.

135

క. నానాసామజగమసల

లో నాసాశ్రోత్రములవి ♦ లోపము వచ్చెన్

నేనాసారసబంధుకు

లీనా సాధుత్వ మింత ♦ యెఱుగనికతనన్.

136

క. అని మదిఁ దనవైరూప్యం

బున కెంతయుఁ బొగలుచున్ నభోవీధి వెసం

జని ముగ్ధాలియనుఁగులో

యనఁగ జనస్థానవాసు ♦ లగు బల్లిదులన్.

137

క. ఖరదూషణ త్రీశీర్షుల

ఖరధీధితిసుప్రతాప ♦ కలితులఁ గని మా

ఖరి మెఱయ నొడివెఁ దనవై

ఖరియును రఘు శేఖరులప్రీ ♦ కారము నలుకన్.

138

క. నుడువ ఖరుఁ డుగ్గుడై యో

పడఁతుక విడువు మిఁకఁ గిన్న ♦ ప్రతిస యొసర్తున్

జడులై నిను వెత వెట్టిన

చెడుగుల మడిపెద రణోర్విఁ ♦ జిరయశ మొప్పన్. 139

చ. అని పదునాల్గువేలమను ♦ జాశనవీరులు గొల్వ దూషణం

డును ద్రిశిరుండునుం గెడలఁ ♦ దోఁ జనుడేర ఖరుండువచ్చితెం

పున వసనహ్నిపైమిడుత ♦ మొత్తము దాహ్నినురీతిఁ దాఁకినన్

గనుఁగొని రాఘవుండు భుజ ♦ గర్వ మఖర్వము గాఁగనుద్ధరిన్.

క. ముదితం దమ్ముని నొకచోఁ

బదిలముగా నునిచి తాను ♦ బ్రభవంబునకున్

బెదరక చెదరక పదరక

నుదరక భిమరకరనదృశుఁ ♦ దుగ్రత వెడలెఁ. 141

ఉ. అయ్యెడ నయ్యమర్త్యవిమఁతాగ్రణి సైనికు లెల్లఁ బెల్లుగా
 నయ్యినవంశ్యుమీఁద వివిఁధాయుధవర్ష మఖండభంగిఁగా
 నయ్యమరేశునానతి నఁహార్యముపై జలదాళిపెంపుతో
 నయ్యెడ వర్షధార లెనఁయించువిధంబున నించి రంతటఁ.

క. తారక దారక మైసకు

మారక రాశాసిభంగి ♦ మనుకులుఁ డాజ్ఞ

వారక గోరిక నూరక

సారెకు నతినిశితవిశిఖ ♦ సమితి నిగుడ్చెఁ.

143

సీ. బలితంపుగారు ♦ బారులమీఁదఁ గొఱకొఱఁ

గుప్పించుసింగంబు ♦ కొడమపోల్కెఁ

దివురొప్పఁ దొఱ్ఱుకూఁటువులఁ దార్కొని కోర్కె

మెసవెడు చాఱల ♦ మెకముపోల్కెఁ

దొఱఁగక తుంగము ♦ స్తలఁ జూచిధారుణీ

స్థలి గ్రుద్దలించెడు ♦ దంష్ఠ్రిపోల్కెఁ

గినుకతోఁ దగరుల ♦ గని వాని సంజుడు

వెకలించుకొనియెడు ♦ వృకముపోల్కె

నరుఁ డొకరుఁ డిట్టు లీపదు ♦ నాల్గువేల

బల్లిదవుసోఁకుమూఁకల ♦ వైకిఁ గవిసె

సనుచు వెఱగంది ఖరనిర్జ ♦ రారిసెని

కప్రీవదు లెల్ల పంచబం ♦ గాళమైరి.

144

గీ. అటుకలనఁ బంచబంగాళ ♦ మైససేన

తోన మరలించి ఖరుఁ డేచి ♦ తూఁపు లేయ
ద్యుమణికులుఁడు ముహూర్తచ ♦ తుష్టయంబు

ఘోరనారాచనిచయంబు ♦ గురియునవుడు.

145

సీ. వరుస విశ్వంశు సం ♦ వర్తంబు సేయఁ గా

మారి యిమ్మానవుఁ ♦ డయ్యెనొక్కొ

కనలి ముగ్గాలిసం ♦ గాతు లొండ్ల జగం

బేర్చనిన్నరజన్మ ♦ మెత్తిరొక్కొ

పనిఁ బూని దుంతబా ♦ బాజోదు ప్రాణుల

నడఁగించ మానిసి ♦ యయ్యెనొక్కొ

చెలఁగి రేద్రమ్మరీఁ ♦ డుల నెల్లఁ బొలియింపఁ

జట్టవాలతోఁ డిట్లు ♦ పుట్టెనొక్కొ

కాకయుండిన లోకభీ ♦ కరనిశాట

వీరదోర్విక్రమమునకు ♦ వెఱఁగుపడక

యెదిరి కడనంబు సేయంగఁ ♦ గదియఁదొడఁగె

నితఁడు కేవలమర్దుఁడే ♦ యెంచిచూడ.

146

గీ. అనుచు భీతిలి యొకకొంత ♦ యని యొనర్చి

రాఘవామోఘచాపధా ♦ రాధరోద్ధ

వాశుగాభీలజలధార ♦ నాఖరాసు

రారిసేనాదవాగ్ని చ ♦ ల్లారె నంత.

147

క. దూషణుఁ డజస్రముధజన

దూషణుఁ డని నేయుఁ దొడఁగి ♦ తోడనె త్రిజగ

ద్భీమణులఱుఘవమాన్వీ

ఘోషణమున గుండె పగులఁ ♦ గూలెం బుడమిన్. 148

క. త్రిశిగుఁడు సశరశ రాసుఁడు

పశుపతిదత్తాస్త్రచఱుఁడు ♦ పటుభుజశక్తిన్

దశరథసుశు మార్కొనియెను

మశక మిభేంద్రంబుతోడ ♦ మార్కొనుకరణిన్. 149

గీ. అటులు మార్కొన్నత్రిశిరోసు ♦ రాంశుమత్పి

లావనీజాత మతివిక్ర ♦ మాభిరామ

రామభూమిశభీమాస్త్ర ♦ సామజేంద్ర

కరసముత్ఫాతమైన స ♦ బృరమునంది. 150

క. ఖరుఁ డుగ్రదృష్టి రఘుశే

ఖరుఁ గని యబలల నిరర్థ ♦ కము గారింపన్

బురుషత్వమె నీకయయో

ఖరకరకుబుఁడ నన సిగ్గు ♦ గాదె తలంపన్. 151

క. ఇష్టము దండాదండియొ

ముష్టిముష్టియొ కడంక ♦ మును పట గురుసం

డిష్టంబు తలాతలియొ

స్పష్టము కోదండకళయొ ♦ సరగునచాసన్. 152

ఉ. రమ్మ దురమ్మ నీమది క ♦ రమ్మఁ దిర మ్మగునేని కాని వే

రమ్ము భరమ్ము సుమ్ము ప్రిద ధ రమ్మునువిల్లును బెట్టి నాదునే
 రమ్ముక్షమింపుచుంచునుగ ధ రమ్ములుమోడ్చుముకాక యున్నఁ బ్రా
 ణమ్ములు గొండు నమ్ముము మఁ నమ్ముననాకపుఁ డడ్డువచ్చినఁ.
 మ. అని బాహుబలగర్వపూర్వముగ వీఁ రాలాపముల్ వల్కి గొ
 బ్బున నీతాపతిపై ఖరుండు శరముఁ ల్పూరింపఁ బేరల్క సం
 తనె రామాధిక కార్ముకారణిజనుఁ ర్నారాచఘోరప్రభం
 జనమిత్రుండుదహించెఁ గూర్తరరఁ ఁక్షశ్శాఖ నత్యుగ్రతేఁ.
 మ. తఱి వర్షించెఁ బ్రసూనవృష్టిరణగోఁ త్రక్షదేవతాదుండుభుల్
 మొఱ సెఁగిన్నరగాననాదమెసఁగెఁ ఁమోదంబుతోనచ్చరల్
 నెఱి నృత్యం బాసరించి రధ్వరభుజుల్ నితోఽత్యవశీల నే
 డైఱనుప్పొగుచునుండిరవ్వనిమునుల్ దీవించిరుత్సాహులైఁ.
 చ. అటు పదునాల్గువేలదనుఁ జావళితో ఖరుఁ డాజిఁ గూలిసఁ
 దటుకున లేచి శూర్పణఖఁ దానవవంశవరుఁ దశాస్యని
 చ్చొటికిని దోడితెచ్చి ఖరఁ నూదనుఁ డార్తిఁ గృశించునట్లుగాఁ
 గుటిలశిరోజ నీత నటఁ కుం గొనిపోయెమథంగిఁ జేసెదఁ.

క. అని తలచి లంక కప్పడె

చని దశముఖుతోడ జనక ధ జాసాందర్యం

బును రఘువరుడొప్ప్యంబును

దనవైరూప్యమును దెలుప ధ దర్శోద్ధతుఁడై. 157

శా. ఏమేమీ మనుజుండు పోర ఖగునిఁ హింసించెనేయారయం
 గామంఘాకమహిఁ గురంగముహరిఁ ఁఖండించుచందంబునఁ

హా! మర్త్యుల్ దనుజాళిఁ ద్రుంచెరకటాఁ యంచున్ విషాదించినా
 సామర్థ్యం బికఁ జూడుమంచుభగినిఁ న్సంతోషినిం జేయుచున్
 శా. మాయోపాయధురీణు సుందతనయున్ మూరీచునింజూచిపృ
 జ్ఞాయుక్తిన్ మదభీష్ట మేర్పఱిచి తఁ త్సాహాయ్యసంపత్తి సీ
 తాయోషంజెఱఁగొందునంచుమదిలోఁ దర్కించెయె తెంచెదు
 ర్వాయామామంబు వినాశ హేతువనుపఁ ర్యాలోచనాహీనుఁడై .
 క. ఏతెంచి తాటకేయుని

బ్రీతిం దర్శించి నిన్నుఁ ద బృథురాజ్యరమో
 పేతుం జేయుదు ఖ్యాతిగ

నాతోఁ బనివినుము చెలిమి ద నాటుకొనంగన్.

160

సీ. తెలిగారురాతుతో ద బలిమి పోరఁగఁ గాదు

కరువలి చెలిఁ గెల్పు ద క్రీచ్చగాదు

జమునితో నాలంబు ద సమకూర్పఁగాఁ గాదు

రేద్రిమ్మరీనిఁ గా ద రింపఁ గాదు

మున్నీటిదారతోడ ద మోహరింపఁగఁ గాదు

గాలివేలుపుసత్తి ద గలపఁ గాదు

విడిముడియొడయనిఁ ద బొడిచేయఁగాఁ గాదు

ముక్కంటితోఁ గయ్య ద మునకుఁ గాదు

మనజనస్థానమున కొక్క ద చెనఁటిచేరి

చెడుగుఁజెయువుల నచ్చట ద గొడవ వెట్టె

వానివృత్తాంత మంతయు ద వరుస వినుము

దళితమదశాత్రీవనికాయ ధ తాటకేయ.

161

క. నరుఁ డఁట తరణికులుం డఁట

తరుణియుఁ దమ్ముఁడును దాను ధ దండకవనిలోఁ

దిరుగునఁట ఖరుని బోరం

భారిగానెనఁట యరయ భూమి ధ భుజుఁ డఁటమఱియున్. 162

క. రాముఁడఁట నామ మర్వమ

ధాముఁడఁట తపస్వియఁట వి ధ దారితవిమత

స్తోముఁడఁట యయోధ్యాపుర

ధాముఁడఁట శరాసతూణ ధ ధరుఁడఁట వింటే.

163

క. నానామర్భము తనకున్

నాసంబనియో మదేభ ధ నాసోరూరున్

నాసోదరి శూర్పణఖన్

నానాశ్రుతిశూన్యఁ జేసె ధ నవలా ల్నవ్వన్.

164

ఉ. కావున వాని నెంతయును ధ గాతీయఁ బెట్టెదఁ దద్వధూటిన

ర్వావయవానవద్య నెటుఁదలెనను దెచ్చెద నింతవట్టు నీ

తో వినిపించి నిన్నటకుఁ దోడ్కొనిపోవఁగ వచ్చితింజుమీ

నా విని గుండె ఝల్లుమని ధ నన్ వెఱఁగందినితాంతఱిన్నుఁడై.

ఉ. ఎవ్వఁడు దెల్పె నీకు దను ధ జేశ్వర కృత్రిమమిత్రుఁడయ్యయో

క్రొవ్వున ష్టేళముందినుట ధ కొంగున నగ్గి బిగించుకొంటయా

నవ్వను ధేళుదేవి జగ ధ దంబను దెచ్చెదనంట యారయన్

దివ్వ యొకండు లాగుటను ధ దిగ్గున డొంకకదల్చు టఁజమీ.

మ. ధనుగస్త్రంబులుపూనికయ్యమునకుం దాల్కొన్న బద్ధాసనే
 శనిలింపేంద్రుల కై న మ్రోల నిలువణ శక్యంబెచర్చించినణ
 వసజాక్షుండు రఘూద్వహుండుగ నుదన్వత్కన్యవై దేహిగా
 జననం బాట నిజంబు కేవలమను మ్యవ్యక్తు లిట్లుండునే. 167

గీ. తెలియ రతిబాలిశులుభవా ధృశులు మాదృ

శోక్తి సరసత్వమైనబ ధుప్రకార

ముల భవన్మంగళార్థినై తెలిపినాడ;

తన్మహత్వ మగోచర మున్ముదులకు.

168

చ. అది యెటులంటివేని విను మారఘువీరుశరాక్రమంబు దె

ల్పనఁ గుశికాత్మజాధ్వరము ప్రీతిగఁ గాచె; నుబాహు

[[దుంచె న

న్నదధిని వైచె; సక్షిపగు మగ్గులిశాపమువావె; బన్నగాం

గదఘనచాపము న్విటిచె గర్వవిహీనుని జేసె భార్గవుణ. 169

చ. అనవుడుగాలి నెచ్చెలిఘృతాహుతిమండెడుమాడ్కిను గ్రుండై

కని ప్రభుచిత్త మించుకయుఁ గానక పల్కెద వైన నోర్పితిం

బనితమి నీయలీకకళఁ బాటలనన్మణిబిందుయుక్తకాం

చసహఃణంబవై జనక బాతకు మ్రోలఁ జరింపుమీయనణ.

క. మర్యాదఁ దప్పికార్యా

కార్యము లెఱుగక చరించు ఖలసహవాసం

బాద్యులకు హాని యనియెడు

నూర్మ్యక్తి హుళిక్కి యగునె శుశ్రుతిహితమగుచుణ. 171

వ. అని.

గీ. తాటకేయుండు లేచి ని ♦ శాటనాథుఁ
 గూడి దండకవని కేగి ♦ క్రూరబుద్ధి
 శాంబరీశంబరం బయ్యె ♦ శంబపాణి
 ముఖుల కరిదిగ వైడేహి ♦ మోల నపుడు.

172

క. సీత కనుంగొని రఘుకుల
 నేత కెఱిగించి దాని ♦ నేర్పునఁ దనకుం
 జేతికిఁ దెచ్చుని వేడిన
 నాతఁ డనుమతింప నూర్చి ♦ శాధిపుఁ డంతఁ.

173

ఉ. ఇట్టిమృగంబులం దొలుత ♦ నెందును గంటివెవింటివేయయా!
 పట్టికొనం దలంచెద వ ♦ వన్నుతి గాడె దొనంగు లెంతయన్
 బుట్టవె దీన నిల్లు రఘు ♦ పుంగవ టక్కరిచిల్వవారఁ జే
 పెట్టగఁ జూతురే సతుల ♦ వేదుఱుపల్కులు విశ్వసింతురే?

శా. క్రవ్యాదుం డొకఁ డెవ్వఁడోకపటసా ♦ రంగాకృతి న్వచ్చెమం
 తవ్యం బీక్రియ యన్న యన్న సదిమి ♦ ధ్యాశంబరం బైన హం
 తవ్యం బాను విచార మేల. విను సీ ♦ తారక్ష సీ కీర్ణ క
 ర్తవ్యం బేనిదె వత్తు నంచును ధను ♦ ర్నారాచధారేయుఁడై.

శా. అర్ణోరాశిగభీరుఁ డారఘువరుం ♦ డభర్ణర్ణముం జేర నా
 స్వర్ణైంబు చరించుఁ బొంచు నవసీ ♦ జచ్చాయలంఘించు నా
 కర్ణించుం బరికించు వెన్న కరుగున్ ♦ గ్రాసార్థమై జీర్ణపుం
 బర్ణాఘ్రాణము సేయుమేయఁగడఁగున్ ♦ బౌఱుందరింజూపడున్

సీ. చేపట్టుకొలఁదిగా † జిలిబిలినడకల

నందందఁ ద్రిమ్రుగు † నంద మెనఁగఁ

బట్టనేగిన రెచ్చి † చెట్టుమాటున నిల్చి

బెదరిపాతెడులీలఁ † జూదలఁ దూఱు

నెటనుండెనో యంచు † నటునిటు నెమకంగఁ

దటుకున మఱలముం † గటనె యుండు

నబ్బె నింక నటంచు † గొబ్బునఁ గేల్కాఁపఁ

గడుదూరమున నున్న † కరణిఁ దోఁచుఁ

గడలఁ బొడకట్టి కొమ్మించు † క్రియ మెలంగు

మాయమగుఁ దోనఁ బ్రభవించు † వేయుగతులఁ

దిరుగువారిణుంబు వెనువెంట † నరిగి యొకటఁ

బక్షిరథధారణీపత్య † పత్యవరుఁడు.

177

గీ. ఏమొకో యంచుఁ జింతించు † భూమిజాత

తమిఁ దలంచు మ్మగంబుసాం † దర్య మెంచు

మంచి దిఁకఁ బొందియైన ద † ట్టించియైనఁ

దుగ్గించియైనను నెలఁత క † స్పించవలదె?

178

గీ. అని మనంబునఁ దలపోసి † హరిణ మనెడు

కోర్కె విడువక క్రమ్మఱఁ † గొంతదవ్వు

చని యలపునొంది యట నొక్క † చక్క నిలిచి

పట్టువడకున్కి నాత్మ నిం † కెట్టు లనుచు.

179

క. మేయుట రోయుట డాయుట

సాయుట మొదలగుగరాను ♦ పను లధికముగాఁ
శేయుట యరయ శరమునన్

ప్రేయుటకార్యంబు చాల ♦ వేసటఁ బెట్టెన్. 180

క. అనుజుడు చనఁజన దనుచును

దనుజునిపని యనుచు వినిచెఁ ♦ దధ్య మదియయై
చనె నను నెఱతుక వేడిసఁ

బని విస ననుకొనఁగ నగునె ♦ పారుషనిధిన్. 181

క. ఇపుడైన నేమి నిజముగఁ

గపటైణం బైననొక్క ♦ ఖరశరమున దం
డిపురికిఁ బనిచెద నని య

సప్రమాయగ నిశ్చయించి ♦ సాయక మేసెన్. 182

క. ఆసాయకమున సమ్మా

యాసారంగంబు భీతి ♦ నవనిం గూలెన్
వేసారి నిజస్మశంసత

హా సీతా! లక్ష్మణా! యటంచుఁ బలుకుచున్. 183

శా. ఆయా ర్తధ్వని భూమికాత విని యాహా! లక్ష్మణా! వింటివే
యాయాసంబునఁ బల్కె రాముఁడటనీవందాఁకఁ బొమ్మన్న నే
మీ యాతం డిదెవచ్చునమ్ముమఱిలన్ ♦ మిథ్యావంజానయో!
వేయుం జెప్పకు మింక శంక తగునే నీరుం డతం డెందులన్.

క. సింగంబు కురంగముచే

భంగపడునె వినుము రాజ ♦ పంచాస్య మతం

డంగీకరింపు దంభకు

రంగంబును ద్రుంచి వచ్చు ధరభసము గాఁగఁ. 185

గీ. కినిసి ముల్లోకములు వెల్ల ధిగిల్ల నేని

పాటిసేయనిపోటరి ధిబల్లిమండు

తెల్ల మిదియెల్ల నమ్ము సా ధిధ్వమతిల్లి!

తల్లి! నీడెందమునఁ దల్ల ధిశిల్లవలదు. 186

చ. అదియునుఁగాక భూమితనఁయా! వినుమన్నిటికన్నమూలమై
నది యొక టున్న దెట్టు లనిఁసకవినుపించెదఁ గాననస్థలిఁ
ముదితల నొంటి డించి చనఁమోసము వచ్చునుగాన నేగఁబో
ల దనిన నొక్కచోఁ జదికిఁలంబడి సారెకు దుఃఖతాత్మయై.

పీ. సాకేతపురి నున్న ధిసకలభాగ్యము దప్పి

వనవాస మెవ్విధి ధివచ్చెనొక్కొ

వచ్చెఁ గా కిచ్చోట ధినిచ్చఁ ద్రిమృతునున్న

కాంచనమృగ మేల ధికాంచనయ్యె

కాంచనయ్యెనుగాక ధిచాంచల్యమున దానిఁ

దెమ్మి పతిని బ్రాఁర్థింపనేల

ప్రార్థించితినిగాక ధిభర్తమాతాడక

వెనఁ బట్టికొనఁ బని ధివినఁగ వలెనె

పనివినియెఁగాక కష్టోక్తి ధిభంగి నార్త

రావ మాలింపఁబడనేల ధిదైవమింక

నేమి వెతపెట్టునో యంను ధిభూమిజాత

చాల దుఃఖించి పల్కె ల ♦ క్షృణునిఁ గాంచి. 188

చ. భరతుఁడు తల్లిచేఁ బురముఁ బాయఁగఁజేసెను గాని యిట్టిదు
శ్చరితుఁడు గాఁడు నీగుణము ♦ చాల మదిం దలపోసిచూడ భే
కరనసరీసృపంబుగతి ♦ గానఁగ నయ్యెడు ; సాధ్యసౌట నీ
వరయక పాపచింత బలు ♦ నై చనఁజాలవు ప్రాణఘాతుకా. 189

చ. అని విలపించుచుం గడు న ♦ హంకృతిఁ గర్ణకరోరవాక్యముల్
జనకజ వల్కినన్ విని పా ♦ లంతులు సాహస లింకఁజెప్పఁగాఁ
జనదు సమస్త భూతములు ♦ సాక్షిగ నామదిఁ బాపచింత లే
దను మఁజనుగనంతటద ♦ శాస్యుఁడువచ్చెను సాయతీం ద్రుండై.

సీ. సప్త సప్తి గభస్తి ♦ సాంగత్యమబ్బక

కుండెఁ పుపద్మిని ♦ చందమునను
హరిశాంకరహితయై ♦ యపరిమితార్తికా
ర్ణ్యంబునఁ గనుపట్టు ♦ రజనికరణి
మాధపురాక నె ♦ మ్మదిఁ గోరి మాటికి
శ్లఘపర్ణ యగువన ♦ లక్ష్మీపోల్కె
వారివాహము వాసి ♦ వాసి దీసియుఁ దల్ల
డిల్లుసాదామినీ ♦ వల్లిపగిదిఁ
బజ్జీరధధారణీపత్య ♦ పత్యవరుశు
భాభిగమనావలోకనా ♦ యత్త చిత్త
యగుచు నుటజాంతరంబునఁ ♦ బొగులుచున్న్
జనకన్యపజాతఁ గని పల్కె ♦ దనుజనేత.

క. ప్రతిలేనివ్రీతిని నుమతిని

నతి నియతిని యతినికృతీని ♦ నతిధిని నతివా !

యతులితమతి చతురత శ్రీతి

హితగతి నతిఁ జేసివికిర ♦ మిడి నుతి గనుమీ.

192

ఉ. ఎవ్వరిదానవ్రా శశిము ♦ భి ! పురుషోత్తముకూర్మిపట్టపుకా

జవ్వనివై జనంబులకు ♦ సంపద లీఁగలచిన్నె లొప్పనీ

కవ్విధి యెవ్విధిం దగని ♦ యంగదవెట్టెనొ చూడనైననే

డివ్వని నొంటి నీవు చరి ♦ యింపఁగఁ గారణ మేమి చెప్పునూ?

క. అని యడిగిన నవనీసుత

తనవృత్తాంతంబు నత్య ♦ తాపసి యనుచుకా

వినిపించిన విని ముదమునఁ

దనచందము దెల్పఁ దొడఁగె ♦ దశముఖుఁ డంతకా. 194

సీ. అఖిలలోకారాధ్యుఁ ♦ డగునగేష్వాస నుం

డిస్త దైవము మాకు ♦ హీరరదన

నకలజగత్సర్గ ♦ చతురుఁ డౌచతురాస్యుఁ

డస్వయస్వామి మా ♦ కబ్జవదన

కడలేనివిడిముడి ♦ గలయలకేశ్వరుం

డగ్రజమ్ముఁడు మాకు ♦ హరిణనయన

స్వారాజ్యపతి యగు ♦ జంభానురారాతి

పరమభృత్యుఁడు మాకుఁ ♦ బద్ధగంధి

తొల్ల దెసఁతేనితొడుకు మా ♦ దొడ్డిగిడ్డి

పెట్టుఁజెట్టు తలంప మా ♦ పెరటిచెట్టు

కనకసాలాంక లంక మా ♦ కునికిపట్టు

పాలతి నీయాస నాయాస ♦ భువనములకు.

195

చ. పవడపుఁగంబముల్ మిసిమి ♦ బంగరుగోడలు పుల్లరాచరా
గవనులు వజ్రకృట్టిమము ♦ గల్గి చొకారము మీఱు మేలిమా
డువులఁ జరింపవచ్చునుగ ♦ డుక వనిఁ గ్రుమ్మర సేల నావధూ
టి వగుము లెమ్మరమ్మప్రక ♦ టించితి నాదగుభాగ్యమంతయుఁ.

క. కొఱఁతయొకించుక యెందే

తెఱఁగునఁ గనరాదు గాన ♦ స్థిరమతి నన్నుం

బెఱనానిగఁ జూడకు మిఁక

నుఱుసిరి గలవాఁడఁ బొందు ♦ ముగ్ధులి నన్నుఁ.

197

క. కుహనామునినై వచ్చితి

గహనావని కిల్లు నీకుఁ ♦ గలభాగ్యము పా

కహనారి కై నఁ గలదే

స్పృహ న్నాపై నుంచి నను వ ♦ రించితివేనిఁ.

198

క. అనుక్రూరోక్తులు జనకజ

కును గళపెళ నుడ్కునూనె ♦ గూబల కంటక

మునుకొని వీనులలోఁ బో

సివ తెఱఁగుగ నుల్కిపడి వ ♦ చించెం గినుకఁ.

199

ఉ. కూళ సహింపరానిపలు ♦ కుల్ పలుకూఱును బల్కె డేల దు
గ్గీల లెఱుంగలేక సద ♦ లీకముసీంద్రుఁడ నంచుఁ బల్కితే

తాళుము రాఘవాస్త్రోఫణిః దత్తహాలాహలభైత్య మిచ్ఛ నీ
వేశ భుజింతు గాని రఘువీరుఁడు వచ్చినదాఁక నిల్వమీ.

క. పులిమీసంబులు గొని యు

య్యెల లూఁగఁగ నాత్మనుత్సహించుట హాలా

హల మానఁ గోరుట దవా

సలము మెసవఁ దివురు టిదియనమ్ము సృశంసా. 201

మ. అని వైదేహి ముహుర్ముహుశ్శృతికటుఁ వ్యాహారముల్ ప

[లక్ష్మణుం

దసప్రాణేశు భజించుచున్ వసరుచున్ నం జూచి దుస్సాధ్యగా

దనుజాధీశ్వరుఁ డూహఁ జేసి యచటం దర్పిద్ధతిన్ శాంబరీ

మునివేషంబుఁ బరిత్యజించి మొగముల్ మూఁడా టొకం

[ఙ్ఞాప్యఁగన్. 202

క. వెటవెట దంష్ట్రులు గొఱుకుచు

స్ఫుటకుటిలాకృతి వహించి ఁ భూసుత కెదుటన్

గటకట యని పెనుభయమున

నటమట నొందంగఁ గాన ఁ నయ్యెఁ దటుకుసన్. 203

క. తాదృగ్విధవికృతాకృతి

భూదుహిత పరీక్షఁ జేసి ఁ భోరున మూర్ఛన్

మేదిని వ్రాలిన నయ్యెడ

నాదశముఖుఁ డెత్తి యునిచె ఁ నరదముమీఁదన్. 204

గీ. అట్టిలోకత్రయాతిఁ ఘో ఁ రావసరము

నందుఁ దప్పెఁ బయోజబం ♦ ధ్వండుగతులు
తారకలు రాలెఁ గూలె ది ♦ గ్ధంతు లచల
ములు కదలె నుర్వి కంపించె ♦ మొలిచెఁ దమము. 205

గీ. రావణుం డంత సరదమ ♦ భ్రగతివేగ
నడపికొనుచుఁ జనంగ జా ♦ నకి యొకింత
మూర్ఖుఁ డెలిసి కనుంగొని ♦ మొట్టివెట్టె
జోడు విడికుందుజక్కవ ♦ చేడకరణి. 206

ఉ. ఓసరులార! యారయుఁ డయో! యడవిన్ సతి నద్వితీయ నే
జానకి రాముపత్ని నుట♦జస్థిత నై నననుం దశాన్యుఁ డెం
తే నయహీనుఁడై కొని యతిత్వర నేగుచునున్నవాఁడు లం
కానగరంబుఁ జొచ్చునట♦కావరె నన్నిడీపింపరే కృష్ణ.

సీ. దివిషదీశ్వరముఖ్య ♦ దిక్పాలవరులార
రఘువీరుఁ జీరరే ♦ రభసముగను
దీనరక్షణకళా ♦ ధిపజగత్పతులార
రక్షింపరే నన్ను ♦ రాముసతిని
దండకాటవిచర ♦ త్తాపసోత్తములార
విడిపింపరే పుణ్య ♦ వృత్తి మెఱయ
మహనీయబల్బభిల్ల ♦ మల్లతల్లజులార
ఖండింపరే వీనిఁ ♦ గలుషకర్తు
మృగములార ప్రతీతప ♦ న్నగములార
నగములార మహోద్రగ ♦ నగములార

ఖగములార కడిందివాఁ డి కగములార

కావరే మీర లియ్యెడఁ డి గరుణమీఱు. 208

గీ. అనుచు నాకృందనము సేయ డి విని జటాయు

వడ్డు దాఁకెఁ దటాలున డి నసురవరున

కార యిఁక నెందుఁ బోయెద డి వనుచు గాంగ

ర్షురమునకు సేతువట్టులు డి సాహసమున. 209

క. బలశాలి యగుజటాయువు

బలశాసనముఖులు మెచ్చఁ డి బక్షిగీ,వుఁ

జలకఁగ నడలిచి ముంగల

నిలిచి తెలచి పలికె మేది డి నీనందనతోఁ. 210

శా. అమ్మా నెమ్మది నమ్ము మిమ్మెయి లవ డి మైసెన్ భయ మేల నే

నిమ్మాయావిని గ్రమ్మి నెమ్మి నిదె ఘృ సేశాన్వయస్వామికిఁ

మిమ్మస్పించెద నమ్మరుద్వరుఁడు సంప్రీతిన్ నుతించంగఁ జి

త్త మ్మేకాగ్రముఁజేసికన్గొనుముమ డి ద్వాహాబలంబెంతయుఁ.

క. అని యనితరచింతనుఁడై

మనమున నతివినయ మొసర డి మధురోక్తుల న

జ్జనకతనయ నూరాఱిచి

దనుజపతిం జూచి పలికె డి దర్ప మెలర్పన్. 212

ఉ. ఓరిదురాత్త! యింతపని డి యొప్పు నె భూసుత లక్ష్మీ రాముఁ డం

భోరుహ నేత్రుఁ డిట్లు భవించు బుట్టిరి భూజనరక్షకై యయో

కూగ్రతఁ దెచ్చినాఁడ విక డి గొబ్బునఁ గ్రమ్మఱ నిమ్ము నీకు వె

య్యాఱులు చెప్పనేటికి దుఃఖంతుముచు మ్మిది నీకు రావణా.

ఉ. ప్రత్నపరాకృమంబు లిటఁబల్కఱుఁ జెప్పకుమా విరాధభి
త్పత్నిసి డించు మూరక సఃపత్నత దెచ్చుకొసంగరాదు ద్యో
రత్నకులీనుఁ డై నరఘుఁరాముఁ డలంతియె ? చూడ నీదుదు
ర్యత్నము లింక సాగవు ఖఁరాదులు చచ్చుటనీ వెఱుంగవే?
మ. దనుజాధీశ్వర! నూమకోక్తి విను చి ఁ త్తమ్యేకతాసమ్ముగా
ననహంకారతఁ గోసలక్షితిపకఁ న్యాశుక్తిముక్తామణిం
గని పార్థింపు కృతాపరాధి ననుచుఁ డ్ఱుపుట్రిస్త్రింపుమం
త నెనేంబుకుమించినిఁమనుచు లేదాయల్కఁజంపుంజమీ.

క. వసుసదృశం డగు దశరథ
వసుమతిపతి సుతవరుండు ఁ నై ధేయవిభా
వసునిభధాముఁడు విదళిత

వసుదనుహృద్ధన్వయనెడు వార్తలు వినవే? 216

గీ. అనుచు నెల్లిదముగ ఁ సరిశిరశ్శితకుంత
మగుశకుంత మంటఁ ఁ దగిలిపలుకఁ
దోఁకఁ ద్రొక్కువడిన ఁ దుష్టాహివడుపునఁ
గినుక వొడమ నుడివె ఁ దనుజవిభుఁడు.

217

క. రాముఁడు భీముఁ డటంచును
వేమరు సామరతఁ బలుక ఁ వెఱతు నె దివిష
ద్రామణిఁ పౌలస్త్యసుధాం
ఘోమండలి నోర్చి సట్టిఁ దోర్బలుఁడ నెకా.

218

సీ. బలపాకజంభుల ♦ గెలిచినవజ్రయో

యంబుఁ బట్టంగరాని ♦ యనిలసఖుఁడో

ప్రాణిశిక్షోక్తియా ♦ ప్రభుఁ డై నశమనుఁడో

కులపాలకుం డై న ♦ కోణపతియొ

సకలరత్నాకరే ♦ శ్వరుఁ డై నవరుణుఁడో

భూరిసత్వుఁ డగున ♦ మిరణుండు

రాజరాజాఖ్యచే ♦ రంజిల్లుశ్రీమఁడో

ప్రళయకారుం డగు ♦ భద్రపరుఁడో

విక్రమంబున వీరిలో ♦ వీసముసకుఁ

జాలఁగలఁడేమొ తలపోయు ♦ సరసముగను

మరుజభక్షుఁడ సగునాకు ♦ మరుజుఁ డొకఁడు

మేటి యనిపల్కెద నదేటి ♦ మాట? పక్షి! 219

మ. మరువీశాదివివిధముల్ సతతమున్ ♦ మద్భ్రతులై యుండరే
నరుఁ డొక్కొను ధనుఃకళాఘ్నఁడు జగన్మాథుం డటంచున్

[మహా

దరతం బక్షిని గాన వాని గని చిత్తభ్రాంతి నీ వెంతయున్

సరభుగ్వర్షుఁడ నైననాకొఱకు గణ్యాంబే ప్రలాపించినన్.

క. పక్షి నీ విటు పల్కరు

సక్షీణబలుండు రాముఁ ♦ డనిచెప్పినవౌ

సాక్షాద్ధరి యైనను న

న్నీక్షింపంగలఁడె? విడుతు ♦ నే హరిణాక్షిన్.

క. శకునమ నీ విది యొకయప

శకున మనితలంచి యెదురఁ ♦ జాలదురుక్తుల్

ప్రకటించిన నాబాహు

ప్రకరపరాక్రమము కొఱఁతఁ ♦ బహునే యింతఁ. 222

గీ. అని తృణప్రాయముగ నిశా ♦ టాధిపుండు

వలికిన నిజంబు నీయంత ♦ కలుషకర్ము

నకుఁ దొరకు టెట్లు రాముబా ♦ ణహతి యరయ

నాదుపాదాహతియె కాక ♦ నయవిహీన. 223

మ. అని సంపాత్యనుజన్ముఁ డాగ్రహముతో ♦ నద్దాసవాధీశుఁ గ్రీ

క్కునఁ బాదంబులఁ దన్నె నొదలలపైఁ ♦ గోటీరరత్నంబు తె

ల్లను రాలఁ బెనుఁగిన్క సారధిని బ ♦ ల్తాఱు బడ న్నోది కే

తనముఁముక్కలు సేసివారువములం ♦ దార్తాఱుగావించుచుఁ

క. అక్కు పెనుగోళ్ల రక్కుఁ

జెక్కుఁ ముక్కునఁ గరంబుఁ ♦ జిక్కులఁ బెట్టుఁ

స్రస్కించు నొదలలపై

కెక్కుం బడఁద్రొక్కు నిక్కు ♦ నెక్కుడు బలిమిఁ. 225

వ. మఱియు నవ్విభావరీచరవరునురంబు కరంబు రుధిరంబు దొ

రుఁగఁ గులిశసదృశఖరనఖరంబులఁ గొఱగాని కొఱకొఱం బి

రంబిరం జీఱియు నిజతుండాగ్రంబున ధ్వజవ్రజంబు గజబిజి

గావించియు విచిత్రం బగుసితచ్ఛత్రం బణుమాత్రంబున ధా

త్రం బడనైచియు వేమరుం జామరంబులు భూమ్మిపైం బారవే

సియు బహువిధంబుల సారథి ననవధిగా నవిధి నొందించి వ
 థించియుఁ జిత్తరంపుఁగత్తలానుల నొత్తి నెత్తులుల జొత్తిల్ల
 సత్తిమీఱ మొత్తి మిత్తి నత్తించియుఁ జెక్కుగతుల నెక్కు
 డుగఁ జిక్కుపఱిచి టక్కున విరథం గావించి చికాకునొందిం
 చినఁ జేయునదిలేక వితాకు పడియున్నయన్నరఘుస్మరు దశశి
 రంబులు పఱియై కీలాలంబులు కాలువలైపాఱ సారంబున
 ఘోరంబుగా సారెసారెకు ఝంకారంబు సేయుచుం బడ
 మోదిన దిమ్మఁదిరిగి విఱిగిపడి పరవశుండై యెట్టకేలకుం దె
 ప్పిరిలి లేచి యద్దాసవాగ్రీణి యుడఁగ్రుండై యాగ్రహంబున
 నగ్గరుత్తద్గామణిలో విగ్రహం బొనరింప సమకట్టి కట్టెదుర
 దిట్టతసంబున నున్నట్టియప్పిట్టకొలంపుఁదలకట్టుం జూచి యో
 రి పక్షి నీయట్టుల మిటిమిటిపడటి యడిగొట్టులఁ గట్టులుగాఁ
 గన్నటిజగఱటి నై నన నైట్టు దట్టించెదవు నీ వింక నిట్టి నో
 టియొట్టవుమాట లాడితివేని చట్టుపలు దెగఁగొట్టి జగముచు
 ట్టంబుపట్టి మనికపట్టునకుఁ బట్టిపనిచెదంజుమీ యెనను మఱి
 యు నొక్కటి వినుము నీ కిత్తఱి నాలో రిత్తయెంటమి యే
 ల భూసుత విడిపింతు ననెడునడియాసల వేసరిలక యోసరిలి
 తివేని మోసంబు వాసి సుఖంబున మనియెద వనిన మనంబు
 నఁ బెనుఁగినుక జనించి కడువడిఁ బిడుగువడువున నొడలిపైఁ
 బడిన నప్పు డనోయ్యంబు మన్యుపూరితచిత్తత ననన్యసామా
 న్యం బైసజన్యం బతి దెన్యశూన్యంబుగాఁ బెద్దయుం బ్రాద్దు

సేయుచు నుండఁ బజ్జీకంధరుం డంతకంత కథిక బలుండ్లైఁ
 చ. జనకజ నొక్క చో నునిచి సాహస మొప్పుఁ గులాయజన్తు గ్ర
 క్కునఁ దనకేలఁ బట్టి పెను గుబ్బలిచెట్టుప లాదితేయనాఁ
 భునికరణిం గఱుల్ విఱుగఁ ద్రొక్కితటాలునఁ బ్రక యెమ్ములె
 ల్లనువడి పిండిగుండఁగఁ జలంబు బలంబలరంగఁ గ్రమ్మియున్.

క. ప్రాణావశిష్టఁ జేసి కృ

పాణుసమేతాత్తుం డై వి హంగమపర్వణ
 ఖ్లోణిఁ బడవైచి రఘువరు

రాణిం గొని దంభరచిత రథ మెక్కి వెసన్. 228

మ. వినువీధిం జనుచుండఁగా నొకట నుర్వీపుత్త్రి పాదస్ఫుర
 ధ్వునమంజీరము జాతి వచ్చె నిలకుం గాకుస్థవం శ్యేకుతో
 జనకక్షౌపతికన్యకామణి నెఱింగిం చన్ దినేంద్రుండు కాం
 చనపత్రంబున లేఖ వ్రాసి వెసగ్ర చ్చంబంపినాఁడోయనన్.

చ. మఱియుఁ జనంగనొక్కటమ హాద్రిపయింబ్లవగేంద్రపంచకం
 బఱమరలేక త్రిమృరంగ నారసి చీరచెఱంగు చించి యే
 డైఱ మణిభూషలన్నియును దీసి తటాలున మూటగట్టి వే
 మఱుఁ బతిసంస్కరించుచున్ మాసుత్రవైచేదదంతికంబునన్.

క. హా మాత ! ధరణి ! కావవె

హా ! మైథిలజనక ! హా ! మ హావిక్రమ ! హా !

రామా ! హా ! లక్ష్మణ ! హా !

సామిశ్రీ ! ప్రోవరే య శం బలరారణ.

గీ. అనుచు విలపింప లంకకుఁ డ జని యశోక

వనములో నుంచె మేదిని డ తనయ నపుడు

కీలికీల నవస్థారి డ తూలరాశి

లోన నునిచినపగిది న డ ద్దానవుండు.

232

శా. పృథ్వీస్త్రిల నిదేశబద్ధమగులకా వీక్షించి ధాత్రీసుతకా

శ్రీధాబుద్ధులఁ గాచియుండుఁ డనియా జ్ఞాపించియత్యుద్ధర్తికా

సిద్ధిచేకా మదభీష్ట మింతకనుచుకా జేతఃప్రమోదంబుగా

శుద్ధాంతంబున కేగె రావణుండు రక్షో భామినీయుక్తుడై.

గీ. అంత నచ్చట రఘువరుం డ డడవిలోన

శాంబరీశంబరము వెంటఁ డ జాలదవ్వు

చని దనుజమాయ యనియొక డ శరము వైచి

తుగ్గించి వచ్చుచు లక్ష్మణుఁ డ గాంచి యపుడు.

234

ఉ. ఏమి సహోదరా! యిటుల యీడకు రాఁ బనియేమి? కానలో

భూమిజ యొంటి నుంట యప డ బుద్ధిగ నెంచుకొనంగవైతి వ

చ్చో మఱి యెవ్వ రేదిగతి? చూడఁగఁ జుట్టము మ్రొక్క

[దైవముకా

వేమకు గల్గనట్టియట వీసలి మోసము నొందెనోకదా. 235

మ. అనినకా లక్ష్మణుఁ డన్న కుండెలచిరా మావింబెవాక్రుచ్చెదకా

వని మాయాహారిణార్త రావము భవ డ్ధ్యానంబుగా సీతకుకా

విననైనకా మదిఁ దల్లడిల్లుచు ననున్ వేవేగఁ బొమ్మన్న నే

ననుమానించితి నంతలోశ్రుతికతో రారావముల్ వల్కుటకా.

క. విని యోర్వలేక వచ్చితి

ననవుడు రఘువరుఁడు విన్న నై వెఱఁబడుచున్
వనితలమాటలు గణ్యమె?

చను దెంచుట చనునె? బుద్ధి ధి శాలివి గదవే? 237

గీ. ఆకట! లక్ష్మణ! మనలఁ గా నక మహీజ

యెచటి కరిగెనొ? యాశరు లీరసమున

నేమి చేసిరో? పన్నగ మృగఖగాది

చుప్తదుర్బాధ నెందులఁ గవ్వ పడెనొ. 138

గీ. అనుచుఁ బలుమరు విలపించు కొనుచు వేగఁ

బర్ణశాలకుఁ జనుదెంచి పడఁతి యచటఁ

గాసరాకుంట కెంతయుఁ గటకటపడి

వివశ్చుడై లేచి యండంద వెదకి వెదకి. 239

క. వెఱపు దటిగి నెటి చరులన్

దఱుచగుడదిదరులఁ దరుల దరులం గిరులన్

తెఱవున. మఱువుల నిరవుల

మఱి మఱి గుఱివఱల నరసి మఱుగుచుఁ దిరుగున్. 240

ఉ. రా యను నబ్జసన్నిభక రా యను నెచ్చట దాఁగియుంటి దా

రా యను నెంత యయ్యె నవు రా యనునీవెఱఁబావువారు లే

రా యను మానసంబు పెనుతా యనువాక్పఠికిట్లుసేఱమే

రా యను విందులెల్లనగ రా యను నేగతి సోదరా యనున్.

గీ. చమరవాలశిరోజపం చముఖమధ్య

కుంభికుంభసమానన ♦ ఓజయుగ్గ
హరిణసన్నిభలోచన ♦ యైనకతన
భామినీమణి వృగమైన ♦ దేమొ యకట !

242

సీ. అదె పువ్వబోడిచె ♦ న్నొదవుకొవ్వెద యంచు

డంబొకుశీకలా ♦ పంబుఁ జూచు

నదె బాలికాలోక ♦ నాలోకములటంచు

బ్రచురసాంగదృ ♦ గ్రుచులు చూచు

నదె వాఱుగంటిసాం ♦ వాఱుపాలిండ్లంచు

సమదభద్రోభకుం ♦ భములు చూచు

నదె భామినీమండ ♦ యానమటంచును

గమనీయకలహంస ♦ గతులు చూచుఁ

జూచి యుప్పొంగు వెతఁ గుంఱు ♦ సోలు డొంగు

నింగిఁ జెగట ముంగిట ♦ నెమకుఁ జెదరి

నట్టితాల్మిని హా ! యంగ ♦ నా యటంచు

జెంగఁ గొనియుండు నారఘు ♦ పుంగవుండు.

243

సీ. ఫాలభాగస్ఫుర ♦ జ్జ్వాలికానిలమిత్ర

సహసాంకపామోద ♦ చండి యనుచు

రాహుగ్రహోన్నయ ♦ రాజవిభూషణ

హరిదశ్వసుతదర్ప ♦ హరణ యనుచుఁ

జంపకసుమగంధ ♦ చంచర్షురీజూట

హిమశైలపూజ్యగౌ ♦ రీశ యనుచు

మరుదంబుపర్ణభు ♦ శ్శానీంద్రీరక్షక

శరదభృనిభగాత్రీ ♦ గిరిశ యనుచుఁ

గలఁగు మలఁగును దొలఁగు ను ♦ మృలికఁ బలుకు

సీత వాశ్శ్చేత్రముఖకచ ♦ శ్రీఁడలంచి

నూసశరశశ్యలిపయోద ♦ శుకవికసిత

కుముదరాజీవచంద్రకి ♦ సమితిఁ దలంచి.

244

వ. పదంపడి పర్ణశాల వెడలి తమ్ముఁడుం దానును బుడమిపట్టిజా
డ లెడనెడ నడుగుచుం గడువడి నరిగి గిరిదీర్ఘరీసరిస్తరుప్ర
కరంబు లరయుచుం గొంతదవ్వు చనఁ జన యవసాస్వాదనం
బు మాని మేదిసీనందనజాడఁ దెల్పుగతి మోము లెత్తి త
న్నుఁ గనుంగొన హరిణసంచయంబులం గూర్చి యిట్లనియె.

గీ. గంధనహునకు నెప్పుడు ♦ సైంధవమ్ము

లగుట నాతనితో మీకు ♦ సరయనట్టి

తావు లారయ జగముల ♦ లేవు గాన

మేదిసీనుతఁ గానరో? ♦ మృగములార!

246

చ. శెఱవ తనర్చు కన్నుఁగవ ♦ తేటవెఱుంఁగులు విమ్ముకల్పెనం
చఱిమఱి మాని దెల్పఁడచ ♦ లాత్మజజాడమృగంబులార! మీ
రెఱుంఁగుదు రిర్వి సర్వము న ♦ నెట్లన విసాకుఁ గొలంపుఁజెడ్దలి
ద్దఱు శశిమండలంబున న ♦ దాశివపాణి నెనఁగుచుండుటఁ.

గీ. అనుచుఁ గలశచచరితది ♦ గభిముఖముగఁ

జన నొకట సీత తురమున ♦ జాణినట్టి

ననలు నొకటఁ బదభ్రష్టఁ కనకకటక

మరసి మఱికొంతద వ్వేగి యనుజుఁ జూచి. 248

చ. సితగరు దేణపల్లవవి చిత్రవిలాసము నుద్వికశ్యస
ద్గతిక చనేత్రమధ్యకరకంఠరవంబులు గెల్చె వెండియున్
క్షీతిధరచక్రకీరముల యెల్వ మణుచే దలంచి చూడ న
య్యతివ నిలంబదంతసము దగ్రకుచాసనవాక్యగంధముల్.

చ. వనశుక రాజపల్కు లన వద్యములై శ్రుతిసమ్మతంబులై
జనకతనూజపంజరవు శౌకవచస్థితి నొందియుంట జూ
తనయ వనిం జరించుచు యథావిధి శిక్ష యొసర్చెనేమొ కా
వునఁ బరికింపుమీఁదదుఁపుల్ మఱువుల్ తెరపుల్ సహోదరా

౪. కాంతారాంతరసంచరజ్జనకరాట్కన్యామణీవిస్ఫుర
త్కాంతశ్యామల కేశపాశవిలస త్కాలాంబుదాలోకనా
త్యంతామోదనటత్కలాపిచయకే కారావసంపూరితా
శాంతం బయ్యెను వింటకానియెడఁగే శ్యాఘంబులిట్లుండునే.

మ. కలహంసల్ ఘటసంభవస్థితహరిత్కాసారకంజాదిఖం
డలసంచ్చంచువుటంబులై వెడలి వేక్షణ్ వచ్చె శ్రీదాశకుం
దలఁవం దత్సలిలాళయాంతికచర ద్వైదేహీచంచత్కచ
చ్చలనీలాభ్రీవిలోకనాధికభయస్వాంతంబులై కంటివే. 252

వ. అని మఱియు జనిచని 253

క. వీధచరిత్రుఁడు కరుణా

సక్రీచీనామ్నః డాః † సుభవుఁ డొకచో

గృధ్రవరు భిదురనిహతమ

హీధ్రగతిని నున్నవాని ♦ సీతీంచి మదిన్.

254

క. ఖగముగ నున్నది కనుఁగొన

ఖగము లిటుల యునికి వినికి ♦ గలదే మును భూ

జగమున సమీరణాశన

జగమున యాగాశనేంద్ర ♦ జగమున నై నన్.

255

చ. తఱుచగుమాయచే నిటులు ♦ దానవుఁడెవ్వఁడో భూమికన్యకన్

వెఱవక మెక్కి పక్కికరఁగిం బడియుండినవాఁడు వీని ను

క్కఱుగఁగ నొక్కకోలఁదును ♦ మాడెదనన్న జటాయువంతలో

నెఱిఁగి మహీజవృత్తమను ♦ రేఱునివృత్తమునార్తిఁజెందుచున్.

క. వినిపించి చనియె దివికిన్

జనకునిసఖుఁడనుచు నగ్ని ♦ సంస్కారం బా

తని కొనరిచి పదపడి మఱి

జనక సుతను వెదకికొనుచు ♦ జనిచని యొకచోన్.

257

క. బంధురయశుఁ డవ్విష్టప

బంధుకులీనుఁడు వధించె ♦ బ్రకటితభుజగ

ర్వాంధు స్తునిశాపప్రీతి

బంధప్రాగ్జన్మకర్మ ♦ బంధుఁ గబంధున్.

258

వ. పిమ్మట నక్కబంధుండు విముక్తభవబంధుండై సుధాంధోలో

కంబున కేగుచు నజ్జగద్బంధువంశావతంసులం జూచి చతు

స్పింధుసంగతుఁ డగుపాశహస్తగతి వానర చతుష్టయంబుతో

సుగ్రీవుండు ఋశ్యశాపమున నగ్రీవాపహృతరాజ్యకళత్కరిం
 డై యున్నవాఁడతండు భవదనుగ్రహంబునఁ గృతార్థుండై
 మీకున్దీనహాయం బొసరించి కార్యసిద్ధి సేయంగలఁ డచటికిం
 జనుఁ డనిన విని మఱికొంతదవ్వు చని. 259

క. ద్యుమణికులీనులు నొకయా

శ్రమసీమం గాంచి రంతఁ డ బ్రణమితదివిష

ద్భ్రమరీకబర్ణి సద్గణ

సముదయజాలాహ్లాతాఘం డ శ్శర్ణి శబర్ణి. 260

గీ. తత్సమర్పితపూజావి డ ధాను లగుచుఁ

గాంచి రాత్నీయఘసవీచి డ కాకలాపి

హృతనిఖిలలోకకలుషద డ ర్వీకరంబు

శ్రీకరం బగుపంపాంబు డ జాకరంబు. 261

గీ. కాంచి వర్ణించి తత్తీర డ కలితసకల

ఫలితకుసుమితపాదప డ ప్రకర మచట

నచటఁ జూచుచు ఋశ్యమూ డ కాచలాభి

ముఖులగుచు నేగుచుండ నా డ మ్రోల నంత. 262

సీ. లలితాంబుజాతఫే డ లస్మరాళాళిచే

మందయానవిలాస డ మహిమ నేర్చి

కమలగర్భభ్రమ డ ద్భ్రమర చలద్గరు

స్మరుపంకురములతో డ మైత్రి సలిపి

తతనీచికాసము డ ధృతశీతలాంభఃక

ఇంబులఁ జల్లఁదఁ ♦ సంబు నొంది
 కమనీయపరిపుల్ల ♦ కైవశ్రేణుల
 రాణించువాసనా ♦ ర్భటి నెసంగి
 వీచె రఘువీరులకు శుభ ♦ సూచకముగ
 నారపంపాసరోవర ♦ తీరచారు
 భూరుసాలతాంతసారభో ♦ దీరణాతి
 కారణం బగుబాలస ♦ మీరణంబు.

263

శా. అగ్రీందుజ్వలనాఽబకా ధృతకురం ♦ గా భక్తమందార హే
 మాద్రీష్వాస దయాసముద్ర శ్రితచే ♦ తోంభోరు హేందిందిరా
 కదూసంభవనన్యకార్తుకగుణా ♦ కాత్యాయనీనాథ భ
 ద్రద్యాఘ్నిష్ఠురుంగ పీఠపురస ♦ ద్మా తామ్రీచూడామణి. 264

క. దిక్పాలకాభినందిత

వాక్పతివృషముఖ్యనిబుధ ♦ వందితపాదా
 దృక్పరిహృతదర్శక స
 మ్యక్పాలితలోక రక్షి ♦ తాశ్రితలోకా.

265

ఉత్పాహము.

కాశ ఛేన భేనతార ♦ కాశ తారతార కా
 కాశనిమ్న గాశశిప్ర ♦ కాశపాండురాంగకా
 భూశతాంగ మారభంగ ♦ భూరిశైలకార్తుకా
 కోశదాప్త స్కందవప్త ♦ కుక్కుటేశ్వరా భవా.

266

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
 వైభవ విశ్వామిత్రగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశపారా
 వారకైరవమిత్ర విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
 పుత్ర సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
 ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
 పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
 బంధంబునం దరణ్యకాండ
 మనుత్పతీయాశ్వాసము
 శ్రీ.

శ్రీకృష్ణు.

శునిమస్తు.

అవిఘ్న మస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

చ తు ర్థా శ్వా స ము.

శ్రీమద్భద్రాతురంగా

భూమాలంకృతభుజంగ ధీ భూమిశతాంగా

తామరసాశుభంగా

కోమలకరుణాంతరంగ ధీ కుక్కుటలింగా.

1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు.

2

చ. విపులయశఃప్రతాపు రఘువీరు సలక్ష్మణు జంభదైత్యభే
ద్యుపలవినీలవిగ్రహు సముద్యదనుగ్రహు దుష్టనిగ్రహం
గపివతి సారి గాంచి భయకంపితుడై కొఱగానిదీనతన్
ద్విపరిపుగన్నయేణముగతింబరతెంచియమాత్యయుక్తుడై.

క. భూరుహము లెక్కి సారెకు

వారలఁ గని వాలియాజ్ఞ వచ్చినవారిం

గా రూఢిసేయ నప్పుడు

ధీరుఁడు సామిరి పలికె దినకరనుతుతోకె.

4

క. సుత్రామతనూజాజ్ఞా

మాత్రాగతనరులు గారు • మది నరయ జితా

మిత్రులు మిత్రద్యుతులు ప

విత్తులు సత్సఖులు వాలి • విజయసహాయుల్. 5

ఉ. నావుడు సూర్యసూనుడు మనంబున హర్షము నొంది పావనీ
నీవచనం బమోఘు మగునీవ గురుండవు గూర్మిమంత్రివిం
గావున వారి నేకరణిఁ గాంచెదొ యేగతిఁ బల్కురించెదో
తేవ దలిర్ప సఖ్యము ఘటింపుము వారలతోడ ధీరతఁ. 6

వ. అనిన నాక్షణంబ సమయోచితవిహితక్రియాగోపాయనము
హోపాయుండును, స్వచ్ఛందరూపధేయుండును, నగునాంజ
నేయుండు. 7

శా. మిథ్యాసంయమియై రఘుప్రవరసామిత్రుల్ భలీ దేవతా
రాధ్యం దీయతి యెవ్వఁ డీడ కరుదేరం గార్య మేమంచు నెం
తే ధ్యానింపఁగ వారిఁ జేరఁ గని ప్రీతిం గాంచి నిస్వండు సే
వధ్యాలోకనహర్షితాత్ముఁ డగుతేవం గుల్కి పల్కెఁ గధృతిఁ.

క. ఎటనుండి యెటకుఁ జనియెద
రిట కరుదేరంగఁ గర్జ • మెట్టివొ మీయు
త్కటకులగోల్గిము లెట్టివొ
న్పుటముగఁ బ్రకటింప శ్రవణ • పుటమోదమగుఁ. 9

క. అనిన సుమిత్రాతనయుఁడు
వినయము పెనగొనఁగ రామ • విభునాజ్ఞాభా
జనుఁడై మాయాపూనికి

వినిపింపఁగఁ దొడఁగఁ బూర్వః † నృత్యం బంతః. 10

సీ. సకలకర్తృములకు † సాక్షి యశాదినమణి
 యన్వయస్వామి మా † కమితపుణ్య
 పవిపాణిదత్తాస † నవిభాగుఁ డగుపక్షి
 రఘుఁడు మజ్జనకుండు † వ్రోతీగర్వ
 సిరిమించుసిరులకా † కరమైనసాకేత
 పురము మాసీంద్రకాఁ † పురము మాకు
 శుక్రితులు శుక్రిత్యంగముల్ † స్మృతులు ధనుశ్శుక్రితుల్
 సహజవిద్యలు మాకు † సత్యసచన
 నిగ్రహనుగ్రహచణుండు † నిగ్రహన
 హాయశూరుఁ డమేయశౌ † హాబలసము
 దగ్రుఁ డీరామవిభుఁడు మా † కగ్రజుండు
 లక్ష్యుఁడ నేను విబుధనం † శ్లాఘ్యచరిత. 11

ఉ. తండ్రియనుజ్ఞ నేను వసుధాసుతయుం దనతోడ రాఁగఁ బె
 క్కం ద్రిది యేటిమాట యవుఁ గాదనుచున్నదిలోఁబురీజనుల్
 గుండ్రీల వల్కలాజనములుం జట లక్షసరంబు లూర్ధ్వవుం
 బుండ్రము దాల్చి ధన్వియయి ప్రోలటువెల్వడిదండకాటవిః.

ఉ. పంచవటీతటంబునఁ ద † సస్వివిధంబునఁ బర్ణశాలఁ గా
 వించి యటన్ వసించి నుఖవృత్తిఁ జరింపఁగ నొక్కనాఁడున
 క్తంచరభర్త రావణుండు † గ్రన్నన మమ్మును గన్వొటంగి జం
 కించుక లేక రామునతి † నెత్తుకపోయె విషాదమండఁగన్. 13

ఉ. పిమ్మట నేము నచ్చటికిఁ బెగ్గిలుచుం జనుదెంచి సీత య
య్యిమ్మునఁ గానరామి కెదఁ నెంతయుఁ జింతిలికానయెల్లయుం
ద్రిమ్మర గృధ్రరా జొకటఁ దెల్పె నొకించుకజాడయొక్కెడఁ
నెమ్మికబంధుఁ డక్కభవుఁ నేస్త మొనర్ప సమస్త కార్యముల్.

క. సమకూరు ననిన నటకుం

దమి నరిగెద మోనుహాత్మ్యఁ తాపకవృత్తాం

తము విసఁ గోరెద మనవుడుఁ

బ్రీమదంబుగ మాయతపసిఁ వలికెఁ భక్తికెఁ.

15

గీ. దేవ మీచంద మెల్లనుఁ దెలియుటకును

గైతవతపస్విశైలూషుఁ దైతి నింకఁ

బ్రీకట మగునట్ల యానుపూఁ రవ్యకముగాఁగ

వినుఁడి వినిచెన మత్స్వార్వఁ వృత్తమంత.

16

సీ. అఖిలస్థలవిహారుఁ డగుజగత్ప్రీణండు

జనకుండు మాకు సఁ జ్ఞనగరిష్ఠ

స్వఃపార్కనుతు లైనఁ వాలిసుగ్రీవులు

కులముసాములు మాకుఁ గోత్రధీర

ప్రసాగస్తహిమపటీఁ రగానగహంబు

లాటపట్టులు మాకుఁ బాటితారి

తేనియానతి మెచ్చుఁ రీతి గూర్చుట వెన్న

తోఁ బెట్టినది మాకుఁ దురితదూర

సూర్యసందనుప్రియవయఁ స్యుఁడను భవద

నుగ్రహార్హుడ స్వచ్ఛంద ♦ విగ్రహుండ

నంజనీగర్భజనితుండ ♦ నద్రచరుండ

హనుమదాఖ్యుడ రామచం ♦ ద్యావనీంద్య.

17

ఉ. వృత్రహపుత్రిసంహృతప ♦ విత్రిచరిత్రకళత్రుఁ డౌటమీ
మైత్రికిమైత్రిపాత్రుండను ♦ మాసముమానుముమాససంబున
శాత్రీవజైత్ర్యత్వతక్రృపను ♦ సౌరిఁ గృతార్థుఁగఁజేయుదేని యా
రాత్రిచరేంద్రుఁడ్రుంచివెసఁ ♦ గ్రమ్మటభూసుతమీకొసంగఁడే.

చ. అన విని యట్లు సేయు మన ♦ నంజలిఁ జేసి ప్రమోదమొప్పన
య్యినసుతుఁ జేరి వారివిధ ♦ మెల్లను మెల్లన తెల్పి సౌరిఁ దో
డ్కొని చని వహ్నిసాక్షిగ న ♦ కుంఠితసఖ్య మొనర్చెభూసుతా
వనచర రాట్సురారులకు ♦ వామవిలోచనముల్ స్ఫుఠింపఁగఁ.

సీ. ఖలతారకపలాశ ♦ కాందిశీకతమహా

సేనుఁ జేరినసునా ♦ నీరుకరణిఁ

బ్రతవిచ్ఛేదేంద్ర ♦ భయమునఁ బాఠోధిఁ

జెందినమైనాక ♦ శిఖరిరీతి

దంషభృద్భీతిచేఁ ♦ జండీశ్వరునిదండ

మనినమూర్కండేయ ♦ మానిభంగి

గ్రాహసంగ్రాహసం ♦ త్రాసత్రీహరి

ప్రాపుఁ గాంచినగజ ♦ రాజుపగిదిఁ

గనకకశిపునిసాధ్వసం ♦ బున నృసింహు

నలఘు భజియించినట్టిప్ర ♦ హ్లాదుపోల్కె

వాలిపీడితుడై రఘూ ♦ ద్వహునిసరస

నొంది తత్కృప సుగ్రీవుఁ ♦ దుండె నెలమి. 20

చ. పదపడి రాముకౌశలము ♦ పశ్చి యొసర్చి కటా! యిటయ్యెనే
ప్రీదినిన ధైర్యవృత్తి మది ♦ బెగ్గిల నేల మహీజజాడఁ దె
చ్చెదఁ ద్రిజగంబులు న్నెమకీ ♦ చెచ్చెర రాఘవనమ్ముమెన్నమా
కిది విధి గాచె భృత్యుఁ డిల ♦ నేలికకుఁ హితకారిగాఁడొకో.

చ. కలనొకమాట వింటె దశ ♦ కంధరుఁ డెత్తుకపోవునాఁడు మై
థలి రవిఁ బాసి శీతకర ♦ దీప్తిముడుంగునరోజినీగతిఁ
గలఁగుచు మమ్ము నిచ్చటను ♦ గన్గొని చీరచెఱంగునందు భూ
షలు బిగియించినైచె రమ ♦ సంపద భక్తుల కిచ్చుకై వడిన్. 22

గీ. అనుచు నగ్గరిగుహ డాచి ♦ నట్టితోడవు

లిసనుతుఁడు దెచ్చి రామున ♦ కిచ్చె నాత్మ

భావివాసరరాజ్యాధి ♦ పత్యనియత

కరము కరము సమర్పించు ♦ కరణిఁ దోఁప. 23

తరళ. అటు లొసంగినఁ దొడవులందుక ♦ యాఁగరానివెతంగడుఁ
డిటము బెంగ మనోవికారగ ♦ తిం గటా యనురాఘవుం
గుటచ రేంద్రుఁడు సేదఁ దేరిచి ♦ గుంభితేష్టకథల్ శృవః
పుటవినోదముగాఁగఁ దెల్పుచుఁ ♦ బొందెలర్పఁగనుండఁగఁ.

శా. అంతఁ వాలిపరాక్రీమంబు నిజవృ ♦ త్తాంతంబు నాద్యంతమ
త్యంతార్తిఁ రవినందనుండు రఘువం ♦ శాధీశుతోఁదెల్పెవా
క్కాంతుం డెంతయుసోమకాః హృతవి ♦ ఖ్యాతఁగమక్రీకుండై

వంతః శ్రీహరికాత్మదుర్వ్యథవడిః వాకుచ్చుచండంబునఁ.
 ఉ. ప్రత్యయహీను వాలి నొక భాణముచే బరిమార్చి నెమ్మదిం
 బ్రత్యయ మొప్ప నిచ్చ నిరపాయముగాఁ గపిరాజ్యలక్ష్మీ నీ
 ప్రత్యయ మే నొసర్చెదఁ బ్రభాకరసందన చింతయేల నే
 ప్రత్యయ మిట్లు చేసితి విపర్యయ మించుక గల్గె డెల్లెడఁ.
 తరళ. అనుచు నక్కటికం బెల్లరంగ నప్ప డెంతయు రాఘవుం
 డిసతనూజఁ గలంక దేరిచె నేవపుంబెనువేకిఁ జి
 క్కినమనుష్యుని ప్రోడవెజ్జ చికిత్సచే నుఖఁ జేయుచా
 డ్దున నహోయరయంగనీశులు ప్రోతురాద్దులనత్కృతఁ.

వ. తదనంతరంబ. 28

క. నందితవిక్రముఁ డారఘు
 నందనుఁ డాందోళితాత్మ నలినాపజను
 స్సందర్శితహరివరహతి
 దుందుభిమెయి కాలివేగలఁ దొలఁగఁగ మీఁజెఁ. 29

ఉ. వెంశియు రాఘవుండు నిజవిక్రమ మేర్పడ సారి నెమ్మదిఁ
 నిండినశంక వాయ నొక నిఘరసాయక మేసి కూల్చె నా
 ఖండలవిక్రముండు త్రిజగద్విదితోన్నతనప్తతాళముల్
 దండిపురామధాతులఁ జలమునఁ ద్రుంచినరుద్రుకైవడిఁ. 30

ఉ. అప్పుడు సూర్యసూతివెఱఁగంది మహాత్మ భవత్పరాక్రమం
 బప్పరమేషియైనఁ గొనియాడఁగలంఁడె కృతాపరాధుఁడఁ
 దప్పక్షమింపుమూర్య! చరితంబులెఱుంగునె మొక్కలీడునేఁ

- జెప్పెడిదేమి నీదుపదఁ సేవకుఁ గాఁ గృవఁ జూచి పోవవే. 31
- వ. అనిన రామచంద్రుండు. 32
- క. మనమున వగవక సంతస
మునఁ బురమున కరుగుము దురఁమునకు మఘవనం
దనుఁ గడు దృఢముగ రమ్మను
మనయము శుభద మగు మన కఁహఃప్రభుతనయా. 33
- వ. అని సుగ్రీవునిఁ బురికొల్పి వాలివాలికిం బనిచి తా మంతఁత
వెనుకొని. 34
- శా. శుష్కీభూతపరాలి వాలిఁ దునుమఁకఁ ట్టోఁ ణీత లేంద్రుల్ సమి
న్నిష్కంపప్రీతిభావభావు లనురాఁ నీకాటవీదావశో
చిష్కేశుల్ కరుణాధురీణు లమరఁ ట్టేమప్రదుల్ రాఘవుల్
కిష్కింధాపురి కేగ నంతటను సుగ్రీవుండు నుద్గ్రీవుఁడై. 35
- గీ. ప్రళయకాలమహాగ్రహ ఁ భైరవార
వంబుగతి భూనభోంతరా ఁ శంబు వగుల
నార్చి పిలిచిన విని వాలి ఁ యబ్బురపడి
యనికే జనుదెంచె మనమునఁ ఁ గినుక వొడమి. 36
- వ. అట్లు చనుదెంచినపురందరనందనుం గనుంగొని సుగ్రీవుం డ
ట్టహాసంబు సేయుచుం దాఁకె నప్పు డయ్యిరువురు గొఱంత
గాని కొఱకొఱం బోరిపోరి పెనంగి చరణముష్టిఘాతంబుల
నొంచుచు భంజించుచు నునిశితంబు లగునఖంబులం జించు
చు మత్సరంబు పెచ్చుపెఱుగ నిచ్చలం బచ్చుపడ నితరేతర

మర్కరంబు లుచ్చరించుచు విచ్చలవిడిం గ్రచ్చుకొంచు న
 న్యోన్యవిజయం బపేక్షించుచు నెల్లజగంబులు తల్లడిల్లు బెల్లు
 గా నార్చుచుఁ బేర్చుచు వ్రేలులు నాటిసం బాటిసేయక నా
 నాటికిం బోఁరితనంబులు తేటవడ సూటిమాటలు పాటిం
 చుకొనుచుఁ బేరానిక నేనిక దాయమెకపుదాయలచాయం
 బాయన్నివైరంబునం బోరాడుచున్నం జూచిచూచి తిమ్మివిం
 దుకొలంపుబలియుండు వాలిసుగ్రీవులరూపులు చూపున నొ
 క్కటిగా లెక్కించి వారి నేతీరున వేఱువేఱుప నేరక యూ
 రకున్నంతం బ్రాద్దుపట్టి గట్టులనట్టుపలు కట్టలుకం ధట్టించు
 జగజ్జటికిం జూలి యగువాలిచేఁ గొట్టువడి బిట్టుబెగడి విట్టత
 నంబు మిట్టువిడి గుట్టుచెడి కట్టా ! యిప్పట్టు నెట్టెట్టకదే
 యిట్టివెడఁగుపుడమియొడయనినుడువులం గడిదేరి కడలేనిగాడ
 వం బడితి ననుచుం గెంజాయనీటిసెలయేటికూటము జిలజిల
 వెలలెడుబలుమలతలకట్టచాడ్చున నెత్తురులు జొత్తిల్లుగడితం
 పుబడుగుటాడలితోడం బాఱి భోరున రఘువీరుం జేరి కన్నీరు
 మున్నీరుగాఁ బాఱి వేమూరు మొఱివెట్టుచుఁ దనదైనగాసి
 రోసితే యనుచు నెన్నరానివిన్నడనంబును నానలేనినాన
 యుం గానిపింప విన్నవించిన మన్నించి జానకీజాని యిట్లనియె.

క. శిరములు స్వరములు కరములు

నురములు కంధరము లరయ • నొకతీరుగ మీ
 యిరువుర భేద మెఱుంగమి

నురుశర మపుడేయనైతి ♦ నోర్చి కపీంద్రా. 38

మ. అని సుగ్రీవునికొందలం బుడుప నెయ్యింపుంగనిష్ఠుణ్ వెనం
గని శుంభద్గజపుష్పమాల యటుతం ♦ కై నేయు మీవానవా
లాసర్ణ సౌరి కటన్న నట్లుసలుపం ♦ బ్రోత్సాహియైరామచం
దు)ననుజ్ఞ రవిసూనుఁ జేగి హరివీధుం గ్రమ్మఱం బోరికిఁ.

మ. పిలువం గ్రక్కున వాలి తొంటియటులే ♦ బీరంబుమైనేగఁగాఁ
గలనఁ సౌరికిఁ బ్రాపు గల్గెవినుమై ♦ క్షౌక్కుండువింటిఁజనఁ
వల దంచున్ నిజదార తారకడిఁదిఁ ♦ వాక్రువ్వనిర్వాక్యుఁడై
పెలుచఁ వెల్వడివచ్చి తాఁకికడునో ♦ ప్పించెఁదినేంద్రాత్మజఁ

క. అప్పుడు రఘుపతి యది తన

నొప్పిగ భావించి మది న ♦ నూనక్రోధం

బుప్పతిలఁ జాప మెక్కిడి

తప్పక సుగ్రీవుఁడెఱుపుఁ ♦ దలఁచి పలుమరుఁ.

41

సీ. కడమూలడాఁగె నె ♦ క్కుడుభీతి ముక్కంటి

మహిజముల్ మొదలంట ♦ మ్రానుపడియె

బయలూని వెలవెలఁ ♦ బాతెఁ గల్వలఱేఁడు

గట్టులుకదలక ♦ చట్టుపడియెఁ

బాఘోధి కొఱగాని ♦ భంగసంగతిమయ్యె

సర్పముల్ దలవాల్చి ♦ సాఁగఁబడియెఁ

జెట్టొకపిట్టయె ♦ చెదరెఁ బక్షికులంబు

దిగ్గజంబులపెంపు ♦ మొగ్గఁబడియె

వేడివేల్పుకొలంపుబ ♦ ల్వీరుఁ డటులు
 కినుక నొకమ్మాఁకుమఱువునఁ ♦ గను మొఱంగి
 కఱుకగులకోరి గుఱిగసిం ♦ గాణిగూర్చి
 గాటముగ వాలినేయంగఁ ♦ గడఁగుతఱిని. 42

గీ. ఆట్టిభువనభయంకరం ♦ బగుశరంబు
 రఘువరుఁడు వేయ వేటను ♦ రణముఁడక్కి
 నమరజయశాలి నిర్జిత ♦ శాత్రోవాలి
 వాలి ధృతిఁ దూలి కడు సోలి ♦ నేలఁ గూలె. 43

ఉ. కూలిన వాలిచెంతకు రఘువ్రవరుం డరుడేరిఁ గాంచి య
 వ్వాలి యనేకభంగుల శ్రీవఃపరుఁషోక్తులు పల్కియక్కటా!
 పాలితనర్వలాకుఁడ వపారికృప హృదయంఁడ వీడ్యసం
 శీలివి ధర్మమూర్తి వనిఁ చెప్పట నమ్మితే మోసపోయితిన్. 44

క. ఐసం గానిమ్ము మదీ
 యైవోస్యం బగణితం బ ♦ హా! యారయ ల
 స్త్రీనాథమూర్తి వగునీ
 చే నీక్రియ ముక్తిఁ గనుట ♦ శ్రీరఘురామా! 45

గీ. జనుఁ డసారతిరాజవం ♦ జవనుఖార్హ
 నిత్యకృత్యాగతైవోద్ధి ♦ నిస్తరింప
 నాధనం బొండు గలదె యు ♦ మృత్పదాబ్జ
 యుగళసేవతరీవరి ♦ మొకటి దక్క. 46

శా. దేహం బస్థిర మాజవంజవ మఘాధీసంబు కాంతాసుత

వ్యూహంబై హిక బాంధవంబనుచుఁ దాఁ నూహించి శ్రీశుంజతు
 రాజులు నిన్నుఁ దలంచి తావకపదాఁ బ్రవ్వంద్వసంసేవనో
 త్సాహుం డైననరుండు పొందుఁగద మోఁ డుం బెమ్మెయిన్
 [రాఘవా !

చ. వినుము కులాలకీటకముఁ నృత్తిఁ జరించుచు నాజవంజవం
 బుసఁ దరుణీతనూజపరిఁ పోషణతత్పరుఁ డయ్యు మోహపా
 శనిరవబద్ధుఁడై తమి నఁ జనసీము తావకపాదపద్మనే
 వన మొనరించుధన్యుఁ డపఁవర్గము చూఱకొనఁడెరాఘవా!

క. అని యిట్లువలబ్ధి వెనం
 గొన నాడి సుతానుజులరఁ ఘ్నుస్వామికే జ
 య్యస నప్పగించి కపిపతి
 తనువు విడిచె నంతఁ దారఁ తద్విధవిదయై. 49

గీ. ప్రియునికడ కేసి విలపించెఁ డ బెక్కుగతుల
 రవిజు నిందించి నసఖయైఁ డ వివశ యయ్యె
 భాస్కరవియోగజనితతాఁ పవిత్రాంత
 కమలినీయుక్తసారసాఁ కరముకరణి. 50

గీ. అంత దశరథసూనుఁ డ డ త్యాదరమునఁ
 దార నూరాఝి కరుణపెం డ పార నపుడు
 సారి నగచరరాజ్యాధిఁకారి గాఁగ
 నంగదునియువరాజుగాఁ నానతిచ్చె. 51

క. పామ్ము నిజపురికిఁ గ్రమ్ము

రమ్ము శరత్సమయమున ధ ✱ రాతనయాన్వే

షమ్ము పచరించు కప్పిసై

స్యమ్ము బలసి కొలువ రిపుభ ✱ యంకరలిలఁ. 52

వ. ప్రావృట్కాలంబు మే మీనూల్యవద్దిరీంద్రంబున నుండెద
మని సుగ్రీవునిం బనిచి తమ్ముఁడుం దాసు నయ్యచలంబునం
దు వసియింప నంతట. 53

శా. పాంథాభీలము వారిఘర్షణపత ✱ త్స్పృరాపగాకూలముఁ

గంధేభేక్ష్యసభోభ్రమాలము మరు ✱ త్తాక్షీప్తకీలాలముఁ

సింధుస్వాపనహర్షితాచ్యుతమహా ✱ శీలమ్ము సారంగత్ప

ద్గ్రంథిభేదనశస్త్రజాల మగువ ✱ ర్హాకాల మేతేరఁగఁ. 54

సీ. నక్షత్రీవర్తమం ✱ డల మర్ణనము గాఁగ

లలితసాదామని ✱ లక్ష్యే గాఁగ

జంభశాసనశరా ✱ సనము శారము గాఁగ

స్తనితంబు కంబునా ✱ దంబు గాఁగ

గర్భస్సనలిలంబు ✱ కరుణారసము గాఁగ

రవిరోచికాస్తుభో ✱ స్రంబు గాఁగ

లాస్యత్కలాపిజా ✱ లముభక్తతతి గాఁగ

ద్రుతహంసము లరాతి ✱ తతులు గాఁగ

సవిధగతచాతకావళి ✱ దివిజరాజి

గాఁగ సలరాదుకాలాభ ✱ కమలనయనుఁ

డఖిలలోకమహాతాప ✱ హరణసమధి

కోత్కిలికుఁ డౌచు నవుడుసా ♦ యౌత్కరించె.

55

సీ. అఖిలబీజావాప ♦ నారంభసమయంబు,

తోయదచ్చన్నవి ♦ హాయసంబు,

పరిపక్వఫలరుచి ♦ స్ఫురదరశ్యామ్రంబు,

శమితోగ్రదావవై ♦ శ్వాసరంబు,

హాలికశ్రేణికా ♦ వ్యాపారజనకంబు,

ఘనశీలీంధ్రాంకూర ♦ కారణంబు,

సకలలోకాద్భుతా ♦ సారభూయిష్ఠంబు,

నీరపూరితధార ♦ ణీతలంబు,

ఖగకులకులాయసంకులా ♦ గమచయంబు,

తాండ్రోత్సుకసీలకం ♦ ధరచయంబు

సగుచుఁ బొగడిక నెగడ నౌ ♦ జగతి నవుడు

వాసి మీఱంగ న్నాదిక ♦ వాసరంబు.

56

సీ ఘనముక్తజలకణ ♦ గ్రహణచాతురి మీఱు

చాతకవ్రాతముల్ ♦ సంతసించె

విమలమాసససరో ♦ గమనకౌతుకమనః

కలహంసపజ్జులు ♦ కదలి నడచె

గచ్ఛభృత్యామోద ♦ గణనాధికమృణాల

కంఠికల్ శ్రేణులు ♦ గట్టి తీరిగె

సటనకేళీనము ♦ ద్భటమయూరసమూహ

ములు శైలవనములఁ ♦ జెలఁగియాడె

మించుమించులు మొయిలహే ♦ మించి మించేఁ
 గాలధారాధరచ్ఛాయ ♦ కడల నెగడఁ
 బధిక బినరుహముఖులకుఁ ♦ బ్రీమద మొదవె
 జగతిఁ బొగడొందువర్షు ♦ సమయమందు. 57

గీ. నవరసాన్నిత మగుచునుం ♦ దరమనోజ్ఞ
 తరళజలధరలక్షణో ♦ దారవృత్త
 మై ప్రబంధలీలఘనశ ♦ బ్రష్టయుక్తి
 మహిమ నలరారె వర్షాగమంబు ♦ మహిని. 58

చ. గుటీగ నకారణం బాకలఁకోరి నిజాత్మజు వాలిఁ ద్రుంచె నా
 కొఱకొఱ దీఱ మీ రిట నఁకుంతితవృష్టి యొనర్చి రాము ను
 క్కఱుగఁ గలంచుడంచునమ ♦ రాధివుఁడానతియిచ్చెనోయనం
 గురిసె ఘనాళి రాఘవుఁడు ♦ కుంవఁ దదది సఖండవర్షముల్.

క. స్థిరతరఘువరకరుణా
 పరిలభ్యైర్మతనూజ ♦ భాగ్యేక్షేచ్ఛాం
 బరచరదమరసతీసుం
 దరతను రుచు లన నిరమ్మ ♦ దమ్మలు మెఱసెన్, 60

ఉ. రావణమర్దనపియత ♦ రామసృపాలకృపావిశేషసం
 భావితలోక బాంధవకు ♦ నూరవలీముఖరాజ్యసంప్రీతి
 ష్టావసరజ్జవజ్జీవచ ♦ నానుగవుంస్కృతభవ్యఞాద్యస
 చ్చావములో యనంగ స్తని ♦ తస్వనముల్ వెలసెన్ నభస్థలిన్.

చ. తనమణివంశకర్తవసు ♦ ధాతన యేఁడ్రుఁ దినుగ్రహఁబునన్

దనమణినూను వానరుఁ బుఁసఁకపిరాజ్యసనాధుఁ జేసె మే
 లని మదిఁ బొంగి నింగి కుశఁలార్థము ముత్తైపుసేస లత్తఱిఱ
 బనివడి తాను జల్లె ననఁభాసితె వృష్ట్యపలంబు లెల్లడన్. 62

గీ. అట్టిదుర్ధర్షవర్షాగఁ ఁ మావసరము

నందు సీతావియోగదుఁ ఁ రాపతాప

విచలితస్వాంతుఁడై రఘుఁ ఁ వీరుఁడంగ

భవముఖులఁ గూర్చి నిందించిఁ ఁ పలికెనిటులు.

63

సీ. అబ్జశబ్దాకర్ణఁ ఁ నాసహిష్ణుత్వంబు

చక్క్రలీలేక్షణాఁ ఁ సహ్యబుద్ధి

హరిపాదసంసేవఁ ఁ నానభిరుచియును

ఘనలింగపదయోగఁ ఁ కాతుకంబు

నన్మండలప్రభాఁ ఁ సంహరణోత్సాహ

మత్యంతబుధవిరోఁ ఁ ధాభిమతము

సకలవియోగిహింఁ ఁ సాసమాసక్తియుఁ

గుజనుల కభివృద్ధిఁ ఁ గూర్చునృత్తి

తలఁచి చూడ నిశాచరఁ ఁ త్వంబు సహజ

మైసదుష్టాత్ము నిను శంకఁ ఁ రావతంసుఁ

డనుమినుకు పూర్వపక్షమైఁ ఁ యొనరకున్నె

కాము కాభీలరేఖసుఁ ఁ ధామయాఖి.

64

సీ. అనిమిషాంకస్థితిఁ ఁ నలకునూత్రమె కాని

సాంగలావణ్యముఁ ఁ ప్సాంగంగలదె ?

విషమాంబకసమాఖ్యః ♦ వెలయుమాత్రమేకాని

శంకరవ్యాపారః ♦ మంకఁగలదె ?

హరిహాయప్రఖ్యాతీఁ ♦ బఱఁగుమాత్రమేకాని

కృపవియోగుల నాదః ♦ రింపఁగలదె ?

కమలోదయప్రౌఢిః ♦ కలుగుమాత్రమేకాని

జీవనాస్పదవృత్తిఁ ♦ జెందఁగలదె ?

ప్రచురతరసుమనోధర్మః ♦ పరత గలుగు

మాత్రమేకాని మానునె ♦ మధుపగుణము ?

కటకటా ! మర్మ మెంచిన ♦ ఘనత చెడదె ?

స్థిరపవిత్రచరిత్ర రః ♦ తీకశత్రీ !

65

ఉ. మారుదురంతవేదనలః మృగ్గుచు నిగ్గిరి నున్ననన్ను వే

మారు నలంచె దేల పెరః మానిసిగానిభవత్కుమారుడౌ

మారుతి మద్భటుం డగుటః మానుగ నీవును విండ వాఁగజే

మారుత సర్వజంతుగణః మానసవర్తన లోకకీర్తనా. 66

సీ. ఎక్కడి దిది యొకో ♦ లెక్క కెక్కుడు రాదు

తనగుడ్డు గా దని ♦ తలఁకి తలఁకి

కుఱ్ఱనాఁ డహహ ! కః ♦ న్నెఱ్ఱఁ జేయఁదొడంగె

బెంచుటేటికటంచు ♦ నెంచి యెంచి

యొరసి చూచిన నెంచు ♦ నొకదృష్టి నుండదు

పొం దింక వల దని ♦ పొగిలి పొగిలి

కావు కావు మటంచుఁ ♦ గడఁగి పల్కు మటన్న

కుహుకుహు యనె నని ♦ కుంది కుంది
 కలరవం బెంచి తనకూత ♦ గాకయున్న
 నిలువెడలఁ దోయఁ దనకూత ♦ యిదియె యనుచుఁ
 గాకి యేకాకిగా నిన్నుఁ ♦ గడకు నొత్తైఁ
 దలఁచుకోయిలఁ గోయిలా ♦ యలఁతి బ్రదుకు. 67

సీ. వెఱవారినిసువుల ♦ బిఱబిఱఁ గొనివచ్చి
 మాఱురూ పిడుదోస ♦ కారి వగుట
 గడిదేటి మధువాని ♦ చెడుగుచండాలినీ
 సరగతి నుండుపి ♦ సాలి వగుటఁ
 గుటిలవేషము పూని ♦ కుజనులహత్తి సాం
 ఘల నెల్ల హింపించు ♦ దోహి వగుట
 శ్రుతి కుపశ్రుతిసేయు ♦ చునుబంకజాతాప్తిఁ
 బ్రబలి వాపోవు బే ♦ రజమ వగుటఁ
 దుమ్మెవ వటంచుఁ దొలుతనె ♦ త్తమ్మిచూలి
 ప్రసవసమయగుబులం దంఘ్రి ♦ పముల నునిచి
 నీకనంగగుణత్వంబు ♦ నిర్ణయించెఁ
 గనుఁగొను మదెల్లఁ ద్వల్లీల ♦ కరటితేఱి. 68

క. పదమా నీ కిది నాయూ

పదమాన్పక యేల నెగసి ♦ పడిమొఱసెదు ప
 ట్పదమా పదమా వేగమ
 పదమా యావలికి విష్ణు ♦ పదమార్గమునకా. 69

క. చిలుకా మానుతుడై రం

జిలుకామని తేజి వయ్యుఁ డి జెలిమి చెడ నయో
జిలుకఁ దగునటవె రోషము

చిలుకులగతిఁ జైన నాటఁ డి జీకాకుపడక.

70

గీ. అని యిటులు చంద్రమదనమం డి దానిలాస్య

భృచ్చమరకీరములఁగూర్చి డి పెక్కుచంద
ముల నుపాలంభన మొనర్చి డి కలఁగుచున్న

తఱి శరత్కాల మరుదెంచె డి ధరణి నిలులు.

71

శా. పూసెంగాశము లెల్లవెల్లనగుడఁ ది ల్పొల్పొప్పఁగాఁజందీకల్

గాసెం జేశలభంగి నింగిఁ బుడమిం డి గాంతిచ్చటల్ మీఱఁగాఁ
బాసెం గేశవభోగయోగనిబిడవ్ర డి స్వాపకాలం బటక

మోసెం దేశములందుఁ గ్రందుగఁ గరం డి బుజ్జైత్రయాత్రా
[ర్భటుల్.

సీ. కాలాంబుధరగతా డి గతపద్ధతు లక్షంగెఁ

గలమ ధూర్వహత భూ డి స్థలిఁ గడంగె

శాలిపాల్యంగనా డి సంగీతము మెలంగె

నిర్మలద్యుతి సుధా డి నిధి వెలింగె.

సితగరుత్తతి మంద డి గతి వైఖరి నెసంగె

దమిఁ గీరధీరగీ డి రమ పాసంగె

వాగ్విధూపూజన డి వైభవంబు చెలంగె

బర్హి కేకారవా డి ర్భటి దొలంగె

గడిచి నెత్తమ్మితాపు లెల్లెడఁ జెసంగ
 ఘనతరఘనీప్రవాహవే • గంబు క్రుంగె
 మదనునకు జైత్రయాత్ర నె • మృదీఁ దొడంగె
 భాసురంబుగ శారద • వాసరమున.

73

శా. ధాత్రిక సర్వజనోత్సుకం బగుశరఁ త్కాలంబు వ్యాపింపన
 న్నిత్రుండై సమరుత్సుతుం డవనిజాఁ స్వేషప్రమత్తోష్టరు
 క్వుత్రుం డగ్గటి తత్ప్రయోజనము సంబోధింప నౌనంచు నా
 క్షతోత్తంససతీగ వేషమునకై • సైన్యాధిప గ్రామణిక. 74

ఉ. నీలుని నీతిశీలుని వ • నేచరవీరుని సారి చీరి సీ
 తాలలనం గనం బ్లవగ • దక్షులఁ బంపుమటంచుఁ జెప్పి ప్రో
 యాలిని గూడి వేడుకల • నర్చిలి నుండఁగ సంత రామభూ
 పాలుఁ డసంతకంతుశర • బాధను బింతిలుచుంఁడియిట్లనుక. 75

సీ. చిరకాలసంప్రాప్త • తరుణీలలామసం
 శ్లేషసంభావనా • చిత్రీరతుల
 యశావనారూఢశు • ధ్ధాంతాంగవారత్ను
 సహితవాఃకేలికా • విహరణముల
 కామినీప్రోత్సాహ • కల్పితద్యూతాద్య
 నేకచేతోభీష్ట • కృత్యగతుల
 నరసవాక్యోఢయో • షాసమున్గీతమ
 నోజాతశాస్త్రవి • నోదకకథలఁ
 దనిసి సంభోగచతురకా • తామణీవి

తాంతసాంగత్యపరవశః స్వాంతుః డగుచు
సూర్యనందనుః డాత్మమః స్కార్యసరణి
మఱచెనో కాక యిచటికిఁ దుఱలిరాక.

76

గీ. ఐనఁ గానిమ్ము భ్రాత్ర నీఁ దటకుఁ బొమ్ము
మఱచియున్నట్టిరవిసూతి, కెఱుకపుట్టి
వడి నరుగుదెంచుకరణి నాఁ దచనసరణి
గా హితోక్తులు బోధింపుఁ దుఱినింపు.

77

క. అతఁ డంతకుఁ దమసౌఖ్యమె
మఱిఁ దలఁచిన వాలియటలు దుఱ్ఱింఱెద నం
చతిభయదంబుగఁ బలుకుము
ప్రీతి న యొనర్చితి నిజంబు దుఱవ్యవినారా!

78

సీ. అన శుభలక్షణుఁ దై నట్టిలక్ష్యణం
డాక్షణం బక్షుద్రా దక్షమూల
మున విల్లు దవిలించి దుఱనత రాశుగయుక్త
తూణీరము ధరించి దుఱణియుగము
ముకుళించి యగ్రజు దుఱకు నతి యొనరించి
యాతని వీడ్కొని దుఱయాగ్రహమునఁ
గిష్కింధ దర్శించి దుఱకీశుల ధాటిచేఁ
దొలఁగించి తత్పర దుఱశోరణమునఁ
దగఁ బ్రవేశించి భావించి దుఱతనగురాకఁ
గంచుకులఁ బంచి యెఱుకగా దుఱవించి యటకు

సారి రావించి తత్కృతః † జ్ఞతకు సంఠ

సించి కొఱకొఱడించి భా † పించి యవుడు. 79

శా. సీతాస్వేషణ మాచరింపవలదే † శ్రీరాముకార్యం బనన్
 వాతులాలాత్తుజ వింటివే చతురుదఃస్వస్మధ్యభూసంస్థిత
 ఖ్యాతాశేషకపీంద్రసైన్యముల వేగం బిల్వగాఁ బంపు ము
 ధూతారాలిక ఘూర్వహజ్జ మనకెం † దున్ ముఖ్యమై
 [యందుటన్.80

క. ఆని సుగ్రీవుఁడు చెప్పిన

విని పవనతనూభ వుండు † వేగమె కిష్కిం

ధను గలవార్తాహారున్

బనిచి రఘుస్వామికార్య † పరతఁ దదాజ్ఞన్.

81

సీ. నేల యీనిన రీతి † నిఖిలవానర సేనఁ

బిలుపింప మఱునాఁడు † జలరుహోత్త

తసయుఁ డంగనమరు † త్తనయనీలగవాక్షు.

జాంబవన్ముఖకీశ † పైస్వయంపశులు

గొలువంగ సౌమిత్రిఁ † గూడి సంతసమున

మాల్యవద్గిరి కేగి † మహితభక్తి

శ్రీరాము దర్శించి † సేవితతత్పాద

నసజుఁడై రఘుపతి † స్వాంత మలర

విసయగతి మధురోక్తులు † వినిచి కినుక

వలరు కరుణింపు మఖిల ది † గ్వాసకీశ

సేన లోనఁగూర్చు దడవయ్యెఁ జిత్తగింపు

మనుచుఁ దగువారి నరసి త దాజ్ఞనపుడు. 82

చ. విషయధురీణు లైనకపి వీరులు వీరని నించి సత్కృతుల్
 వినతను పేణులక శతవర్ణి వెన రమ్మని ప్రాకృతీచ్యుద
 గ్జనపదపూర్వనాభిగిరి కందరసానుధునీసరోవరా
 దినిభీలచూములక వసుమ తీసుత నారసి మీరు క్రమ్మటక.

క. మాసమునకు రాకుండిన

శాసించెద ననుచుఁ బనిచి సామీరి సలుక

వాసవపౌత్రుం గజుఁ గమ

లాసనసుతు నీలు మతీఁగులు నగ చరనరులక. 84

గీ. కాంచి దక్షిణదిశ కన్పఁ గడఁగి వారిఁ

బెక్కు దలపోసి సామీరిఁ బెద్దఁజేసి

రామునకుఁ జెప్ప నాతఁడు ప్రమద మొప్ప

ముద్రిక యొసంగి చనుమన ముట్టె నింగి. 85

సీ. అటు లంపఁ దనవెంట నడివి త్రిమ్మరి దంట

దళములు చనుదేర వలనుమీఱఁ

జనిచని నెమకిరి జనకజఁ గవులెల్లఁ

బురముల జనపదం బుల సరోవ

రములఁ గూపములఁ ద రంగవతుల వాలు

కలఁ బల్వలంబులఁ గానములఁ

దరుల శాఖల మహా దరుల నద్మృగ నుప

- త్యకల సానుల సథి ♦ త్యకల మఱియుఁ
 గలనెలవు లెల్ల వినువక ♦ కాంచి కాంచి
 సీతఁ గానక యొక్కెడఁ ♦ జేరి ప్లవగ
 వీరు లందఱుఁ దమ కేది ♦ వెర వటంచుఁ
 దలఁచి రవుడాత్మ నవబుద్ధిఁ ♦ దలఁకి తలఁకి. 86
- సీ. కలగన్నయటుల యె ♦ క్కడనుండియొరఘు
 స్వామి యిచ్చటి కేల ♦ వచ్చె నొక్కొ
 వచ్చెఁ గా కేమి భా ♦ స్వత్సూతి కతనితోఁ
 గడలేని పొందేల? ♦ కల్లెనొక్కొ
 కలుగుఁగాకేమి వి ♦ క్రమశాలి యగువాలి
 సమరంబులో నేల ♦ సమసెనొక్కొ
 సమసెఁ గా కేమి య ♦ జ్జనకజనెమకంగ
 మనల నేటికి సారి ♦ పనిచెనొక్కొ
 కటకటా! గాసి శోరిచి ♦ గళ్లు దెగిన
 దవ్వరుగుదెంచి చొరరాని ♦ తరులు గిరులు
 చొచ్చి నెమకితి మారాము ♦ నుదతిజాడ
 చూడఁబడదయ్యె నింకెందుఁ ♦ జొత్తు మనుచు. 87
- గీ. ప్రకటనుగ్రీవుదండన ♦ వికృతిఁ దలఁచి
 సంగతమహామనోగదుం ♦ డంగదుండు
 పవనజానీతవిశ్రుత ♦ ప్రకృతి నపుడు
 చెంది ప్రియోపవేశంబు ♦ సేయతఱిని. 88

క. సవిధస్థితః డగుసంపా

తి వలీముఖకృత్య మరసి ధృతి డాసి తదీ

యవచఃకలనాలభన

దవయపుడై సంతసించి ధృతః డిట్లనియె.

89

మ. వినుఁ డుర్వీసుత రావణాపహృతయైఁవిశ్వేశ్వరుఁ రాముఁజే
 ర్కొనుచున్ లంకికు నేగి యున్న దచటఁకఁకూఠం బఁట

[న్నం గపుల్

సునయజ్ఞల్ వెసఁ బోవుచో నెదుర నాఁలోకించిరుత్కఠరమీ

ఱనిజాభంగతరంగసంకలితతాఁకరావీధిఁ బాఠోనిధిఁ.

90

శా. ఆలోకించి తదున్నతత్వమున కఁత్యాశ్చర్యులై వానరుల్

వేలాసంస్థితులై తరించుగతికిఁకఁవేర్వేరి బాహుబలం

బాలోబించి దశాదిగా నవతిపఁర్యంతంబు వాక్రుచ్చుచో

బోలఁకావాలినుతుండుయోజనశతంబున త్వమేపాఱఁగఁ.

క. దాఁటెదను మగుడివచ్చుట

గాటముగాఁదోఁపడనినఁ ధృతి భల్లకరా

జేటినుడువు లివి యిది మన

బోఁటుల కలవియె వినుండు ధృజబలఘనుడై.

92

క. ఈమారుతి మనకుండఁగ

వేమారుఁ దలంక నేల ధృతి మధుజి

త్కామారు లడ్డినం బ్రో

ద్దామారుణతేజఁ డబ్ధి ధృతి డాఁటెడుఁ గంట.

93

- వ. అని హనుమంతుడిక్కుమొగంబై. 94
- మ. స్వరిలావృక్ష్పృతిలోకలోకపటలీ సంస్తాయమానార్హవి
 స్ఫురతేజోబలకీర్తి సంయుతుడవై శోభిల్లుబాల్యంబునం
 దరుణాంభోరుహమిత్రీబింబకబళౌ ధృత్యంబుఁ జూపింపవే
 పరిపక్వాణకామసీయకఫలభ్రాంతి౯ మరున్నందనా. 95
- గీ. శక్తివంచన గాకుండ ♦ స్వామికార్య
 మరసి సమకూర్చి స్వజనావ ♦ నానురక్తి
 గలిగి ఘనబాహువిక్రమా కలస నెసఁగు
 వాఁడు బుధలోకసంస్తుతి ♦ వఱిలుఁగాడె? 96
- క. కావున నీ వీ కార్యముఁ
 గావింపు ముదగ్రశక్తి ♦ కలవాఁడవుగా
 భావించి భానుసూనుఁడు
 భూవరునకు నిన్నుఁ జూపె ♦ మున్నుగ ననుచు౯. 97
- ఉ. భల్లుకనాథుఁ డిట్లు బహుభంగులఁ బ్రస్తుతిసేయ నట్లు సం
 పుల్లమనస్కుఁడై పవనపుత్త్రిఁడు కీశులకెల్లకోర్కె సం
 ధిల్ల నగాధిరోహణ మతిస్థిరశక్తి నొసర్చె నాసరి
 ద్వల్లభలంఘనోద్ధతజవంబున వాలము మిన్నుముట్టఁగ౯.
- వ. అట్లు మహేంద్రీవర్వతాధిరోహణంబు చేసి. 99
- శా. జంఘల్ డగ్గఱబట్టియంఘ్రులొరయ౯ సంఠించుచు౯రోదనీ
 సంఘుట్టోద్భటసింహనాదుఁ డగుచు౯ సంరంభియై యాగభు
 క్తంఘు బాత్మభుజాబలంబు పొగడ౯ గల్గోలిసిపల్లభో

ల్లంఘ్నాత్సహమెలర్పగానగసైశైః॥లంజెంతయుఁగ్రుంగగ్గఁ.
 ప. అల్లెగసి గగనగతిం గడిచి దూరిం బరిగి సరిద్వరప్రేతం
 బై నమైనాక శైలేంద్రంబు నుపలక్షించి నిజగమనావరోధగా
 భావించి యించుక విచారించి నిజవక్షఃపీడితం గావించిచ
 న నుద్యోగించి తదీయసాంత్యవోక్తు లాలించి తదాగమన
 బాంధవంబునకు సంతసించి కొండోకతడవు విశ్రమించి కృ
 మ్మజం జనఁజన ముండట. 101

మ. సలినాస్తాధ్వము శీతలైలముగతిఁ సాహిమామార్గంబు కుం
 డలిపంకేసుహనేత్ర యాసురసయఁడ్డం దాని నిర్జింప నా
 జలరాశీస్థితపాదయుగ్మము వియఁచెప్పవాలినీవీచికా
 స్థలితాంభఃకణమాల్యభృచ్చిరముగాఁగన్పట్టి శ్రీఘంబుగఁ.
 గీ. అంగ మంగుష్ఠమాత్రమై యలరఁజేసి
 సురసజతరంబుఁ జొచ్చిసత్పరత వెడలి
 తదబలాగతవృత్తాంత యిదుఁడు నగుచు
 వినయమున దానిఁ జను మని విజయుఁ డగుచు. 103

చ. అరుగఁగ సంప నొక్కెడ ననాతపనంగ్రహణాప్తమన్యుఁడై
 సరహరిరంహుఁడై నిజకనన్మఖపాటితసింహికాంగుఁడై
 శరనిధిపారశైలపరిసర్పితదభ్రశరీకుఁడై వడిఁ
 సురరిపుపట్టణోత్తరసుశోభితగోపుర మెక్కి యాత్మలోఁ.

శా. ఈయాదోనిధిన్లుదాఁబెడరొయి యింద్రద్విష త్స్నాసమే
 చాయం డాయఁగవత్తు రక్క పు లహాచర్పించుకొన్న స్మదీ

యాచూసంబు నిరర్థకం బగునొకో యంచుం గడుండీనుఁజ్జే
 సేమంగాఁ గలకార్యమెద్దియనుచుం జింతించి ధైర్యంబునకా.
 మ. జనకత్తోధిపుఁగన్యఁ గాంచుటకుఁ బ్రచ్ఛన్నప్రచారంబుమే
 లనుచుకా శర్వరినాత్మఁ గోరసపుక య్యుక్కుండునాత్మాన్వయే
 శునికార్యంబు జగద్ధితం బని మరుత్సూనుండు హర్షింప న
 స్తసగాభ్యర్థము చేరెనారయరయకా సాధుల్పరాభీష్టదుల్.

గీ. సవిధలబ్ధినేశ్వరో న్మ్రీపతప్త
 వితతనిష్కండపశ్చిమోర్వీధరస్థి
 తప్రభాకరకాంతతామ్రీపదీప్తి

మొండుకొనెనో యనకా ధాత్రి మోహసె సంధ్య. 107

గీ. మిత్రుఁ డవసుత్వమున నస్తమింప నపుడు
 నరసు లప్రపుల్లజీవనజాతములు ర
 జోవిహీనతనత్వసంశూన్యతఁ గడు
 విన్ననై యుంప నావిర్భవించెఁ దమము.

108

ఉ. తారకరాజి రాజితే నితాంతపరిస్ఫుటదీప్తి దద్ద సాం
 పార నిజప్రియాగమనహర్షితయామవతీవిలాసినీ
 స్ఫారవిసీలకమ్రకచ భారవిచిత్రపరీతసాంద్రశృం
 గారితమల్లికాసుమనికాయ మనంగ విహాయసంబునకా. 109

క. ఆవిర్భవించెఁ బూర్వ
 గ్రావమునఁ దమస్తమాలగహసకుతారం
 బై విశదభంగి యామవ

తీవల్లభబింబ మఖలః డిక్ష్కోభనమై.

110

గీ. అంత సామీరి లంకిణి డ యనుపురాధి

దేవతను గల్పి దానిచే డ భావికార్య
రీతి నగ్వముఁ దెలిసి సం డ ప్రీతిఁ జని మ

హీజ నెమకంగ నొకసాధ డ మెక్కి పిదప.

111

మ. ప్లవగేంద్రుఁ డరయంగడంగెఁ బ్రీఘుణః ప్రాకారహర్ష్యాళిమా
దువలఁ మందురలం గుటీరముల నేఁ డూకంబులం గంజలఁ
సననాగారములం బ్రతిశ్రయములఁ డైమంబులం గేళికా
భవనంబం దెకరాల గోష్ఠముల సాఁ పానప్రదేశంబులఁ .112

మ. రభసం బొప్పగ దేవళంబులమహః డ రామంబులఁ వెల్లులఁ
సభలం గ్గింతల రధ్యలఁ వివణులం డైత్యంబులం బద్మసా
రభకాసారతటంబులఁ ముదము మీఁ డిం గాంచి నీతఁజగ
త్ప్రభుదేవిం గన లేక యెంతయునుజింఁ తంబోవ నాముంగటఁ .

నీ. పగడాలకంబాల డ జిగిసీలభిత్తుల

సఘనసాదామనీ డ సారు దేరఁ

జవులఁ దీర్చిసముగ్గు డ చాయరత్ననిబద్ధ

ధరభర్తపాత్రీకుం డ దగతి గగురఁ

గంపులవలభికా డ ఘృణివిధూపలవేది

వెండిపల్లెపుడివ్వె డ విధము దోఁప

మరకతద్వాక్రీష్టి డ మగఞాలతలుపుల

నిలువుటద్దవుజవ డ పాలుపుఁ దెలువ

సలినరాగవుబొమిడికం ♦ బులమొలుంగు
 లలితనైషార్యసాపాన ♦ ములమహాన
 రోంబురకాబ్జముకుళేపు ♦ హారువు నెఱప
 హావణిఁ బెంపొందుశయ్యాగృ ♦ హంబునండు. 114

సీ. రమ్యగర్భస్రీకీ ♦ ర్ణసువర్ణకోటీర
 సహితోత్తమాంగద ♦ శక మెసంగఁ
 గజ్జలాహార్యరే ♦ ఖాచిత్రవిస్ఫూర్తి
 నాఘళింఁచెడుబేహా ♦ యస్థి మెఱయఁ
 బ్రసవాశుగాసనేం ♦ ద్రస్రీస్తరవితర్లి
 కరణి విశాలవ ♦ క్షము చలిర్ప
 శారీశ్వరసమేత ♦ కైలాసశైల మె
 త్తినబాహువింశతీ ♦ గోనబు వెనుప
 నలపుతావి గుబాళించు ♦ కలప మలఁది
 సరివి నిద్దంపుటలరుల ♦ శయ్యమీఁద
 సాంపు రాణింపఁ గడిఁది ని ♦ ద్రింపుచున్న
 జంభభిచ్ఛీము రాక్షస ♦ సార్యభాము. 115

క. చూచి తలయూఁచి యీతని
 ప్రాచుర్యమనోజ్ఞభాగ్య ♦ రాజ్యసుఖం బా
 ప్రాచీనబర్హి కైస మ
 హాచోద్యముగాడె యనుచు ♦ నబ్బరపడుచుక. 116

వ. కొంతతన వ్రుడి యచ్చటం గదలి క్రమ్మణ నమ్మహివల్లభుపల్ల

వాధరిం గనుంగొనుట క చటనచటం ద్రిమ్మరి యెచ్చోటం
గాసరామికి నెమ్మనంబున. 117

మ. అకటా యిచ్చటఁ బక్షి కంఠఘటకఁ ధ్వాహార్యభిజ్జన్నరాం
తక దేవాంతకశోణితాక్షవికటోఁ న్మత్ప్రహస్తాతికా
యకటాగ్నిధ్వజరశ్మికేతుఘనధూఁ మాత్యుశ్వకణ్ణాషమ
స్తకభీమాక్షవిభీషణాదిపలభుఁ క్సందోహగేహంబులఁ. 118

ఉ. కంటిని గాని జాసకినిఁ గానఁగ నైతిఁ బ్లవంగసేనలో
దంటనటంచు నేగు మనఁ దర్ప మెల్వఁగ వచ్చి లచ్చిపు
ట్టింటిదరిఁ మదాగమనఁ మెన్ను చు నున్నకపీండ్రకోటికిం
బంటవలంతిఱేనికిఁ బ్రభాకరసూతికి నేమిచెప్పుదుఁ. 119

క. అని మనమునఁ జింతించుచుఁ
జన నెదుట నశోకవనము ఁ సంభ్రమ మెనయం
గన వచ్చిన నచ్చో న
జ్జనకజఁ గన నోపు నిఁక ని ఁ జం బనుచు ధృతిఁ. 120

వ. మత్కార్యసిద్ధిఁ గావింపుం డనుచు నిష్టదేవతలం బ్రాఙ్గింవి
యయ్యుద్యానవనంబుఁ బ్రవేశించునవసరంబున. 121

క. ఇమ్ముఱువుసం దశోకవ
నమ్మున నమ్మహిపునతి క ఁ నంబడు నిటురా
రమ్మని పిలుచువిధమ్మునఁ
గమ్మని తెమ్మెరలు వీచెఁ ఁ గపివరు నెదుటఁ. 122

వ. అదియొకశకునమ్ముగా నెమ్మదిం దలఁచుచుఁ దదుద్యానవనంబు

సాత్తెంచిశింశుపానోకహాచూఢుండై కలయం గనుంగొనుచు
 న్నతటి నొక్కతరుమూలంబున నతిభయంకరాకారక్షుస్సతీ
 పరివృతయై పాదపస్కంధసంభ్రష్టపరిమూనలతగతి నతిభీతిభి
 న్నయై యున్నయన్నరనాథుడేవి సీతం గనుంగొని పరమాసం
 దంబు నొంది తదీయమహాయాసంబునకు నత్యంతచింతాక్రాం
 తుండై యంతర్గతంబున. 123

క. బౌనా కాదో యిట ని

మ్మానినివృత్తాంత మంత ధ మఱువునవిందున్
 బూని యని వితర్కించుచు

నానగమున దళపిఠానుఁ ధ డై యుండంగఁ. 124

డి. అత్తటి భూమినందన నిజాధిపుతో నెడఁబాసి యుండుటం
 జిత్తము దూల నెంతయుఁగ్పశించిమదిందిగులొందిపేరెలుం
 గెత్తుక రామ రామ యనుచేమియుఁ దోచక కుందికుందిపే
 టెత్తినదుఃఖభారముననేడ్యే గనుంగవ నశ్రు లొల్కంగఁ.

క. ఈవిధమున శోకింపఁగఁ

బావని గని సీత యంచు ధ భావించి మదిన్
 దావచ్చుటఁ దెలుపుటకును

గావలిరక్కసులు మేలు ధ కని రరయంగన్. 126

వ. ప్రత్యూషావసరంబై తోచుచున్నయది క్రమ్మట రాత్రి ప
 చ్చునందాఁక నిండేకేతంబుగా నుండుట కార్యం బని నిశ్చ
 యింప నంతట. 127

- చ. చదలు వెలుంగుమానికముఃసంతమసంబణఁగించు వేల్పు స
 మ్మదమునఁ దమ్ములందిసముఃమ్లసత మాన్పవలంతి కల్వపుః
 ముదితసిరుల్ హరించుదొరఃమువ్వురు సాములకున్కిఁట్టు ప్రాఁ
 జదువులగబ్బిమండసముఃజక్కవఁడుదయిఁచెఁదూర్పుఁక.
- చ. అపుడు ప్రభాత కాలవిహిఃతాఖిలమంగళవాద్యనాదముల్
 రిపుస్మవలోకభీకరఃఃరిస్ఫుటకాహళికానినాదముల్
 విపులయశఃప్రతాపకులఃవిశ్రుతవందివచోనినాదముల్
 కపిపతికిఁ విసంబడియెఁగర్లకఠోరిములై పురంబుఁక. 129
- వ. అట్టిసమస్తభవ్యలక్షణంబులు చెలంగం బురాణగీర్వాణులు
 ప్రబోధితనిద్రాణులై కాల్యకరణీయంబులు దీర్చి నిజకులా
 చారధర్మంబు లగుదివసక్రియాకలాపంబులం బ్రొద్దువుచ్చుచు
 లంకాపురవాసు లెల్ల నిరాయాసంబున యధేచ్ఛానుఖంబు
 లనుభవించుచుండ నంతట. 130
- చ. తరుచరవీరుఁ దుర్విజకుఁదాఁ జనుదెంచుట విన్నవింప రా
 తిరి తఱి యంచు నుండుట మఃదిం దలపోసిబుధుండు గానన
 త్వరగతి నేగెనో యనఁగఃవారుణదిగ్గతుఁ డయ్యె భాస్కరుం
 డరయఁ బరేంగితజ్ఞత మఃహాత్ములసా మ్మగుఁజమ్మయెఁమైయిఁక.
- మ. ఫలమోహంబునఁ బిన్ననాఁడె కబళింపం జూచె నీక్రోఠిస
 ద్బలుఁడై రామునివార్త సీత కెఱిఁగింపఁకనెఁడురేఁగోరెనెం
 దులకైసం జనకున్నఁ దన్నులుక నెఁతో సేయునంచల్కుచే
 సలినావుం డపరాభిఁ గుఁంకెఁగనఁబ్రాఁణంబెంతతీపా నెటఁక.

వ, అంత.

133

మ. సిరితోఁబుట్టవు కాంచనాచలధనుఁ శ్రీరావతంసంబు తా
 మరసశ్రీలహరించుకల్లరి నిలింఁపశ్రేణిపాలింటియో
 గిరిపుంబుట్టిక కైరవంబులకునిఁ డ్దేవంబు వాదాశివె
 స్మరథాంగంబులనూఁడుచందురుఁడుగఁ స్పృశ్యెందురాపాఢ్విశ్క

వ. తదనంతరంబ.

134

చ. మదనునిశాతబాణసరిఁ మర్దితుఁడై నడురేయివేళ దు
 ర్తదముననిద్రమేల్కనియఁ మర్షముదోఁప త్నమాకుమారికన్
 మదిఁ దలపోసి మేలిరవఁ గణములు చెల్వగువల్వ లెత్తులున్
 ముదమునఁ చాల్చిదైత్యకులఁ ముఖ్యుఁడను కేళిగృహంబువె
 [ల్యుడెన్.135

సీ. పలలభుక్తరుణులు ఁ కలుషశాతకృపాణ

పాణులై వెసబరా ఁ బరులు సేయ

ఫణిసతుల్ నిజఫణా ఁ మణికాంతిపిస్ఫుర

త్కరదీపికలు వట్టి ఁ నకున రాఁగఁ

గిన్నరకన్యకల్ ఁ గీతచాతురివిపం

చికలువాయించునుఁ ఁ జెంత నడువ

బర్హిర్ముఖాంగనల్ ఁ భరతవిద్యాప్రౌఢి

వృత్యంబు సలుపుదు ఁ నెదుట మెలఁగఁ

బురపురంధ్రజనంబు క ఁ స్మరపుహార

తులు తఘకువైఁచిహరివాణఁముల నొసంగ

నోజు గనుఁగొంచు బలులేవఁ రాజసరణి

సంతసంబునఁ జనుదేరఁసంత నిచట.

136

క. కరువలికొమరుఁడు రక్కసి

వొరవచ్చుటఁ గాంచి వీఁడు ఁ దుష్ఠరనిశిత

స్మరశరశాధఁ గలంగుచు

సరుఁడంచుచునుండె నిచటి ఁ కతిమత్తుండై.

137

గీ. వచ్చి యేమిదురోక్తులు ఁ వదరునో వి

సంగ వలె నంచు విటపిప ఁ ర్ణముల మఱువుఁ

జేసికొనియుండె సంత నా ఁ సీత సరస

కసురపతి చేరివచ్చి యి ఁ ట్లనుచుఁ బలికె.

138

చ. చెలియరొ దిర్పకుండు వెడఁసింగిణిఁ దాలిచి తేఁటినారి బె

గ్గలముగ మ్రోగాయఁజేసి కణఁకణ విరితూఁపులునాటసేయనే

తిలఁకుచు సంత ని స్మభయఁబాసము వేడఁగ వచ్చినాఁడ ని

చ్చలముగ నేలికొమ్ముమరుఁసాయకముల్ దునుపూడిచూపులకా

క. అడవుల నిడుమలఁ బడియెడు

జడసర్మపై వలపు విడిచి ఁ సరసుండ సంప

న్నుండ సగుసనుఁ గలిసినఁ గడుఁ

దొడవులు విడిముడియు నిడుదుఁదోయజనదనా.

140

నీ. అపబుద్ధిఁ దఱసియై ఁ యుపవాసములఁ బ్రబుద్ధు

లెనయించువార ఁ డబ్బి ఁ యెట్లు వాఁటు

దాఁటుఁగాకేమి పఁగ్మభవాద్యభేద్యమై

యెసఁగులంకాపుర • మెట్లు చొచ్చుఁ
 జొచ్చుఁగాకేమి వి • స్ఫురదస్త్రశస్త్రస
 మేతాసురాళితో • నెల్లు పోరుఁ
 బోరుఁగాకేమి వి • స్ఫారవింశతిబాహు
 వృత్రజిన్భయదు న • న్నెట్లు గెలుచు
 నేల నీ కిట్టిదుర్భ్రాంతి • యెంచుకొనుము
 విడువు మడవులఁ గూరలు • గుడుచుహీన
 మాసవురిమిఁదియడియాస • మాససముస
 విసుతతారుణ్యలావణ్య • జనకకన్య.

141

గీ. నిమ్మఁ గన్నట్టిజనకావ • సీతలేంద్రు
 విశ్వవిక్వంభరాధీశ • విభునిఁ జేతు
 రత్నభూషణకనకన • స్త్రోములు నీకు
 నిచ్చి భోగింతు నింక న • న్నేలుకొనుము.

142

సీ. క్రీషింపదే శర్వ • రీనల్లభునితోడ
 నార్యసన్నత సురా • చార్యభార్య
 భోగింపదే సుధా • భుజ్నాభుతోడ గౌ
 తమతాపసోత్తము • ధర్మపత్ని
 రమియింపదే వేక్క • రత్నాకరునితోడ
 హరకపర్దాంతర్వి • హారి గంగ
 వరియింపరే క్షునా • వరశిరోలంకారు
 ఘనవారుకావని • మునివనితలు

వారలెల్ల మహాపతి * వ్రీతలు గారె
 సరససాభాగ్యసాందర్య * పురుషుఁ గనిన
 సంచలింపదె భువి నెట్టి * సాధ్య యైనఁ
 జాలు నీనిష్ఠ లేల న * న్నేలు మబల.

143

మ. వనజాతేక్షణ వేయు నేల వినుమా * వాలెంబు మందోదరీ
 వనితారత్నము నీకు నెప్పుడును నే * వల్ చేసి నీయాజ్ఞఁ జే
 కొని వర్తింపఁగఁజేసెజ్జ * మఱియుఁగో * ర్కుల్ నిండిదె వారమ
 ధ్వునలంకాపుర మేలుకొ మ్మొసఁగెదం * దధ్యంబుగానిచ్చటన్.

తరళ. అనుచుఁ గర్ణకళోరవాక్యము * లాడినన్ భయచిత్తయై
 జనకపుత్రిక రామచంద్రు ని * జప్రియున్ మదిలోనఁ బే
 ర్కొనుచు నొక్కతృణంబుచేతను * గొంచు నడ్డమువట్టియి
 ట్లనుచుఁ బల్కె దశాస్యుతో నమి * తార్తి గద్గదకంఠయై.

మత్తకోకిల.

అయ్య నీవు పులస్త్యవంశము * నందుఁ బుట్టినవాడ విం
 తయ్యయోకులనాశకారణ * మన్యకాంతలవాంఛ నీ
 కియ్యెడన్ జన దీర్ష్యుడు మ * నీశుఁ డింతకు నీప్రజల్
 నెయ్యపుండనయుల్ దలంచిన * నిక్కువం బిది రావణా. 146

మత్తకోకిల.

విల వ్రేలెదు నాదుముంగల * నింతసాపపువాక్యముల్
 చాలుఁ జాలు భవత్ప్రీతాపము * నయ్యన న్నను రామభూ
 పాలుఁ డారయకుండఁ దెచ్చిన * పౌరుషం బిఁకఁ జెప్పఁగా

- నేల లక్ష్మణుడైన జూచిన నెంత నిన్ను వధింపఁడే. 147
 మహానగర. జనకోర్వీనాథుపుత్రికా ♦ జలజహితకుల
 ♦ స్వామియా రాముభార్యకా
 సనునీవర్పించివేడకా ♦ మనుచు గరుణ నె
 ♦ స్సంగఁ గాదేనియుం ద
 ధనురుద్యద్వామలూరూ ♦ దృవశరభయకృ
 ♦ త్వర్పముల్ నీయచున్న
 ర్పనముల్ భక్షించి దైత్య ♦ ప్రకరములను ఘో
 ♦ రంబుగా మింగు వెస్కా. 148
- సగ్గర. శ్రీరాముల్ లోకనాథుల్ ♦ శ్రీతజనవరదుం
 ♦ జేరి న న్నిచ్చి తమ్ముల్
 దారల్ పుత్రాప్తబంధుల్ ♦ దళములు గొలువకా
 ♦ లంకఁబాలింపు మీ విం
 పారకా హృదయంబు కాదే ♦ ననురకులవనం
 ♦ బమ్మహేష్వాసుఁ డల్కా
 నారాచవ్రాతగాథా ♦ నలమువలన దం
 ♦ దహ్యమానంబు సేయుకా. 149
- పజంగప్రయాతము. వివేకంబుతో నేగి ♦ విశ్వేళు వేడకా
 గ వేగం గృపం బోచుఁగాదేని కాకు
 త్ఫవీరాతిఘోరాస్త్ర ♦ సంఘాన్ని చేతకా
 భవత్పట్టణం బెల్ల ♦ భస్కంబు గాదే. 150

అనవుడు రావణుండు కరఃమాగ్రీహి యై కరవాల మెత్తియ
జ్జనకతనూజ నిప్పు డిదెఁచంపుదు నంచుఁ జనంగ ధాన్యమా
లిని చెయివట్టి యంత మఱఁలించినఁ గావలివారిఁ జూచి నే
ర్పనసమకూర్చుఁడీ నెలఁతఁబొందిక రెన్నె లలోర్తు నొయ్యనఁ
కః అటకును ఘటనకు నొడఁబడ

కటునిటునారయుచునున్న ధ నసురసతుల్ మి

క్కుటముగ మెసవుఁ డటంచుం

గుటిలత వచియించి దనుజ ధ కుంజరుఁ డరిగెఁ. 152

వ. అంత నచటం గావలియున్న పాలసుమెసవుపాలంతు లగ్నోత్రా
పుత్త్రిం డగ్గటి దిగ్గున నిగ్గిరిభేదనారి నెగ్గులాడక తగ్గుగాఁ జూ
డక కవగూడి సుఖలీలలం దేలు మనుచు నయ్యసుర నిగ్గుదే
రినసగ్గె లుగ్గించి బోధించినఁ బరాజ్ఞుఖయై యుంటకుం గో
పించి వెక్కుభంగులం బాధింపం దొడంగిన భూమిజ యేమి
యుం దోచక రామలక్ష్మణులం దలంచుచుం గౌసల్యాసుమి
త్రీలం బేర్కొనుచుం గటకటం బడి మిమ్ముం బాసి గాసి గో
ర్చి యేకాకినై యెంతకాలంబు జీవింపుదు ననుచు నేడ్చుచు
న్నతటి నాదరి నిద్రించుత్రీజట మేల్కని యక్కఱకురక్కసు
లం జుఱచుటం జూచి మీరింక దౌష్ట్యంబు నేయకచాలించి
యియ్యమ్మకు నోసరిలి యుండుఁడుఁ నే నొక్కకలఁగంటి న
వ్విధంబు వినుఁడు. రామచంద్రుండు వాసరవాహినీపరివృ
తుండై లంకానగరంబు సొత్తైంచి యశేషదోషాచరులం బి

లుకుమార్చి సపుత్ర బాంధవంబుగా రావణు సంహరించి అం
కారాజ్యంబు విభీషణునకు సభిషేకంబు గావించి సీతయుం
దానునుం దమ్ముఁడునుం జయజయధ్వను లెసంగఁ జ్ఙవంగబ
లంబులతోఁ బుష్పకారూఢుండై యయోధ్యాపురంబు ప్రవే
శించి నట్లయ్యె నయ్యైనిమిత్తంబు లెల్ల నరసిన దాశరథికిజయం
బును దశశిరోధికిఁ బరాజయంబునుం దోఁచుచున్న యుది. కా
వున సీత జగన్మాత యనియును రఘువరుండు భువనగురుం డ
నియుఁ దలంపవలయు మనల మనుపం జాలుదు రనుచుం
జెప్పిన విని నివ్వెరపడి దనుజవనితలు ధౌర్యంబుఁ దక్కి చే
తులు మొగిచికొని సమ్మిలై యుండ నంత నజ్జనకనందన
యుం దన్ను రెన్నెలలమీఁద రక్కసులమెక్కుఁ డని యప్ప
జ్ఙ్గిముఖుండు చెప్పినపలుకులు తలంచి శోకించుచు నప్పుడు
దనకు వామాంగంబు లదరిన నది యొక శుభంబుగా నెంచు
కొంచు నూఱడిల్లి యున్నంత.

153

కా. ఉత్సాహంబునఁ గేలుమోడ్చుకొనియఁ య్యుర్వీజముండిగి భా
స్వత్సంతానవరేఽవ్యుకౌశల మొగిఁ వాక్రుచ్చుచున్న న్నభ
స్వత్సానుం గని సీత దంభకపిగాఁ శంకింపఁ దా జానకీ
హృత్సందేహము మాన్వఁ దెల్పఁ దొడఁగఁ వృత్తాంతమా

[ద్యంతముఁ.154

సీ. సరయాధుసీతటాం * చలమందు సాక్షేత
పట్టణాధీశుండు * పజ్జ్గిరఘుండు

వెలయుఁ దత్పత్నీలు ♦ నలువు రంద్రగజ
 న్కుడు రాముఁ డంగనా ♦ నుజసమేతుఁ
 డై తండ్రి యానతి ♦ నతిభక్తి దండకా
 టవి కేగి యొకట హా ♦ టకకురంగ
 మును గాంచి వెసఁ బట్టఁ ♦ జన నంత దశముఖుఁ
 డవనిజ మృచ్చితైఃనత్రైఃఱంగు
 ఘవజటాయువువలన సా ♦ కల్యముగ నె
 టిరిగి కుంది కబంధోక్తి ♦ రీతిఁ బంపఁ
 గడచి శబరిఁ బ్రశంసించి ♦ గొడవ కోర్చి
 యవరజుఁడుఁ దాను ఋశ్యమూ ♦ కాడిఁ జెంది. 155

ఉ. అర్కజుఁచెల్మి నేసియుఁ ద♦ ద్రగజ వాలి వధించి ప్రేముడిన్
 మర్కటకోట్ల నలైసల♦మైథిలిఁ జూడఁగఁ బంప నేను నిన్
 బేర్కొనుచున్ మహాఽబునిధి♦వెల్లున దాఁటితిలంకఁజొచ్చితిం
 గోర్కెఁఫలింపమిమ్ముఁగనుఁ♦గొంటినిజంబుగనమ్ముమింతయున్.

క. వాతూలసుతుఁడ రాముని
 దూతను సుగ్రీవుమంత్రి ♦ ద్రుమచరకులసం
 జాతుఁడ హనుమదభిఖ్యుఁడఁ
 జేతస్సంశయము వాయుఁ ♦ జెప్పితి నీకున్. 157

క. అమ్మా యుంగర మిదె కై
 కొమ్మా తగ నానవాలు ♦ కొనివచ్చితి నేఁ
 డమ్మానవపతి నిన్ నే

మమ్మా యని యసిగె సేమ ధ మా నీకచటణ్.

158

గీ. అనుచు నుంగర మొసంగఁ గై ధ కొని మది రఘు

వీరుమానుగ నరసి ప ధ ల్పారు గుండు

చును బరవశాత్తయై నేల ధ చూలి కేల

నిడుకొనుచు మోహవిభ్రాంతి ధ నొడివె నిటుల.

శా. ఛాయేశాస్వయనాఘఁ డార్తి నతిక్లాఢ్యంబొందుటన్నీవుగై

వేయుటైతివా కంకణం బయితొ భావింపంగఁ గార్యంబుకే

ల్పాయం గానఁగరాదు మద్విభుఁ డిటుల్లాడేనియుం బ్రేముడి

న్నాయాపద్దశ మాన్వబంపఁడుగదా ధ నాయొద్దకుఁముద్రితా

గీ. అనుచు నతిమోహవిభ్రాంతి ధ నంగుళీయ

కముఁ బ్రీశంసించి పదపడి ధ కపివలేఱ్యు

రాకకు ముదంబు నొంది య ధ నేకగతులఁ

బ్రస్తుతించిన నప్పడ ధ ప్పవనసుతుఁడు.

161

క. తల్లీ! సెల వి ఘ్నింకను

గల్గోలవతీశుంధరిని ధ గపివరసంఘం

బెల్లమదాగతమునకై

యుల్లమఱి పల్లడిలుచుండు ధ నొగి వనివిందున్.

162

గీ. నీమనోహరుఁ డైవశ్రీ ధ రాముమడికి

నమ్మకము గాఁగ నానవా ధ లిమ్మటంచు

విన్నపము సేయ నద్దేవి ధ యన్నగాట

రత్నమున కంత నిజశిరో ధ రత్నమిచ్చి.

163

ఉ. నాపడుబాధ లాధరణి నాధున కేర్పడఁ జెప్పి బేలనై
 పాపపుమాట లెంతయును బల్కుఁఫలం బిటఁ గంటినంచుగా
 రావుమఱందికి స్వినిచి ప్రాణము లేగతి నైన రెన్నలల్
 సైఁపుదు నంచుఁ దెల్పుమిఁక శైలచ రాస్వయవార్ధిచంద్రమా.
 మ. అని చింతించుచు నున్న యజ్ఞసకకన్యం జాల నూతాఢ్వికృ
 న్నన సామీరితదాజ్ఞఁబూనిమదిలో నకరాముపాదాజ్ఞముల్
 దనరక నిల్వి ప్రయాణకౌతుకమునందానూరకే పాప నే
 లని యుద్యాసవనంబు సొచ్చె దశకం తాలొకనోత్కంఠుడై.

గీ. కుటములు గడల్పి వసపాలకుల నడల్పి
 విరులు పడరాల్చి ఫలములు ద్దురుత డుల్పి
 గవఁకులు వెగల్చి పసిఁడిమాడువులు గూల్చి
 యెదిరిననిశాలులను గెల్చి ధృతిని నిల్చి. 166

గీ. వన మిటుల లూటి గావించి తనచరుండు
 తోరణారూఢుడై వేల్పుతోవ పగుల
 నార్చె సత్తతినచ్చటి యనురసతులు
 గాంచి బెగఁడొంది దశకంఠ కడకుఁ జేరి. 167

మత్తకోకిల.

కోకిలి యొక్కటి వచ్చి భూమిజకుఁ హితంబులు సెప్పియా
 నాతిచేత ననుజ్ఞఁ గైకొనినప్రముడై చనుచో భవ
 చూచితముఖ్యకుజాతజాతసుశోభితోపవనంబు ని
 ర్భీతి లూటి యొనర్చె సత్వము పెంపుమీఱఁగ నావుడుక.

గీ. ఆగ్రహంబునఁ బంచనే ♦ నాగ్రిగులను

సప్తచంద్రితనూజల ♦ సరగఁ బనిచి

వనచరుని ద్రుంచి రమ్మన ♦ వారనేక

బలముతో వచ్చి యక్కపి ♦ ప్రవరుఁ జూచి. 169

మ. సమరోత్సాహ మెలర్పనేర్చుమెయిర ♦ త్నసైన్యనాథుల్ నిశా
తమహాస్త్రప్రకరంబు లేయుచు భుజా ♦ దర్పంబుఁ జూపింప దు
ర్దముఁడైయాహనుమంతుఁ డంతటను సం ♦ రంభంబుతో జం

[బుమా

లిముఖేద్రారులఁ దోరణస్థగదపా ♦ లేసెన్ నిమేషంబునన్.

శా. ఆవార్తల్ హతశేషు లేర్పఱుపదై ♦ త్యాధీశుఁ డాలించి యే

మీ వింతయ్యెడుఁగీశుఁడొక్కఁడనిలో ♦ నింద్రాద్రిసైన్యేశులన్

దేవాభీలుక మంత్రినందనుల మ ♦ ద్వింపంగసత్వాఘ్నఁడే

హా! వాఁడెన్వఱొయిట్టివానిఁగనము ♦ న్నంచున్ విషాదించుచున్

శా. అక్షున్ డగ్గఱఁ బిల్చి నీవు చని బా ♦ హశక్తి యొప్పుర నా

వృక్షోటాధముఁ ద్రుంచి రమ్మన నతం ♦ డెంతేని బీరంబుమై

నక్షీణసౌధితాస్త్రశస్త్రినవర ♦ త్నాంచత్పతాకాఘన

త్వాక్షు దాష్టతురంగయుక్తతపసీ ♦ యస్యందనారూఢుఁడై.

ఉ. ఏగి కశోరసాయకము ♦ లేసిన నక్కపివీరుఁ డాత్మలోఁ

గ్రాఁగి కొఱంత గానికిను ♦ కన్ గదఁ జేకొని తన్ను నెల్లక్షన్

మూఁగి కలుచుదానవచ ♦ మూపతులం బరిమార్చి వానికన్

వీఁగక సంగరోత్సుకత ♦ వెన్నడి భగ్నశతాంగుఁ జేసిన్. 173

ఉ. అంత సహాయశూన్యఁడయి యాసుర రాజతనూజుఁడాహనూ
 మంత్రుపయి గ రాశముగ మార్గణముల్ వడినింప వానికా
 వంతయుఁ గొంకు లేక వెస నాతనిఁ గైకొని చిల్వఱేనినా
 గాంతకుఁ డెత్తుకొంచుఁ జను నట్లుగ నింగికి నేగెఁ గ్రమ్మఱ్ఱ.

క. ఎప్పటితోరణమునకుం

గుప్పున దిగి. తనమగబ్బి ♦ కురువులనత్వం

బొప్ప నిఱికించి రక్తము

చిప్పిలఁ గేల్లొయి వాని ♦ శిర మడఁచి వెసఱ్ఱ.

175

క. ఆక్షుణ్ రక్షు సేనా

ధ్యక్షుణ్ సంగ్రామదక్షు ♦ నస్త్రవిచక్షుణ్

వృక్షుటనహర్యక్షుం

డాక్షుణ మక్షుద్రీశక్తి ♦ నవనిఱ్ఱ వైచేఱ్ఱ.

176

వ. అట్లు వైచిన గతప్రాణుండై పడియున్న రావణిం జూచి హత
 శేషదోషాచరులు పాటి దశకంఠోపకంఠంబుఁ జేరి కుంఠితో
 త్కంఠులై యక్షునిపాటు నాటించిన.

177

శా. సాహంకారభయంకరభ్రుకుటిధూ ♦ మాంతర్జ్వలద్దృష్టువి
 ర్వాహవిర్భవవిస్ఫులింగ చయముల్ ♦ రాలంగఁ గ్రవ్యాదసం
 దోహంబెల్లవడంకఁ గూచుచునుబు ♦ త్కృణ్ సారై వాక్రుచ్చుచున్
 హాహాకారము నేయుచుఱ్ఱ దనుజవం ♦ శాధీశ్వరుం డత్తఱ్ఱిఱ్ఱ.

క. నాదాయ వధింపమి పవ

నాదాయతేభుజ యశోధ ♦ నాదాయాదా

- నాదాయాదులలోఁ దగు
నాదాయాదవర మేఘు ✦ నాదా యచుడుకా. 179
- క. తండ్రి కెరఁగి తనతేజునఁ
దీండ్రించుచుఁ గడిమి మెఱయ ✦ పితృసుతవనికీకా
జుండ్రొసక యనఁగఁ గొఱకొఱ
గూర్చిడిలుచున్నట్టిప్రవగ ✦ కుంజరుఁ దాఁకెకా. 180
- ప. అట్లు తాఁకి తేఁకువ మీఱ సోఁకుమూఁకలం బురికొలుపుకొ
ని ఘోరనారాచపరింపరలు నిగుడించిన. 181
- క. తత్సాయకములకు నభ
స్వత్సూనుఁడు సరకుఁగొనక ✦ సరిగున గిరిభి
జ్జితైస్సన్యముఁ గలఁడకా సమ
రోత్సాహ మెలర్ప నసుర ✦ యుద్ధతుఁ డగుచుకా. 182
- క. దిక్ష్రికముఖనిఖిలాధ్వర
భుక్త్యాసకరంబు గాగఁ బూనికెసఁ జతు
ర్వక్త్యాస్త్రిమేసె నద్భుత
నక్త్యాసుతప్రవరుఁ డలుక ✦ వాయుజుమీఁడకా. 183
- క. ఏసిన నప్పుడ తోయరు
హాసనుకృప బంధముక్తుఁ ✦ డై దశముఖుతో
మోసాలఁ గొన్ని నుడుగులు
బాసించెద నంచుఁ గట్టు ✦ వడి న ట్లుండకా. 184
- ప. అప్పు డయ్యిర్ద్రజిస్తుండు తనబలంబుతో సక్కుపివీరుం బట్టు

కొని.

185

క. పట్టికొని మెడకుఁ గాళ్లకు

గట్టిగఁ దనబండ్లితాళ్లఁ ♦ గట్టించి కడుఁ

ధట్టించుచుఁ గట్టెదుటం

బెట్టించినఁ దండ్రి గని క ♦ పిప్రపరునితోన్.

186

క. ఎవ్వఁడవు నీవు జనకుం

డెవ్వఁడు నీవంశ మెద్ది ♦ యెవ్వఁడు నీరా

జన్వన మేటికిఁ బెఱికితి

వెవ్వఁడు ని న్ననిచె నిచటి ♦ కిన్నియుఁ జెపుమా.

187

చ. అనవుడు నాతఁ డిట్లనియె♦నాసురరాజ పరాకు లేకనే

వినుము హనూమదాఖ్యుఁడను♦వృక్షచరాన్వయుఁడ౯మరు

[త్పతుగ

డను రవిసూతికిన్ సచివుఁడ౯ రఘువీరునిబంట భూసుతం

గనుఁగొనవచ్చితిన్నె మకిఁకాంచితినిచ్చటఁగోర్కెమీఱఁగ౯.

క. పనివినుచు మఱలి నీద

ర్శనమునకే వనము పెఱికి ♦ రక్షోవరులం

దునుసూడితి నాయెఁగదా

విను మిఁక నొక తుర్పడ౯ వి ♦ వేకముతోడ౯.

189

గీ. పరసతీవాంఛ పాతక ♦ మరయ మఱియు

జనకకన్య జగన్తాన్య ♦ జనుల కెల్లఁ

దల్లి యగుఁ గాన నీచెడు ♦ తలఁపు లుడిగి

- సీత సర్పించి రఘువీరుఁ డజేరి మనుము. 190
- క. హాస్యం బని చూడకు పం
చాస్యాస్త్రాసనవిభేది డయగుటెఱుఁగవె నై
రస్యము నీకేలా ప
క్షిస్యందననందనుండు డతెలియఁగ నరుఁడే. 191
- క. హస్త్యశ్వశతాంగభట
స్వస్త్వంచత్ప్రజ్యరాజ్య డసంపద లిటుఁ బా
లస్త్వ చెడనేల తీక్షణ
భస్త్వస్వయదేవి నిచ్చి డబ్రదుకుము సుఖనై. 192
- గీ. వలదు వైరంబు జానకీ డవసునితోడఁ
గ్రావ్వి కొఱివిని దల గోఁకు డకొనఁగ నగునె
వినుము నామాట వైవేహి డవెన నొసంగి
మనువు మనుము దయాళుండు డమనుజవిభుఁడు. 193
- వ. అని యనిలతనయుఁ డల్కు లేక చుల్కునగాఁ బల్కినం గ
నలి దనుజవల్లభుండు దనభటులం జూచి యాక్రోఁతి రఘునే
తకు దూత నంచు నిర్భీతి నేతెంచి సీతకుం జేతఃప్రీతిగా భా
షించి మాతో నీతీరున పదరందొడంగెం గావున. 194
- క. తలఁ గొట్టి శాంకరికి వెన
బలివెట్టినఁ గాని వీఁడు డబ్రతికిన మీఁదన్
సెలకట్టె లంకలో దను
జలఁ బట్టివధించుజాడఁ డజూచుచు నుండుఁ. 195

- గీ. అనుచు నాగ్రహియై యున్న ధన్యులొడ
నాదరంబుగఁ బలికేఁ ద ధన్యులొడకుండు
ధన్యజనభూషణుండు స ధన్యులొడు
దేవసికులభీషణుండు వి ధీషణుండు. 196
- క. దూతం ద్రుంపఁగఁ దగ దతి
పాతక మన దశముఖుండు ధన్యులకు మహా
ప్రీతి యగుఁ దోకఁ గావున
ఖ్యాతిగ వాలంబుఁ గాల్చి ధన్యులొడ డటన్నఁ. 197
- క. మూఁకలుగా రాకాసులు
వీకఁజను దెంచి పట్టి ధన్యులచరునిశెం
దోకకు నూనెం దడిపిన
కోకలు కడవెళ్లఁ జుట్టి ధన్యుల సలిపి వెనఁ. 198
- గీ. అనల మంటించి తమపుర ధన్యుల ద్రిప్పి
కట్లు విడఁ దీసి పొమ్ము మ ధన్యుల యటన్న
నంత నామాట పంటవ ధన్యులొడ
విని మనంబునఁ దలఁకుచు ధన్యులొడ దలఁచి. 199
- క. వైశ్వానర యస్మత్ప్రా
ణేశ్వరుదూతకు భవత్సు ధన్యులొడ
విశ్వజగదద్భుతంబుగ
శశ్వచ్ఛీతలుండ వగుము ధన్యులొడ మెలర్పఁ. 200
- క. అని జనకతనయ మనమున

ననలుని వినుతింప నిచట ♦ సనిలజునకుఁ జ

ల్లని హల్లక వల్లరిచా

ద్దుస నున్నముదూబు నొంది ♦ పొంగుచు నంతఁ. 201

ఉ. గుల్లెగఁ బ్రాణి యన్నగరఁగోపురశృంగము లెక్క నిక్కియం
గల్లెకు దాఁటి సాధములఁగంతులు వైచి పసిండికొల్వుసా
వల్ల నటించి యట్టములఁవ్రాలి చొకాపుటోడుబిళ్లలం
ద్రుల్లి మహోపకారికలుఁదూరిగృహంబులనిల్చివెండియుఁ.

క. ధనధాన్యరత్న భూషణ

ధనురస్త్రాయుధసమగ్ర ♦ ధామంబులు స

ర్వనకేళిగంజామ

జ్జనశాలలు గలయఁ దిరిగి ♦ సంతస మెసఁగఁ.

203

క. అసలున కేకాపూతిగా

దనుజపురము నింకఁ జిచ్చుఁ ♦ దరికొల్పిన గొ

బ్బున మండఁజొచ్చె నసురే

శున కెంతయు భావ్యవర్ధ ♦ సూచక మగుచుఁ.

204

క. ఆయెడను బొరు లందఱు

హా! యొక్కశ్రీకొఁతి వచ్చె ♦ రా పక్షిముఖుం

డా యమ్మ సీతఁ దెచ్చుట

నే యింతయ్యెఁగద యింక ♦ నేమగునొకదా.

205

గీ. అనుచు గృహములు విడిచి బ ♦ యల్లువట్టి

రంత దశకంఠుఁ డత్యంత ♦ చింత నగరు

వెడలి కడ నిల్చె నప్పు డా • వృక్ష చరుఁడు

సీతఁ గ్రమ్ముట నరసి సం • ప్రీతి నెరఁగి.

206

గీ. ఆనఁ గొని వార్ధిఁ జిచ్చార్చి • పూనికొనిన

లీల నుడువీధిఁ జని యుద • గ్వేలఁ జెంది

కంటి వైడేహి రఘునీరు • కాంత ననుచు

సచటికపులకు వినిచె వృ • త్తాంత మంత.

207

మ. కుతుకం బొప్పిఁగ నమ్మరుత్త సయుఁ బే • ర్కొంచున్ స్వరా

[ప్వేతునా

నతి భూభృచ్చరు లర్కసూనువధుకాంతారంబు సాత్తెంచి

[వాం

ఛితముల్ దీర ఘలాదు లామనిగ భక్షింపంగఁ దత్పాలకుం

డతిభీతిక గవిసూతి కేర్పలుపఁ గోపాశ్చర్యహర్షాత్పూజై.

శా. సీతాదర్శనకాతుకోద్ధతిన్ చ • ర్పింపంగఁ గాడేని ని

ర్భీతిక మద్వస మట్లు సాచ్చెడరె వాఁరిక వేగ దోతెమ్మసం

జేతఃప్రీతిగ సంత మర్కటభటుల్ • చేరంగ నేతెంచి ప్ర

ఖ్యాతుండైనమరుత్సతుండు పలికెంఁగాకుత్స్నతో మౌక్తిక్కు

[చుక. 209

శా. కంటిక జానకి నీదుకాంతఁ దోజగత్కల్యాణి నాయమ్మచే

వింటిం దొంటిమిథఃకథల్ మఱి శిరోవిన్యస్తరత్నంబుచే

కొంటిం గ్రమ్ముట నానవా లిదియె కైకోమ్మంచు నర్పింప వా

ల్గంటిం జూచినయట్ల చూచికోనియెంఁగాకుత్స్నఁ డానందియె.

మ. కొని యొక్కొంచుకనేపు చూచి సతిఁ బేర్కొంచుక విషా

[దించుచుక

హనును ద్భాషిత మెల్లఁ గల్లయునిమోహభ్రాంతిఁబల్కంగఁజ
య్యస నుగ్రీవుఁడులక్ష్యణుండునుముదంబారంగనూరార్చనం
తనే వృత్తాంతము దెల్పె నర్వము జగ త్ప్రణాత్మజుం

[డెంతయుక.211

వ. అటు లనిలతనయసమావేదితసకలవృత్తాంతుండై రిఘువరుం
డు లక్ష్యణుఁగ్రీవాంజనేయూదులం గూడుకొని ప్రమోదంబు
న నుండె నప్పడు. 212

శా. అంభోజాసనసంభ వాదిమునిలోఁకాసీకహృద్యప్రదా
కుంభీక్రవ్యభుగుగ్రజీవనమరుద్ధూఢాంఘ్రిరూపాంచితా
జంభారాతిముఖామృతాశనసదాసంపూజ్యసాదాంబుజా
కుంభీచాకవిలుంఠ నాశ్యజగదక్షుద్రాభిధానాక్షరా. 213

క. మ్లషసజనక వృషసా

[మాడ్లాంఛన వీరనగర ఁ మందిర సరసీ

రుడ్లొచనాస్త్ర రజసీ

రాడ్లొకహితాసలాక్ష ఁ ప్రమథాధ్యక్షా.

214

మాలినీచ్చుత్తము. దివిషదవనతోషా ఁ దీపితాంగార్థయోషా

కవిగురునుతభాషా ఁ ఖండితాశేషదోషా

సవనహరణోషా ఁ సాధుచిత్తాబ్జపూషా

కువలయహితభూషా ఁ కుక్కుటాధీశ వేషా.

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహప్రభూతకవిత్వ
 వైభవ విశ్వామిత్రీగోత్రపవిత్ర వారణాసివంశసారా
 వారకైరవమిత్రీ విద్వన్నతచరిత్ర కామయార్య
 పుత్రీ సుకవిజనవిధేయ వేంకటేశ్వరనామ
 ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో
 పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
 బంధంబునందుఁ
 జతుర్థాశ్వాసము
 శ్రీ.

శ్రీకృష్ణ.

శుభమస్తు.

అవిఘ్నమస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

పంచమాశ్వాసము.

శ్రీమద్గిరినరధామా

సామజదానవవిరామ ధన్వతసుగుణ

స్తోమా సంభృతమిహికా

ధామా కృకవాకురూప ధైవలలామా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానంబు. 2

ఉ. వాసరవల్లభుండు కపిధామిని సర్వముఁ జూపి వీరలా

దానవనాథసంహరణఁ దక్షులు లోకము లెల్లఁ బుక్కిటం

బూనుబలాఘ్యలింకజయఁముంగొనమంచిముహూర్తమిప్పుడే

మానవనాథ లెమ్ము హనుమంతునిఁ గైకొనువాహనంబుగఁ

క. భవదవరజుండు తారా

భవుపై రాఁగలఁ డటన్నఁ ధన్వమోక్షుకతక

తివిది నలనీలశతబలి

గవయగవాతొనువింద ధన్వమోక్ష మతీయుగ. 4

క. భరత ప్రజంఘ దధిముఖ

శరభ కుముద మైంద వింద ♦ జంఘ పసస కే
సరిముఖ సేనానాథులు

తరణితనూజాజ్ఞ బాహు ♦ దర్శ మెలర్పణ.

5

క. ముందటను వెనుకఁ గ్రోవల

సందడి నరుడేరఁ బవన ♦ సంభవతారా

నందనుల నెక్కి పజ్జి

స్యందనసూనులు చనంగ ♦ సంతస మెసఁగణ.

6

సీ. నిర్భరభేరికా ♦ నిర్ఘోషనిర్దళ

త్కకుబంతిగజఘటా ♦ కర్ణపుటము

స్ఫుటపదఘట్టనో ♦ ద్భూతధాతీరజః

కర్దమితాభ్రోగం ♦ గార్ఘరంబు

వాలచాలనజాత ♦ వాతాహతోద్ధూత

విభ్రమత్కాంతార ♦ వృషచయము

హేలాసముల్లాప ♦ కోలాహలారవా

త్యంతపూరితభూన ♦ భోంతరంబు

యాతువధహేతుగమనకృ ♦ చ్ఛాత్రిమన్యు

జనితమూఁకారభయచల ♦ ద్వనకుభృద్వి

లాంతరఽలీనకంఠీర ♦ వాదిమృగము

నగుచు నడిచెచు గపిసైన్య ♦ మధిపుఁమ్రోల.

7

క. వడి చిత్ర మొప్ప నిలు లది

నడిచి పృథులసహ్యమలయ ♦ సగరాజంబుల్

గడిచి మహేంద్రాద్రీంద్రము

విడిచి రఘువరాజ్ఞ సరిగె ♦ వేలావనికె. 8

వ. అన్విధంబునం జని తద్వనజాతనానావిధమధుమధుర ఫలాదిక
 ప్రకృతమితక్షుత్తామం బగువానరబలస్తోమంబు పరివేష్టించఁ గా
 సల్యానందనుండు సలక్ష్మణుండై యొక్కరమ్యప్రదేశంబున
 విశ్రమించి యిష్టకథాలాపంబులం బ్రొద్దువుచ్చుచున్నంత. 9

చ. మసరివుబజ్జీకంతునతి ♦ మన్యుతరాముడుదుగ్రించునివ్వడం
 చును బలభేది సింధువిభుఁ ♦ జూడఁగ రమ్మనికానకాఁగఁగఁగాం
 చనవలయంబు ఘ్రస మను ♦ చారునిచేతను బంవెనో యసం
 గను జరమాద్రీచేతకు జ ♦ గద్ధితబింబము సేరె నయ్యెడఁ.

క. సంధ్య దసర్చెను సురపరి

పంధ్యన్తద మణఁచు భవన ♦ పతి కృపఁ దమి ని

ర్వంధ్య మగు ననుచు నెత్తిన

కంధ్యధివునిమణిపతాక ♦ కాంతియొ యనఁగె. 11

శా. ఖద్యోతాత్మజముఖ్యవృక్ష చరసం ♦ ఘాతంబుతో రాముడు
 ద్యద్వాదోధి తటస్థుఁ డయ్యె నని వీ ♦ తోత్సాహియై శాంబరీ
 విద్యఁ వారలఁ జిక్కుసేయఁ గ్రతుభు ♦ గ్విద్యేషి నీలాంగఘ్రా
 ర్వద్యోపంచరపజ్జు లంపె ననుతే ♦ వం బర్వెఁబెంజీఁకటల్.

శా. వేలాసంస్థితఁ డైనదాఘవవిభుఁ ♦ వీక్షింప దేవాంగనల్

పౌలోమీధవసీలజాలఖచిత ♦ ప్రసాదకుడ్యంబులఁ

బోలఁ సోరణగండ్లు ద్రవ్వి ముకురం ♦ వుంచిళ్లలండందులఁ

కృష్ణగళాగ మెత్తవె ధః నేశుజయింపవె కింకరాలిగా
 జిష్ణుముఖామృతాశనులఁ జేయవె యీగతి బాహుసత్వన
 రిష్ణుఁడ వైననీ కిపుడుఁ దీనత యేటికి రాక్షసేశ్వరా. 21

ఉ. రాఘవు లెంతవారు కపిఁరా జన నెంతటివాఁడు దక్కుకీ
 శౌఘము లెంత దానవనుఁ ధాశనకిన్న రసిద్ధసాధ్యసం
 శ్లాఘనవిక్రమంబులఁ జెఁలంగెడుమ మ్మనుపక్ష భయానకా
 మోఘశిలీముఖంబులను ఁ ముంతుము ద్రుంతుము చింతు
 [మెంతయుఁ.22

గీ. అన విభీషణుఁ డవుడు క ఁ ట్టల్కు నిట్టి
 వెడఁగునుడువుల రిపులు చే ఁ ట్పడిరె చాలుఁ
 గపి యొకటి నచ్చి పుర మెల్లఁ ఁ గాల్పువేళ
 నెచట నుంటిరి సిగ్గుగా ఁ దేమి మీకు. 23

మ. అని వారిం జెడనాడి యగ్రీజుమొగంఁబై వీరివీరోక్తులకా
 మనకార్యంబులు చక్క నౌ నెడశకంఁ తాధర్మవాక్యంబిఁకన్
 విను మవ్వాసరులున్ రఘుప్రవరులుఁ న్విచ్చేయకుండంగ భూ
 తనయం గ్రీష్మఱ నిష్కంబుకకంఁతకా లేచిపోయెఁవడిక.

వ. అంత మఱునాఁడు విభీషణుండు నభామండపంబున సింహాస
 నాసీనుండై యున్నయన్నకడకుం జనుడెంచి నమస్కారపూ
 ర్వకంబుగాఁ బూర్వగీర్వాణసార్వభౌముసందర్శనంబు గావిం
 చి తదభ్యనుజ్ఞరత్న ప్రకీర్ణసువర్ణవీరికాసముదీర్ణం డగుకుంభక
 ర్ణునకు నతిభక్తి నతి ధ్యేయన్చి తల్తదాజ్ఞ నర్థాసనంబునంగూ

ర్చుండె నప్ప డప్పజ్జీకంతుండు కృతోత్కంఠుండై ప్రసం
గవశంబున. 25

క. జిఘ్రుమతి నరుగ శూర్పణ
ఖాఘ్రాశశతులు దెగుట † ఖరుపాటు రఘు
వ్యాఘ్రాంగనఁ దెచ్చుటయును
శీఘ్రముగా వినిచెఁ బనఁటి † చెవులబలియుతోఁ. 26

చ. వినిచినఁ గుంభకర్ణు డతి † విస్మితుండై దశకంధరా పరాం
గన నెసయం దలంచుట యఘ్రుంబు జగంబున కంబయెసరా
మునిసతిఁ బొందఁగోరుదురె † మున్నగ దైత్యులసంహరించిన
న్ననిఁదునుమాడఁడేరఘుకు † లాధిపుఁడారయమర్త్యమాత్రుండే

క. ని స్నన్న నేమి యున్నది
ము స్నన్నలినాసనుండు † ముప్పరుస లిఖం
చె న్నెన్నొసల నృతీగా
కున్న స్నీకీటిబుద్ధి † యుదయించునొకో. 28

వ. అని పలికి యగ్రజమొగంబుఁ జూచి తనవచనంబులకుఁ గో
పోద్దీపితహృదయుం డగుట యెఱింగి క్రమ్ముట నతనికి శ్రీవణా
నందంబుగా నిజవిక్రమాటోపం బేర్పడ నిట్లనియె. 29

క. మద్భుజవీర్యము మెఱయ జ
గద్భయదంబుగ రణోర్విఁ † గాకుత్స్థుల న
త్యద్భుతముగఁ ద్రుంచి ఖరాం
శూర్భవముఖకపుల మెసవి † యొప్పెద బలిమిఁ. 30

- వ. అని యఖర్షగర్షసంఘన్నంజై మహోత్సాహంబుసం బలు
కుచున్నంత. 31
- గీ. పనఁటివీనులరాకాసి ♦ పలుకు లలుక
నాలకించి విభీషణుం ♦ డలుకు లేక
యీరుచౌపంచ మొగముల ♦ వేరిసోఁకు
మూఁకదొరఁ జూచి వలెఁజీ ♦ కాకు నొంది. 32
- క. మ్రుచ్చిలి రఘువరుదేవిం
దెచ్చినయటఁగోలె వీటఁ ♦ దీఱనిదొసఁగుల్
విచ్చలవిడిఁ బుట్టెం జుమి
చెచ్చెర నపరాధి ననును ♦ శీలము వెలయఁ. 33
- గీ. మానవతి నిమ్మ యతఁ డస ♦ మానబలుఁడు
మానవేశుండు సత్కృపా ♦ మానసుండు
మాననీయుండు నీయను ♦ మాన మేల
మానఁ దగు నెర మాలింపు ♦ మా నయొక్తి. 34
- క. ఈకరణి నివుడు వేడిన
నేకీడును రామ మీఁద ♦ నిటకు మిగిలినన్
వీకం జెయిసెకఁ జెందిన
నాకులు బెమ్మన్నరీతి ♦ యమరారాతీ. 35
- ఉ. తోఁకను జుట్ట వెట్టికొని ♦ తోయధిలోపలఁ బెక్కుమార్లు నిఁ
వీకను ముంచినట్టిహారి ♦ వీరు ను కేంద్రతనూజుఁ దుంఁచి యా
చీకటిగొంగపట్టిఁ గపి ♦ సేసకు రాజును జేసెఁ గాన బల్

తేఁకువ రాముతోడఁ బగఁ దెచ్చుకొనం దగదంచుఁజెప్పినఁ.

వ. ఇంద్రజితుం డప్పడు లాంగూలసంఘట్టసముద్యోతకోధ
ప్రపూరితాంతరంగముక్తకంచుకక రాశకాలవ్యాళ భూత్కూ
రంబుపోలికను హుంకారంబు సేయుచు విభీషణుం జూచి ప
రిభవవ్యాహారంబుల నిట్లనియె. 37

ఉ. పందవు గాన నీవిటు విఠ్ఠపక్షులు దక్షు లటంచుఁ బల్కి మ
మ్మందఱఁదూలనాశినభ యంబెదఁ బుట్టునె పోర మున్ను సం
క్రందనుఁ గెల్చినట్టియతిఁ గాఢభుజాబలశాలి నైననా
ముందర మర్త్యులంగపినఁ మూహములంగొనియాడఁ బాడియె.

క. ఇంటిబలంబును దెగడుచు

నొంటమివారలను బొగడు యంటయు వింటే

కంటిమి యిటఁ గుసి గుద్దలి

సంటిన వనమెల్లఁ జెఱుచు యంటకు గుటిగాన్. 39

మ. అని దైత్యాధిపునగ్రీసూతి పరిభావాలాపముల్ పల్కునం
తన దేవాంతక శోణితాక్ష వికటోన్మత్తప్రహస్తాసిరో
మనికుంభాది నురారిసైన్యపతు లాత్మస్వామికిం బ్రీతిగాఁ
గినుకం బల్కి రట నివ్వభీషణు నధిక్షేపోక్తు లొక్కుమ్మడిఁ.
మత్తకోకిల.

ముజ్జగంబులు గెల్పె వాసపుఁ మోసపుచ్చె దురంబులో

గుజ్జవేలువుఁడండ్రీ కిల్లగుఁకొండ యెత్తెను జాలువా

బొజ్జసామికోలంబునందునఁ బుట్టినట్టిసురారిహో

నొజ్జరీతిని బజ్జఁ జేరి దుఃఖోక్తులాడఁగఁ బాడియే. 41

వ. అనిన నవ్వీభీషణుండు. 42

ఉ. నాన యొకింత లేక తగుఁ నా నయశాలులయట్లు పల్కఁగా
 నాన యటున్న దీపతికిఁ నానదు వీనులయందు మున్నె నే
 నానలినాననక మరలఁ నానరనాథున కిమ్మటన్న నా
 నానతరతు వేదెఱుతఁ నాన నలంతిగఁ జూడఁబాడియే. 43

మ. అని నైవ్యేశుల ధిక్కఠించి దనుఱాఁ ధ్యక్షుం బరీక్షించి రా
 మస్యపాలాగ్రణీసర్వి మీ వెఱుఁగవేఁ మారీచుఁ జక్కాడెశూ
 ర్పణఖక మున్నె విరూపిఁ జేసె ఖరుఁ బోఁరంగీటణంగింఁచెఁగా
 విను మట్లె చెడనేల పోచునిను నుఁర్వీవుత్తి నర్పించినక.

క. శిష్టజనరక్షకుండును

దుష్టధ్వంసకుండు గానఁ ఁ దొలుతను నీదు

శ్చేస్తలు విడిచియు రామున

కిష్టముగా నీత నొసఁగు ఁ మిటుగా కున్నక. 45

ఉ. వేడివెలుంగువంగడవుఁ వీరునివి ల్కడలిం జనించు పె
 న్వాఁడిలకోరి గాలిచెలిఁ వావిరి రక్కసిమాఁకుమూఁకతోఁ
 గూడినలంక యకవెడఁదఁ కోస దహింపకయున్నె యక్కటా!
 వేడుము మామకోక్తి వినిఁ వేరము మానుమునీవునాపుడుక.

క. ఇచ్చ గలదేని మదిని భ

వచ్చరణమునందుఁ బొగడ ఁ వలెఁ గాక సభక

దుఃఖోక్తు లేల ప్రేలెడు

- మచ్చక్తి యెఱుంగలేవు ♦ మతకరి వగుటన్. 47
- క. పొంగుచు వెంగళివలె నా
ముంగల రఘుపుంగవులను ♦ మురియుచుఁ బల్క
రుం గొనియాడెద విక నా
కుం గూడదు నోరుమూసి ♦ కొనుము సహింపక. 48
- వ. అనిన విభీషణుండు. 49
- ఉ. నే నివు డెన్నిభంగులను ♦ నీ కిటు తెల్పినఁ జీమకుట్టిన
స్త్రై నను గాక యుండె నిక ♦ నారఘువీరునిశాతఘోరబా
ణాసలకీలలకా మిడుతయట్టు ♦ లడంగఁగ నీకుఁ దోయరు
డ్యోవి లిఖించెఁ బూర్వకృత ♦ యోగముతప్ప నెయెట్టివారికికా.
- వ. అని హితోక్తులు పెక్కుభంగులం బోధించినం బరాజ్యుఖుం
డగుటకుం గోపించి. 51
- సీ. వెండియు నిట్లను ♦ వివిధభూషణమణి
ప్రకరముల్ కాన్కలు ♦ పట్టి నీవు
మనఁగఁ గోరితివేని ♦ మహినుత నర్పించి
విశ్వేశు రఘువీరు ♦ వేడుకొనుము
నావుడుఁ బజ్జికం ♦ ధరుఁ డాగ్రహోగ్రుండై
మెఱుగారుకరవాల ♦ మొఱను బెఱికి
కేలఁ గీలించుచు ♦ క్షితి తల్లడిల్లంగ
దిగ్గన గద్దియ ♦ డిగ్గ నుఱికి
తోచి పడఁదోచి కొఱకొఱఁ ♦ జూచి యిచట

లేచిపొమ్మింకఁ బ్రాణముల్ ♦ గాచికొనుచు

ననిన నివ్వెరపడి వాని ♦ యపరిమితస్య

శంసతకుఁ జాలఁ జింతించి ♦ చనఁ దలంచి.

52

శా. అన్నా భీకహితాస్వయేశ్వరునిబా ♦ హాశక్తిసామాన్యమే

యన్నా ! యెన్నివిధంబులస్సమిదుపా ♦ యంబేయపాయంబునీ

కన్నా ! కూడ దటన్న నాఫలము ల ♦ భ్యంబయ్యె నీచెల్మి సే

యన్నా కుం బనిలేదటంచునునిజా ♦ ప్తామాత్యసంయుక్తుడై.

పంచచామరము.

విభీషణుం డహంకరించి ♦ వేది డిగ్గి నిల్చి యా

నభాసదుల్ వినంగ నగ్గ ♦ జన్ములో ననెఁ జగ

త్పృథ్వు శరణ్యునిఁ దయాంబు ♦ రాశి భక్తవత్సలుఁ

బ్రభాకరాస్వయేశు రామ ♦ భద్రుఁ గొల్వ నేకెడఁ. 54

క. అని డిగ్గున సభ వెల్వడి

చని జననికి విన్నవించి ♦ జనయిత్రిని పీ

ఙ్కొని వేగమె గగనపథం

బున నరుదేరంగఁ దపన ♦ పుత్తుం డచటఁ.

55

క. కని వారిఁ బక్షి కంతుఁడు

పనిచినదూత లని తలఁచి ♦ ప్లవగభటులకుఁ

గినుకం జూపి వధింపుం

డని కలుక విభీషణుఁడు భ ♦ యాతురుఁ డగుచుఁ. 56

చ. వనచరవీరులార దశ ♦ వక్త్రునకుం దగ నీతి చెప్పఁ బో

యినఁ గడు నల్లి తన్నె వినుఁడింక విభీషణుఁడన్ సురారి కే
 ననుజుఁడఁ గాన భీరుఁడ మహాత్ముశ్చరణ్యునిశిశ్వనఁడ్యుఁ బా
 వను రఘువీరునిం గొలువ వచ్చితిఁ దెల్పరె? నన్నఁగావరో?
 మానినీవృత్తము.

నావుడు భాస్కరనందనముఖ్యులు నమ్మకయారఘునాథునితో
 భావమునందలఁపంగ నిజంబు విపన్నుఁడుగాఁడతిపావులుమా
 యావులు దానవులాదరణంబున కర్షులుగా రననయ్యెడ న
 ప్పావని యాతఁడు భక్తుఁడె యంచు స్మృపాలునకేర్పఱుపం
 [గృహతో. 58]

ఉ. ఏఁడి విభీషణుండు వడినీడకుఁ దోడ్కొని రండు భీరుఁడై
 వేఁడినఁ బ్రోవకుంటతగ వేమఱియీతఁడెకాదు నెమ్మదిన్
 సూఁడు దలంతునే శరణుఁజొచ్చిన రావణు నైనఁబ్రోచెదన్
 వాఁడి యడంగి ప్రోవుమని నారఘునంశ్యులుప్రోవరేతన్.

వ. అని పలుకురఘువరుపలుకుల కపఱిమితానందంబు నొంది. 60

క. విద్వక తెచ్చిన సరసీ

రుడ్విభుతనయాదికపివ రుల్ వేగ తురా

షాడ్వైరిసోదరన్ గోహ

రాడ్వంశ్యునిమ్రోల నిలుపఁ బ్రమదం బొదువన్. 61

వ. రఘువీరునకు సాష్టాంగదండప్రణామం బాచరించి విభీషణుం
 డిట్లనియె. 62

ఉ. దేవ భవత్కటాక్షశుభదృష్టికిఁ బ్రాతుఁడ నైతి నంతయుం

దావకపాదపద్మములఁ దర్శన మబ్బెఁ గృతార్థి నింక నీ
 సేవకుఁ గాఁగఁ బోవు మనఁ జిత్తమునఁ ముదమందినీవిఁకఁ
 రావణునిక్రిమంబు ననుఁ రవ్రజదర్పము తెల్పవే యనఁ. 63
 మ. సమరాభీలునిఁ బక్షిఁకంతుఁ దెలుపఁ శక్యంబెతతోదరుం
 డమితోద్యద్భుజదర్పశాలి ఘటకఁ ధర్మాఖ్యం డజేయుండు వి
 క్రమసంపూర్ణుండు మేఘనాదుఁ డనిదుఁ ధర్వరుండు సేనాధిప
 ప్రముఖుం డై సప్రహస్తు గెల్వఁగలరేఁ బ్రహ్మాదులాలంబునన్.

క. తక్కినరక్కసిగములం

జక్కలదొరచారి తేరి ఁ చూడఁగలఁడె? నీ

కొక్కనికిఁ గాక యొరులకుఁ

జక్కాడఁగ...నిక్కువముగ ఁ శక్యమె యనినఁ. 65

క. పాలించెద నినుఁ జెలిగా

నేలించెద లంక కీవేఁ యేలిక గాఁగఁ

గాలించెదఁ గనుఁ బ్రాజినఁ

సూలించెద వాని దనుజ ఁ కోటులతోడఁ. 66

గీ. అని విభీషణుఁ జేపట్టి ఁ యనుజుఁ జూచి

ప్రభాతృలంకాపురీరాజ్య ఁ పదవి కితని

నొసర నభిషిక్తు వెనఁజేయు ఁ మనిన నటులె

చేసె నురదుందుభులు మింట ఁ మ్రోసె సంత. 67

గీ. ప్రొద్దుకొమరుండు కరువలి ఁ ముద్దుపట్టి

యును విభీషణుసనుమతిఁ ఁ గొని రఘూద్య

హుని సరిద్వరలంఘనం • బుసకుఁ బ్రీతి

వార్ధిఁ బ్రాఢింపవలె నన్నఁ • బార్ధివుండు. 68

ప. రమణీయం బగునొక్కవారుకాతలంబున దర్భశయనంబున స
ముద్రప్రార్థనాయత్తచిత్తుండై నితాంతసిష్ట నుండె సంత లం
కాపట్టణంబున శార్దులుం డనువేగువాఁ డొక్కరుండు వ
చ్చి వానరవాహిని కలయం గనుంగొని చని దనుజవల్లభుని
సందర్శనంబు యథోచితనిధిఁ గావించి విభీషణుండు యాతు
ధానరాజ్యాధినాథుండగుటయు దైత్యసంహారంబు సేయుదు
నని రామచంద్రుండు ప్రతిజ్ఞ సేయుటయు సుగ్రీవాంగదప్ర
ముఖవలీముఖసైన్యంబు సమరసన్నద్ధంబై యుండుటయు
మొదలగుసమస్తవృత్తాంతంబు విన్నవింప నతికుశితుండై
కొంతతడవు విచారించి భేదోపాయంబు దలంచి యొక్కదూ
తం బిలిచి యిట్లనియె. 69

మ. శుక నీ వేగి వృథా విరోధ మిటులో • సుగ్రీవ మారాజుతో
నొకమర్త్యాధముఁ గూడి నీకుఁ దగునే యూహించిరమ్మన్తులం
కకుఁ దోఁబుట్టువు గావె రావణునకుం • గాదేని కిష్కింధ క
ర్మకులాధీశునిఁ బాసిపొమ్మనుముస • ఖ్యంబేనినామారుగాఁ.

క. కాదేనియు లంకాపుట

భేదన మగచరులు నరులు • భేదింపంగా

రా దిఁకఁ జంపెద మను మీ

మీఁదటిపనిఁ జెఱఁగుఁ గాంతు • మిక్కిలియొనక. 71

గీ. అన శుశుఁడు కీర్తయై చని ♦ యగచరేశుఁ
 గాంచి రావణుఁ డన్నవా ♦ క్యములు వినిచి
 మఱల రవిజాజ్ఞ మర్కటుల్ ♦ పఱచి వానిఁ
 బట్టి కట్టల్కుఁ గొట్టిన ♦ నిట్టు లనియె. 72

క. పడమొత్తి రయా రానూ
 వడిఁ గరుణఁ జూచి వీరి ♦ వల దని నన్నుఁ
 విడిపింపుము దూత ననన్
 గడఁకక విడిపించి చనుము ♦ క్రస్మన ననినక. 73

క. గగనపథంబున కున్దతి
 నెగసి నిలిచి రవిజుఁ జూచి ♦ యే మనవలె మా
 దుగచౌవంచ మొగంబుల
 మగనికి మార్కాటఁ జెప్పమా ♦ చనెద ననక. 74

మ. సముద్రోడైనను వాలిఁబోలుననుమి ♦ య్తౌపుత్తికందెచ్చుటక
 వ్యయ మొందుక దనుజాళి నిక్క మనుమి ♦ యాదోధి

[లంఘించి వ

న్నియమిఱన్ వెసలంకఁ గెల్తుమనుమి ♦ నీవింకఁబోవొమ్మనక
 రయమారం జని తెల్పెనంతయుసురా ♦ రాతీశుతోనంతటక.

పంచామరము.

జనాధినాథుఁ డట్లు దర్శి ♦ శయ్యపై మహోగ్రీతక
 చినత్రయంబు నిష్ఠచుండి ♦ తేరి చూచి యంతకున్
 ధువీశుఁ డప్రసన్నుడయ్యె ♦ ధూర్తుఁ డొట మచ్చరా

ననంబుఁ దెమ్ము వీనిత్రుళ్లు * సంహరింతు లక్షణా ! 76
 మ. అని విల్లందుక యెక్కువెట్టి చటుల * బ్యావల్లికోద్భూతభీ
 మ్మనినాదార్భటి విష్టపత్రయము కం * పంబొండఁ బేరల్కణో
 ననలాస్త్రాదిమహోగ్రమార్గణము లే * య్సంధుమధ్యస్థ జం
 తునికాయంబులు చూర్ణమై జలధి తో * డ్దోమండఁగాఁ జొ

[చ్చినక.77

గీ. అగ్రజని జూచి లక్షణం * డనియె దేవ !
 యింతయాగ్రహమున కితఁ * డెంతవాఁడు
 నీకృపకుఁ బాత్రుఁ డదియును * గాక మనకు
 హితుఁడు భృత్యుఁడు కరుణింప * వే మహాత్మ ! 78
 వ. అని సుమిత్రాపుత్రుండు వెక్కువిధంబులం బ్రార్థించినం
 గౌసల్యానందనుండు. 79

క. అప్పటికి శాంతి నొందక
 గుప్సన బ్రహ్మత్రమందు * కొని యరిఁ బోయ్
 దప్పెను దరణీదుగతుల్
 గప్పెను దమ మవని వడఁకె * గదలెఁ గులగిరుల్. 80

గీ. అప్ప డతిభీతి జహ్నుక * న్యాదిపుణ్య
 నదులతో మేనఁ దూఁటులు * వొడల రక్త
 ధార లొలుకంగఁ కేల్తోయి * దద్ద మొగిచి
 వార్ధి యేతెంచె నారఘు * స్వామికడకు. 81

క. ఏతెంచి రాముపాదా

- బ్రాతంబుల కొఱగి మొక్కి ♦ సమ్యక్భక్తిన్
 బ్రీతి వొడమ సామోక్తుల
 నాతతదైస్యంబు దోఱు ♦ నతఁ డిట్లనియెన్. 82
- గీ. దేవ యొకకొండఁ బచ్చి మ ♦ ధించితేని
 నాదుపట్టిని నీ కిచ్చి ♦ నాఁటినుండి
 కడుపులోఁ బెట్టుకొంటిని ♦ గాదె మున్నె
 మిమ్ము మఱతునె నేను యు ♦ మింపు మికను. 83
- క. శ్రీరామచంద్ర సీకుఁ గు
 మారిక యగుఁగాదె నాదు ♦ మానిని యీభా
 గీరధిని జూచి యైనను
 గూరిమి మనుపఁగదె కినుక ♦ కుం బాతుఁడనే. 84
- చ. కొఱకొఱ మాని నాపయిని ♦ గొబ్బున నీనలునిన్ సగాళిచేఁ
 బఱపుగ గట్టు కట్టుటకుఁ ♦ బంపవె యీ వెనుముల్కి వేగ ను
 క్కఱుగఁగ దృశ్యగుల్మమున ♦ నస్తదరుల్ గల రెంచి వారివైఁ
 బఱపి వధింపవే యన నృ ♦ పాలకుఁ డట్టలె చల్పి షిమ్మటన్.
- క. వినుమానికంబుపట్టిని
 గనుఁగొని నీ వింక గట్టు ♦ కట్టును నలుండి
 న్వననిధి చెప్పినకరణిన్
 వనచరులను బనువు గిరులు ♦ వడిఁ దెచ్చుటకున్. 86
- క. నావుడు ముడ మందుచు రా
 జీవాప్తునుతుండు ప్లవగ ♦ సేనాధిపులన్.

రావించి మీరు సేతువు

గావింపగఁ దరులు గిరులు ♦ కడుఁ దెమ్మనుడున్. 87

గీ. జాంబవద్గంధవహపుత్రై ♦ శరభసీల

దధిముఖాంగదగంధనూ ♦ దననుపేణ

మైందకేసరివిందాను ♦ విందముఖ్య

భూధరాటనపుతనాధి ♦ నాధు లపుడు. 88

ఉ. లెక్కకు మిక్కిలయ్యెడువ ♦ లీముఖకోటులఁగూడియార్పులన్

జుక్కలతోవ వ్రొక్కటిల ♦ తోఁ గెచలింపగదిక్కులన్నియున్

గ్రక్కన నొక్కవెట్టుగను ♦ గ్రమ్ముక నుక్కున వేటువేట నొ

క్కొక్కఁడు వెక్కుకొండలోక ♦ యుర్విధరంబుననేకకీశులున్.

ఉ. తోఁకలఁ జుట్టచుం దలల ♦ దొంతులు వెట్టచు నొక్కఁ డొ

[కొక్కగిన్

గూఁకలువైచుచున్ నడుమ ♦ గొబ్బునగుబ్బలులందిపుచ్చుచున్

దేఁకువ మీఱ నొక్కపెనుఁ దిప్పఁ బెకల్పుచునూఁచిచూచిబ

ల్లకను మ్రొక్కెక్కులెల్లఁ బడ ♦ లాగుచు మాఁపులఁ బెట్టి

[మోయుచున్. 90

ఉ. తెచ్చిన నత్తటి న్నలుఁడు ♦ తేరి కనుంగొని రాఘవేశ్వరుం

డిచ్చినయాజ్ఞఁ గైకొని ధు ♦ నీశుననుజ్ఞను విశ్వకర్మకున్

హెచ్చిన భక్తి మ్రొక్కి మఱి ♦ యిప్పిత దేవతలన్ గణేశువా

కుచ్చి నమోనమోయనుచు ♦ గొబ్బునగుబ్బలివైచెనంబుధన్

క. వేయి రసాతలమునకుం

బోయి వెనం దేలి జలధిఁ ♦ బొడకట్టెఁ దదీ
 యాయతసత్వమునకు నో

హో యని కవు లెల్లనార్చి ♦ రుత్సుకత దగ్గ. 92

మ. పిదపన్ ధారణిలోనఁ గల్గినమహీ ♦ భృత్సాలపాషాణముల్
 పదులున్నూ టులు వేలులక్షలునువా ♦ లాయంబువాలంబులన్
 బదహస్తంబులమూఁపులన్ శిరములన్ ♦ బంధించి కీకౌఘముల్
 మదమొప్పన్ వెనఁ దెచ్చి యాయవలకే ♦ లండాకయిం గైకొనన్
 సీ. పృథులశీతనగంబు ♦ వెకలించి తెచ్చినఁ

బగలు దీఱనివణం ♦ కగు నటంచు

హాటకాహార్యంబు ♦ మీటించి తెచ్చిన

లేఖకోటుల కిమ్ము ♦ లే దటంచుఁ

గైలాసశైలంబుఁ ♦ గదలించి తెచ్చిన

భూతేశుఁ డుగ్రతఁ ♦ బూను నఁచు

మందరగ్రావంబు ♦ బంధించి తెచ్చినఁ

దొలుతరీతి మధింపఁ ♦ గల దటంచుఁ

గడమకులగోత్రచరితముల్ ♦ గణనగొనక

నుదయచరమగీర్ణదముల్ ♦ మొదలవిడిచి

మఱియుఁ గలకొండ లెల్ల నే ♦ మఱక తెచ్చి

నలున కొప్పించి నేతువొ ♦ నర్చి రవుడు. 94

క. పదునాలు గిరువదా రేఁ

బది పదియూమడలు గాఁగ ♦ బంధించిరి స

మృదమున నూతామడయును

వదలక నలుదివసములకు ♦ వరుసం బ్రవగుల్. 59

ఉ. అంత నలుండు రాఘవునకంతయుఁ దెల్పిన నీలుఁ జూచి నీ
వెంతయు సేన సేతువుపయి నడిపింపు మటంచుఁ జెప్పియ
యెంతకు నెక్క తాఁ గదలెనంగదుపై ననుజుండు రావెసం
జెంత విభీషణార్కజలు సేనలముంగల నేజ నయ్యెడక. 96

సీ. ధృతి విచ్చు మతి వచ్చు ♦ సతిఁ దెచ్చుఁ బతి కిచ్చు

నల ముచ్చయని మెచ్చుఁ ♦ బలుకువారుఁ

దగు కింక నొగిలంక ♦ సొగ సింక జిగి గుంక

నగువంక. నిజ మింక ♦ ననెడువారు

మనగండుపెనుదండు ♦ దనుజుండు గని యొండు

పని మెండుకొనకుండు ♦ ననెడువారుఁ

దొలివేలుపులసోలు ♦ పుల నేలుఖలశీలు

నిలు గూలు నని మేలుఁ ♦ బలుకువారు

గట్టుగట్టెడుతటిఁ గొన్ని ♦ గట్లు మునిఁకెఁ

దెత్తు మిత్తటి ననుచుఁ బం ♦ దెములు వైచి

నుదధి గుభెలు గుభేల్లున ♦ నుటికి యోల

లాడుచుండెడువారు నై ♦ ర్ద్రచరులు.

97

క. ఈరీతిం గౌతూహల

మారక వారాశిమీఁద ♦ నవసీభృత్సం

చారచమూపులు మూఁపులు

వారిధి నెగఁబొంగఁ జనిరి ♦ వసుధేశ్వరుతోఁ. 98

వ. ఇ ట్లఖర్వగర్వపూర్వకంబుగాఁ బూర్వగీర్వాణసార్వభౌమునధి
క్షేపించుచుఁ దనవెంట నరుదెంచువానరవాహినిం గలయం
గనుంగొనుచు నత్యంతసంతోషంబునం జని చని రఘువరుండు

క. ఆలోకించెను దాలర

సాలతమాలామలసరళ ♦ సాలాదిమహా

సాలావృతాభిదక్షిణ

వేలాభ్యర్ణోజ్వలత్సు ♦ వేలాచలమున్. 100

ఉ. కాంచి తదీయశృంగకటకంబుల సైన్యము నిల్వఁగా నియో
గించి రఘూద్వపలుండు శటఁగీశులుగొల్వఁగనుండెనంతరా
త్రించరనాథుఁ డావిధ మెఱింగి యమాత్యులఁ జూచి కా

[రమ్యమున్

మించెను వానరుల్ నరులునీరధిఁ గట్టిరి వింటిరే ఖురే! 101

చ. అనవుడు మేఘునాదుఁడు మహాగ్రహుఁడై రజితాద్రిసెత్తిశ్రీ
దునిఁ గడకొత్తి నిర్జరులఁదోలి పురందరు ధిక్కరించి త
క్కినదిగధీశులం గెలిచికిరీఁ జెలంగిననీకు నింత నె

మ్మనమునఁ జింతయేటికిఁ గుఁచూరులుపంతులుసేనగల్గఁగన్

చ. ఇది మనకెంతలాఘవ మహీనపరాకృము నన్నుఁ బంపినన్
జదివెద మర్త్యులం బ్లవగఁసైన్యములన్ వెన నన్న నంత బ
ల్లిదుఁడు ప్రహస్తుఁ డిప్పలుకులే తగు నంచు నజేంద్రము

[ఖ్యులున్

దుదినను నైనగెల్చెదరెఁ తుం చెడ మెంతయుఁ జింతయేటికిఁ.

గీ. అన మహోదరఁ డాగ్రహం ధున దశాస్యుఁ
గని రిఘూద్వహు సనిఁ గెల్తు ధ మనెడుబుద్ధు
లేల క్రమృత సయ్యమ్మ ధ నిమ్మటన్నఁ
జెంత వినుచున్న యతికాయుఁ ధ డంతలోన.

104

ఉ. ఏల నృథావిరోధము సుఁ రేశ్వర సామముతోడ రామభూ
పాలున కిప్పు డప్పడమిఁ పట్టిని గ్రమ్మఱ నిచ్చి వుచ్చుటె
మేలగుఁగాక యిట్లు చెడుఁ మేరతలంపు జయంబు గాదు నీ
వాలము చేసి గెల్తుననఁ నాతఁడు గేవలమర్త్యమాత్మఁడే.

శా. ఇష్టిష్వాసనపత్న చాపదళనోఁ త్కృష్టోగ్రదోస్సారు న
య్యిష్టోక్వస్వయు నల్పుఁగాఁడలఁచినీఁ వెంటేనియుఁ శాంబరీ
భిష్టోకారము పూని జానకిని నిర్భీకుండవై తెచ్చి త
య్యో ష్వేళంబు భుజింపఁ గోరుటచుమీఁ యూహింపు మా

[తల్మం గడుఁ.106

క. నీతను గ్రమ్మఱ రామ

త్తైతలపతి కిచ్చి నీవు ధ మనుమన నీదు

ర్నీతి విడ దే మహో చెడు

హేతువుగాఁబోలు నింక ధ నే నే మంగుఁ.

107.

క. చెప్పితిని బిడాలమునకు

ముప్పున నడినెత్తివేఁ జ ధ మురువడుటచుమీ

నిప్పు లొడిఁ గట్టుకొను టగుఁ

- దప్పదు నామాట వినుము ♦ దాసవనాథా! 108
- క. అన నలిగి దనుజపతి గొ
 బ్బున శుకసారణులఁ బిలిచి; ♦ భూపతిపంతం
 బును గప్పిసైన్యమువెంపును
 వననిధి దాఁటివనిధంబు ♦ వారిబలంబున్. 109
- సీ. వలనొప్పఁ గై తన ♦ వనచరరూపముల్
 ధరియించి మీ రతి ♦ త్వరితగతిని
 గపిసేన సొత్తెంచి ♦ కలయ నిరీక్షించి
 ప్రత్యయ ముంచి కా ♦ ర్యము తలంచి
 క్రమముఁ జనుడెంచి ♦ కలరూపు వినిపించి
 తివిరి మాయక్కఱఁ ♦ దీర్చుఁ డనినఁ
 బనివిని వా రట్ల ♦ పరికించుచుండంగ
 సంతటఁబజ్జిక్తం ♦ తానుజుండు
 కాంచి మిథ్యాప్లవంగమా ♦ కారు లైన
 రావణునిదూత లనుచు నే ♦ రాటొనర్చి
 పట్టి కట్టల్కు ధట్టించి ♦ కట్టి రాము
 ననుటఁ బెట్టించి యాచంద ♦ మెఱుగఁజేసె. 110
- సీ. అంత నాదూత లతిభయ ♦ స్వాంతు లగుచుఁ
 శ్లోగించి దేవ! మారాజు ♦ కీశసేన
 పెంపుఁ గలయఁగనుంగొనఁ ♦ బంపె; నేము
 జేగువారము కరుణింప ♦ వే మహాత్మ! 111

చ. అన విని నవ్వి రాముఁడు దయన్ విడిపించి దశాననానుజ
 న్మునిఁ గని వీరి కిక్కపించఁ మూస్థితినర్వము నిచ్చ దీరఁగాఁ
 గనుఁగొనఁజేసి వేగ దశకంఠున కంత నెఱుంగఁ జేయఁగాఁ
 బనువు మటన్న నట్లనుపఁ బారి దశాస్యునిఁ జేరి నమ్రులై.

సీ. నేవేంద్రోభీకర యావధానుండవై

యాలింపుమయ్య నీ యాజ్ఞఁ బడసి

కపటశాఖామృగా యాకారముల్ ధరియించి

యాసేనఁ గలయంగ నరయుచున్న

తఱిని విభీషణుఁ డెఱిఁగి రఘూద్వహు

మ్రోలఁ బెట్టింపఁ గృపాపాశుఁ డగుచు

నమ్మహావీరుండు మమ్ము విడిచి పంప

వచ్చితి మంతయు నిచ్చుదీర

మున్నె కన్గొంటి మది నీకు విన్నవెంత

మస్త్రకౌశలమునను బాహుబలమున

నధికదయ రామునకు సాటి యైనశూరుఁ

డవనిఁ గనరాఁడు లక్ష్మణుం డంతవాఁడు.

113

గీ. తపనసుతుఁ డమేయ దర్శోజ్జ్వలుఁడు వానిఁ

దెలుపనేల నీల నలసుషేణ

జాంబవత్సమీర సంభవాంగదమైంద

ముఖులు ప్రళయరుద్ర నూర్తు లనిని.

114

క. దశదశ యోజనదీర్ఘము

- దశ యోజనవిశ్రుతముగఁ ♦ దగ నేతువుఁ గ
 ట్టి శిఖరిచర సైన్యం బదె
 కుశధి తరించెయు సువేల ♦ కుధరముఁ జెండెన్. 115
- గీ. తద్బలము రాఘవార్యమీ ♦ ద్భవవిభీష
 ణాభిరక్షిత మగుచు సు ♦ రాసురాదు
 లకు నజేయంబు గాన బా ♦ నకి నొసంగి
 మనుము వగ వల దనవుడుఁ ♦ గినుక నతఁడు. 116
- క. మిక్కిలి పొడ వగుసాధం
 బెక్కియు సారణుని బిలిచి ♦ యీకపిబలమం
 దొక్కొక్కని వేర్వేరం
 జక్కఁగఁ జెప్ప మన ననె ద ♦ శగ్రీవునితోన్. 117
- సీ. సాలసంచర సైన్య ♦ పాలుండు విక్రమ
 శీలుఁ డాభీలుండు ♦ నీలుఁ డతఁడు
 సంగరాభంగప్ల ♦ వంగమసంగుఁడై
 పొంగుచుండెనునతం ♦ డంగదుండు
 కులశైలధీరుండు ♦ కలనదుర్వారుండు
 జలధిఁ గట్టినవాఁడు ♦ నలుఁ డతఁడు
 కందువల్ పలుకుచు ♦ విందులు గొలువ నా
 నందించుపోటరి ♦ మైందుఁ డతఁడు
 శ్వేతుఁ డాతండు లోకవి ♦ ఖ్యాతబలుఁడు
 దధిముఖుఁ డతండు రణరంగ ♦ మధితఠివుఁడు

కుముదుఁ డాతండు విమతాబ్జ ధ కుముదహితుఁడు

పననుఁ డాతండు కంటివే ధ దనుజనాథ ! 118

చ. అతఁడుఘనుండు, రంభుఁడతఁ, ధ డాతఁడు కేసరి, గంధమాదనుం
డతఁడు, గజుం డతండు, మఱి ధ యాతఁడు విందుఁ, డతండు

[విక్రీముం

డతఁడు గదుం, డతండు బలుఁ, డాతఁడు జంఘుఁ, డతండు

[ధూముఁ, డ

ల్లతఁ డనువిందుఁ, డాతఁడుగ ధ వాఱుఁడు కంటెనిశాచరాగ్రణి.

గీ. వినుతగవయప్రజంఘులు ధ వేగదర్శి

శతవలినుషేణశరభులు ధ పృతనతోడఁ

గాలు ద్రవ్యచునున్నారు ధ కయ్యమునకు

వారిఁ జూచితె రాక్షస ధ వంశనాథ ! 120

క. ముల్లోకంబుల శూకుల

కెల్లను ము ల్లనఁగఁ గోటి ధ యెలుఁగులు గొలువఁ

బల్లిదుఁడై తగునాతఁడు

భల్లకవల్లభుఁడు కంటె ధ పక్షిగ్రీవా ! 121

మ. దనుజాధీశ్వరవానరప్రీతితో ధ దర్శంబుతో నొప్పుచుఁ

మునులంకాపురిఁగాల్చి యతుననిలోఁ బోకార్చి యొక్కంజగా

వనధి డాఁటినసత్వశాలి రణదుఁ ధ ర్వారుండు శ్రీరామచం

ద్యునకుఁ నమ్మినబంబు దంటహనుమం ధ తుండాతనింజూచితే.

శా. వాలిం గూలఁగఁ జేసి రాఘవునిచే ధ వాలెంబు కిష్కింధకుం.

బోలం దానుగఁబట్టఁబడఁడయియాఁసోఁటించుచుకలంకపై
గోలాంగూలబలంబుతోఁ దొంగరుచూఁడ్కుల్ నూచునా

[తమ్మిరా

చూలిఁ మేటిబలిం గనుంగొనుమయాఁనుగ్రీవునికారావణా!

సీ. గాధేయుఘనమంత్రఁ ♦ గాధాప్రబోధన

తత్పరుం డసకృ ♦ న్నమత్పరుండు

కుండలిమండనో ♦ ద్దండధనుర్దండ

ఖండనుం డమరారి ♦ దండనుండు

వాతాపిజీమూత ♦ వాతర్షిలభాస్త్ర

జాలకుం డ్రాశిత ♦ సాలకుండు

లేఖనాధకుమార ♦ శాఖామృగేశాబ్జ

సింధురుం డురుక్తిర్తి ♦ బంధురుండు

సశరకోదండఖలచతు ♦ ర్దశసహస్ర

రాక్షసాధ్యక్షఖరదైత్య ♦ శిక్షకుండు

నందితౌర్యుండు దశరథ ♦ నందనుండు

రాముఁ డాతఁడు కంటె ను ♦ త్రామభీమ. 124

తే.గీ. కాయ మొక్కటె బంగారు ♦ చాయగాని

శౌర్యగాంభీర్వధైర్యసౌం ♦ దర్యమహిమ

నన్న కెన యగు నాచెంత ♦ నున్నయట్టి

లక్ష్మణాఖ్యుఁ డతండు పౌ ♦ లస్త్యకంటె. 125

గీ. లంకమర్తంబుఁ దెలుపుచు ♦ శంక లేక

మును రిఘూద్వహుకారుణ్యం మునఁ జెలంగి
 దైత్యరాజ్యాధినాథుఁడై ♦ తనరినట్టి
 మనవిభీషణుఁ గంటివె ♦ దనుజనాథ !

126

సీ; ప్రళయదావాగ్నిపి ♦ ల్లలుమనోవేగులు
 కల్పాంతరుద్రులు ♦ కామరూపు
 లుదుటుబంగరుచాయ ♦ నొప్పునొప్పులకుప్ప
 లాలముల్ గెలిచిన ♦ వాలుమగలు
 సంవర్తనమయభీ ♦ షణదండధారులు
 పగతురిసమయింప ♦ బ్రహ్మకాయు
 లక్షీణభుజసత్వ ♦ లసహాయశూరులు
 నిర్జరవిమతుల ♦ నెత్తిపిడుగు
 లుక్కుతునుకలు కడు వన్నె ♦ కెక్కువారు
 మేటిమల్లులు మీఱిన ♦ పోటుబంట్లు
 దిట్ట లైనట్టియలప్రొద్దు ♦ పట్టిమూల
 బలమువారలు గంటివె ♦ పక్షిక్రంత !

127

గీ. అనుచు నున్న తెఱం గెల్ల ♦ వినిచి మఱియు
 నిట్టు లనె వారితోఁ బోర ♦ నెంతవాండ
 వీవు మనఁగఁ దలంచితి ♦ వేని వుడమి
 పట్టి నిమ్మన్న గినుక నా ♦ పక్షిముఖుఁడు

128

గీ. కోఁగితిరూపులఁ గని జంకి ♦ కులము దక్కి
 వారిఁ గైవార మొనరించి ♦ భూరిబలుని

- నన్ను నిందించి పలుకుట ♦ తిన్నయింటి
కఱదలంచుట యన్నట్టు ♦ లయ్యెఱుము. 129
- గీ. అరయ నింటికి క్షేష్ఠయుఁ ♦ బారుగు కెపుడు
శ్రీమహాలక్ష్మీ యథమాట ♦ సిద్ధమయ్యె
నహహా ! యిట లేచి పా మ్మివ ♦ టంచుఁ బలికి
మఱియుఁ దగువారిచే వారి ♦ మర్క మెల్ల. 130
- క. విని కనలి దనుజవీరులఁ
గని మీ సైన్యములతోడఁ ♦ గదసంబునకుం
జనఁ బయసంబై యుండుం
డని యంతఃపురికిఁ జని ర ♦ హాస్యము గాఁగఱ. 131
- క. విద్యుజ్జిహ్వానిఁగై తవ
విద్యుత్ నృపశిరము విల్లు ♦ వెనఁ జేసి యశో
కోద్యానమునకుఁ దెమ్మని
సద్యఃకాలమున నటకుఁ ♦ జన నుత్సుకుండై . 132
- సీ. ముందెట్టులో యని ♦ సందియ మందుచుఁ
బందరీతిఁ గడింది ♦ డిందుపడుచు
విందులనందఱఁ ♦ బొందుగావించుచు
విందువశాలిపదార ♦ విందములకు
డెందంబులోఁ జాల ♦ నందనం బొసరించు
చందంద మెలఁగుచు ♦ నెందుఁ బొడవను
సందడికులుకుచుఁ ♦ జిందరవందరఁ

బొందుచుఁ గొఱగాని ♦ కొండలంబు
 కందళింపఁగఁ గడు నిరా ♦ నందుఁ డగుచుఁ
 దుందుడుకుఁ జెంది మాటికిఁ ♦ గ్రిందుఁ గనుచు
 మందగతి నేగి పతిఁ బాసి ♦ కుందువుడమి
 కందుఁ గని పల్కె నిక్కపుఁ ♦ జందమునను. 133

ఉ. మైథిలి వింటె రాఘవుఁడు ♦ మర్కటకోటులతో సువేలధా
 త్రీధరమందు నుండఁగను ♦ దేకువ సోకుఁడుమూఁత లెల్ల నా
 యోధసమందు వానరుల ♦ నోర్వఁబ్రహ్మస్తుఁడురాముఁడ్రుంచె నీ
 నాఘధనుశ్శిరంబు లవె ♦ నమ్మికకుం గనుమన్న సత్తటిక. 134

గీ. వాఁ డటులు దెచ్చినకా దాస ♦ వప్రభండు
 ధరణిసుతమ్రోలఁ బెట్టింపఁ ♦ దద్దనుశ్శి
 రములు గని మూర్ఛచే ధాత్రీ ♦ వ్యాలి కొంత
 తడవునకు లేచి విలపింపఁ ♦ దొడఁగె నిట్లు. 135

క. నీగురుపాదరజస్పం
 యోగంబునఁ గడుఁ జెలంగు ♦ చుండుశిరం బి
 చ్చో గరిమ చెడి యసురచే
 నీగతి రేణువుల బుంగి ♦ యిటు లుండఁగదే! 136

ఉ. వాలిని గూల్చి సత్కరుణ ♦ వాసరరాజ్యము సూర్యనూతికికా
 శ్రీలు చెలంగున ట్లాసఁగెఁ ♦ బ్రేమ ననుకా వెదకంగ మేటికీ
 శాలి సమస్తదిక్కులకుఁ ♦ సంపె నటంచును జెప్పెఁగాదె వా
 తూలతనూజఁడంతయునుఁ ♦ దొల్లియిఁ కేగతి సైఁతునక్కటా!

ఉ. సంఘము లిచ్చుచీవన లఃసత్యము లయ్యెనె ధాత్రిగోత్రాభి
 స్సాయుతనిర్జరాళికి నఃసాధ్యుడ వందురు తుచ్చుడైత్యుచే
 సంఘుగమందుఁ జేన చెసిఃచచ్చుటకే విధి నీకు వచ్చె వా
 చంఘుచుయజ్ఞవిఘ్న కరఃసంహరణా ఖరకంఠలుంఠనా. 138

వ. అని యనేకవిధంబుల ననధి లేనియవిధి నధిగమింప విధి విధిం
 పబోలు ననుచు శోకించుడనకతనయం గనుంగొని సీతా
 యింక రఘువరుమీఁదియడియాస వీడుకొని నేఁడైన నాడెం
 బుగా వేమకం గవఁగూడి క్రీడించుట పాషి యశా ననుచుఁ
 బలుకు చున్నదశాస్యుం జూచి యోరి క్రూరాత్తా దారుణో
 రగంబును గంఠహారంబుగా ధరింఱుంపం గోరెడుతీరున దు
 రాలాపంబు లేల ప్రేలెడు చాలుఁజాలు నింతకన్న నీకరపా
 లంబున నన్ను ఖండతుండంబులుగాఁ జెండుట నీకుఁ బుణ్యం
 బగు నంచు దుఃఖించు చున్నంత నొక్కసణిహారి యేతెంచి
 వింశతిబాహు నీక్షించి దేవా ప్రహస్తుఁ డతిత్వరితగతి మి
 మ్ము దోడ్కొని రమ్మి పుత్రైంచే నని బెదరి బెదరి పలికినం
 బజ్జీకంఠరుండును నుదరిపడి మది వెలపుచొర మఱుఁగుచు
 బిరబిర నగుచున్నంత నిక్కడ నధనుశ్శీరంబు లదృశ్యంబు
 లయ్యె నప్పడు. 139

క. అత్రైఱ గరసి మహీసుత
 తత్తజీలఱ సరమ వచ్చి * తల్లీ యిది డై
 త్యోత్తంఘమాయ యని త

దస్త్వత్రాంతం. బంత దెలిపి • దృఢముగఁ బలికెఁ. 140
 ఉ. నీవిభుఁ డాసువేల ధరఁ ణీధరముం దనుజుండు కేశ్కసె
 న్నావళి గొల్వ నుండెను దఁ శాస్యువధించుట కేగుదెంచు ని
 చ్చో విజయంబుఁ గైకొని విశుద్ధచరిత్రను నిన్నయోధ్య కి
 చ్చావిధిఁ గొంచుఁ బోవును వి • చారము మానుము చూచి
 [వచ్చితీఁ.141

గీ. అని సంమ సీత నోదార్చె • సంత నిచట
 రావణుండు ప్రిహస్తుచే • రామవిభుని
 కతిలు విని కుంది తనచమూ • పతుల నెల్ల
 యుద్ధసన్నద్ధు లగుఁ డస • నొక్క మొగిసి. 142

క. దిగ్భిత్తులు వగులఁగ న
 మ్యగ్భేరీశంఖకాహ • భావము సమి
 త్స్వగ్భద్రీసరణికై మఘ
 భుగ్భయవము గాఁగ దనుజ • పురి విన నయ్యోఁ. 143

గీ. అంత మంత్రుల రావించి • యందు నొక్క
 వృద్ధసచివునిఁ గని యొక • బుద్ధి యెట్టు
 లేమయా తాత! మాతామ • హా! మహాత్త!
 మహితగుణవంత! ధీ • మంత! మాల్యవంత! 144

క. తాతవు, నయశాస్త్రములకు
 ధాతవు, బహురాజకావ్య • ధర్మార్థపరి
 జ్ఞాతవు, రాక్షసవంశ

త్రాతవు, మదభీష్మితార్థం • చాతవు తలఁపకా. 145

చ. అన విని మాల్యవంతుఁ డను • రాధిపుఁ గన్గొని దేవ నీవెఱుం
గనినయశాస్త్రముల్ గలవె • కార్యపిచారము లింక వేరె క
ల్లునె జగదంబ సీతను ద్రి • లోకశరణ్యుఁడు భక్తవత్సలుం
డనుపమశౌర్యశాలి యగు • నారఘురామున కీచ్చు లేదుమీ •
సీ. గాధినందనమహా • కృతువిఘ్నకరన్మృతం

సాసురగర్వసం • హారకుండు

చిరతపోపలరూప • ధరమానివరి దార

దారుడై నఃపుంజ • దారికుండు

ద్విరదపూర్వసుపర్వ • పరిపంధిమహానీయ

చాపనిశ్చేదభు • జాబలుండు

కృతవీర్యతనయాంస • కృంతనోగ్రకుతార

భృష్టాఘ్యుఘుచధను • ర్వేదవిదుఁడు

పితృనిదేశప్రవర్తనో • ధృతగుణుండు

ఘటభవాదేశితాశుగ • కాశలుండు

సమరరంగాహతాఖిల • శాత్రవుండు

తలఁప సామాన్యుఁడే రఘూ • ద్వహవిభుండు. 147

క. రక్షోధివ! శ్రీరాముని

సాక్షాద్విష్ణుఁడుగ సీత • జలనిధిసుతగా

వీక్షింపు మ దెట్లనఁ బ్ర

త్యక్ష మునధిఁ గట్టి దాట • సన్యులశకమే. 148

శా. వేధోపితృవరంబు లియ్యెడ వృథా • పీర్వంబులౌ విద్విష
 ద్వేధాకాంతము లయ్యె నర్థములు భావింపంగ నెంతేభవ
 ద్బాధాముక్తమఘాంశులై దివిజు ల • బ్జాణాక్షు వేడ న్నిను
 న్నాధింపఁ రఘునందనుండయిరమా • నాభుండువుట్టెంజుమీ.

సీ. అనదుగానిపనంటి • నెసరెక్కువగఁబెట్టి
 వెనుచిచ్చు దఱికొల్పి • మునుకొసంగఁ
 గళవెళ నుడికెడు • కణమొండుఁ గైకొని
 పదనుచూడక వార్చు • పాటివిడిచి
 చిమడఁ బెట్టినయోగి • రిము మఱి బిరుసుకు
 రానియట్లయ్యెనే • ర్పఱుతు వినుము
 చెల్లెలిమాటలు • చెవియొగ్గి వినుట మా
 రీచోక్తిఁ గనరుగాఁ • జూచుకొనుట
 మాయచే సీతఁ దెచ్చుట • వాయునుతుని
 తోఁకఁ గాల్చుట తమ్ముని • దొలఁగిపోవ
 నిచ్చుట స్పృహలుతో సంధి • కెనయకుంట
 తఱి మిగిలె నింక జయ మెట్లు • దనుజనాథ! 150

శా. గర్వం బేటికి మర్త్యులుం గవులు సం • గ్రామోర్వి నెంతేభవ
 డ్దోర్వీర్యం బణఁగించి త్రుంచెవరు నీ • దుర్నీతి పోనాడి యా
 గీర్వాణుల్ వినుతింప రామునకు భ • క్తిఁ సీత నర్పించి నఁ
 సర్వజ్ఞం డగుటం గృప న్మనుచు నై • త్వోకుండునేఁజెప్పితిఁ.

గీ. అనుచు నయమార్గమునఁ జెప్పి • యతనిమొంగము

దెసఁ గనుంగొని క్రమమటఁ బొసఁగఁబలికె

వృద్ధదశఁ జెందె యిది మంచి బుద్ధి యగునో

కాదో నీచిత్త మెట్లొ యాఁ గలియ శుభము. 152

శా. తాతా రమ్మని చేరఁ బిల్చుటనో యీ ధర్మార్థ మేర్పాటుగా
మాతోఁ గొంకక చెప్ప నాఁగితివినీ మంత్రాంగమిట్లుండెఱో
సీతం బుత్తునె మర్త్యులం గపుల నాఁజిం గీటణంగింతు నా
చేతోవృత్తి యెఱుంగ వింక నిట భాషింపంగ నీకేటికిన్.

వ. అని సచివునిం గనటునం గసర్మివైచి యసురవరుండు సమరో
త్సుకుండ్ల నిజభుజావిక్రమతిరస్కృతకులిశహస్తుం డగుప్రహ
స్తుఁ బూర్వద్వారంబునను మహాహదరమహాపార్శ్వలఁ గీ
నాశదిశాద్వారంబునను నింద్రజిత్తుఁ బశ్చిమద్వారంబునను స
దుమ విరూపాక్షునిం గట్టకచేసి శుకసారణులుం దాను నుత్త
రద్వారంబున నుండుటకు నిశ్చయించుకొని యంత నంతఃపు
రంబునకుం జని కుఢరశిఖరపరివృతవిద్యోతమానవిద్యుల్లతా
న్వితసజలనీలాంబుదంబుచందంబున నొక్కసముత్తుంగగోపు
రవిరాజితసువర్ణపీఠికాసమాసీనుండ్ల వాసరసేనావలోకనాస
క్తినుండె నంత నిచ్చట విభీషణుండు తత్ప్రవర్తనంబు వార్తా
హరులవలనఁ దెలిసి రఘూద్యహునకు విన్నవించిన మన్నించి
సుగ్రీవాంగ దాంజనేయాదికతిపయపరిజనంబులును దశాననా
నుజన్ముండును దోడు రాసువేలాచలాగ్రంబున కెక్కిలంకా
పురీపరీతొసముత్సుకుండ్ల కాసల్యానందనుండు విభీషణుం బి

లిచి యాతుధానరాజధానీవృత్తాంతం బంధయః... డేట తెల్లం
బుగాఁ దెలువు మనిన వినయవిసమితశరీరుండై చేతులు మొ
గుచుకొని యిట్లనియె. 154

మ. త్రిజగత్సూర్యరదివ్యసుందరము సీఁ శేజాసనాఖండలా
ద్యజరాభేద్యము హేమరత్నఖచితోఁ ద్యత్యైస్ససంబాధముఁ
గజగంధర్వశ తాంగవీరభటసంఘాతావృతంబుఁ సమ
స్తజనాభీలము లంక యువురము చిత్రంబయ్యెడుంజూచితే.

క. ఇరువదివే లశ్వంబులు

మఱియుం బదివేలు మేలు. మదగజములు ము

య్యిరువదివేలరథంబులు

గరగఠకలు లక్షభటులు గవళుల నుండు.

156

చ. అరుదుగ షష్టిలక్షలు బలాఘ్యలు మూలబలంబు వారతౌ
దొరలు లయాంతకప్రతిమ దుస్సహమాత్మలువన్నె కెక్కువా
రిరువదివేల సైన్యపతు లెన్ని కశూరులు లక్షపుత్రీకుల్
పరఁగుదు రిప్పురిం దదధి పాలుని వైభవ మిట్లు చొప్పడు.

మ. తనుయస్తిస్ఫుటమేచకద్యుతులతోఁ దచ్చీరకోటీరగుం
భనరత్నాంశువు లెంతయుఁ మెఱసి భూ మధ్వాంతచం

[చద్విసూ

తనఖద్యోతవిజృంభణంబుగతి నుద్యద్దీప్తిఁ జెల్వొఁగాఁ

గనుపట్టు దశకంఠు డాడ నతనిం గంటే ఖరధ్వంసనా!

గీ. అని విభీషణుఁ డెఱిఁగింప నచట నున్న

యజ్ఞీసుగ్రీవుఁ డను రేళు • సరసి వాని
 నైభవంబున కిట రిఘూ • ద్వహునివ్యథకుఁ
 బాగిలి యిదె వీనివోడిమిఁ • బాగుతు సనుచు. 159

ఉ. మత్తగజుబు పైకి హరిఁ మాణవకం బవలోకనంబుచే.
 నెత్తినయల్కతో నుఱికిఁ హెచ్చినబల్మిని నొంచుమాడ్కి దై
 త్యోత్తముపైకి బిట్టెగసిఁ యోరి దురాత్మ పాసంగ విట్టులొ
 లత్తుక నీ కటంచుచు దళ లృదియుం బగులంగఁ దన్నినన్.

క. ఆలీలఁ దన్న దబదిబ
 గూలెం దళదివ్యహేమ • కోటిరంబుల్
 రాలెం జలజల మగరాల
 సోలెన్ వడి దిమ్మ దిరిగి • సురరిపుడంతన్. 161

సీ. నీ వెవ్వరంటి వే • నియుఁ బజ్జికంధర
 విరు మేను సుగ్రీవుఁ • డనుష్టవంగ
 రాజ్యాధినాథుడఁ • బ్రబలత నిను వార్ధి
 ముంచినవాలి త • మ్ముడినుకలన
 వీకులఁ బనునాల్గు • వేలరాకాసులఁ
 జదిపినరఘువరు • మొదలిబంట
 నని పల్కి యోరి దు • రాత్త నీపున్నెము
 వమ్మయ్యె ఘనవైభ • వమ్ము లెల్లఁ
 దగవు విడఁజిమ్ముకొన నీకుఁ • దగవునుమ్ము
 నీదుపినతమ్ముఁ డెదుటొమ్ము • మీఁదికుమ్ము

పడదలీకమ్ము చదికిలఁ ♦ బడికి లెమ్ము

కలస కిటు రమ్ము వదలెనే ♦ తలలడిమ్ము. 162

వ. అప్పుడు. 163

శా. ఉగ్రుండై వడిలేచి కన్దాని దశాఽన్యం డట్టహానంబుఁక
 సుగ్రీవుం గరమెత్తి నెత్తిచరువఁ యూర్ణిల్లుచుం దోసఁ బ
 జ్జిగ్రీవాస్యములండు నెత్తురులుజొత్తిల్లుఁ బడిన్ మొత్తినఁక
 దృక్రాజిఁకమిఁగుఁగురుబిల్వగయదై యేశుండు దాఁకెఁ ధృతిఁ.

వ. అప్పుడు. 165

క. పదరక చెవరిక బెదరక

గదియుచుఁ గఠింపంబు ♦ కఠింపఁక

గదనంబునేయుపగిదిని

పదలక సుగ్రీవఁ జ్జిగ్రీ ♦ వడనులు కసిమిఁక. 166

శా. వీరావేశము మీఱఁ జీగుచును బృథ్విఁక సోలుచుఁక లేచివే
 మారుం దాఁకుచుఁ దన్నునుం బొడుచుచుఁక మర్తంబు లం
 [టంగ లా

వారంగ్రుద్ధుచునొంచుచుఁక విజయమఁ న్యోన్యంబవేఁకీంచుచున్
 ధీరత్వంబునఁ బోరుచున్నతిఱి వై యేయుల్ విజృభించుచుఁక.

క. ఇతఁడఁట సుగ్రీవుండఁట

పతియఁట కోఁతులకు రాము ♦ బఁటఁట వీనిం

జతనమునఁ బట్టి గట్టిగ

వెతఁబెట్టినఁ గొట్టుఁబడదె ♦ వేలమైల్లఁక. 168

- క. అని కదియుతటిఁ దటాలుఁ
 జెరలులతోఁ దడవుపోరఁ జెల్లదు నేన
 చ్చినపని యయ్యెను జనియెన
 నని తరలి నువేలశిఖరి • కరిగి వినయతిఁ. 169
- క. ఒడయనిచరణంబులపైఁ
 బడినం గాఁగిటను జేర్చి • భానుసుతా యొ
 క్కడ విటు చనఁదగునే యని
 బడలిక విడ గారవించి • పలికెం బ్రేమకా. 170
- క. వనచరనాయక నీ విం
 కను మర్కటకొట్ల లొక • గవఁకులచుట్టుం
 బనువుము ముట్టడి వెట్టఁగ
 ననుడు నటు లొనర్చె రాఘు • వాఙ్గావశుఁడై. 171
- వ. అప్పుడు రామనంద్రుండు రాజధన్యపరిజ్ఞానుండును లోకవ్య
 నహారలక్షణుండును సర్వభూతహితవ్యాపారుండును దయా
 పరుండును గావున సంగదుం బిలిచి లంకాసగరంబునకుం
 జని రావణునితో సకారణవైరం బేల బేలవై చెడుగునడవడి
 విడువక గొడవఁ బడి చెడుట మేఱ గాదని బడిబడి నొడివి క
 డువడి రమ్మనుచుం జెప్పిపంపిన. 172
- ఉ. పంపిన సంగదుం డనుకఁపాలకుఁ జూడఁగ వేగ మేగి వీ
 ట్లింపుచు వాని కేర్పడ వఁచించె జగజ్జనభీకరా ! యి టా
 లింపును నిక్కి విక్కిక నిఁలింపులు మెచ్చఁగఁజెప్పుమంచున

- న్నంపె విరాధభేది యదిఃకాయంతయు నీ వెవ రంటివేనియున్.
- ఉ. వాలమునందుఁ జుట్టుకొనిఁవారిధులన్ నిను ముంచినట్టియ
వ్వాలితనూజుడన్ దనుజువర్గములం బదునాల్గువేలఁ బే
రాలములోనఁ గూలిచి ఖః రానురుఁ ద్రుంచినయట్టిరామభూ
పాలునిబంట సంగదుడఁ బజ్జీముఖాయుక నాలకింపుమా.
- సీ. సీతాత ధాతయై యిఖలజగత్సృష్టి

కార్యధూర్వహతాంశ యయ్యె
నీయయ్యె యయ్యెడ యీరవద్యబహుతపో

నిష్ఠాగరిష్ఠుడై యెగడె జగతి

నీయన్న యెన్నఁగ యిగమాశ్వుమిత్రతఁ

బాయనిసిరుల ది యిక్ష్పభుతఁ గనియె

సీతమ్మఁ డిమ్మఁగ యీతామనోహరు

కరుణ లంకానాయ యి కత భజించె

సౌర యిటు చెప్పఁదగిననీ యివారిలోనఁ

బెరుకగుచు నుంటి మొఱకవై యిరుసు చొఱఁగి

తెఱ వెఱుంగుట మనుట నీ యెఱుఁగఁబడదె

పాపచింతామహోత్కంఠ యి పజ్జీకంఠ.

175

- ఉ. క్రీంచుఁదనంబు నూని యిఁకింపుము పజ్జీకంఠాత్మజుండువే
యంచులవాలుఁబూనుదొర యంచుఁ దలంపుమిలాతనూజశ్రీ
యంచు భజంపు మీవె గతి యంచుఁదదంఘ్రిలవాలిసీతన
ర్పించిక్మతాపరాధి నికఁ బెంచుమటంచును రాము వేడుమీ.

మ. విను మోరావణ రాఘవుండు కలసకఁ డిల్లములుం బూని ని
ల్చిన నీ వెంతటివాడ వారయఁగ నజ్జేజేలతోఁ గూడ న
న్ననవాలంటినదంటకంటుదొరకైఁ సం బాడకక్యంబె ముఁ
వనకాతాననుఁ డిచ్చినట్టివరముల్ వస్త్రాఁజుమీ నీ కీటక.

గీ. పేర్చి మున్నిడె లంక వి డి ధీషణునకు
వేడరా దిది నీవు వి వేకి వగుచుఁ
దప్ప చేసితి నని మహీ తనయ నిచ్చి
యడిగిన నొసంగు నీకయో ధ్యాపురంబు. 178

గీ. అఖిలలోకకర్త యగురఘూద్వహునితోఁ
గదనమునకు నీవు గడగు టరయ
నిన్నుఁ గట్టుత్రాళ్లు నీవె కోరిక మీఱఁ
డెచ్చుకొనుట సుము దితిజ యనుఁడు. 179

మ. అపు దామాటల కుల్కి దాసవకులాధ్యక్షుండురక్తాక్షుడై
కపిని గట్టుఁ డటన్న నల్వరసురల్ గర్జించుచుం బైబడం
గుపితుండై హరి వారికంతములలాం గూలంబు బంధించి నే
రువుమీఱకవడిఁ దిప్పి కొట్టినసురాఁరుల్ గూలిరొక్కమ్మడిక.

వ. అంత నయ్యంగదుండు. 181

గీ. వీటఁ బాడ వగునొకమేడ విఠిచి తెచ్చి
వానిమకుటంబులను వాఁడు దానఁ గూల
వైచి నీకర్మ మిట్టల వాసె నింక
ననుభవింపు మటంచు ద శాస్త్వ విషిది. 182

చ. దినకరవంశ్యుపాలి కరుఁడెంచి సమస్కృతిఁ జేసి దేవ నే
 విను మన నొల్లఁ డాఖలుఁడుఁ వేమఱుఁ జెప్పితినన్న నంగదుఁ
 మునుకొని మెచ్చి రక్కసులఁమూఁకలత్తుళ్లఁడఁగింపుఁడింకనం
 చుచు బలుకఁ వెనంబ్లవగఁ శూరులుపొంగిచెలంగియంతటఁ.

ఉ. కట్టలుకం గరంబులనుఁ గట్టలు చ్చెట్టులకట్ట లూని క
 న్పట్టినదిట్టరక్కసులఁబట్టుఁడు కట్టుఁడు కొట్టుఁ డంచు న
 ప్పట్టణ మెల్ల చుట్టుకొనిఁపట్టుగ రట్టడి నొక్కవెట్టుగా
 ముట్టడి వెట్ట దైత్యకులఁ ముఖ్యుఁడు బిట్టు దలంకొయిట్లనుఁ.

శా. విన్నారా కపిసేనఁ గూచుకొని పృథ్వీనాయకుం డాజకీఁ
 నన్నద్ధం డయి వచ్చి చుట్టుకొనియెఁ సైన్యేశులారా సమి
 త్సన్నాహంబున నేగి వానిఁ గలనంఁజక్కాడి రఁడంచు ను
 త్పన్నక్రోధమననుఁడై ప్రథనయాఁ త్రాభేరి వేయించినఁ.

మ. వనధుల్ ఘూర్ణితమేరుమందరగుహల్ యాహోయె బ్రహ్మాండభాం
 డనికాయంబులు మ్రోసె నాకసము బీటల్వాసెఱ్ఱోభించెభీ
 తి నిలింపొఘము దిక్కరుల్ బెదరె ధాఁత్రీచక్ర మల్లాడఁ ద
 ద్దనకూడద్రాణభేరికాభయదభాంఁ కారైకనాదార్భటిఁ. 186

ఉ. ఆసమయంబునందుఁగరుఁలశ్వములుకారథముల్ పదాతులుఁ
 మీసరమైనదర్పమునఁ మేదురమై వెడలం దదీయఁఘో
 రాసహసాదఘట్టనకుఁ నాఁగక ధారుణి నింగి కేకనో
 గాసిలి గుండయై యనఁగఁ గాశఁగనయ్యెఁబరాగమయ్యెడఁ.

గీ. అట్లు వెడలి తత్ప్రైస్య ము ఁ త్యద్యుతముగ

- ముద్గరాసిగదాకుంత ♦ ముసలపరశు
 చక్రతోమరపరిఘాది ♦ సాధనములు
 పూని భీకరముగ వచ్చి ♦ పొదువ నవుడు. 188
- గీ. తరులు గిరులు శిలలు ♦ తమమీఁద వానరుల్
 గురియ వాని నెల్ల ♦ గుండనేయ
 సంత నుభయబలము ♦ లలుకమైఁ దలపడి
 చిదిమి పొడిచి వ్రేసి ♦ చించి మఱియు. 189
- క. ఇతరేతరవిజయేచ్ఛా
 మతిచే నాదైత్యబలము ♦ మర్కటబలమున్
 బ్రీతిలేనిబీర మొప్పగ
 వితతముగాఁ బోరుచున్న ♦ వేళం గడిమిన్. 190
- క. కరుల మహీధరములచే
 హకులం గ్రావములచేత ♦ స్వందనచయముల్
 ధరణీరుహములచేతను
 గరమరుదుగ మోఁది పిదపఁ ♦ గపివరు లెల్లన్. 191
- సీ. మది నుప్పతిల్లన ♦ మర్షితవాలంబు
 లుప్పరం బంటఁగఁ ♦ ద్రిప్పికొనుచు
 నిడుదలై గదలకై ♦ వడిఁ బొల్చుమాఁకులు
 మొదలంటఁ బెకలించి ♦ మోచికొనుచుఁ
 జెండ్లాడుగతి గబ్బి ♦ గుండ్లు కేల్గవ నెత్తి
 యెగురనైచుచు వేగ ♦ మగుడఁ గొనుచుఁ

దబ్బిబ్బుపడి లోకు ధి లబ్బురంపడ నోక్క
 వెట్టున బొబ్బలు ధి వెట్టికొనుచుఁ
 బక్షిరథతనూజు ధి పోపుగల్గుట నుబ్బి
 పక్షికంతునైస్య ధి పతుల నెల్లఁ
 బిల్చి సల్చి యొల్చి ధి మల్చి కూల్చి యదల్చి
 పట్టి కట్టి కొట్టి ధి మట్టి రవుడు.

192

క. చెల్లాచెదురుగ దానవ

మల్లులు కడు నుక్కుఁ దక్కి ధి మతిచెడి పాఱఁ
 విల్లెత్తి వారి నిశిచర
 వల్లభసుతుఁ డురక భయము ధి వాపి మఱియె.

193

క. ఆరీతి మఱిల్చునా

సీరజిదాజ్ఞను సమస్త ధి సేనాధిపతుల్
 ధీరత బారుల్లుఁ దీరిచి
 దారుణఘనఁ నార్చి రమిత ధి దరోజ్జ్వలులై.

194

వ. ఆస్థమయంబున.

195

చ. దినకరవంశనాథఘన ధి దివ్యశరాసనఘోరటంకృతుల్
 వనచరసింహనాదముల ధి వారితదైత్యచముఖారపంబు వెం
 వెనయ మదేభవావారథ ధి బృంహిత హేషిత నేమిఘట్టన
 స్వనములు శంఖభేరిపణ ధి వధ్వను లెల్లడ మ్రోసె బిట్టుగఁ.
 వ. ఇవ్విధంబున నుభయబలంబులు నతిభయదంబుగాఁ గోలాహ
 లధ్వనులు చెలంగ నుప్పొంగుచున్నయవసరంబున.

197

సీ. కృపారాజతనయుఁ డ • స్రీవవంశవతినూను

నర్కజండు పృహస్తు • ననిలనుతుఁడు

జంబుమాఱిఁ బయోజ • సంభవపుత్త్రిండు

మకరాక్షు రఘువంశ • మండనుఁడు

నుప్తఘ్ను ననలధ్వ • జనియజ్ఞకోపుని

రశ్మికేతుని నల్వ • రను సుమిత్ర

కొడుకు విరూపాక్షుఁ • గుముదుఁ డకంపను

గదుఁడు మహానాదు • గజఁడు మఱియు

రావణావరజండు మి • త్రఘ్ను వేగ

దట్టి కుశు విశ్వకర్మనం • దనుఁడు తపను

వినుతుఁ డతికాయు జంఘుఁడు • వికలుఁ బిలిచి

ద్వంద్వయుద్ధంబు సేయంగఁ • దాఁకుటయును. 198

మ. శతపత్రేక్షణమిత్ర శాసితసుమా • స్త్రీ శిష్టలోకావన

వ్రత శీతాంకువతంస శుభ్రీరుచిగా • త్రో శూర్యకర్ణానిశా

ర్చిత శేషాహిపభూష శైలగృహ శో • చిష్కేశవక్త్రాభివం

దితశౌర్యాగ్రహఖండితద్విరదదై • తే యాంగకా శంకరా.

క. అక్షయశూలాగ్రహవి

ర్భక్షకవిస్ఫారహేతి • రాజముహుస్సం

ధుక్షణవితతఘృతాంధక

రక్షోస్సృక్స్రీవణభుజగ • రాజాభరణా.

స్రగ్వీణీనృతము.

యక్ష రాణ్ణందితా • యాగభుగ్వందితా

శిక్షీ తేభానురా • శిష్టలోకావనా

పక్షిపాశ్వాంబకా • భాస్కరేంద్వంబకా

దక్షకన్యాపతీ • తామ్రచూడాకృతీ.

201

గద్య:—ఇది శ్రీమత్కృష్ణుశ్వరానుగ్రహప్రభాతకవిత్వ

వైభవ విశ్వామిత్రీగోత్రపత్ని వారణాసివశపారా

వారకైరవమిత్రీ విద్వన్నుతచర్చిత కామయార్య

పుత్రి సుకవిజనవిధేయ వేగక శ్వరనామ

ధేయ ప్రణీతంబైన రామచంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్ర

బంధంబునందుఁ

పంచమాశ్వాసము

శ్రీ.

శ్రీ గస్తు.

శుభ మస్తు.

అవిష్ణు మస్తు.

శ్రీ రామచంద్రోపాఖ్యానము.

షష్ఠా శ్వాసము.

శ్రీదక్షనుతాసంగా

యాదోధినిషంగ రవిహి ♦ మాంశురధాంగా

వేదాభంగతురంగా

పాదాయుధరూపలింగ ♦ భవ్యాపాంగా. 1

వ. అవధరింపు మనంతరకథావిధానం బట్లు జోడులై తలపడి పె

ద్దయుంబ్రావ్వు పోరాడుసమయంబున. 2

ఉ. అంగదు డింద్రజిస్తురుర ♦ ధాశ్వయులం దెగటార్చి సూతుఁబృ

థ్యం గడుఁ ద్రెళ్ల నేసి వెస ♦ వృక్షము చేతను వానిఁ దూలనే

యాగఁ బ్రసంఘు నుబ్బణఁచె ♦ నాతటి పోటరిజంబుమూలినికా

గ్రుంగఁగఁజేసె వాయుజుఁడు ♦ కోర్కె విభీషణుఁడంతలోపలకా.

శా. మిత్రఘ్నుం జదివెన్ నలుండు తపను ♦ స్మృతించె సామిత్రియ

ర్థాత్రేయాస్త్రము చేఁగలం చెనువియా ♦ పాక్షురఘుస్వామియుం

జిత్రంబొప్పగ నగ్ని కేతుముఖులం ♦ జేట్పాటు నొందించె నా

మిత్ర ప్రోక్షవృకుబ్రహ్మః బాహి చెం ♦ బెల్లార్చి మూర్ఖిల్లఁగకా.

గీ. జాంబవంతుఁడు మకరాక్షుఁ డి జదివె భిన్ను
 గజుఁడు తూటాడెఁ గుముదుఁ డి కంపనునిజి
 దిమెను ధూముఁడు కుంభుని డి తేజ మడఁచెఁ
 గేసరియును ధూమాక్షుని డి గీటడంచె. 5

క. పనసుండు సరాంతికుపైఁ
 గినిసెను శరభుండు త్రిశరు డి గీటడంచెను ; ఔ
 కొనియె వృషభుండు నారణు
 వినతుం డతికాయుఁ బొడిచె డి వీరరసమునఁ. 6

మ. హరివీరుల్ మఱికొందఱయ్యెడను బాహళక్తి వాహంబులం
 గరులం దేరుల దైత్యులం బొడుచుచుఁ డి ఖండించుచుం గు
 [ద్దుచుం

గరఘాతంబులనొంచుచుఁ జిదుముచుం గంపంబునొందింపఁగా
 సురపైరుల్ గడు నొక్కపెట్టుగ శరస్తోమంబుచేఁ గప్పినఁ.

ఉ. మర్కటవీరు లద్దనుజఁ మార్గణజాలము లెల్లఁ ద్రుంచుచుం
 గర్కశఁ శైలసాలములుఁ గ్రావములుఁ గొనిమోఁడుచుంజయో
 దర్కముఁ గోరి పోరుతఱిఁ చానవవీరులు రేయిఁ గోరఁగా
 నక్కుఁడు పశ్చిమాబ్ధికి రయంబున నేగెను గ్రమ్మెఁజీఁకటఁల్.

గీ. అవుడు రావణి పురికేసి డి యనలు వేల్చి
 తత్కృపసువర్ణపాయగఢ డి ధన్వసాయ
 కములు నైకొని క్రమ్మఱఁ డి గదనధరణి
 కరుగుజెంచెను విక్రమం డి బచ్చుపడఁగ. 9

క. ఆరీతి వచ్చి దానవ

నీరుఁడు రాఘవులు కపులు • వెఱఁగందంగా
వారక గురియించె మృషా

సీరదములవలన ఘోర • నిశితాస్త్రంబుల్. 10

ఉ. ఆనిశితాస్త్రముల్ రఘుకులఁభ్యుఁడు దివ్యశిలీముఖంబులకొ
దో నడఁగించి రక్కసులఁద్రుంపఁగఁజొచ్చిననల్కనొందియా
దానవనాథనందనుఁడు • దారుణభంగి మహాంధకారముం
గా నొనరించి సాయకనికాయము లేసె సచారసత్వఁడై. 11

వ. మఱియు నొక్కదిక్కునం దళుక్కునం బొడసూపుచు నొక్క
వంక ధనుష్టంకారంబు సేయుచు నొక్కచక్కఁ బిడుగులనడు
వున బెడిదంపుటంపగములు వైచి ప్లవంగపుంగవుల రూపు
మాపుచు నొక్కక్రేవ నదృశ్యుండై రామలక్ష్మణుల నిశాత
ఘోరనారాచజాలంబుల మర్మంబు లంట నొంచుచు బహు
ప్రకారంబుల మారిమసంగినట్లు సమయించుచున్న నందఱు
నుం జేయునది లేక నిశ్చేష్టులై ఖేటి చూషరాకయుండు న
ష్ట డయ్యపారగాఢాంధకారంబున నారఘువీరుం డత్యంతదై
న్యంబున నోహో సుగ్రీవా ! మనవా రందఱు లెస్సగా ను
న్నవారుగదా ! విభీషణుం డెచ్చట నున్నవాఁ డనిన నెట్టన
విభీషణుం డెచుటం బొడకట్టి దేవా ! మహానాభావా ! ఏమి
కార్యం బనవుడుఁ గౌసల్యానందనుఁడు విభీషణా ! ఏఁ డెవ్వం
డు ? కొగ్రవు నివ్వటిల్ల దవ్వదవ్వన నుండి చివ్వడివ్వన నన్ను

నోవ్వఁజేయుచున్నవాఁ డనుటయు రావణానుజుండు రామ
చంద్రా! వీఁ డింద్రజితుం డనువాఁ డగ్నివరగర్వంబున నం
తరిక్షుంబున సంతర్ధానుండై ఘోరంబు లగునారాచంబు లే
యుచున్నవాఁడు గావున వీని సతిప్రియత్నంబున సాధింపవ
లయు ననుచు వినిపించిన విని కాకుత్స్థవీరుండు మహాహంకా
రంబున నాపురందరారినందను ననేకదివ్యాస్త్రంబులు వింట
సంధించి కంటికి గానరాకుంట మింటి కేయం దొడంగిన నవి
యమ్మాయావారిదంబుల భేదించి వానిమేను దాఁకిన నా
సోఁకుమూఁకలయేలికకొమరుండు వారనిపేరంబు మీఱఁ బే
రలుక నలుగఱిలం దాసయై ఘూర్ణిల్లుచు భువనభయంకరం
బు లగుశరపరంపరలు వఱపిన.

12

సీ. పదములు చిదురులై * బెదరిపోయెడువారు

మోకాళ్లుదునియలై * మొగ్గివారు

దొడలును నొడలు బ * ల్విడిఁ దూలఁబడువారు

నడుములు విటిగి చే * ట్పడెడువారు

భుజములు తెగిపడి * గజిబిజి యగువారు

వక్షముల్ నగిలిన * వ్రాలువారు

కుంతకంఠులై * కూలిక్రొమ్మరువారు

శిరములు వ్రయ్యలై * పొరలువారు

ఘోణసంశూన్యలై మదిఁ * గ్రాగువారు

రిక్తకర్ణతఁ గడిఁది ఘూ * ర్ణిలెడువారు

నయిరి యవ్వీరవరుశరా ♦ హతిరణోర్వి

వీరు వా గన కయ్యగ ♦ చారభటులు.

13

గీ. ఇట్లు వానరవాహిని ♦ యేపు మాపి

రాఘవులఁ దీవ్రఘోరనా ♦ రాచపీడ్య

మానులుగఁ జేయ నెంతయు ♦ దీనదశకు

వచ్చి నిశ్చేష్టులై కడు ♦ వంత నొంది.

14

క. ఉల్లం బవియఁగ రఘుకుల

వల్లభుఁ డాపద్ధభీర ♦ వారధిలోనన్

విల్లుఁతగ నిలువంబడి

తల్లడఫడుచుండఁ జూచి ♦ తమ్ముండు వలికెన్.

15

మ. మనకై వచ్చి యనేకవానరులు రా ♦ మాయిచ్చటంజచ్చట

ల్చనునే లంకయైత్యయెయొనరఁగాఁ ♦ జక్కాడెదంగాక యో

ర్తునైబ్రహ్మాస్త్రమువైచియన్న సరయం ♦ దోషంబువెక్కండ్రనొ

క్కనికై తుగ్రించుట పాడియే యనుచు నై ♦ క్షౌకుండు వా

[రించుచున్.

గీ. అంగద్వర్భశరభగ ♦ జాంజనేయ

ముఖుల నీక్షించి యీదైత్యు ♦ మురియడంపుఁ

డనిన వారలు వినువీధిఁ ♦ జని తదీయ

ఘోరశరహతులై నేలఁ ♦ గూలి రంత.

17

గీ. ఉరగశర మరి నమరిచి ♦ యుఱక ననుర

యన్నదమ్ములపై నేయఁ ♦ బన్నగములు

దవులుకొని కాళ్లుకేళ్లు మ ♦ ధ్యములు కంఠ

ములును బంధించె గాకుత్స ♦ కులతలకుల. 18

శా. అంతః వానర రాడ్విభీషణులు బాహ్మీనార మొలక్కోమదీన్
సంతాపించుచు రామలక్ష్మణుల రాజశ్రేష్ఠులం జూచి వాఁ
డెంతే వీరల మోసపుచ్చెనుగదేయింకెట్టులో యంచు శ్రీ
కాంతుండేకలఁడంచు ధైర్యమున వీఁకం దండుకాపాడఁగఁ.

చ. ఘణిశరబద్ధులై ధరణిపైబడి మూర్ఛిలి యున్న రామల
క్ష్మణులను జూచి నికముగఁజచ్చిరటంచును శక్రభేది రా
వణునకుఁ బోయి తెల్పవినీవాఁడు జయధ్వనులొప్పమందిరాం
గణమున కేగి యంత జనకప్రభుపుత్రిఁ దలంచి చెచ్చెరన్.

మ. త్రిజటంబిల్చి సురేంద్రభేది యనిఁ బృథ్వీనాథులంజంకెభూ
మిజకుఁవారలఁ జూపి యింక ననుజెల్మింకెకొనంజేయుమం
చు జగత్కంటకుడంపఁ బుష్పకముపైఁశోకారయైయున్న ధా
త్రిజ నెక్కించుక పోయి వారిరువురంఁ దెల్లంబుగాఁజూపినఁ.

గీ. చూచి యుల్లము ఝల్లన ♦ సామస్థిలి యొ
కింతతడవునకును లేచి ♦ యంతయుం ది
రకొనఁ గనుఁగొని యమ్ముడ ♦ రాలు మిగులఁ
జింతిలుచు నాత్మఁ దహతహఁ ♦ జెంది యపుడు. 22

గీ. హా! రఘూద్దహా! హానాథ! హామహాత్మా!
నేర మెంచక ననుఁ గన్ను ♦ లారఁ దేటి
చూడవే నాఁడు నిను మాయ ♦ లేడి కనుపు

ఫలముఁ గుడిచితి నపరాధి • నలుక దగునె? 23

మ. అకటా! నాకొఱ కీప్లవంగములచేఁనంభోధి గట్టించి యీ
సకలామర్త్యవిపక్షులఁ రణములోఁజక్కాడి నీవిట్లు నేఁ
డొకదైత్యాధముచేతఁజక్కవడితేయోనాథ! యోరామనే
నిక నేరీతి సహింతునో రఘువరా! • యిమ్మొకువంశ్యాగ్రణీ!

శా. హా! సూర్యాస్వయనాథ! యీపలుకయోధ్యన్విన్ననీతల్లియా
కాసల్యాసతి ప్యాణముల్ నిలుపునేగాసిల్లదే యాసుమి
త్రాసాధ్యమనీతల్లపివ వెనుహృద్వ్యాతింబు లొక్కుమ్మడిఁ
వ్రాసెగా మన కింత కైకపగ వీఁబడవ మీరీతిగఁ. 25

వ. అని దుఃఖించుచు లక్ష్మణుం జూచి. 26

చ. అనఁ దగ నట్టిమాట లపుడాడితి నజ్ఞత నిన్నుఁ దర్ఫలం
బనుభవ మయ్యె నా కిచటఁనప్పటిసేరము లెంచ కియ్యెడఁ
ననుఁ గను విచ్చి చూడఁగదెనాయెడలఁ దయ లేదెనేనునీ
తనుననుఁగన్న తండ్రి! ఘనఁధార్మిక! ముద్దుమఱంది! లక్ష్మణా!

గీ. అనుచు విలపింపఁ ద్రిజట భూ • తనయఁ జూచి

తల్లి నీనాథుఁ డగురఘు • వల్లభుండు

జీవితం డింక వేటొక్క • చింత విడుపు

మనుచు సౌమిత్రి సప్రాణుఁ • డరయు మిపుడు. 28

శ. కాకుండినఁ గపినేనా

నీకం బీతెల్వి నుండు • నే పృతనేశుల్

కాకుత్స్థులదరి నుండుదు

శే కల దిశ నొకటి వినుము • పృథ్వీతనయా ! 29

గీ. పుణ్యసతులకుఁ గాని యీ • పుష్పకంబు
కదల దిది దీనిమర్మింబు • గాన మదిని
నమ్ము మనుచు నశోకవ • నమ్మునందు
నాప్తతను నెల్పి వడి డించె • సంత నిచట. 30

క. శ్రీరామచంద్రుఁ డెంతయు
ధారుణిఫణిపాశబద్ధ • తనుఁడై దండఁ
గారియఁ బడియెడుతమ్ముని
ధీరతఁ గన్నొని యొకింత • తెలివిం బలికెన్. 31

చ. దశరథుమాఱుగాఁగి ననుఁడవప్పకభక్తిని గొల్చుచుండి క
ర్మశవనవాస మొంది సమఁరంబునదైత్యులసంహరించి దు
ర్దశ నొకతుచ్చుచేఁ దుదినఁ బ్రాణము గోల్పడినేని నేను దు
ర్యశమున కోర్చి ని న్విడిచిఁ హఠమన నేరుతునే నహూదరా!

శా. ఈవీరాగ్రణి మత్సహోదరుఁడు. దేవేంద్రదారిచే నొచ్చె నా
కాపైదేహి యింకేల నాతను వింకేఁలాకుత్స కెట్లోర్తు ను
గ్రీవా వాసరసేనఁ గూడుకొని పోకిష్కింధ కింకేల యా
యీపుంబామ్మువిభీషణాయస్మతమయ్యెన్నాదుపల్కియ్యెడన్
ప. అని రఘువరుండు సహోదరుంఁగూర్చి విలపించుచున్న విభీష
ణుండు. 34

గీ. అవుక గదఁదాల్చి వరుస దం • డరసికొనుచుఁ
టరుగఁ గనుఁగొని శక్రభే • దియొ యటంచుఁ

గవులు పరుగులు పెట్టజం ♦ కకుండు నే వి

భీష పుడ నిలుండుంచు ♦ బలుచుకొనుచు.

35

చ. జనపతిచెంత నున్నరవిసంభవుడగ్గఱ జేరి యశాసయా

యని విడువం బనేమి యనసంగదుఁ డిట్లనియెన్ విభీషణా

మన మిపు డేవఘూర్వహులమానిక రక్ష యొనర్చుచున్న వే

గిన దశకంఠుఁ దత్పుతులగీటణఁగింపఁగ నచ్చు మెచ్చుగన్.

గీ. అనుచుఁ బల్క సుపేఁఱు డి ♦ ట్లనియె మును సు

రాసురాహనమున నిట్టు ♦ లైన నపుడు

గురుండు సంజీవిచేఁ బ్రోచె ♦ సురలఁ గాన

ముదుగుం డెవ్వరైనన ♦ మందగతిని.

37

ఐ. అవకాశముం డగువాఁ డేగి యం దాషధలత లరసితెచ్చి

న సర్వంబు శుభం బగు ననుచుం జెప్పిన నిం దట్టివాఁడెవ్వం

డు గలఁడో యని దం డంతయు వితర్కించుచు గుసగుసలఁ

బోవునవసరంబున నాసరసిజాసనసంభవుం డగుజాంబవంతుం

డు ప్రసంగవశంబుగా వనాకసు లెల్ల వినంగ నిట్లనియె. 38

నీ. రామభద్రాదర్శణ ♦ ప్రాణయనిదానంబు

భుజసత్వలంఘితాం ♦ భోనిధానుఁ

డచలరాజతనూజ ♦ రచితసపర్యండు

లంకిణీదర్పాని ♦ లద్విజిహ్వాఁ

డవనీసుతాయాస ♦ హరణజీవాతుపు

డను కేశ్యగాశోక ♦ వసకుశార

మక్షరక్షోధ్యక్ష • శిక్షణదక్షుండు

బ్రహ్మస్త్రిబంధని • ర్గళితధన్యుఁ

డహితలంకాపురీదాహ • దహనమూర్తి.

రామకార్యవిధానధు • రంధరుండు

నాహవావనిసంహృత • యాతుధానుఁ

డహహ ! సామాన్యుఁడే గంధ • వహసుతుండు. 39

ప. అని వినుతించునవసరంబున. 40

క. నారదుండు సతతగానవి

శారదుండు తనూస్రవిజిత • శారవవిలస

న్నారదుఁడరుదెంచెం గ

న్నార దుడుక్కున నృపాలు • నారయుతోక్కె. 41

క. వచ్చి కని రామచంద్రున

కిచ్చఁ బ్రదక్షిణముఁ జేసి • యీభుజగంబుల్

విచ్చలవిడి విడి చనియెడుఁ

జెచ్చెర సీతేజి గరుడుఁ • జీరుము చేరక. 42

క. అని విన్నవించి నారద

ముని చనియెను రాఘవుండు • మోదముతో నా

వినతాతనయుని వినయితఁ

దనమనమునఁ దలఁచుకొనినఁ • దత్తణమాత్రక. 43

క. తామ్రగరుదంచితుండు భగ.

సప్రమాణ్ణాణి బౌహుసత్వ • సంపన్నుండుక

గ్రమసఖరుండు గరుడుండు

సముండై వచ్చి నిలిచి • సం గని భీతిక. 44

క. ముడిచెం దలలుం దోకలు

కుడిచెం గడుఁ గోడు కోల్లు • కుతలాధిపుల్

విడిచెం బదపదమనుచున్

నసిచెన్ వడి పచోటు వాసి • నాగము లెల్లన్. 45

ఉ. అస్పృశు వైవ తేయగరుఁడంచలవాయుసుధాఁసాప్తిచే

వొప్పగఁ బోర నీల్లిన వఁనాకసు లెల్లను లేచి రా నృపుల్

దెప్పితి రంత రాముండు బిఁలేశయశాత్రవః! ప్రోచితౌమమున్

మెప్పుల కేమి మజ్జనకుఁనిం గనురీతిగఁ జూచెద న్నినున్. 46

చ. అన విసతాతనూభవుఁడుఁహర్ష సమగ్రమనస్కుండై నృపా

లుని గని దేవ నీపఖలఁలోకవిభుండవు గావె నేను బం

టనుగ దె యిట్లనం దగునెఁనాకు ననుజ్ఞ యొసంగుమంచు నీ

డొక్కని చనె సంతఁబద్దహితుఁడుం గనన య్యోనఖండదీధితిక.

వ. అత్తటి నత్తరుచరవరు లనురవురంబుఁ గ్రోమ్మటం జట్టుముట్టి

సింహనాదంబులు చెలంగ దిగ్గువ లగ్గులు ఎట్టి దనుజభటుల

థట్టింపందొడంగిన. 48

మ. అపు డారావము రావణుండువినియఁత్యాశ్చర్యుండై రాఘవుల్

గవులుం గ్రోమ్మట నెట్టులోబ్రతికేఁకా నాక జేయుల్ గదే

రివులం గెల్వఁగ లే నటన్నతటి వారిం బోరఁ జక్కాడి దై

త్యపులికనన్గోయావత్తుననిధూఁమాఁతుండుతామాఁతుండు దై

క. చతురంగబలయుతుండై

దిలిజం డేతేరఁ గపులు • తేఁకువఁ బృతనా
తతి మునిమిన నంత మరు

త్సుకుఁ డొకపెనుఁగొండ వైచి • త్రుంచే వానిఁ. 50

గీ. అపుడు హతశేషు లేగి ధూ • ప్రమాతుపాటు

వినిచిన దశాస్యుఁ డతిరోష • వివశుఁ డగుచు

వజ్రదంష్ట్రుని యోగింప • వచ్చె వాఁ డ

పార సైన్యముతో నుద • గ్ధ్వారమునను.

51

శా. ఆరీతిం జనుడెంచి వానరుల నా • నాస్త్రప్రహారంబులం

గారింపం గడివీకు లాబలము స్రు • క్కంజేసినం బీరమీ

పారం గేలను వజ్రదంష్ట్రుఁడడిదం • బంకింపఁగా నంతటం

దారేయుం డది లాగికొంచు నటికె • న్వానిఁగనిమేషంబునఁ.

క. ఆవారలు దశముఖునకు

దేవారులు కొందఱేగి • తెలిపిన విని శో

పావేశుడై యకంపను

న్నావైరులఁ ద్రుంచి యుమ్మ • టన్న వచ్చెన్.

53

క. వచ్చినయకంపనుని గని

దచ్చి కడలు పగుల నార్చి • దాడి నగముచేఁ

జెచ్చెర వధించి వానిం

బుచ్చెన్ యమపురికిఁ బవన • పుత్తుం దంకల్.

54

చి. హతశేషవోహ చరులవలన నకంపనునిపాటు విని రాశగుండు

మ. కుటిలభూకుటిదుర్నిరీక్షవిలసత్తోక్తిధాతుఁడై నీవు ము
 ర్కటకోటిం బరిమార్చి రమ్మని మహాకాయున్ని యోగించినం
 దిటమొప్పంజతురంగసైన్యయుతుఁడైదిక్కుల్ చలింపఁవిశం
 కటఘటారవ మొప్పఁ దేరుపయివేగంబెక్కియుగ్రాకృతేఁ
 గీ. దుధిరపవనాశనులు దుర్ధ ధండు కాల
 కల్పగతమాయులును ధూమ ధూమ కాలదంష్ట్ర
 వజ్రనాభులు ననుమంత్రి వరులు తమ్ముఁ
 డగుమహానామఁడును గొల్వ నరుగునవుడు. 57

క. పెక్కుమ్మహోత్పాతంబులు
 నక్కజముగఁ దోచుచుండ నవి దైత్యవరుల్
 లెక్కగొనక నలుదిక్కులు
 పిక్కటిలం బేర్చి యార్చి పెలుచం గదియఁ. 58

ఉ. దోకలితాద్రికుటములతోఁ గపివీరులు పెల్లుగాఁగ్రాంధాం
 తఃకరణంబు లొప్ప వడి దానవసేనలగండడంపఁ జ
 ట్టుఃకలుమాసిశూలపరశుప్రముఖాయుధపాణులై నరాం
 ధగకులవీరు లాగ్రహమునం గదనం బొనరించుచుండఁగఁ.

శా. ఆంధ్రం బంటఁగఁ గర్ణముల్ వెఱికిబాహాశక్తియొప్పారఁద.
 న్మంత్రివ్రాతములం బ్లవంగులు వధింపఁ ధీరతఁ గ్రవ్యభు
 క్సూత్రాసంబుగవాలిపుత్త్రిఁడుమహాకాయుఁ మహానాదుగు
 ర్యంధ్రంబుల్ కొనసాగనీక చదిపెఁరఘోవరుల్ భీతిలఁ.

శా. ఆమాటల్ విని రావణుం ఢడరిహాహాకారముం జేయుఁడుఁ

మోముల్ వంచయు బాష్పధార లొలుకక * శోకించి యొ

[క్రింత ధై

ర్యామర్షంబులతోఁ బ్రహస్తుఁ గని నేనకుంభకర్ణండు ను
త్రామ ద్వేషియుఁగుంభుఁడీవు వెలిగాఁబ్రత్యర్థులంఁదుఁతుశే
ఉ. కావున నీవు మదిపునిఁగం డడఁగింపుము లెమ్ము చెచ్చెఁక
నావుడుఁ దూర్యనాడములుఁనల్లవలం జెలఁగక ద్రిభాగసే
నావృతుఁడై స్వమంత్రీయుతుఁడై బలుఁడిగ వచ్చె నాజకీ
రావఁబుఁడిలఁ డేమొ యనిఁరాఘవు లద్భుతమంఁచూడఁగక
వ. అట్లు వచ్చి ప్లనంగవుంగవులం జుట్టుముట్టి కట్టల్క నొక్కపె
ట్టునఁ బట్టి సాసిగ దాఖడ్గకుంతప్రానపర శుపరిఘాదివివిధాయు
ధంబులు వరపి పరిమార్పందొడంగిస మోహరించి సంరంభ
విజృంభితులై.

63.

ఉ. షర్వతపాదపాయుధు లఁపారబలాన్నితు లాప్లవంగముల్
దోర్విజయం బెనంగ సురఁదుర్హృదసేసల నే పఱంచి గం
ధర్వమదావశోన్నతరఁభంబుల నుగ్గుగఁ జేయుచుండినక
బూర్వసుపర్వు లుగ్రముగఁబూనికఁ బీనుఁగుపెంటఁ జేసినక,

గీ. తవిలి ద్వివిదుఁడు వడి నరాం * తకుని దుర్హుఁ
ఖుఁడు సమున్నతుఁ దారుఁడు * కుంభహనుని
గడు మహానాదు జాంబవం * తుఁడుఘ గూల్చి
రంతఁ గొండలు పఱచి ర * య్యనికీఁ యొలఁగి

65

వ. అప్పుడు.

66

క. తనమృతివరులు పడుటయు

దనుజులు పారుటయుఁ నూది • దారుణపటపా

ధ్వను లులియంగఁ బ్రహస్తుం

డని సేముఁగడంగి శ్రోధ • మగ్గులమండఁ.

67

శా. వచ్చె భీతిఁ దొలంగి పారుదనుజుఁవ్రాతంబులం గ్రమ్మటం

దెచ్చె జివ్వకు విక్రమం బెసఁగ మర్దించె గజశ్రేణులఁ

మెచ్చె డక్కొని మెక్కి జన్యభుజుఁడానిం దారుపారత్తఱిన్

జచ్చె నీలక రాళహస్త పతితఃత్కౌభృత్తుచే జూర్ణమై. 68

శా. అంతఁ రావణుఁ డవ్విధంబు విని సైఃన్యాధీశుఁ డింద్రాదిది

క్కాంతారాతి ప్రహస్తుఁ డాలమున వీఁకం గ్రోతిచేజచ్చెనే

యెంతయ్యెఁ దన కింకరాముననిలోఁ నేఁద్రుంతుఁగాకంచుదు

ర్దాంత్రోధనిమగ్నుఁడై ప్రధనయాఃత్రాభేరివేయించినఁ.

క. డిక్కుల్ తూలె నగముల

ముక్కల్ రాలె ధరితి) • మ్రొగ్గె నభంబుఁ

వ్రక్కల్ వాసెం దివిఁ గ్రతు

భుక్కుల్ సోలిరి తడియ • భూతిధ్వనిచేఁ.

70

శా. బుగ్గుల్ తగ్గునివారిబుగ్గులగతిం • బొంగారఁ జూడం గజ్జి

జగ్గై తూఁడులతోడఁ జొవ్వుడుపయోఃజప్రక్రియఁ సాన్వపున్

హిగ్గాశేల్ వెనువారలన్ నిలిపి మ్రోఁయింపన్ సురారుల్ వడిన్

మ్రొగ్గెం దిగ్గుజముల్ తదారవవళఁచోచ్చీత్రంబులై బల్విషిన్.

ఉ. అత్తఱి నుత్తవారణములశ్వములు రథముల్ పదాతులుఁ

మొత్తములై యమాత్యులు చిమూఁగితి నందనముఖ్యమర్త్యభు
 క్షత్తిము లెల్ల సత్తియిరుఁచి క్షియలందునఁగొల్పుచుండఁగా
 నుత్తరవుందువారమునఁహఁంబనితేరొక తెక్కి తెక్కునక.

సీ. జంభారివిభవకా • సారసాంజాతప

శిఖయశఃకాముదీ • చిత్రకీరణ

దంపభృద్దోర్లర్వ • చండాంశుజీమూత

యాతుధానసతా • పాథవత

పాథోధిరాణోద • పవనకుంభీనన

పవమానబలసూథ • పదసయూర

శ్రీదసంపన్నహా • శిఖశరదవసర

యీశరోషశరత్కు • శేశయహిమ

రాక్షసేశ్వర నురభీక • రా దశాస్య

స్వామి దేవ పరాకు హే • చ్చరిక యమచు

బిరుదుఁబాటలనెల్లను • బేరుకొనుచు

వండిమాగధు లిరుక్కేవ • లందు నడువ.

73

సీ. వృథులనిగ్భరసమి • డ్యేరీపరంపర (భయంకర)

భాంకార మభ్రంబు • పగులఁజేయ

స్ఫుటనినదత్సము • ద్భటపటహాభీల

భాంకారమబ్జజాం • డములు నిండ

ముఖగంధవహముహు • ర్దుఖిరైత్థిక రాళ

భుంకార మెదురను • బోరుకొనఁగఁ

బాటవకోదండ ♦ బద్ధమూర్ఖులతా

టంకారమరిరాజి ♦ జంకువలుప

గండు మీఱియుండండ్లోప ♦ తండముగను

దండు దండిగ దండ ను ♦ ద్దండచండ

భండనోద్ధతిఁ జను దేర ♦ డండనాథ

మండలము గొల్వ దాసవా ♦ ఖండలుండు.

74

శ. పురపుణ్యసతులుమంగళ

కర మగుహారతులు పట్టఁ ♦ గైకొనుచుఁ బ్రభా

కరకులనాథజగీషం

గరమరుదుగఁ బురము వెడలఁ ♦ గదనోన్ముఖుండై.

75

చ. అప్పడు.

76

శ. పిడుగులు రథములపైఁ బడె

వడి నెత్తురువాన గురిసె ♦ వారిద మెరురణ

నుడిగాలి వీచె వలదులు

కడుఁ గూసెణ వానికాత్మఁ ♦ గలఁగక వచ్చెణ.

77

ఉ. వచ్చుచునున్న వానిఘనఁ దైభవ మారసి రాఘవుండు లో

నచ్చెరువంది చెల్వొక్కియలఁ రార విభీషణుఁ బిల్చి విక్రమం

బచ్చుపడంగ సైన్యయుతుండై చనుదెంచెను జివ్వకెవ్వఁడో

చెచ్చెర వానిశౌర్యకులఁ శీలవిశేషముఁ దెల్పువే యనణ. 78

గీ. అనిఁ బ్రహస్తుఁడు చచ్చుట ♦ విని దశాశ్రు

దాతులువ మాతులవధాభి ♦ భూతమరభి

మాసమాసనుండై కల • సేనతోడ

వచ్చె నని సేయ నట నున్న • వారి వినుము. 79

ఉ. మేచకనీరదంబు నుప • మింపగఁ జాలెడుదేహ మొప్పుఁ దా
రాచల మెత్తి నట్టినుభుఁ జానలి చెన్నలరార రత్నభూ
షాచయ మాతప్రతములు • చామరముల్ విలసిల్లఁగాఁ దమి
స్సోచరవంశనాథుఁ డగుఁ రావణుఁ డాతఁడుసుమ్మ రాఘవా!

గీ. వార లందఱు సమ్ముఖ • వర్తులైన

దొరలు సేనాధిపతు లమా • త్యులు గుమారు

లు పరిచారులు బౌంధవు • లు మఱి మూల

బలమాను మ్మది కనుఁగొంటె • సార్థివేంద్రీ! 81

వ. అనిన విని తేఱిచూచి విస్మితుండై రఘువీరుండు. 82

క. ఆపుత్త్రీకు లాభాగ్యం

బాపుర మాసైన్య మామ • హఃతేజ మహా

సాపుండయి చెఱుచుఁకొనెఁ గా

కీఘ్రివిస్థలి యితండ • యేలం దగఁడే. 83

మ. అని సౌమిత్రీయుఁ దానునుంగడఁగిడి • వ్యాత్రుప్రధానాజినా
ధనముల్ వెక్కుఁగఁబూనియున్న తఱిదై • త్యస్వామియాత్మీయసే
నను నిల్వ న్నియమించి తాను గపిసే • నందోలఁగాఁ జొచ్చినం
గినుకఁ వానిపయిఁ మహీధరమును • గ్రీవుండువై యేధృతిన్

వ. అప్పుడు దశకంధరుండు. 85

ఉ. తోడన దాని నస్త్రుములఁ • దూలఁగఁడేసి శ రాసనంబునఁ

వాఁడి శరం బమర్చియు దిఃవాకరపుత్తుని వైవమూర్ఖిలెఁ
వేడిమి సంత సద్రచరఃవీరులు కొండలు వచ్చి తాఁకినన్
వాఁ డవు డుగ్రబాణములు వైచి కలంచెను వారిసయ్యెడఁ.

వ. నుమిత్రాపుత్తుండు రామచంద్రు సవలోకించి. 87

గీ. అసురవరుఁ డ్రుంతు నా కాఙ్గః యొసఁగు మసఁగఁ
భోర మున్ను ముక్కాఁకలఁ డేరినాతఁ
డేమరక నీవు నని నేయుఁ డూ యటన్న
యుద్ధసన్నద్ధుడై చనుఁ డుండ సపుడు. 88

క. ఆతని కిడ్డముగాఁ జని
వాతూలసుతుండు పఙ్కిఁ డి వక్త్రుస కనియెఁ
దైతేయనాథ రిణముస
కేతంచితీవీవతోయి యింతయ్యెఁగదా ! 89

గీ. గృహము లారామములు పునఁ స్పృష్టి యయ్యె
నా? కుశలమా కులమ్ము ప డి రాకు వచ్చె
నా? భవత్పుత్తునియుఁ జ డి క్కాడినట్టి
వాఁడ; హనుమంతుఁ డనునట్టి డి వాఁడ వినుము. 90

మ. అనుచుఁ దక్షిణహస్త మెత్తి మును స డి ర్వాశాధిపాలాదిదే
వనికాయంబు నలంచితీ న్నను జయింపఁజేకొరు ల్నాక మ
ద్దనముష్టింగొనుమన్న వాయుతనయుం దైత్యేశ్వరుండల్కఱొ
మ్మునఁ గేలం బొడువంగఁ గన్నఁగవ కెంపుల్ మీఱఁ దా

చ. వడి నరదంబుపై కెగసి వానవైరియురంబుదాఁక కే
 ల్లాడరిచిపట్టి గ్రుద్దిన బాఁ యిట్లున నెత్తురు గ్రక్కీ తేరిపైఁ
 బెడతల గాఁగ మూర్ఛను గుఁభేల్లునఁ గూలి యొకింతసేపులో
 పడఁబడఁబోయి లేచి పిదఁ పఱహనుమంతునిజూచియిట్లనుఱ.

క. ఔరా ! నీపోలునకు స

మీరనుతా ! మెచ్చితిం జు యీ యన ఛీ నీ

వీరితి బ్రతికి మెచ్చినఁ

జారుపమే నాకు సిగ్గు పడుచుంటిఁగదా !

93

గీ. అనుచు నిదె యొక్కపోలు గొ మ్మనిన వాఁడు

నగసిపడి యుగ్రుండై వక్ష మగులఁ బవన

పుత్తుఁ బిడికిటఁ బొడిచిన ధాత్రిమీఁద

బోరగిలఁబడి మూర్ఛను బొందె నపుడు.

94

మ. దనుజాధీశుఁడు నీలుపైఁ గవిసెనంఠఱవాయునూనుండులే

చి నగాటాధిపుఁ జెంత నిల్పె నట నాజ్ఞ నీలుఁడాపజ్జీవ

క్తునిపైఁ బాదపజాల మేయ దశకంఠుండన్నిటింఁద్రుంచియ

స్త్రీనికాయంబటుకిన్క వైవ దిశలంఠుంబెల్లుగానార్పచుఱ.

గీ. నీలుఁ డల్పాంగుఁ డై దైత్య పాలుతేరి

పై కుటికి నెత్తి పడమొత్తి పడగ విటిచి

నోరువడి నొక్కీ ముక్కెక్కీ నుదురు ఱిక్కి

గొడుగు విడఁజించి పిడికిటఁ బొడిచె మెడల.

96

వ. అప్పు డప్పజ్జీకంఠకుండు దెప్పరంబుగా నుప్పతిల్లుకోపంబు

- న నిట్లనియె. 97
- క. నీలా నీలా వెఱుగుదు
 నీలా యీలీల మెలఁగ * నెక్కువగుదువే
 నీలో నాలోచింపుము
 చాలం జికిలింతయేపు * సామ్యముగాడే. 98
- క. అనుచు ననలాశుగముఁ గై
 కొని కొఱకొఱ నేయ మూర్ఖఁ * గొని పడియె పడిన్
 దనుజేశుఁ డంత సౌమి
 త్రిని బిలుచుచు నురువణించె * దీప్రస్ఫురణ్. 99
- గీ. ఇట్లు లురవణించి * యేడమ్ములను సుమి
 త్రోతనూజ నేయ * నాతఁ డలుకఁ
 బెక్కుసాయకముల * రక్కసిదొర నేయ
 స్రుక్క కతఁడు మఱియు * నుక్కు మిగిలి. 100
- క. కనకోదరదత్తాశుగ
 మున నాసౌమిత్రి నొంప * మూర్ఖాలనుఁడై
 కినుక వడి లేచి రావణు
 ధమవు నఱికి తిగళరములు * తనువున నేయన్. 101
- గీ. ఉలికి చతురాస్యదత్తమ * హాహాగ్రశక్తిఁ
 నేలఁ గీలించి యిదె నిన్ను * గీటడంచు
 నంచు సౌమిత్రి నేసిన * నతఁడు చాని
 చే మహీస్థలి వ్రాలి మూ * ర్చితై నవుడు. 102

గీ. దశముఖుఁడు తేరు డిగి నుమి ధ్రతాతనూజఁ
 గొన దుమికి విష్ణుతేజమం ధ దునికఃజేసి
 కేలఁ గడలింపఁ జాలక ధ శూలికొండ
 కన్న బరువయ్యె నహహ ! నా ధ కరములకును. 103

ప. అనుచుం జేతులు నులుపుకొనుచుం జేయునది లేక వితాకు
 పడి యుండ నత్తటిమరుత్తనయుండు బిరబిర నరుడెంచి య
 నురవరుని వీక్షించి. 104

గీ. తొలఁగరోరిదురాత్మ నీ ధ త్రుళ్లు త్రుంగ
 నంచుఁ జెయ్యూఁచి గ్రుద్ది రా ధ మానుజన్తు
 నెత్తుకొని భక్తిఁ జని యారఁ ధ ఘూర్తమునిన
 రస వెసను డించె ; నయ్యెడఁ ధ నసురవరుఁడు. 105

ఉ. పావనిగ్రుద్దనం బుడమిఁపైఁ బడి నెత్తురు గ్రక్కి లేచి డై
 ర్యవహుఁడై వెసన్ రథముఁ నందు వసించికడంగెఁబోరికిన్
 భూవిభుఁ డంతటం బవనఁపుత్తునిమూఁపున నెక్కిగ్రక్కునన్
 రావఁబు దుఁగింతు నింకఁ గలఁనన్ విధిశంకరు లడ్డువచ్చినన్.

మ. అని మార్వీరవటంకృతుల్ చెలఁగడైఁ త్యాధీశునీక్షించియో
 రి నృశంసా ! యింక నెందుఁ బోయెదవు గాఁగింతున్ నినుం
 [బోరిలో

మును నీవా రగునాఖరాదులబలెన్ ధ మోసంబునం బొందెదీ
 వనినన్ రాము నలంతిగాఁ దలఁచి కోఁపావేశుఁడైయిట్లనున్

సీ. చెనఁటినిరాబారి ధ మినుకులు పఱరించి

నడుదారిఁ బడఁతుక ♦ మడిపినట్టి
 జగములఁ బొగడిక ♦ నెగడినతిగకంటి
 దొరఁబల్లినపువిల్లు ♦ విఱచినట్టి
 మన్నింపఁదగియున్న ♦ జన్నిగట్టడుగులు
 కుమతివై తెగవేయ ♦ దుమికనట్టి
 యిచ్చ నాకిలిఁ జేర ♦ వచ్చినమాత్రీ) రా
 కాసిముక్కుం జెవుల్ ♦ గోసినట్టి
 దోసకారిని నినుఁ గట్టి ♦ గాసి వెట్టి
 యీసురాదులతమి మీఱి ♦ నీసు దీఱిఁ
 బాసిపోనీక కలనకు ♦ డాసి భీక
 రాసి ఖండింతు వన్నెయు ♦ వాసి గాంతు.

108

సీ. ఫలమూలముల మెక్కి ♦ మెలఁగఁగ వని గాదు
 దారుణాయోధన ♦ ధరణిగాని
 మురియుచు నాలింప ♦ మునులపల్కులుగావు
 రణభేరికారవా ♦ ర్భటులుగాని
 కృషదింధనముల బం ♦ ధింప సింధువు గాదు
 అమిశ్రదైతేయసే ♦ నాభిగాని
 మఱువుగా వధియింప ♦ మర్కటపతి గాఁడు
 జనభయంకరదశా ♦ ననుఁడుగాని
 యెదిరి కడవంబు సేయ నీ ♦ వెంతవాఁడ
 వరయ సలినానననగాశు ♦ గాననబల

శాసనుల కైన నిలువంగ ♦ శక్య మగునె

వనికిఁ గ్రమ్మఱఁ గాకుత్స ♦ చనుము చనుము. 109

వ. అని యనేకప్రకారంబులం దిరస్కారపూర్వకంబుగా వీరా
 లాపంబు లాడుచుం దాడిసేయుచు నారిమ్రోయించుచుం గ
 య్యంబునకుఁ బిఱుతివియక దవాసలంబు చేరంబోవుచు మి
 ట్టిమిట్టిపడుమిడుతవడువున మిడిసిపడుచుఁ గడలేనిగడితవుఁగడి
 మి యడర నస్పృ డస్పృడిమియొడయనిపెం బెట్టిదంపుటంబుగ
 ములు నింపిన. 110

ఉ. అంతఃఘూర్జ్వహుండుమది ♦ నల్కఁ గనుంగవఁగెంపులోల్కవి
 ల్లెంతయు నెక్కువెట్టి నిశి ♦ తేఘపరంఘర నింపి కూలిచేఱ
 యంత్రపతాక చక్రకవ ♦ చాశ్వములఁ మఱియుం గిరీటపుం
 బంతులు డుల్పి యర్థశశి ♦ బాణము వైచి కడంగి వెండియుఁ
 గీ. భిదురసదృశమైన ♦ బెడిదంపుటమ్మచేఱ
 బోరఁ దూల నేయఁ ♦ బోఁడి మడఁగి
 కొమ్మ లెల్ల నఱికి ♦ కొనిపోవ నిల్చిన
 మోడుపగిది నుండె ♦ మోము వంచి. 112

గీ. అవుడు రాముఁ డసుర ♦ నరసి యోరావణ
 యెంతయువిధి వచ్చె ♦ నింటి కరుగు
 మెల్లి వత్తు గాని ♦ యిఁకనీవు బవరము
 సేయలేవు తూలి ♦ పోయినావు. 113

వ. అని పరమకృపాశుంఢైన సృపాలుండు వలికినం బరాభవ

ఖన్నుండై.

114

క. ఆరక్కసిదొరగ్రక్కున

వేటొక్కని యరదమెక్కి ♦ వీటికి మరలెన్

శ్రీరాముడు చని తన్నుని

గారవమున సేదదేర్చె ♦ గౌతుకం మరలన్.

115

వ. నీలుడు సంతకుమున్న సేదదేరి సేదదేరుచు రఘువీరుం జేరి

యుండె.

116

క. అప్పడు కవులొకకొందఱు

గుప్పన నరదంబు చుట్టు ♦ కొని నవ్వుచు నీ

కొప్పనె యిటు చన నప్పటి

తప్పెట లెటునొయె నోరి ♦ దానవ చెపుచూ.

117

గీ. అనిన మార్గాట లేక దుః ♦ ఖాంబురాజి

మునుఁగుచును దేలుచును బురం ♦ బునకుఁ బోయి

నగరివాకిట నరదంబు ♦ డిగి యమాత్య

పరివృతుండయి కొలువుండి ♦ పక్షిముఖుడు.

118

ఉ. కొండొకసేపు చింతిలి యక్కుంఠితవిక్రీమశాలి కుంభక

ర్ణండు మనీయసోదరుఁ డఁ మానభుజాబలుఁ డింద్రోభీకరుం

డుండఁగఁ జింతయేల యతఁ డుక్కడఁగింపఁడె శత్రులన్ వడిన్

లెండుచనుండు మీరతనిఁ లేపుఁడుపాపుఁడునిద్రీయంతయున్.

వ. అని పనుప యూపాఠొడిరాక్షసవీరు లసంఖ్యభక్త్యభోజ్యాది

బహుపదార్థంబులు గొని చని తనీయశయ్యాగృహద్వారం

బు చేరంబోయి.

120

ఉ. ఆసయంబునందుఁ బలఁబలాశులు కొండలు తద్యయంకరో
 చ్ఛ్వాసనమీర మెత్తి పడఁనైచిన ముక్కులుముక్కలైకడున్
 గాసిలువారుప్రకృయెముఁకల్ నడుముల్ నడునెత్తివ్రక్కలై
 పాసినవారుకాళ్లుపడిఁప్రాఁకెడువారలు నైరి చూడఁగఁగ. 121

క. క్రమ్మఱఁ గొండలు నిశ్వా
 నమ్మునఁ దద్బిలముఁ సొచ్చి * శ్రవములవెంటఁ
 నెమ్మి వెడలి తలదన వెనఁ
 గ్రమ్మి యినుపగుదెలఁ గ్రమ్మి * కదలకయున్నఁ. 122

క. కళవెళ నుడికెడులైలము
 బలితపుఁబనఁబులను దెచ్చి * పలుచురు పెన్వీ
 నుల నిండఁబోసి ముకుబారి
 యలు మూయ నొకింత తెలివి * నలపు గొలుపఁగఁగ. 123

మత్తకోకిల. వారి నారసి నన్ను లేపిన * వార్త దెల్పుఁడు భేవతా
 వైరివీనిదేశలంఘన * వర్తనోత్సుకులై సునా
 సీరముఖ్యహరిద్వరుల్ సుర * సేనతో మనలంకపైఁ
 బోరొనర్పఁగ వచ్చిరా మఱి * భూరివిక్రమశాలులై.

ఉత్సాహము.

అనిన యాతుధాను లెల్ల * నల్లనల్లన కరజీ
 వనజయుగము దోయిలింది * వరుస నిలిచి వార్ధిఁ గ
 ట్టినది మొదలుగాఁగ నాగ * డియవఱకు రఘూద్వహుం

దును గవులును బాసరిచినప * నులు వచింప దీనుడై. 125

పంచచామరము.

అహో యహోధిపాత్మణా * ద్యహార్యసంచరావళీ
 సహాయతా సమగ్రభాహు * శక్తిబద్ధవార్ధియై
 మహోమహోగ్నిఁడై క్షమాకు * మారికావిభుండు నా
 గ్రహించి విగ్రహంబు సేయు * కచ్చ లంకఁ జొచ్చెనే. 126

తరళ. అనిమిషేంద్రముఖామరావళి * కాత్మహర్షము వృట్టగా
 పనచ రేంద్రులు పాదపాదులు * వైచి వార్ధిని గట్టగా
 మనుజుస్మర చక్రవర్తికి * మర్త్యుచే నని గిట్టగా
 వనజపీఠి లలాటపట్టిక * వ్రాసె నెట్టన గట్టిగా. 127

తోటకవృత్తము.

అని యెంతయుఁ జింతిలి * యప్పుడు తెం
 పున లేది పసాదము * మున్నుగ మె
 క్కి నిశాంతము వెల్వడై * గేసరి మేల్
 కని కందర వెల్వడు * కైవడిగా. 128

గీ. అటులు వెల్వడి సర్వంస * హాంతరిక్ష
 మానదండస్థితిఁ దనర్చు * మనుజుస్మ
 రాధిపానుజుఁ గాంచిత * యాత్మ లగుచుఁ
 బఱచి రక్కోటపైలుపలి * ప్లవగభటులు. 129

గీ. అంత ఘటకర్ణుఁ డలుక ద * శాసుక్రకడకుఁ
 జని యథోచితవిధి గాంచి * సరగఁ దత్ప్ర

బోధితాఖలవృత్తాంతంఁ డై ధనేశ్వ

రావరజుద్గయంబునఁ కౌత్తఁ దలఁకి.

130

చ. వినయము తోపఁగాఁ బలికెఁవేమరు రావణుఁ జూచి దేవనే
మును రఘునీరుతోడఁ బగఁమోసము వచ్చునటంచుఁ దెల్పనే
జనకతనూజఁ దెచ్చుటనుఁ జచ్చుట నిక్కువ మంటిఁగాదె ని
న్ననఁ బనియేమి కాల మిపుఁపందఱకుఁ సమకూరెనీగఁటి.

ఉ. భూమిజ యాదిలక్ష్మీ రఘుఁపుంగవుఁ డామురవైరి వాసర
స్తోమము దేవతాగణముఁ దుర్భయవృత్తిఁ జరింపనీ కయో
సేమముగాదు నారదునిఁచే మునువింటి యధార్థమింతయుఁ
సామముతో మహీసుత నొసంగుముమేలగు నెన్నిభంగులఁ
మ. అనినఁ బక్షిశిరోధి క్రోధమున నాఁ హఁ చాలు నిర్భీతి ని
ట్లనుటఁ నీవు విభీషణుఁ మిగిలినఁబై తోఁచెఁగానిమ్ముభూ
తనయా రాములు శ్రీమురారు లగుటేఁతధ్యంబు పంకేఱహఁ
సనుఁ డె ళ్లేరికి వాసెనోయదియనఁశ్యంబులభించుంగదా.

క. అనఁ బనఁటిచెవులరక్కసి

మనమునఁ బరితాప మేలఁ మన్నించి ననుఁ

బలిదినఁ జని రఘువీరుల

శనఁ దునిమెదఁ గవులఁ దినదఁ నాఁకలి దీఱఁ.

134

మ. అని హర్షం బొదువంగఁ బల్కి దశకంఁతానుజ్ఞచే ఛేరిశం
ఖనినాదంబు తెసంగ వారణతురంఁగంబుల్ఠంబుల్ఠట్టుల్
దనుఁగొల్పంగఁగరాళశూలమొకకేఁలంబూనిదివ్యాస్త్రముల్

గొని యే తేరంగ వానిఁ గన్గొనిప్లవంఁగుల్ పాటఁగాఁజొచ్చినఁ

గీ. అబ్రుడు సరమావిభవనిరాముఁ డరసి యటులు

పుడము కాకసమున కొప్పు డ పొడవుగలుగు

పాఁడు వీఁ డెవ్వఁ డన్న రా వఱునితమ్ముఁ

డగ్రజుఁడు నాకుఁ గుంభక డ్లాహ్వయుండు.

136

చ. ఇతఁడు జనించినప్పుడు మఁహింగలజంతులమ్రుంగఁజొచ్చినఁ

శతసవనుం డాటింగి తనశత్రుము వైచిన లెక్కసేయకే

సితకరిదంతముల్ వెటికిచేకొలది బడమోఁది జంభభి

భృతిఁ దొలఁగింప ధార కడిఁదిశపియించెనుడగ్రకోవుఁడై.

గీ. దాన నీతఁడు నిద్రించు డ్రమానుపగిది

నాఱునెలలకు లేచి యా హఠము గొను

విజయుఁ డగునొక్కనాఁడు నా వేళ నైన

బలిమి మేల్కన మృతి యని యజుఁడు వలికె.

138

క. అన నివ్వెఱపడి వానిం

గనుఁగొనుచుండంగ నతఁ డగదియఁగ నేతెం

చినకుంభకర్ణుపై న

వ్వనచకు లురుతరలు గిరులు వైచిన నవియుఁ.

139

ఉ. ఆతని రొమ్ముఁ దాఁకఁ బొడిఁయై చనగ్రమ్మఱఁబాదపాద్రినం

ఘాతము లొక్కపెట్టుగనుఁగప్పిన వానిని నుగ్గుఁడేసి వె

న్వాతను వాసరావళినివైచిన గొబ్బున ముక్కులాఁగలం

జాతుఁడి మీఱ వెల్వడ ని శాచరవీరుఁడు గాంచియుగ్రఁడై

- గీ. దండుపైఁ బడి కడువడి ♦ రెండుచేతు
 లను బొదివి పట్టివావరు ♦ లను గరంబు
 నులిమి ముద్దులు గావించి ♦ వెలుచ వదన
 నుషీరమువ వైచి మ్రింగఁగాఁ ♦ జొచ్చె నపుడు. 141
- గీ. పెనుమలలు వైచి పడమోఁది ♦ కినుక వొదల
 ద్వివిదహనుమద్దజగవాక్షు ♦ గవయముఖ్య
 కపివరులు వానిమే నెల్లఁ ♦ గలయఁ బ్రోకి
 కఱచి ముక్కలులాగఁ జి ♦ కాకునొంది. 142
- క. రూఢించి మేని నెంతకుఁ
 దూలక క్రమ్మకొని నొంచు ♦ ద్రుమచరవరులఁ
 గాలఁ నేలం జమరుచుఁ
 గేలం బడమోఁది మిగుల ♦ గీటణఁగించెఁ. 143
- ఉ. ముక్కులు ముక్కలై వెతలఁముక్కుచు మూల్గుచు నెల్లు
 [లోప్పఁగాఁ
 బ్రక్కలు వ్రొక్కలై పాలును ♦ బల్బిడి నెల్వడ వాతనెత్తురుల్
 గ్రక్కునఁగ్రక్కుచుఁదలలు ♦ గంట్లయిబంట్లగురక్కనుల్ నగఁ
 జెక్కులు చెక్కలై కపులు ♦ చిక్కిరి పొక్కిరి కొందఱందులఁ.
- క. ఉఱుగ నిటు లనుర వెఱవక
 తఱుఁగని బీరమునఁ బాఱఁ ♦ దరిమినఁ గని య
 త్తఱి ఖరకిరణునికొమరుఁడు
 కొఱకొఱ నొకతరువు నెఱకి ♦ కొని ముదివఱులఁ. 145

- క. రక్కసిదొరపై వైచిన
మిక్కిలికోపమున మనసు † మొడుకొన హవి
ర్భుక్కిల లడగుశూలము
గ్రక్కున సుగ్రీవునేయుఁ † గని యనిలజఁడున్. 148
- గీ. ఉఱక నడ్డము చని దాని † నొడిసిపట్టి
బిట్టలావొప్ప మోఁకాలఁ † బట్టివిఱువఁ
గనలి ఘటకర్ణుఁ డర్కజఁ † గదిసి మోఁది
వివశుఁ డగువానిఁ గొని తన † వీటి కరిగె. 149
- గీ. కపు లపుడు కుండఁ బావని † గాంచి పల్కె
వెఱవ నేటికి యూదైత్యు † వికృతరూపుఁ
జేసి యిదెవచ్చుఁ గాకున్న † నే నురారిఁ
దునిమి మనదోర విడిపించు † కొననె యనుచు. 149
- చ. అటు తనమూఁపుపై నిడుచు † నయ్యమరారిచనంగపీండుఁడం
తటఁ దెలివొంది యేమొకొవి † లాకగుచున్నదియొదునుంజినే
నెఱు చనుచున్నవాఁడనొకొ † యొక్కడివాఁ డితఁ డెవ్వఁ
[డొక్కొ మ
ర్కటబల మీదు లేదు ఘటకర్ణుఁడు నన్నిటకెల్లుతెచ్చెనో.
- క. అవుఁగాక వీని నిదె త
క్కునపఱిచెద ననుచు వాని † గూబల కంటం
జెవు లెక్కలాగి పెనుము
క్కు విడఁగొటికొని బలీము † ఖుల్ పెల్లార్వఁ. 150

క. కడువడి సరు దెంచి ముదం

బడరంగ రఘుపతికి మౌక్తికై * సయ్యోడ దనుజం
డడుగడుగునఁ దనపోడిమి

చెడుట కుడికి తడవు మిడికి * చిడిముడిపడుచున్. 151

చ. మునుపటు చెల్లెలుంజెవులు * ముక్కునుతోయినలజ్జబ్రుంగియుం
డెను రఘువీరులం గలన * నేఁ బరిమార్చెక నంచు వచ్చి నేఁ
డినసుతు చేత భంగపడి * యీవికృతాకృతితో నిశాచనేం
ద్రునికడ కేగరా దని గి * టుక్కునఁ దామగుడెంబురంబునన్

చ. మగుడి బలంబు గూడుకొని * మచ్చర మెచ్చంగ వచ్చి పోఁలో
నగ చరులన్ నిశాచరుల * నందఱఁ గన్పడువారి నెల్ల మ్రిం
గఁగఁ దలపడ్డ వానరులు * గసిలి రాఘవుమర్ష్య సొచ్చిన్
మగఁటిమి మీఱలక్ష్మణుఁడు * మార్కొ నెనద్దశకంఠసోదరున్.

సీ. సప్తభాణములవ * ఊము గాడనేసెను

రాముఁ డంతటను నా * రాచసమితిఁ

జౌలన్యు నెమ్మేనఁ * గీలింప వాఁ డవి

సరికునేయక నద్రీ * చరుల మ్రింగ

సవుడు గదాధరుఁ * డై విభీషణుఁ డరు

దేరఁ గూరిమి మీఱఁ * దేటిచూచి

తమ్ముడ కాకుత్స్థ * దయ లంకసన్మార్గ

మున నేలు మరయంగ * దనుజవంశ

కారణుండ వనినఁ * గరములు మోప్పి యా

తండు పల్కె రావ ధుండు సేయు
దుర్ణయమున మిమ్ముఁ ధుండులగంగవలసె నే
నేమి సేతు నంచు ధుండుము వంచి.

154

క. శోకింపఁగ నోదారిచి

రాకానులతేఁడు వనచ ధుండురామణులం
జేకొని మింగఁ దొడంగిన
వ్యాకులపడి రాముఁ డరసి ధుండుతిశోకమునఁ.

155

క. మకుడెందాస్త్రంబులఁద

త్కరములు దునుమంగ వవియు ధుండుధారణిఁ గూలెఁ
దరుచులు వాని క్రెందం
గరమరుగుగ నొరిగి విటిగి ధుండుకడచిరి పోరఁ.

156

గీ. మఱియు సర్థచంద్రీ ధుండుమార్గణంబుల రెంటు

రెండుకాళు లుత్త ధుండురించి లోన
నలుక నుగ్రతీవ ధుండుయామ్యసాయక మేసి
వానిశిరము డొల్ల ధుండువైచె నంత.

157

తరళ. తదనురోరుశిరంబు తూలి వి ధుండుతాకుగాఁ జని తత్పురీ

నదనగోపురచంద్రీశాలలు ధుండుసాలముల్ ధరఁగూలఁగ్గాఁ
గదిసి వార్ధి గుభెల్లునంబడఁ ధుండుగాంధముల్ విడఁజిమ్ము బు
ద్బునచము జెసఁగంగ దిక్కులధుండుభూరిరావమునిండఁగ్గాఁ.

వ. అప్పుడు.

159

గీ. పుష్పవృక్షి కురిసె ధుండుబుధమంచుభులు మింట

మ్రోసే సవనభుజులు † మోద మంది

రచ్చరలు చెలంగి † యాడిరి పాడిరి

కిన్నరులు శుభప్రీ † సన్న ఫణితి.

160

వ. అంతః బక్ష్మికంధకుండు హత శేషదోషాచరులవలనఁ దద్వృ
త్తాంతం బంతయుఁ దెలిసి దురంతచింతాశ్రాంతుండై నిజా
నుభుజుబలపరాక్రమంబులు దలంచుకొని విలపించుచుఁ గట
కటా యనుచు వేమూరు దైవంబు దూఱుచుం గృష్ణసారం
బులు వ్యాఘ్రంబుల మ్రొగుభంగి మనుజులు దనుజులం జదు
వుట యయ్యె నేమనంగల దిట్టివిపరీతంబులు వుట్టందొడంగె
నింక నెట్టగునో యనుచు సత్యంతదైన్యంబున నిట్లనియె. 161

క. ఆలింపమిఁ జెడితిని నీ

యాలోచనమును విభీష † గా యకటా నేఁ

డాలమునఁ గుంభకర్ణుండు

గూలెఁగదా యనుచు మదిని † గ్రుమ్మరుచుండెన్. 162

చ. త్రిశిరుఁడు షక్ష్మికంఠ యిటు † దీనతపాపీయో నీ వనికా ధను
ర్విశిఖము లూనిసెన్ నిలుతు † రే బలభిన్నుఖులై నబ్రహ్మాద
త్తశరశరాససంబులు ర † కంబును గల్గిన నన్నుఁ బంపినన్
దశరథసూనులం గపిని † తానములం బరిమార్చివచ్చెదన్. 163

క. అన సతితాయుండును దే

సనరాంతకు లగునటంచు † బలుక మహాపా

ర్శ్వని మఱియు మహోదరుఁ డో

- డనిది కుమారుల నుతించి ధీ యాతఁడు వనుపన్. 164
- గీ. ఉత్తమోన్మత్తహస్తి మ ధీ హోదరుండు
 సధికజవసత్వహయము స ధీ రాంతకుండు
 కడమ నల్వరు ఘనశతాం ధీ గముల నెక్కి
 బలసివచ్చిరి చతురంగ ధీ బలముతోడ. 165
- ఉ. వచ్చి మహోద్ధతిం గదియఁ దానరవాహిని యార్చి పేర్చుచుం
 దచ్చతురంగసేన వసుధాధరసాలశిలావితానముల్
 చెచ్చెర్వైవి గీటడఁగఁ ధీ జేయ నరాంతకుఁ డంత నెంతయున్
 మచ్చర మెచ్చ నప్తశతఁ మర్కటులం బరిమార్చివెండియున్.
 మ. తనపై నేయుమహాద్రిపాదపశిలల్ తప్పించుకొంచున్ సగా
 టనులన్ నుగ్గఁ జేయ వాలిసుతుఁడం తన్ వానివేతాఁడియ
 ల్కను దైత్య యిదె నిన్నుఁ గూల్తు నని పెన్లవొప్పఁ
 [జెయ్యూచి గు]
- ద్దిన ధాత్రిం బడి చచ్చెగింజుకొనిపాఁ జ్చిగ్గివిసాశ్వంబుగన్.
 గీ. కుపితులై యంత దేహంత ధీ కుఁడు త్రిశిరుఁడు
 మఱి మహోదరుఁడును దాఁక ధీ మఘవపాత్తుఁ
 డనఘుఁ డుగ్రత దేవాలత ధీ కునిఁ దలుకునఁ
 గదిసి గ్రుద్దిన నెత్తురుఁ ధీ గ్రక్కుకొనుచు. 168
- క. వడి నంగడుఁ బరిఘముతోఁ
 బొడువం గని పవనసుతుఁడు ధీ భూరిక్రోధం
 బడరఁగ సదేవాంతకు

- మకిపె మహోదరుడు నీలు ♦ మార్కొన నంతర్. 169
- క. సగ మొకటి పెటికివైన
 సగజంబుగ నెత్తి పగిలి ♦ చచ్చె గినుక
 దిగతలలవాడు గనుగొని
 పొగులుచు శితశరము లనిల ♦ పుత్తుని వైచె. 170
- క. అతడు చలింపక యొకప
 ర్వత మేయ్ వాడు సఱుక ♦ రథమున కత్తు
 ధ్ధతగతి లంఘించి వెనక
 ధృతియుతుడై పవనసుతుడు ♦ త్రిశిరుం జంపె. 171
- క. గద సంతమహాపార్శ్వడు
 మదమొప్పగ వృషభు నేయ ♦ మహి వ్రాలి దిటం
 బెద నొడవ లేచి యగ్గద
 యదలిచి లాగికొని మోది ♦ యాతనిఁ జదిపె. 172
- క. ఆయెడ నసురులు పాఱం
 బోయిన మఱలించి నారి ♦ భూరిధ్వనిగా
 మ్రోయించుచు సతికాయం
 డాయగ చరసేన నలుక ♦ నడఁచెను విఱుగ. 173
- వ. అప్పుడు. 174
- ఉ. వేడివెలుంగు వంగడపువీరుడు గాంచి విభీషణా యహో
 వీడె మహోగ్రుడై కపులవీరగఁగఁ జేయుచునున్నవాడు ఎ
 వ్వా డన రాఘవా యసుర వల్లభసూతివలంతి మేటివి

గొంట లేక కలంక ✦ నుంటఁగాక
 పుటిమీఁదను దద్ద ✦ మాంటితోలోనంట
 గంటువెట్టెడు రీతి ✦ బంటుతుంటుము
 వింటి కొరగఁ బోర ✦ నంటయుఁ గొల్వలో
 వింట యయ్యె నిఁకేమి ✦ దంటతనము
 ఇంటివాఁ డొరుతోడ ✦ నంటుఁగావించుట
 కంటఁ గష్టంబు వే ✦ యింటఁ గలదె
 తొంటిదశగెంటి యంగద ✦ దంటుకట్టఁ
 గంటివారలు బలసి న ✦ ట్టింట నిలిచి
 మెంటఁ దగిలిన ధైర్యము ✦ కుంటు వొడిచి
 యొంటిగొలుపదె వెఱపు ను ✦ క్కంటిక్లెస.

184

సీ. కౌర్యశ్రీకంబు త ✦ ద్దయు హజారమునఁ బ
 ల్మరు నొనర్పరుగదా ✦ మరుదబలలు
 తెలుపుటెల్లలఁ గదా ✦ నిలగుడంబులు గూర్చి
 చెలిమిఁ బట్టరుగదా ✦ చిలువచెలులు
 వ్యజనముల్ తపనీయ ✦ వలయుఁగుణత్కార
 మలర వీవరుగదా ✦ యక్షసతులు
 హారతుల్ చెలువంపు ✦ హరివాణముల నించి
 పొనఁగఁ దీర్పరుగదా ✦ పురతరుణులు
 కప్పరపుటాకుమడుపులు ✦ కాతుకంబు
 వఱల నందియ్యరుగద కి ✦ న్నరవనిఠలు

కటకటా చూడఁజూడంగఁ ♦ గరుణ విడిచి

గొడవఁ జెందించె దైవంబు ♦ నుడుగులేల. 185

వ. అనుచు ననవధివ్యధాపాఘోధినిమగ్నుండై దశశిరోధినిధికృతం బెట్టిబుధులకు నధిగతం బగుట విధిప్రధితంబుగదా యనికొంత తడవు చింతించి యొక్కొంత ధైర్యం బవలంబించి జితశతకృతుం డగునుతు నవలోకించి కుశుకమతి నుతించి మద్ధితంబు గా నీ వతిత్వరితగతిఁ జతురంగబలయుతుండవై చతురతం జని విమతు లగుకుతలపతులఁబృతసతో నిహతులం గావించి రమ్మన నతం డట్ల నమరధరణి కరిగి యొక్కట నిలిచి మూత వహు నారాధించి తత్ప్రసాదంబున బ్రహ్మాస్త్రంబు నైకొని యాకసంబున కెగసి విక్రమం బచ్చుపడంగ ఘూర్ణిల్లుచుండె నంతనాహవ్రాద్వి నిజబలంబు కపిబలంబుతోఁ గొంతదడవు కదనలబు నేసి గాసిలినం గని యసురసురుండు నకోధమాన సుండై యంగడజాంబవద్దజగవయగవాక్షగంధమాదనమైంద ద్వివిదాదివాసరసేనానాయకుల నబలంబుగా నొంచి బ్రహ్మాస్త్రంబు ప్రయోగింపఁ దద్బాణపాతంబున. 186

చ. అరయ ససైన్యలై యఱువ ♦ దాత్నొకకోటిచమూపులంతఁజ చ్చిరిమఱియుంగపుల్నృపతి ♦ సిఁహులు మూర్ఖమునింగిరంతదా మరచెలి గ్రుంకె రావణకు ♦ మారుఁడులంకకుఁబోయెఁదద్విధం బరసి విభీషణుండు పవ ♦ నాత్మజఁడుకా గడు దుఃఖితాత్తులై.

సీ. అమరేంద్రజిన్నార్గ ♦ కాంధీభవన్నేత్రు

వసరుహాసనపుత్త్యుఁ ♦ ఘనచరిత్రు
 రాఘవాజ్ఞాబద్ధుఁ ♦ బ్రజ్ఞాసమృద్ధు మం
 త్రోషధసంసిద్ధుఁ ♦ సమితవృద్ధు
 జాంబవంతు నితాంత ♦ సద్భక్తి నొక్కెడ
 నారసి డగ్గటి ♦ యతనికుశల
 ముగిసిన నీ వెవ్వ ♦ రయ్య యన్న విభీష
 ణుడ సంఘః దనపేరు ♦ నొడివి దాశ
 రఘులు కపులును మరల మూ ♦ ర్చలను దొఱిగి
 మనియెడితెఱుం గెఱిగివు ♦ మనుడు నాంజ
 నేయుఁ డెచ్చోట నున్నవాఁ ♦ డో యటన్న
 నవుడు పననజుఁ డేచులి ♦ యడుగ నలరి.

188

ఉ. ఓహనుమంత నీవివటఁనుండఁగ మా కిఁకఁ గప్త మేమయా
 యాహవభూమి రాఘవులుఁనదిచరుల్ పడియున్న వారుమా
 యీహ దలిర్ప ద్రోణిగిరికియ్యెడ నేగి మహాషధుల్ వెసక
 సాహస మొప్పఁదెచ్చినరుఁసక బ్రదికిపుముతోవఁజెప్పెడక

క. భీరుడ వంభోనిధిగం

భీరుడ వంహోనితాంత ♦ భీరుడ వతులా
 చారుడ వాశీతరఱు

ధారుడ వభియాతిజనవి ♦ దారుడ వరయక.

190

క. ఘురుడవు కృతమంత్రారా

ధురుడవు జనవిచుతకీర్తి ♦ ధురుడవు కపిమం

డనుఁడవు రంజితఖరశా

సనుఁడవు సమిదపరదిగ్వు ♦ సనుఁడవు తలఁచఁగ. 191

వ. అని యనేకగతుల వినుతించి ద్రోణగిరిమార్గకథనాధిషణుండై
వెంశియు నిట్లనియె 192

సీ. అంజనీనందన ♦ యాలింపు మిచ్చోటుఁ

గదలి యుత్తరముగాఁ ♦ గడిమి నరిగి

హిమవన్నగముఁ గాంచి ♦ హేమకూటముమించి

ఋషభాచలంబు త ♦ రించి హాట

కాహార్యమున కిచ్చుజోహారు లొనరించి

పన్నగాభరిణాదీ) ♦ సన్నుతించి

శృంగవంతం బను ♦ శిఖరీంద్రము భజించి

నీలశైలము వేగ ♦ నిర్గమించి

శ్వేతగిరిఁ బూజల్సరించి ♦ సిరుల నలరు

భూధరంబు లనేకమూల్ ♦ పౌసఁగు నచట

వానిఁ గని సంతసించి దు ♦ ర్వారశక్తి

లవణవారిధి లంఘించి ♦ తవిలి చనఁగ. 193

సీ. అచట శాకద్వీప ♦ మామీఁద దుగ్ధాబ్ధి

యామ్రమోలఁ జంద్రాద్రి ♦ యవలఁగొంత

దూరంబు చన సంత ♦ ద్రోణశైలేంద్రంబు

పొడకట్టు నగ్గిరి ♦ నడరునాలు

కౌషధంబులు వాని ♦ కాఖ్యలు జెల్పెద

సంజీవకరణి వి • శల్యకరణి

సంధానకరణియు • సావర్ణకరణియుఁ

దత్ఫలంబులు హరి • త్ప్రథల సలరు

సలరు లరుణంబు లాకులు • దెలుపు సగుచు

దివిజనాయకునాజ్ఞచే • దేజరిల్లు

సట్టిదివ్యాషధంబులఁ • గట్టి తెచ్చి

మనువు మన గాడ్పుకొమరుఁ డా • తనికి మొక్కి. 194

సీ. చని మందుకొండఁ దె • చ్చిసఱట్లఁ దత్సవీ

రప్రసారణమున • రణమునందు

సమసినకపిసైన్య • సహితులై రఘువరు

లుసురులు వొంది రొ • ప్పెసఁగుమేను

లోనరంగ నిద్ర మే • ల్కని లేచినట్టుల,

యగ్గిరి మఱలంగ • నాతఁ డచ్చొ

టచు డివి వేసవచ్చెనినుఁడును నుదయించె

హనుమన్తహిమ • మెచ్చి • రమరు లవుడు

రేయిఁ గోరి తిరుగ న • ద్దీచరు లది యె

టింగి రవిగుంకె నిరు లొప్పె • యక్కలెసఁగెఁ

జెలఁగి రక్కసిపురిఁ జొచ్చి • చిచ్చువెట్టి

రంత పెనుమంట లాకస • మంటిమండె.

195

గీ. అట్టిమంటల కుల్కి ద • శాస్త్రుఁడవుడు

పలికెఁ గుంభనికుంభలఁ • విలిచి శోణి

తాత్సు, యూపాత్సు, మకరాత్సు * నసురవరుఁ బ్ర

జరఘుఁ గంపను ననికి బా * సట యొనర్చి.

196

వ. మీయట్టి బలపరాక్రమ సంపన్నులు గలిగియు నిట్టిటి దురవ
స్థలు పట్టణాబువం బుట్టెంగదా యనుచు విగత ధైర్యుండై
పలికిన విని యతనికి మనంబున నానందంబు జనియింపం
గుంభనికుంభు లిట్లనిరి.

197

క. మే. మాటక్కరికోర్తుల

నీమాటనె పట్టి తెచ్చి * నీసభమోర్ల

మోమాటము పరికింపక

కామాటవుఁ బనులఁ బెట్టి * కారెంటు మిటఁ.

198

కా. చెంపల్ వాయుఁగఁగొట్టియకాదలపయి * జల్లుల్వడఁ మొట్టిగా
రింపక వల్వదటఁచుఁ గుయ్యడఁగ వాఁరిక రాముఁడీక్షించిల
జ్జింపక దేరులఁ ద్రొళ్లగట్టి దివిజే * జేల్ భీతిలం బారు ల
గ్గింపక నీసభ కీర్తి తెచ్చెదము ను * గ్రీవాదులక రావణా.

వ. అనుచు నపరిమితావలేపాలాపంబుల నతని దైన్యంబుశూన్యం
బు గావించి మాన్యులై తదనుజ్ఞ వడసి యాతుధానచమూ
నమేతులై పురంబు నిర్గమించి రణధరిణి కేతెంచి జగద్భయ
దంబుగా వలీముఖబలంబుఁ దాకి రప్పడు.

200

ఉ. తాఁకినమూఁకులుం గిరులు * తద్దయు వైచినఁ దోన కూల్చిబల్
తేఁకువ మీఱ వానరులఁ * దీవ్రకరంబుల నేఁగించి యా
సోఁకుడుమూఁక లెంతయును * జుట్టుకొనం గరిరాజుఁ జూచిపే

రాకలితోడ వెల్వడుమ్మః గాధివులుంబలె నుగ్రమూర్తులై.

౪. మైందద్వివిడులు సర్యమ

నందనుఁడును వసచరేదంఱి ః నందనుఁడు మరు

న్నందనుఁడును గ్రీతుభుజు లా

నందింపగఁ దాఁకిరవుడు ః నాశకథనులై.

202

౪. అందు మైందద్వివిదు లక్షీణభుజాబలంబున యూపాక్షశోణి

తాక్షుల కక్షోవీరు లీక్షీఁజగొంతతడవు పోరాడి సమవర్తి

నగరప్రవర్తులం జేసిరి. భానుసంభవుండు సంరంభంబునఁ

గుంభునిదంభంబు విజృంభింపవీక పోకార్య నంగదుం డభం

గవిక్రమంబునఁ గంఠనస్రజంఘుల నఁఘ్రిసంఘట్టనంబున గ

తప్రాణులం గావించె మించినయఃలుకఁ బ్రభంజనతనయుండు

నికుంభుని భంజించె నిట్లు చమూసమేతంబుగా యాతుధాన

యోధవరు లాయోధనంబున నిధను లగుట కత్యంతచింతా

క్రాంతుండై.

203

౪. మకరాక్షుండు మహోగ్రుండై నిజధనుఁ ధర్మార్థనిదాంబు ది

క్ష్పికరం బంటఁగ మ్రోయఁ జేయుచు శతాంఁగంబుఁ జొ

రందోలి లె

క్క కపారంబుగఁ గీశులం దునుమ నఁల్కుఁ జానకీ భర్తపా

వకబాణంబున వానిఁ గూల్చె దివిజఃప్రాతంబు లగ్నింపఁగఁ.

౪. తత్కృమ మంతయుండెలిసిఁ దానవనాధుఁడుకుందుచుఁ నము

ద్యత్కృధ నిండజిత్తుఁ జనుఁ మన్న నతం దురగేంద్రులంగరు

- శ్లోక్రియ వారిఁ గూల్తుననితంత్రుడికి సాగిలి బాహుసత్వచం
 చతక్రితుఃభుగ్ద్వివత్ప్రివరఃసైన్యముతోఁ జని తానదృశ్యుఁడై
- ఉ. చుక్కలత్రోవ నుండి కిపిఃశూరులచేఁ దనసైన్యమంతయుఁ
 స్రుక్కిన మిక్కిలిం గినుక * చొప్పడ రాఘవులం బ్లనంగులం
 బెక్కుశరంబు లేసి కడుఁబెంపడఁగించి దశ స్యనందనుం
 డొక్కెడఁ గైతవావసిజనొక్కతెఁ దెచ్చిఁజాఁగఁజుంజుం.
- ఉ. దృక్ప్రమదం బొసర్చె ననితెఁపునదైత్యులుసంతెసింఁజ్రా
 గ్దిక్ప్రభుమఃఖ్యు లంతయు సకృత్య మనఁ నఱికెవిశకప
 మ్యక్ప్రభ లీనుఱ్ఱముఁననద్రచరుల్ గని తొల్లి యిట్టు లా
 వాక్ప్రమదామనోహరుఁడుఁవ్రాసెనొకోయనిసంచలింపఁగఁ.
- చ. నఱికి నికుంభిలాటవికినాకులు హః యన ప్రేల్చి కేగినన్
 వెఱచి ప్లవంగు లంత రిఘువీరుల కేర్పడఁ దెల్ప వారల
 త్తఱి నడలఁ విభీషణుఁడుతద్విధ మానుఁమాయ దీన వే
 మఱు వ్యధయేలవాఁడిపుడుఁమారణహోమవిధాన శేముపి.
- సీ. చనియె నిక్కువ మిదిజననాథ తత్త్రియా
 ప్రత్యూహ మొనరించి * పగతు నిపుడు
 పరిమార్చు దఱి యని * పల్క రాముఁడు ప్రీతిఁ
 దద్దిభీషణమరు * త్తనయనీల
 జాంబవన్ముఖుల బా * సటఁగూర్చి యాదైత్యు
 పై నూర్చిభాకాంతుఁ * బనిచె నంత
 నాతఁ డల్క నికుంభి * లాటవి సొచ్చి య

ద్దనుజవీరుల నెల్లఁ ♦ దునిమి శిఖన
 మీపమున నిష్ఠ నున్నట్టి ♦ మేఘనాదుఁ
 జుట్టుకొని పట్టి ధట్టించి ♦ బిట్టుబెగడఁ
 గొంతతడ వాల మొసరించి ♦ కులిశపాణి
 సంతసింపఁగ ననిచె గృ ♦ తాంతువురికి.

209

క. తఱిఁ గురి సెఁ బుష్పవర్షము

తెఱగంటులు మెచ్చి రభిను ♦ తించిరి మానుల్
 మఱి చను దెంచి లక్ష్మణుఁ

డఱఁగఁ రామునకుఁ బ్రవగ ♦ బృందముతోడఁ. 210

ఉ. తద్విధ మెల్లఁ దెల్లముగ ♦ దానవవల్లభుఁ డాలకించి యా
 పద్వనరాశిమగ్నుఁ డయి ♦ పల్లరుఁ బుత్తుఁ దలంచి కుండి దు
 హ్వాద్విపినాగ్నినైర్మతవఁదిష్ఠు సరుండు వధించు పెల్ల జా
 గ్రద్వనకందరస్థితమృ ♦ గప్రభునేణముద్రుంచుటయ్యెఱో. 211

శా. సూక్ష్మప్రక్రియ నెల్లలోకములు సం ♦ ఖోభింప దేవాధిపుఁ
 లక్ష్మీవంతు శతారధారి విబుధ ♦ శ్లాఘ్యుఁ భుజాశక్తిచేఁ
 బత్సాతములో జయించినధనుఁ ♦ సాంశిత్యదత్తుండు తు
 చ్చత్సౌభ్యచ్ఛరసైన్యయు క్తనగుచేఁ ♦ జచ్చెంగ నాదీనతఁ. 212

శా. అస్త్రప్రాణ్ణుఁడు సందనాగ్రజుఁడు ప్రో ♦ త్యర్థ్యభవతంబు ర
 త్సస్త్రాణప్రహితుండు శ్లాఘ్యుతరదో ♦ స్సారుండు శశ్వత్సుధాం
 ధస్త్రాసప్రదవికృమాంచితుఁడు ము ♦ ర్త్యక్షుల్లకప్రీత్నపుఁ
 నిస్త్రాంశంబునఁ జచ్చె నీకలనికీ ♦ నేడింకఁ బ్రాపెవ్వఁడో.

శా. దగ్ధంబయ్యైః బురంబు; గీట్వుడియై సంఠానంబు; దుష్కి
 [ర్తియన్
 స్థిగ్ధంబయ్యై; సహాదరుండుమడిసెఱఁ జేటాం దైసైన్యంబు; స
 మ్యధైర్యంబుదొలంకెఱ, గప్పదశ సంప్రాప్తించె, రామక్షమా
 భుగ్ధాటిక రణభూమి నిల్చి కడిమింబోరాడఁగా శక్యమే 214
 మ. అని చింతించి మహీసుతం దలఁచి యా ఁ హా! దానిచేనింతవు
 తైను దానిం బోగొందు సం చలుకరెట్టింకె వెనంబోవువే
 శను కేల్వట్టి సుపార్శ్వడంతనె మరఁల్ప గొల్వ కేఱెంచిపా
 క్తసభూషాంబరధారియై సవనభుంక్తంఘంబుభీతిల్లఁగఱ. 215
 శా. రక్షోనాభుఁడు దగ్రనాదముగ యాఁత్రాభేఱివ్రేయించి తా
 మ్రాతూహ్యస్యశిరోమవహ్నిపదవాఁహశ్రోత్రసంపాఠేభీ
 మాక్షోస్మత్తకటాన్నివర్ణముఖయూఁ ధాధీశులుం గొల్వ రా
 మక్షోణీలలరాజ్జిగీషప్రకటింకఱ యుద్ధసన్నద్ధుడై. 216
 శా. దిగ్ధంతుల్ బెదరంగ శంఖపటహాఁదిధ్వానముల్ మీఱ స
 మ్యగ్దోషాచరసింహనాదములు పెంపారక రధాయాధుడై
 దృగ్దీప్తికా మిఁగుండుర్లు బిట్టెగయఁగాఁ జెంపొప్పరామక్షమా
 భుగ్ధర్పం బడఁగింతు నంచు వెడలెంబూర్దావర మత్స్యధర్తిక.
 వ. అప్పుడు. 218
 శా. కౌఠన్యంబును గిన్నయుంగదురలోఁకంబేర్చుకోరైకఱఁబా
 పీఠికా ఘోరపినాక మూని జగదాఁభీలస్వనం బొప్పఁగాఁ
 బాఠీనాకవిరోధి వచ్చుకరణింబ్రాంచజ్జయశ్రీకథా

పాతధ్యాన మెసంగ వచ్చునుఘభుఃకృత్వోత్కర్షిసీతీఁచుచుఁ.

ఉ. రక్కసిదండు గుండె లదఁ రం బలుకొండలు గండశైలముల్
 గ్రక్కున వైచి యొక్క మొగిఁ గాటముగా నెసలంటనార్పిలో
 నెక్కొనుకొనచేఁ గదిసిఁ నెట్టన సుక్కఁగఁజేయ వానరుల్
 మిక్కిలి లెక్కయసామగఁటిఁమిన్ నిజనాథుఁడుచూచుచుండఁ

[గ౯.220

ఉ. పూర్వసుపర్వు లుగ్రశరఁముల్ నిగుడించుచు నొక్కపెట్టుగాఁ
 బర్విన నుర్విభృచ్చగులుఁపారఁదొడంగిన నిల్పి క్రవ్యభు
 గ్గర్వ మడంతు నంచుఁ గిచుఁకఁ నిజకాశ్మక మెక్కుపెట్టిగం
 ధర్వశరం బచుర్పి రఘుఁనాథుఁ డుదగ్రత వైవ నత్తఱిఁ.

మ. ధనువుల్ బెట్టుగనొక్కపెట్టుతెగ నెంతఁలాగిహార్యధ్వనుల్
 దనరఁ నీవ్రశరాళి గూర్చి ధ్వజసూఁతనన్యందనాశ్లోపరిఁ
 వెనుకఁ మ్రోలఁగెలంకులఁసమరవృఁధ్వివిశ్వరూపంబు దా
 ల్చినభంగింగనుపట్టె లంకఁ గలయఁ శ్రీరామకోట్లంతయుఁ

క. శ్రీరామకోటు లాగతి

నారయ ఘటికాచతుష్టఁ యం బెడతెగకే

జ్యారావము సేయుచు శిత

నారాచము లేయునుండిఁ నం బెనుభీతిఁ.

223

సీ. అపుడు తుత్తు మురయ్యెఁ నష్టాదశసహస్ర

దంతావళంబులుఁ దశసహస్ర

రథములు మఱి చతుఁ ర్దశసహస్రముల్

ద్విశతసహస్రదై ♦ తేయభటులు
 తక్కినదొర లుక్కు ♦ దక్కి మిక్కిలి పాటఁ
 గని కిన్న నద్దశ ♦ కంధరుండు
 కనుదోయి మిణుఁగుర్లు ♦ గ్రాలఁగాఁ దనతేరు
 గపిసేనఁ జొరఁదోలి ♦ నృపుని గదిసి
 మిగులఁ బోరాడు తఱిని సౌ ♦ మిత్రి వాని
 ధనువు నఱికెను సూతుని ♦ దునిమె సంతఁ
 బెలుచ హయములఁ గూల్చె వి ♦ భీషణుండు
 నపుడు సుర వైరి విరభుండై ♦ యవని కుఱికి.

224

గీ. ఓరి ఘాతుక యొంటమి ♦ వారిఁగూడి
 చెలఁగి నన్నెదిరింప వ ♦ చెప్పవు చాలు
 నెంతదోహివి రా నేస ♦ హింతునే వి
 భీషణావంశనాశకా ♦ వెల్లణంతు.

225

ఉ. అంచుమహాగ్రోపమున ♦ నాసురనాయకుఁడొక్క శక్తివం
 చించక వైవ లక్ష్మణుండు ♦ శీఘ్రమ దానికి నడ్డువచ్చి న
 క్తంచరు వెన్న కొత్తిపటు ♦ కాండములేసిన మొక్కవ్రాకయే
 తెంచి యురమ్ము గాడుటను ♦ దెప్పనభూస్థలివ్రాలిమూర్ఖిలఁ

క. సౌమిత్రిపాటు గను గొని

రాముఁ డపుడు దుఃఖవారి ♦ రాశిని మగ్నుం
 డై మిగులఁ గుండుచుండఁగ

నామఘభుగ్నైరి యేసె ♦ నస్త్రములు కడుఁ.

227

- గీ. ఏయ రామచంద్రః ♦ జెంతయుఁ దమ్ముని
హనుమదాదికపుల ♦ కప్పించి
కుంది కుంది క్రోధ ♦ దందహ్యమాన మా
ననుఁ డగుచు సురారి ♦ నాథుఁ గదిసి. 228
- క. శరవర్షము గురియించిన
సురవైరి తొలంగి పటచె ♦ యోణీపతి సో
దరుఁగూర్చి పెక్కుభంగుల
గరమున్ ధైర్యంబు వదిలి ♦ గాసిల్లంగన్. 229
- క. దేవా యిటు తగునే రా
జీవాప్తుఁడు గ్రుంక వచ్చెఁ ♦ జింతింపకు మీ
పావని సౌమిత్రిని సం
జీవనిచే మనుచు నని ను ♦ పేణుఁడు వలికెన్. 230
- ప. మఱియుఁ ననతనయాదు లనేకవిధంబుల ననునయించు నెడ నప్ప
యోజబాంధవుం డస్తమించి రాత్రి యగుటయు. 231
- ఉ. అంత మరుత్సుతుం డరిగి ♦ యాపవృత్తైలముఁ జెచ్చియూర్తిభా
కాంతు సజీవుఁ జేసి గిరి ♦ క్రమ్మట నచ్చటఁ బెట్టివచ్చె భా
స్వంతుఁడు దోచె నీపౌతిన ♦ వైశముదీర్పమటంచులక్షణుం
డెంతయుఁ దెల్పరాముఁ డను ♦ రేకుఁ దటాలునఁజీర వెండియన్.
- సీ. దశకంఠుఁడును క్రోధ ♦ దందహ్యమాన మా
ననుఁ డౌచుఁ దేరెక్కీ ♦ వెసను వచ్చి
తాఁకె శక్రాజ్ఞ మా ♦ తలి గొనివచ్చిన

రథము కాతుక మొప్ప ♦ రాముఁ జెక్కె
 సంగ రేక్షా కాంక్ష ♦ సర్వగీర్వాణులు
 చను దెంచి నిల్చిరి ♦ చదల నప్పు
 ధారీతి రామదై ♦ త్యాగీశు లిర్వరుఁ
 దలపడి ఘోరయు ♦ ధంబు సేసి
 రంత రావణుఁ డల్లినా ♦ గాత్ర మేయ
 నాలుకలు క్రోయు చెంత నా ♦ భీల భంగి
 నెల్లెడల నిండి ఫణికోలు ♦ తల్లడిల్లఁ
 జేయ రఘువీరుఁ డారసి ♦ శీఘ్రముగను.

233

క. సముచిసపత్న ప్రముఖులు

ప్రమదంబున మే లటంచుఁ ♦ బ్రస్తుతి సేయఁ
 సమధిక సౌపర్ణాంబక

మమలమతిఁ వైచె నప్పు ♦ డాశ్చర్యమునఁ 234

ఉ. బాల దివాకరప్రభల ♦ భంగి గరుద్వ్యతు లొక్కపెట్ట భూ
 గోళము నిండి మెండు కొన ♦ గోత్రనిఘాదన హస్తచండదం
 భోళిన మోగ్రతుండ నఖ ♦ ముల్ చెలువొందఁగ విష్ణునామవా
 గ్దాలరవంబు మ్రోయఁగ ఖ ♦ గప్రభుకోలులు నిండె నెల్లెడఁ

క. అరుదుగఁదగ్గరుదనిలము

కరము శరీరములఁ గదియఁ ♦ గదలి చెదరి యా

నురపతి యరయఁ గ వెఱపునఁ

బారిపారి బారియలకుఁ బఱచె ♦ భుజగము లెల్లఁ

236

- గీ. అంత దానవనాథుడఁడ ♦ త్యంతరోష
 భీకరాననుఁ డగుచు నా ♦ భీలశూల
 మురురయంబున వైవ మ ♦ హోగ్రభంగి
 మంట లడరుచు నేతేర ♦ మనుకులుండు. 237
- చ. కనుఁగొని తీవ్రసాయకని♦కాయము లేసిన వహ్నిలోన నిం
 ధనములు వైదిన ట్లయిన♦దానికి నల్క జనింపఁ బాకశా
 ననునియనుజ్ఞచేఁ దొలుత♦సారథి తెచ్చినశక్తి వైచి గ్ర
 న్నన మఱలించినకా దనుజ♦నాయకుఁ డప్ప డుడగ్రోకోపుఁడై.
- క. తామసశర మేసిన సం
 గా)మావనిఁ గ్రమ్ముకొనియె ♦ గాటంపుటిరుల్
 భూమీరుహచరవీర
 స్తోమం బేమియును జేయఁ ♦ దోచకయుండకా. 239
- శా. వీరాగ్రేనరుఁ డారఘూద్వహుఁడుదో♦ర్వీర్యంబవార్యంబుగా
 సాధాస్త్రం బవుడేసి యయ్యిరు లడం♦చం గాలినంగాతితూ
 పారాతిం చరభర్త యేయుట నె జ♦న్యక్షోణినాశంబుగా
 ఘోరజ్వాలల వచ్చుదానిఁ గని కా♦కుత్స్సండుశీఘ్రంబుగకా.
- క. పర్జన్యశరకృతమహా
 గర్జావిద్యుత్సురత్ప్ప ♦ గాధాంబుధర
 స్ఫూర్జితపాఠోధారా
 మూర్జితతద్దనుజకీలి ♦ మార్గఁ డయ్యెకా. 241
- వ. అంత. 242

ఉ. అసపభర్త యేయువిశిఖాళియు నల్కను దోనె యేయునా
 యుస్సోవడన్వయేశ్వకుశోత్కరమున్ బవిపాణిసేత్రసా
 హాసముసార్థమయ్యెనని యారయుచుండెడివిముదంబతో
 సాస్సోవిసేత్తులై యసురలయ్యెడఁగుంచునుండిరయ్యనికా
 క. కేరుచు రఘుకులపేరుని

సారెకుఁ బొగడుచును నాటి డగడము రుచిగాఁ
 బోరోగిరంపుఁదాపసి

కోరికతో నారగించెఁ గుత్తుకబంటిన్.

244

సీ. మఱియు నయ్యిరువురు డనటమర నెరయంగఁ
 దఱుఁగనిమురిమీఱఁ డటి యెఱింగి

మొఱ మొఱలాడుచుఁ గొఱఁగానికొఱకొఱ

వీరవీర నరదంబు లొరయఁజేర్చి

పరునవునుడుగులు వెఱవక పలుకుచుఁ

బిఱికితనంబునఁ బఱవఁదగదు

నుఱుముచేసెద నిదె నెఱిమగంటిమి నంచు

గుఱి తప్పకుండంగ మెఱుఁగులీను

కఱకుటమ్మలమేనులఁ దఱుచు గాఁగఁ

జఱుకుచుఱుకున నాటించి యెఱుఁగ మిట్టి

యురువుదురమంచు నెంచి యే మరక పోరి

రుఱకఁ బల్లరుగెలువు లే డైఱ దలంచి

245

గీ. అట్టిపోరాటమున రాముఁ డంత కంత

కల్క జనియింపఁ దీవ్రీసా • యకము లేసి

యస్రీసాసీక మెంతయు • నడచి తద్ద

శాస్త్రుదద్దయు నొంచి యా • శాస్త్రుమునను. 24

మ. కలశీసూనుమహోపదేశమున సర్కస్వామి నెంతే విని

ర్కలభక్తి బ్రీణతిందిబాహుబలసా • మగ్రిక విజృంభించియీ

కలుమాత్తుక వధియించెదం గలన నింకన్ బంకజాతాపనా

దులు నడ్డంబుగ వచ్చినిల్చిననుధాం • ధోబృందమీక్షింపఁగఱ

వ. అని యనవధిక క్రోధమానసుండై. 248

క. నెట్టుకొని నిల్చి శరములు

బిట్టేసిదశాస్త్రుతలలు • పృథివిక డొల్లక

గొట్టెం గొట్టినతోడన

పుట్టెంబుట్టెక విచిత్రీ • ముగ మఱిమఱియున్. 249

ఉ. నూటొకమాఱు తప్పకను • నూడిన వెంటనె పుట్టె నట్టిపో

రాటములోన నేడహము • లన్నియ రాత్రులు నేఁజూడనా

నాఁటికి శాంతిలేక రఘు • నాఘుఁడు బ్రీహ్మశీలీముఖంబు దోఁ

పాటవ మొప్ప మంత్రీవిధిఁ • బట్టుగ వింటఘటించిగక్కునక.

శా. ఆకర్ణాంతము చేసి యేయుటనె స్వా • హానాయకజ్వాలు

ర్వాకాశంబులనిండఁ బేర్చుచును బ • శ్యల్లోకకోటిమహా

లోకాభీలముగాఁగ వచ్చి దనుజు • ల్లందం దశగ్రీవున

స్తాకాంసాంతరభాగ ముచ్చి చని య • ట్టువ్రీప్రభావంబునక.

గీ. నేలఁ గాఁడి మఱల • నేలికతరకసం

బునకు వచ్చె నంత * దనుజపతియు

నరద మొరుగుఁబడియె * నవనిగుభెల్లునఁ

గులిశనిహతమైన * కొండభంగి.

252

మ. కురిసెన్ బువ్వులవాన యత్తఱ్ఱిరణఁ ట్టిఁ గిణిమరుద్దుండుభుల్
 మొరసెన్ గిన్నరవాద్యగీతనిసదం * బుల్ భూమిగోళంబు గి
 క్కిఱిసెన్ జక్కలత్రోవఁ బంకజహితా * ట్టిఁ గన్నురక్షిణితల్
 మెఱసెన్ సుస్థిసౌమనస్యమును గ * ల్లెన్ నిర్జరశేఁ గిణిన్.

క. వీచెన్ మలయానిలములు

చూచెం దలయెత్తి కోర్కె * సురతతి నింగన్

గాచెం జంద్రక నిండుగఁ

బ్రోచెన్ నిశ్చలత దివముఁ * బురుహూతుండున్.

254

శా. అంతన్ బజ్జిముఖుండు కూలినవిధం * బాలించి మందోదరీ
 కాంతారత్నము దుఃఖసాగరనిమ * గ్నస్వాత్యయై పౌరకు
 ధాంతస్త్రీలును దోడ రా వెడలి యు * ధ్ధక్షోణి కేతెంచి య
 ఘ్లాంతుంగన్గనిహాదశాస్యయనియా * క్రందించుచున్ మూర్ఛి

గీ. అంతఁ బరిజను లూరార్య * నచట నచటఁ

[లెన్.

గూలియున్న సుతాదులఁ * గూర్చి వసరి

చనియె నపుడు విభీషణుం * డును రఘూద్వ

హాక్షఁ గొని యేగి తనయగ్ర * బాదులకును.

256

క. వనరుచు నచటికి నచటికి

జని తనవారలకు నగ్ని * సంస్కారాదుల్

వినయవిధిఁ జేసి క్రమ్మఱఁ

జనువెంచెను వేగ రామ ధీ చంద్రునికడకున్.

257

క. లంకారాజ్యంబు నిరా

తంకంబుగ నేలు మనుచు ధాశరథియు ని

శృంకవిభీషణునకుఁ దమిఁ

బంకజభవముఖులు మొచ్చు ధీ పగిది నొసంగెన్.

258

చ. జనకజయున్ నిజేశ్వరుని సంతయ మెల్లను బాయునట్లుగా

ననలము సొచ్చి వెల్వడె జలాలశయనిర్గత రాజహంసించా

ద్భునమెయి చల్లనై సొబగుపొల్వెనలారఁగఁగాంచి సంతసం

బువ నవుడెఱిఁగెకొని ఋభుప్రభుముఖ్యులు మేలుమేలన్.

గీ. సీతయును దాను జూడవ ధీ చ్చిసనురాలి

కెరఁగి దశరథునకు నమ ధీ స్కృతి యొనర్చి

తత్కరుణఁ బోర నమసిన ధీ తరుచరులను

మఱల బ్రదికించుకొని జగ ధీ నృహితుఁ డగుచు.

260

ఉ. భూమిబ, లక్ష్మణుడు, రవిపుత్రిమరుత్త నయాదివాసర

స్తోమము నవ్వీభీషణుఁడుతో నరుదేర విమానమెక్కి సు

త్రామున కంచి తేరు వెసఁదైత్యపురస్థితీసేతుచిత్రముల్

భామకుపనయించుచుఁ గృపామతి సంబరమార్గగామియై.

261

గీ. అరిగి కిష్కింధడగ్గతి ధీ యచట నిలిచి

తపనజార్పితవివిధోప ధీ దానుఁ డగుచుఁ

గవుల నకుటుంబులుగఁబుష్ప ధీ కప్పరూఘు

- లుగనొనర్చుకొంచేగుదు ♦ మగువఁ జూచి. 262
- క. అదె మాల్యవద్దికీంద్రం
 బడె సుగ్రీవుండు నేస్త ♦ మలరించినచో
 టడె ఎంపాసరిసీపరి
 మఁది శబరినివాసచూషి ♦ యరయుము రమణీ. 263
- గీ. అదె కబంధవధోర్వి ఖ ♦ రాజిధరిణి
 యదె యగస్త్యాశ్రమం బడె ♦ యదె సుతీక్ష్ణు
 నిర వదియె దండకాటవి ♦ మఱియుఁ జిత్ర
 కూటగిరి యది కంటివే ♦ కుచలయాషి. 264
- క. అని తెలుపుచుఁ జని కనియెను
 జసతాసంసేవ్యమాస ♦ చరణాంభోజున్
 ఘనతేజ భరద్వాజున్
 మునివినుతితపస్సమాజు ♦ మోదరి బలరణ్. 265
- గీ. కాంచి యన్మువి యొసఁగుస ♦ త్కార మెల్లఁ
 గైకొని మఱుత్తనయుఁ నీజా ♦ గమనవార్త
 భరతుఁకుఁ దెల్పు మనవుడుఁ ♦ బ్రమద మొప్ప
 నాతఁ డిరిగి నందిగ్రామ ♦ మరసి భక్తి. 366
- ము. భరతుం గాంచి తదీయవార్త వినిపింపం జెన్నిఁగిం గన్నపే
 దరిచందంబునమోదమొందుచునుమిత్రాపుత్త్రశత్రుఘ్నసో
 దరునిం బిల్చి పురం బలంకృతీ మహా♦ద్యల్లీలఁ జేయించియ
 గ్గురునిందల్లులమంత్రులఁజెలులఁగోఁర్కుల్మీఱఁదోతేమ్మనన్

సీ. శత్రుఘ్నుఁడును మహా ♦ సంతోషఁజిత్తుఁడై

సాకేతపురి కేగి ♦ సచివవరుల

రావించి రాముని ♦ రాక యెఱింగించి

పురము శృంగారింపఁ ♦ బొందుపఱిచి

నిరుపమాధికతపో ♦ నిష్ఠాగర్భివ

సింహాదిభూసుర ♦ శిష్టజనుల

సమృల మువ్వర ♦ నాపుల మంత్రుల

నుచిలవాహనముల ♦ నునిచికొనుచు

మఱియుఁ జతురంగబలముల ♦ మట్టుపఱిచి

భద్రగజమును గై సేసి ♦ పార్థివునకుఁ

జూపఱులకును గల్యాణ ♦ శోభ దోఁప

నరుగుదెంచెను దోడ్కొని ♦ భరతుకడకు.

268

క. వచ్చినవారిం దోడ్కొని

హెచ్చినమోదమున రాము ♦ నెమిరుకొనుటకై

విచ్చేసె భరతుఁ డిందుఁడు

చెచ్చెర హరి కెమరు చనెడు ♦ చెలు వలరారణ.

269

గీ. అంత రఘువరుఁ డచ్చట ♦ సంతసమున

ఘనభరద్వాజు వీడ్కొని ♦ గంగ వాఁటి

వచ్చుచుండఁగఁ గోరిక ♦ లచ్చుపడఁగ

భరతుఁ డపరిమితానంద ♦ భరితుఁ డగుచు.

270

మ. చని వీక్షించె విదేహరాజతనయా ♦ సౌమిత్రిసంయుక్తు స

న్మృచివేషాచితు వల్కలాంబరధరున్ ధుల్లాబ్జనేత్రున్ ఘనా
 ఘనసంకాశవిసీలవిగ్రహుఁ ద్రిలోకస్వామి నుద్యద్యశో
 ధనురామున్ నయనాభిరాము సుగుణోద్ధామున్ సృపాలో
 [త్రమున్. 271

సీ. శ్రీరామచంద్రుఁడు ♦ సీతానుజసమేతుఁ

డై విమానము డిగ్గి ♦ యపుడు భరతు

శత్రుఘ్నునిని మహా ♦ సౌజన్యమునఁ గాంచి

గురున కరుఁధతీ ♦ వరున కెఱఁగి

కౌసల్యకును గైక ♦ యీసుమిత్రలకును

బ్రియము మీఱఁగ నమ ♦ స్కృతి యొనర్చి

మఱియుఁ జుట్టంబుల ♦ మంతులఁ బౌరులఁ

గారుణ్యరసదృష్టిఁ ♦ గారవించి

రమణఁ బురసతు లిచ్చుహా ♦ రతులఁ గొనుచు

జయజయధ్వను లొలయంగ ♦ సకలనాద్య

ములు చెలంగ మహోత్సాహా ♦ మున నయోధ్య

కౌనర వేంచేసి శుభలీల ♦ నుండునంత.

272

గీ. తరుణియును దమ్ములును దాను ♦ గురుననుజ్ఞ

వడసి మునివృత్తి వెడలించి ♦ యెడఱుఁ గడిచి

సంతసంబున మంగళ ♦ స్నాన మాచ

రించి యున్నంతవిభ్రమ ♦ శ్రీ దలిర్ప.

273

ప. సుమిత్రోసిన్నకౌమరుఁడు చెన్నలరుసొన్నఁపునన్నఁచువలిపంబు

లన్నలకుఁ బాలువెసంగ నొసంగి సుగంధబంధు రామోదమా
 ల్యామూల్య బహువిధభూషణ భూషితులం గావించి యున్నం
 తఁ గోసలరాజపుత్రికయు నత్యనురాగంబునఁ గోడలినభ్యం
 గనవిధుల మంగళస్నాతం గావించి పరాఙ్మనర్ణవిలసిత దుకూ
 లంబులు ధరియింపఁజేసి కమనీయ నూత్న రత్న చిత్రితహాట
 కాలంకారంబుల నలంకృతి యొనర్చి కస్తూరికా ఘనసార హి
 మాంబు మిశ్రితచండనం బలందింపఁజేసి కమ్ర కోమల కా
 శ్చీరతిలకంబు శృంగారించి నానావిధప్రసూనమాలికలఁ దై
 సేసి తిక్కినకోడండ్ర నత్యామోదంబునం బెక్కుచండంబుల
 నందంబుగాఁ బొందుపఱిచి యున్నంత నొక్కశుభముపూ
 ర్తంబున శ్రీరామభద్రుండు సీతాసమన్వితుండై పసిష్ఠ వామ
 దేవ జాబాలి కాశ్యపప్రముఖ భూసురాశీర్వాదంబులు నరుం
 ధతీప్రముఖ వృద్ధ విప్రపుణ్యాంగనానికర కరవికీర్ణ శుభకరప్ర
 సూ నాచార లాజాక్షతంబులును, శుద్ధాంతప్రవర్తి సువాసి
 నీ సమర్పిత మంగళహారతులయం దైకొనుచు రాజమందిరంబు
 నిర్గమించి రమణీయ విభావరీరమణోపలనిబద్ధ భిత్తికాప్రీతీసీర
 లును, సమధికారుణప్రభా సముజ్జ్వంభిత విద్రుమస్తంభంబు
 లును, జామీకర సాలభంజికా పుంజకరాంజలి నిక్షిప్త మా
 ణిక్యసందోహసీరాజనంబులును, గరుడశిలావితాన రచితగో
 పాసనీ ఛవిచ్చటాపాదిత చారుతోరణంబులును, గత్యంతర
 స్థగిత పద్మరాగప్రస్తర గోహితమయూఖ నిరూపిత కుంకుమ

పట్టికా విరాజితహిమాంబు సంసిక్త భద్రోహరిద్రచూర్ణాతి
 నాంద్రావలిప్త తప్తజాంబూసద ద్వారంబులును, వేదవేదాం
 గపారగ ధారిణీదేవ్రోత్త మోదాత్తాది సుస్వరప్రోచ్ఛరిత
 శుశ్రితిస్వస్తి వాచక నిర్ఘోషంబులును, సమస్త దేశాగత సామం
 తిరాజస్యమండల కలకలంబులును, రాజవంశ పరంపరాభిజ్ఞాత
 ప్రాగల్భ్యసందేశ వందిమాగధ కథామాధురీ ధ్యాసంబులును
 రూపాజీవా రాజీవలోచనాసహస్ర చాతుర్య తౌర్యతీక ని
 నాదంబులును, భేరీమృదంగాది వాద్యశబ్దంబులును, గానవి
 ద్యాసప్రీణగాయకాసీకముఖరితమరళీశంఖ గీతారావంబులు
 ను, సకలజగజ్జనకేగీయమాననినదంబులునుం గలకల్యాణమం
 డపంబునకుం జనుదెంచి ఘృస్మణ మస్మణ శతనవసీలాశ్శక్కు
 ట్టిమంబులును, విభ్ర మాదభ్ర శుభ్రీ విభ్రాజమాన ముక్తా
 ఫలగ్రాఫనమతిల్లికా రంగిల్లికలును, నిజావనిజోపదేశిత ప్ర
 భాకరకుమారాజ్ఞాపిత సుపర్ణపవనజవనసత్వసంపన్న జాంబవ
 ద్వేగదర్శిసుషేణర్షభ సమాసీత చతురుదస్వదంభఃపరిపూర్ణ
 శాతకుంభకుంభంబులును, ఒహువిధపరిమళద్రవ్య సమ్మిత
 చందనచ్ఛషకంబులును, విస్ఫురదినదీపరాంపింద కుండమం
 దారకరవీర మాధవీ జాతి చంపక పున్నాగ ప్రధానపీనూ
 నప్రతాన పాతీకలును, మృగమద కర్పూర సంవాసిత పూగీ
 ఫలాభ్యంచిత పాతీకలును, సువర్ణవర్ణ తాంబూలవల్లికాపర్ణ
 సముద్గ్రహపాతీకలును, గరుత్మద్ద్రవ్య త్విష్విసర కోమలధామ

శృంగార దూర్వాంకుర హరిద్రాక్షత శోభితపాతీకలును గలిగి చెలు వొందుకల్యాణవేదికాతలంబునం దత్తద్ధరామరాధీ శ్వరుల నర్హవీకంబులం గూర్చుండ నియుమించి తానును నితాంత విలాసభాసుర మనోహరజాతరూప ధగద్ధగిత నవరత్నఖచిత సింహాసనంబున సుఖాసీనుండై భరత లక్ష్మణ శత్రుఘ్నాభిధానానుజన్ములును, సుగ్రీ వాంగద హనుమ ద్విభీషణాది జాంబవత్ప్రధాన సుహృజ్జనంబులును, నిరంతర సంతోషంబున రాజలక్ష్మణలక్ష్మితచ్ఛత్రచామరాద్యుపకరణధురీణులై పుర శ్వరమ పార్శ్వకోణభాగంబులం బరివేష్టించ శ్రీమన్మహాగణాధినాథపూజాపూర్వక స్వస్తి పుణ్యాహవాచనమంత్రవిధానంబు గావించి నిఖలకోకానందంబుగాఁ బరిలబ్ధపట్టాభిషేకమహోత్సవంబుండై విశ్వవిశ్వంభరాగీర్వాణుల కసంఖ్యధేనుధన ర త్నంబ రాధరణాదు లొసంగితక్కినజనంబులకుం దత్తకభిమతంబు లిచ్చి సుఖంబున రాజ్యంబు నేయు చుండ సంతక. సుగ్రీవున కనవరతన

మగ్రానుగ్రహము వెలయు ♦ మనుకులనాఘం
డగ్రియమకుటాంగదవల

యైవేయాదిభూష ♦ నావళు బిచ్చెన్.

275

గీ. మఱియు నంగద నల హను ♦ మ త్సుపేణ
జాంబవ స్నీలముఖ కపి ♦ స త్తములకు
ఘనవిభీషణునకు నలం ♦ కారవాహ

నాంబరాదులు దయసేసి యనిచె నవుడు. 276

క. తారాముఖశాఖాన్యగ

తారాధిపముఖుల కెల్లఁ దల్లులచేతఁ

హారాదిసస్పహాలం

కారావళు లొసఁగఁజేసి క్రీమృత నినిచెఁ. 277

శా. ఆలించెఁ శ్రుతిశాస్త్రసత్కథితఁ ధర్మంబు లార్యాశివేఁ ;

గాలించెఁ భుజవిక్రమాన్భటిరిపుఁ ట్కోటిలాధీశులఁ ;

దేలించెఁ శ్రీతిబాంధవాత్తుల నుఖాఁర్చి గోటికల్ సేకుఱఁ

బాలించెం గడుఁ జక్రవర్తులక్రియం బాటించిభూచక్రిముఁ.

సీ. పరికింప సతివృష్టి యము తద్దతోలంగె ;

ధరనవగ్రహవృష్టి దరము వాసె ;

సర్వసస్యసమ్పత్తి సర్వంసహః దసర్పె ;

జాతివేదస్సాధ్య సం బడంకె ;

నారామములు సత్ప లాభిరామము లయ్యె ;

నామయం బరయ న నామమండ ;

నెండియుఁ బైఁడియు యిండి యిండుల నుండె ;

దరులుల కైదువ తిసము ప్రిబలె ;

నాయరున్నతి పుత్త్రీపా త్రాభివృద్ధి

పాడి పంటయు ధర్మంబు ప్రజ్ఞ గలిగి

మనిరి జనులెల్ల నానంద వసధి దేలి

శ్రీరఘున్వామి రాజ్యంబు సేయఁగాను. 279

శా. ఉష్ణోస్రోద్వధిరాష్ట్రరాశిఖమగుఁ దోవ్యమూంబుయజ్వాకృతీ
 జిష్ణుశ్లాఘ్యపురామరాదివిజయఁశ్రీఘ్నాతదోర్విక్రమా
 యుష్ణీషీకృతశర్వరీప్రియ సుసఁష్టోర్నిధలేహ్వాసనా !
 కృష్ణగీవ ! మహీశ తాంగ ! భువనఁక్షేమప్రదా ! శంకరా.

క. ముండితకుండలిమండన

ఖండితశుండాలరూప ఁ కర్షురవీరా
 దండితదండధరిస్తయ
 పండితజనరక్షణీయ ఁ పర్వత కేహ !

281

మాలినీవృత్తము. రజితకుఘసద్దా ఁ రంజితార్యాత్తపద్దా
 భుజగవరికలానా ఁ భూరిశైలేంద్రచానా
 విజితపుంసలాశా ఁ విశ్వలోకప్రకాశా
 కుజసహిమపతంగా ఁ కుక్కుటాకాలింగా. 282

శబ్ద్య:—ఇతి శ్రీమత్కుక్కుటేశ్వరానుగ్రహాపీఠాతకవిత్య
 వైభవ విశ్వామిత్రోగ్రతపవిత్ర వారణాసివంశపారా
 వారకైరవమిత్రో విద్వన్నుతచరిత్ర కామయార్య
 పుత్రో సుకవిజనవిధేయ శ్రీపేకేశ్వరనామ
 ధేయ ప్రణీతంజైన రామచంద్రో

పాఖ్యానం బనుమహాప్ర
 బంధంబునందు సర్వం
 బును షష్ఠాశ్వాసము

శ్రీశ్రీశ్రీ

